

ben. corlaci

647

ben. corlaci
cazul doctor udrea

★★

DIN CATALOGUL
«BIBLIOTECII PENTRU TOȚI»
Apariții recente

- 630—631 Ion Barna — *Lumea filmului*,
2 vol. («Cultură generală»).
- 632—633 Marcel Proust — *În căutarea
timpului pierdut*, vol. IX—X:
Captiva.
- 634 L.N. Tolstoi — *Sonata Kreutzer* *
Părintele Serghi * *Hagi Murad*,
povestiri.
- 635—637 Jules Vallès — *Jacques Vingtras*,
roman, 3 vol. (I. *Copilul*, II. *Ba-
calaureatul*, III. *Răzvrătitul*).
- 638 Zaharia Stancu — *Șatra*, roman.
- 639 *** — *Vitejii din Sasun*, epopee
populară armeană.
- 640 E.P. Sénancour — *Obermann*, ro-
man epistolar.
- 641 Perpessicius — *Eminesciana*, stu-
dii de istorie literară («Cultură
generală»).
- 642 Camil Petrescu — *Teze și anti-
teze, eseuri alese* («Cultură ge-
nerală»).
- 643 Anton Doncev — *Vremuri de
răscruce*, roman istoric.
- 644 Fănuș Neagu — *În văpaia lunii*,
povestiri.
- 645 *** — *Cartea celor O mie și una
de nopți*, vol. V: *Povestea lui
Sindbad-marinarul*.

ben. corlaci

Vol. I—II, lei 10

editura minerva

Ilustrația copertei : *I etre Vulcănescu*

ben. corlaci

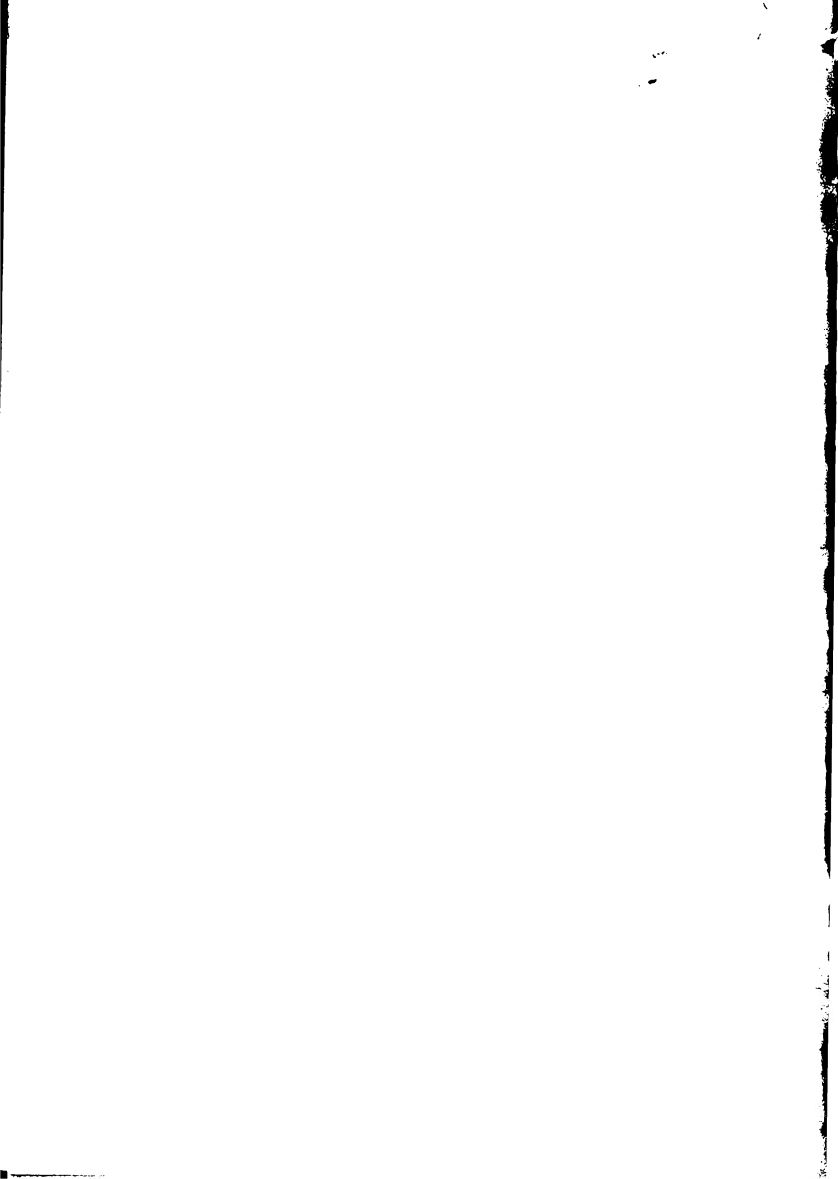
cazul doctor udrea

ROMAN

★★

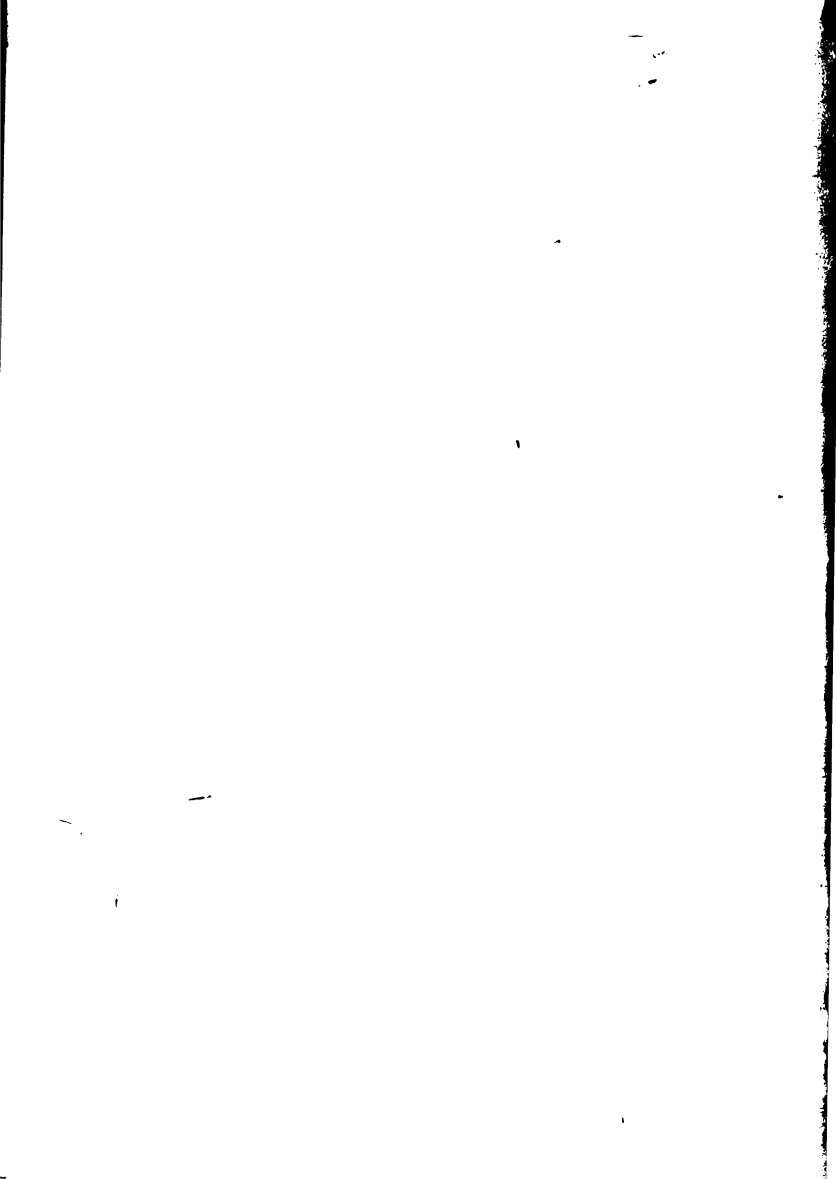
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1971

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Partea a treia

MEDICINA ISTORIEI

Erau, după amiaza, două sau trei ore, cînd de obicei spitalul plutea în acalmie. Cam în aceste ore venea Irina la Naim. Bolnavii dormeau, recuperînd din somnul pierdut peste noapte, surorile probabil se odihneau și ele, ea se strecura pe sălile pustii și nimeni n-o zărea. Astfel, cel puțin, își imaginase pînă astăzi.

— Dudaie, o clipă, te rog.

Glasul unei femei.

— Nu te supăra, îl cauți pe domnul doctor Naim, nu-i așa ?

Era o soră. Femeie cam la treizeci de ani, cu părul negru și obrații palizi. Vorbea puțin șoptit și părea destul de binevoitoare.

— Nu te feri de mine. E ceva important, altminteri nu te opream nici astăzi. Vrei să vii puțin mai încolo ? Putem să stăm pe bancă, nu ne vede nimeni.

O surprinsese la etajul întâi, pînă la mansardă mai era, nu avea cum cere ajutorul lui Naim. Doamne, tocmai astăzi, cînd îi aducea o veste atît de mare ! Se lăsă condusă, fără voință, spre banca din fundul culoarului.

— Ești prietenă bună cu domnul doctor, nu ?

Irina îi ocoli privirea indiscretă, fără să-i răs-pundă. Nu cumva femeia aceasta o oprise, ca să i-l vorbească de rău pe Naim ! Atîția oameni se amestecaseră pînă acuma între ea și el, atîția intruși îl ponegreau în fața tatălui ei, fără măcar să-l cunoască. Dădu să se ridice de pe bancă.

— Nu, domnișoară, nu pleca. Dacă nu bănuiam că-l iubești, nu te deranjam. Căutam, poate, pe altcineva.

Dezarmată, Irina rămase pe loc. Nu mai știa ce să creadă. Oare pe lume se află și oameni care să țină la Naim ?

— Încă o dată te rog să mă ierți că mă amestec. Am crezut că-i vrei binele. Sau, poate, soarta lui ți-e indiferentă. E mai bine să-mi spui.

Cîtva timp, se priviră în ochi, direct, fără milă, fără sfială, cercetîndu-se una pe alta, amîndouă jicnite.

— Da, doamnă, n-ați greșit. Nu cred ca Naim să aibă un prieten mai bun decît mine. Asta e bine s-o știți. Dacă și dumneavoastră îi sînteți prieten, vă ascult. Dacă nu...

Sora îi povesti pe scurt întîmplarea din cursul nopții, cu Ionașcu, atîta cît era necesar ca să înțe-

leagă scena de mai târziu, din cabinetul lui Udrea. După părerea ei, amenințarea doctorului Mouscha însemna o primejdie reală, și încă nu una dintre cele mai puțin grave. Știa că Naim e un om prea mîndru, ca să vorbească despre asta, indiferent cu cine, dar tot atît de bine știa și faptul că, mai mult decît oricînd, îi trebuia un prieten adevărat, care să-l înțeleagă și să-i stea aproape sufletește, ajutîndu-l să treacă de pericol, căci va trece, ea e sigură de asta.

— Dar e singur, n-are pe nimeni, numai pe dumneata te-am văzut pe la el. Nu trebuie lăsat să-l piardă sărăcia și singurătatea. E un tînăr admirabil, domnul profesor spune că va ajunge un mare chirurg, de asta ne dăm seama și noi, chiar dacă nu sîntem medici. Dar acum, înțelegi ce spun, domnișoară ? acum are nevoie de sprijin, nu mai târziu. Ar fi păcat să se piardă.

— Mulțumesc... Am să văd ce-i de făcut.

Irina îi dădu mîna și plecă repede. Niciodată nu plînsese în fața cuiva, nici chiar a părinților ei, cînd era mică și o certau. Mai întîi se ascundea și abia pe urmă se lăsa în voia lacrimilor.

Pe Naim, îl găsi bărbierindu-se, la oglinda de deasupra chiuvetei.

— Scuză-mă, adineauri am terminat cu bolnavii. Imediat sînt gata.

— Nu-i nimic, Im.

Se lungi pe pat, rememorîndu-și spusele sorei. Ar fi trebuit să discute cu el, dar nu îndrăznea, ca să

nu-l supere și ea, și singură nu găsea nici o ieșire, se simțea cu desăvîrșire neputincioasă. Erau singuri, amîndoi erau singuri, nu numai el, și-i veni să plîngă de durere, nu-și imaginase vreodată c-ar putea fi singură lîngă Naim.

— Uite-acum sînt gata, nu te plictisești, nu-i așa ?

— Nu, dimpotrivă... Mă amuza întotdeauna să mă uit la tata, cum se bărbierește.

Se întoarce ușor cu fața către perete. Dar poate nu e singură, poate doar i s-a părut sau poate astfel se transmite singurătatea bărbatului, pe care-l iubești, sau poate așa e, cînd sînt amîndoi la începutul tuturor lucrurilor. Unii oameni găsesc întotdeauna pe cineva, să-i ajute. Numai ei n-au pe nimeni, și de ce-ar fi Naim vinovat, că, din cauza tatălui ei, amîndoi s-au pomenit izolați ?

Îi trecuse nevoia de a plînge și, reîntorcîndu-se cu fața la Naim, își aminti deodată că pe vremuri, cînd era mică, tatăl ei era prieten cu Udrea. Pînă acum cîțiva ani, Udrea încă mai venea uneori pe la ei. E drept, din ce în ce mai rar. Se întîmplase pe urmă ceva, probabil o neînțelegere, și nu-l mai văzuse în casa lor. Lui Naim nu-i spusese nimic, îl știa suspicios și prea mîndru, ca să nu-și închipuie imediat că ar urmări să ceară, pentru el, protecția lui Udrea. Nu admitea (i-o spusese limpede, cu prilejul unei discuții asupra relațiilor dintre oameni) să recurgă la protecția cuiva, în afară de puterile proprii, fie și în împrejurări dintre cele

mai grave. Ea avea, în privința aceasta, altă părere. Nu e deloc lipsit de demnitate să ceri, în situații critice, ajutorul unui om pe care-l consideri drept și cinstit. Dar nu putea trece peste voința lui, mai cu seamă că lucrurile nu o privesc doar pe ea.

Naim îi zîmbea uneori prin oglindă, grăbit să termine cît mai curînd. Era senin, ca și cînd nimic din ceea ce îi povestise sora nu s-ar fi întîmplat. Poate tocmai pentru această voință și această forță îl iubește cu atîta...

— Gata ! Ce faci tu, Irina ? Nu cumva ești tristă ?

— Nu, Im, de ce-aș fi tristă ? Mă gîndeam la ceva. Tu ce-ai mai făcut ? Ai avut o zi bună ?

O umbră alunecă peste obrajii lui. Irina o văzu limpede, cu toate că el reuși s-o alunge numaidecît.

— Da, o zi ca toate celelalte, operații interesante, răniți după bombardament... Dar tu ? Tu unde-ai stat, cînd bombardau ?

— Eu ?... În parc, pe marginea Herăstrăului.

Între timp, Naim se așezase lîngă ea. Se ridică prin surprindere și începu să se plimbe prin încăpere. Era agitat, părea că nu mai reușește decît cu foarte multă greutate să se stăpînească.

— Irina, poți să-mi spui ce e cu tine ? Am demult impresia că e ceva, din seara cînd... De ce mă privești așa ? Știi că nu-mi place să-mi cotrobăie nimeni în suflet !

— Dar cu ce te supăr ? Eu niciodată nu ți-am pus nimic la îndoială.

Îi căuta privirea. El și-o feri, prima oară, de când se cunoșteau. Se scotocea în buzunarul șorțului. Scoase o țigară scuturată. Primul băț de chibrit se frînse pe cutie și gămălia aprinsă sări pînă lîngă ușă. La al doilea, reuși. Trase avid din țigară, de cîteva ori, cu ochii închiși.

— N-am înțeles. Despre ce îndoieli era vorba ?

— Im... Ești obosit ?

— Nicidecum, abia așteptam să te văd.

— Pari totuși agitat. Știu că niciodată nu vorbești de necazurile tale.

— Necazuri ? Orice om are necazuri. Dar nu toți le-nving, pentru că-și pierd timpul cu lamentările.

Naim se reaseză lîngă Irina. Ea simți că din nou e gata să plîngă și se ridică. Luă poșeta lăsată pe masă și începu să caute. Căută îndelung, mușcîndu-și buzele. Nu căuta nimic, în afară de dorința de-a nu-și pierde timpul cu lamentările.

— Cauți o țigară ? Uite, mai am eu cîteva. Sînt însă prea tari pentru tine.

— Nu-i nimic, încerc. Am uitat să-mi cumpăr, mă grăbeam.

Într-adevăr, nu o putea fuma. Se îneca. Și, mai ales, o încerca o greață. A, poate pentru că... Citise într-un curs de-al lui Naim : unul dintre primele simptome ale gravidității e senzația de vomă la fumat. Stinse țigara, apoi luă prosopul de pe scaun și-l agăță în cuiul din dreapta oglinzii.

— Vestigii burlăcești, se scuză Naim.

— Iar acum ești căsătorit, nu-i așa ?

— Exact. Cu cea mai frumoasă dintre femei. Cea mai frumoasă, mai frumoasă, mai frumoasă... Vezi ? E și ecoul de acord.

Glumea. Obiceiul lui, să estompeze suferința sub staniolul argintiu al unei glume. Îl admira și pentru asta. Dar acum e altceva.

— Sînt soția ta, Naim. Și consider că o femeie are dreptul să știe ce se întîmplă cu soțul ei. E chiar obligată.

El o măsură încet, apoi se ridică brusc și făcu un pas.

— Ești, poate, neliniștită de situația noastră. Ai dreptate, sîntem în impas. Dar eu am obligația, nu tu, să găsesc o soluție. Am s-o găsesc, pînă la toamnă nu mai e mult.

— Nu e vorba despre asta. Niciodată nu m-am îndoit că o vom scoate la capăt.

— Atunci ? !

Irina îl privi în luminile ochilor.

— Ce s-a petrecut azi-dimineață, în cabinetul profesorului ?

— De unde știi tu ?

Irina tăcu, stînjinită. Sora o rugase la un moment dat să nu-i pomenească de ea.

— Tu nu cunoști pe nimeni în spital. Cum ai ajuns să afli de fleacurile astea ?

— Naim, nu sînt fleacuri. Pericolul e mare, n-ai să-mi spui că nu-ți dai seama. De ce te-ai schim-

bat față de mine ? Și te rog să nu te mai-plimbi atîta, amețesc.

El se suceea prin încăpere și, pentru că locul era strîmt, se învîrtea în jurul ei, iar ea se întorcea mereu, urmărindu-l. Îl durea din nou stomacul, ca și dimineață. Nu-i nimic, într-o zi, două treimi vor sta într-un borcan, în muzeul lui Udrea.

— Văd că ești bine informată. Dar ziceai cîndva că tocmai de asta mă iubești, pentru că știu să rezist. Pot să deduc că nu eu m-am schimbat, ci tu. Că nu mai prețuiești această putere de rezistență.

Se opri, în sfîrșit, dar nu lîngă ea, ci în capătul opus al camerei, lîngă fereastră, de unde o fixa cu o gravitate rănită, iar ei, cuprinsă de neliniște, i se părea că-l pierde.

— Dragul meu, nu fii nedrept. Niciodată nu te-am prețuit mai mult ca astăzi. Dar cum pot fi indiferentă cînd aflu...

Venind spre ea, Naim îi făcu semn să tacă, cu degetul la buze, ca unui copil. Avea aerul că dă să rîdă, îl credea în stare. El, însă, o luă de mîină, se așeză cu ea pe marginea patului, apoi, strîngînd-o la piept, o sărută. Pe gură, pe ochi, pe frunte. Era din nou el, energic și sigur pe sine. Apoi îi spuse totul, pe nerăsuflăte, parcă bucuros că are cui să-i spună. Cînd, însă, la sfîrșit, Irina îi atrase atenția că subestimează consecințele și, poate, nu strica să aibă mai mult tact, el iar se supără, dar nu apucă să-i răspundă.

Ciocănea în ușa cineva. Întîi discret, pe urmă, fiindcă ei tăceau, ca întotdeauna, din ce în ce mai insistent. Irinei îi era penibil, avea sentimentul că e căutată pentru cine știe ce greșeli. Nu mai putea suporta aceste întîlniri ascunse, ca între păcătoși. Dacă Naim ar fi mai înțelegător, s-ar muta la ea.

— Domnule doctor, v-așteaptă domnul profesor. E gata pentru necropsie.

2

Însera, cînd Adela Ionașcu, după o noapte de așteptare zadarnică și după aproape o zi întreagă de alergătură, cu fetița de mîină, din spital în spital, pe la circumscripțiile de poliție și pe la Morgă, ajunse în sfîrșit să dea de urma bărbatului ei. Coridoarele spitalului, tăcute și reci, agonizînd între lumină și întuneric, erau pentru ea, străină și deznădăjduită, un pustiu care sta s-o înghită. La camera de gardă, Felicia Filip îi confirmase prezența lui în spital, dar nu voia s-o conducă la el, nici să-i spună în ce stare se află, după operație, dacă e grav sau măcar de ce suferă. O trimitea la profesor, să-l întrebe pe el.

Umblînd pe coridor, la întîmplare, ca să dea de ușa cabinetului lui Udrea, îl întîlni pe Novac. Începu să-i spună și lui cine e și ce caută.

— Știu. Eram adineauri pe sală, cînd sora.

Brancardierul îi vorbea în șoaptă, parcă temîndu-se să nu-l audă cineva, și se aplecase la pămînt, prefăcîndu-se că-și încheie o sanda.

— Lumea zice că un neamț l-a împușcat. E scandal mare.

Apoi se smulse din loc și pieri, iar Adela Ionașcu rămase împietrită, cu mîna fragedă a copilei în mîna ei, ca într-un clește. Îi venea să geamă și să strige și, în cele din urmă, cutremurîndu-se, nu se mai putu stăpîni.

— Făniică !... Fănică !... Unde ești, Doamne ? Fănică, de ce te-au ucis ?

Zări, printre lacrimi, cum un om se desprinde din colțul de lîngă scară. Cu pași moi, sfielnic, îndurerat, cu chipul negricios învăluit într-o adîncă mîhnire, privind în pămînt, cu brațele adunate în față, ca un om care calcă, sfișiat de tristețe, pe urmele dricului, Domnu Nicu veni la ea.

— Bietul Fănică !...

Își legăna încet capul de la stînga la dreapta și înapoi, și iar de la stînga la dreapta.

— Ce om cumsecade era ! Ce spontan ! Piinea lui Dumnezeu, conia, o bomboană de om, condoleanțe ușoare.

Adela nu-l mai văzuse, nu și-l amintea, dar trebuia să fie prieten cu Fănică sau măcar coleg, altminteri nu i-ar spune pe nume, nu l-ar cunoaște. Soarta îi trimisese un astfel de om, tocmai cînd era mai părăsită, mai neputincioasă. Se rezemă de perete, cu fetița de mîină.

— Nu mă lăsa, domnule... Îndură-te de noi, ajută-mă să-l văd pe Fănică, nimeni nu vrea să m-ajute.

Cu o respectuoasă compătimire, Domnu Nicu o prinse de braț, împingînd-o ușor, pe nesimțite, spre celălalt capăt al coridorului, unde se afla biroul lui Anton Făurel. Era mai singur acolo, și mai întuneric.

— Vă ajut, nu vă las eu... Să mergem pe- aici... Răposatul Fănică ! Să-i fie țărîna ușoară, coniață, dar știți, mai încet, zice că-n spital nu e voie să... Liniștea, știți : pacienții bolnavi, una-alta, e rizic.

Pe ușa din stînga, pe lîngă care treceau, era o plăcuță albastră, cu litere negre : Director. Adela se opri, strîngînd mîna fetei.

— Vrei să vii cu mine la domnul profesor ? Nu ne lăsa singure.

Domnu Nicu prinse fetea de mîna cealaltă și, pornind înainte, le trase după el, pe coridor.

— Acușica vă duc, acușica, numai nițel. L-am văzut eu, coniață, Dumnezeu să-l scuze ! Tocmai își încredința sufletul lui de aur în mîinile Domnului, cînd am avut șansa să dau peste el. Ce grozăvie, ce șansă, coniață ! Că știți, eu am un cumnat pacient în spital și am venit dimineață să-l văd. Cînd colo, peste cine credeți că dau ? ! Peste bietul Fănică răposatul. Ce suflet, de om, ce coleg ! Nu vă las eu...

Răscolită de șoaptele lui îndurerate, Adela Ionașcu, din nou pradă deznădejdiei, nu mai putea să

meargă. Se opri, hohotind surd, doar la cîțiva pași mai încolo de cabinetul directorului. Lui Domnu Nicu îi venea să o ia la palme, era o isterică, tocmai bună de regulat după aia.

— Haideți, haideți nițel, numai nițel. Dac-ați ști ce mult v-a iubit ! Dimineată, parcă era la birou, tot așa : bun, cumsecade, parcă-și potrivea călimara și tocul. Numai cu gîndul la mata și la copil a murit. Eu am spus toată viața : să privești omul pe dinăuntru, latifundiar cum se zice, nu așa, pe deasupra...

Izbutise, în cele din urmă, să o mai îndepărteze cîțiva pași. Îi șoptea acum repede, grăbit, trebuia să termine cît mai curînd.

— Bietul Fănică ! Zicea : „Spune-i nevasti-mi, Nicule, să nu mă uite, să aibă grijă de sufletul meu. Să mă-ngropați creștinește, Nicule, cu cai negri și cu flori multe. Să dați de pomană colivă la oameni. Colivă a-ntîia, ca pentru sufletul meu răposat“ — „Nu costă mult, i-am spus eu, am relații, poți să răposezi liniștit“ — „Ajut-o pe nevastă-mea, Nicule...“ — „Mă surprinde mirarea, zic eu, n-ai tu încredere-n mine, Fănică ?“ — „Ba am, Nicule, am...“ a mai apucat să discute și s-a dus, conîță, s-a dus fericit, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, fiți liniștită, știu eu ce spun.

— Vai, vai ! ce mă fac ?

Văduva, din cînd în cînd, hohotind gîduit, se agăța de brațul lui, ca să nu se scufunde. Alteori,

calmîndu-se subit, nu numai înceta să creadă că ceea ce aude e adevărat, dar părea să nici nu fi auzit vreodată de moartea bărbatului ei. Apoi din nou o îneca plîsul.

— Încet, conîță, mai încet, te rog eu... Nu e bine să plîngem prea mult. M-am gîndit eu la toate. Ieri era gata să se prăpădească cumnată-miu. Familia îndurerată a comandat sicriul... sicriul de stejar, conîță, ca pentru cumnată-miu.

— Nu, nu se poate, știi că nu-i place să poarte lucrurile altora. Vai, ce prostii spun ! Nu se poate, Fănică trăiește !

— Nu-i nimic, comandăm altul. E gata și coroa-nele, numai flori una și una, cum îi plăcea lui. Dacă făcea el comanda și nu le nimerea așa. Ce noroc ați avut la activ ! Casă de-ncredere, conîță, noi numai de la ea ne utilizăm, din tată-n fiu. Nu există să puie surogat în colivă. Bietul Fănică... Ce latifundiar era el, ce spontan...

Femeia era aproape cîștigată, mai avea puțin și treaba se făcea, cînd doctorul Pavel ieși din cabinetul lui Udrea, iar agentul „Sicriului de aur“ se dezlipi de lîngă văduva lui Ionașcu.

— Numai nițel... Ne mai vedem noi.

Apoi se prelinse pe lîngă perete, în partea opusă, și dispăru pe ușa care răspundea în biroul admi-nistratorului.

Pe doctorul Pavel îl trimisese profesorul, să vadă ce se întîmplă pe sală. Terminaseră nu de mult ne-

cropsia, și hohotele de plîns, răzbătînd pînă la ei, îi abăteau de la discuția asupra rezultatului. Rămase descumpănit, cînd femeia, spunîndu-i cine este, îi ceru să-și vadă bărbatul. Apoi o invită la profesor.

Pe drum, însă, după numai trei, patru pași, Adela simți cum i se despică pămîntul sub picioare și căzu, leșinată, mai înainte ca doctorul Pavel să prindă de veste. Ceva mai tîrziu, cînd se trezi, se afla într-un fotoliu din biroul lui Udrea. Nu-și mai aducea aminte de nimic. Se uită împrejur, la pereți, la mobilier, se uită la cei doi bărbați în halate albe, apoi închise ochii. Fetița, pe un scaun de-alături, scîncea, și toate, la auzul acestui scîncet, foarte cunoscut, i se limpeziră fulgerător. Redeschizînd ochii, se uită întrebător la Udrea, pe urmă, la Pavel. Acum era sigur : Fănică murise. Se ridică din fotoliu și luă fetița în brațe.

— Taci, fii cuminte.

Nu mai simțea deloc nevoia să plîngă, i se părea straniu. Era ca de piatră. De fapt, își spuse, nu ea e de piatră, locuia acum în ea cineva de piatră.

— Domnule doctor, aș putea să-l văd ?

I se adresase lui Pavel, care așteptă părerea lui Udrea. În general, profesorul nu era de acord ca asemenea revederi să se producă imediat după necropsie.

— Condu-o pe doamna. Dar fără fetiță.

După plecarea lor, Udrea se așeză în fotoliu, cu fetița pe genunchi. Ea îl cerceta cu o curiozitate

puțin temătoare. Apoi îi surîse și-l întrebă de ce umblă nebărbierit ; tatăl ei în fiecare zi se bărbierește, ca să n-o înțepe, cînd o sărută. Scuzîndu-se, el îi promise că va ține minte și îi mulțumi, pentru că, vezi, și el are o fetiță, are și doi băieți. Se ridică imediat, o puse pe fotoliu, și fetița îi spuse să n-o lase singură, dar el aproape n-o mai auzea, trebuia să-și aprindă o țigară.

Astă-noapte, pe cînd se întorcea de la spital, se putea foarte bine să fie el în locul acelui Ionașcu. Un glonte nemțesc, și gata... Lumina scăzută, cu umbre, a lămpii de masă, îi dădea o stare de vag și de turbure. Aprinse toate cele trei becuri ale lustrei și se înapoie la fetița care-i spunea să nu mai fumeze pentru că așa zice și mama, de asta e tata sănătos, că nu fumează. Căuta un răspuns și, pînă să-l găsească, cineva bătu în ușă, apoi intră o tinărară suplă și înaltă, cu părul blond, revărsat peste umeri. Ochii mari, albaștri, cu gene dese și lungi, păreau stînjeniți de lumina puternică. Dorea să-i vorbească. Udrea avea impresia că o mai văzuse undeva, dar nu-și amintea unde.

— Da, poftim, domnișoară.

Tinăra ezita să se așeze, probabil jenată de prezența fetei, pe care însă o considera cu o căldură evidentă. În cele din urmă, luă loc, la insistența profesorului, dar aproape imediat o femeie și un medic își făcură apariția, și se ridică.

Cu obrajii galbeni și imobili, parcă fixați în ceară, Adela Ionașcu se duse direct la fetiță, o luă de mână și plecă, după ce, cu ochii mereu în pământ, pronunță un mulțumesc abia perceptibil. Impresionat de frumusețea stranie a acelei tinere, Pavel nu-și putea muta privirea de la ea, în ciuda unui sentiment de impolitețe.

— Poate e mai bine să viu altă dată, sînteți ocupat.

— Dar vă rog, zise Udrea. Doctorul Pavel, colaboratorul meu cel mai apropiat. Aveți pe cineva în spital ?

— Nu. Pentru altceva venisem.

Se făcu un gol. Tinăra tăcea, fără a mai părea chiar atît de decisă să plece, iar Udrea avea aerul că ar vrea să rămînă cu ea. Pavel se scuză, trebuia să intre cu Vasilescu, într-o extra-uterină.

— Bună seara, domnișoară.

— Bună seara.

Lui Udrea îi plăcu tonul sec, deși puțin inelegant, din răspunsul fetei.

— Domnule profesor, într-adevăr, nu mă mai cunoașteți ? !

Tinăra se reasezase, nemaiasteptînd s-o invite. Se așeză și el, în fotoliul de vizavi. Era fantastic, nu mai pățise niciodată una ca asta : o cunoștea, și n-o cunoștea.

— Eram mică pe-atunci, nu-i nimic. Poate, pentru moment, e mai bine să știți numai că sînt... Sînt soția lui Naim.

— Poftim ? ! Care Naim ? Internul spitalului nostru ?

Sobrietatea politicoasă a profesorului se spulberase deodată. Își scoase ochelarii și începu să-i șteargă repede, repede, clipind în același ritm. Arăta ca un copil derutat, era și puțin caraghios, și Irina rîse ușor. -

— Da, a lui Naim.

— Bine, dar... nu ne-a spus nimic niciodată. Scuză-mă. Felicitările mele. Nimeni nu-și imagina...

— Nu e vina dumneavoastră. Nici a lui. Am fost constrînși să ne ferim.

Albastrul intens al ochilor ei turburător de mari se întunecă. Udrea deschise portțigaretul.

— Nu mai înțeleg nimic. Fumați ? Vă rog să vă serviți.

Irina n-ar fi fumat, dar nu voia să-l refuze. După cîteva fumuri, stinse țigara. Tăcea. Trebuia să-l întrebe ceva, dar întrebarea, pe care și-o pregătise încă de pe sală pentru început, acum îi dădea emoții, dacă nu, mai degrabă, răspunsul imprevizibil.

— Domnule profesor. Dumneavoastră îl iubiți pe Naim ?

— Frumoasă întrebare !

— Nu rîdeți, vă rog. Trebuie să știu neapărat : merită Naim, ca om și ca viitor medic, stima dumneavoastră ?

Udrea fumă adînc, intimidat de precizia și de tonul ei imperativ, care pretindeau un răspuns cît se poate de serios.

— Incontestabil. E un tînăr studios și înzestrat, are perspectiva unui viitor strălucit. Dacă...

— Dacă ? De ce v-ați întrerupt ? Nu e nevoie să mă menajați.

— Dar nici vorbă de menajamente. Mă gîndeam la vremuri. Naim e întocmai cum v-am spus, dar în aceste vremuri nu totul depinde numai de voința noastră.

— Prin urmare, credeți ca și mine.

— Vă referiți la Naim sau la vremuri ?

— La toate.

— Atunci, evident, gîndim la fel.

— Da, și e foarte important pentru mine, că un om ca dumneavoastră are asemenea părere despre Naim. Nu pentru că mi-ar întări o convingere, pe care și așa o am. Dacă n-o aveam, nu mă căsătoream cu el împotriva voinței părinților mei.

— Împotriva...

— Da, împotriva. Ci pentru că am vrut să știu cui mă adresez. Vă voi spune cine sînt. Dar mai întîi o precizare. Nu mă prezint spre a vă cîștiga bunăvoința, ci numai ca să vă amintiți de unde mă cunoașteți. Sînt fiica profesorului Bugnariu.

— Cum ! Dumneata ești Irène ? ! Fetița aceea retrasă și tăcută ? Umbra din grămada ursuleților ?

— Mai demult, da, mă numeam Irène. Pînă cînd l-am întîlnit pe Naim. Acum îmi place cum îmi spune el și mă numesc Irina. Sînt de nerecunoscut, nu-i așa ?

— Nu, dar, oricum, e o schimbare fantastică, mărturisesc. Și ce surpriză ! Soția lui Naim, și eu să nu știu, să nu-mi spună nimic.

El era, totuși, primul om, care afla, deși decisese să nu știe încă nimeni, în deosebi tatăl ei, pînă cînd Naim își va fi luat doctoratul. Așa încît îl ruga să le înțeleagă tăcerea, impusă de alții, și mai ales să nu-i spună lui Naim că a venit la el. Sau cum va crede el, nu însă mai înainte de-a o asculta pînă la capăt. Nu-l va reține mult, îi va povesti pe scurt și cît mai clar, tot ceea ce s-a petrecut cu ea, din copilărie și pînă cînd l-a cunoscut pe Naim. Trebuie să înceapă cu asta, chiar dacă-i ia puțin timp, altminteri poate n-ar înțelege-o ; ea e aproape convinsă că și tatăl ei, dacă ar fi lăsat-o să se explice, ar fi înțeles-o în cele din urmă.

Îi spuse, așadar, totul, din cînd în cînd nemulțumită de sine, că nu reușește să fie cît mai concisă, deși Udrea o asigură că nu e nici o grabă. Apoi îi vorbi despre revelația, pe care Naim, așa cum îl știa, o produsese în viața ei, și nu ocoli nici argumentele tatălui său : sărăcia lui Naim, originea sa, lipsită de orice renume social, informațiile calomnioase și interesate primite din partea unor

oameni lingușitori, care nici măcar nu-l cunoșteau pe Naim, perspectivele sumbre...

— Cum ! dar tatăl dumitale uită că el însuși a fost sărac pe vremuri ? Poate e o indiscreție, dar după cîte știu, familia mamei dumitale nici n-a vrut să audă de el la-nceput.

— Știu asta, nu-i o indiscreție. Și nu-l condamnăm, nici eu, nici Naim. Ne-am gîndit că poate tocmai fiindcă știe ce înseamnă sărăcia...

Irina trecu apoi la ceea ce o determinase să vie la el : singurătatea amîndurora, starea alarmantă a lui Naim, amenințările acelui doctor Mouscha, lucrările pentru teza de doctorat periclitată, copilul, dragostea ei fără margini, lipsa unei locuințe la adăpostul căreia să-și înceapă viața în doi, pe urmă în trei, deznădejdea că nu aveau pe nimeni care să-i sfătuiască, să-i încurajeze, să le arate un drum.

— *Acum* avem noi nevoie de un prieten, nu mai tîrziu. Înțelegeți, domnule profesor ?

— Înțeleg, domnișoară Irène. Scuză-mă, înțeleg, doamnă... Înțeleg totul, Irina.

Udrea se uita la ea și nu-i venea să creadă că un om e în stare să descopere în el atîta energie în clipele cele mai grele ale vieții. După o zi încărcată de întîmplări nefericite, se simțea, în sfîrșit, bine, deși tristețea persista, dar era acum o tristețe calmă și, oricît de paradoxal i se părea, o tristețe tonifiantă.

Era seara, tirziu, iar Toma Udrea, care, după vizita Irinei, își mai petrecuse cam o oră în sala de operații, tocmai se pregătea de plecare, când sosi doctorul Simion Neagu.

Conversația se lega anevoie, din cauza atitudinii de expectativă a profesorului.

— Da, a fost o zi grea, toate spitalele sînt pline de răniți. Nici eu nu-mi amintesc să mai fi avut o zi atît de încărcată.

El se gîndea, însă, la ciocnirea cu Mouscha, la complicațiile din jurul cazului Ionașcu și la o soluție practică, pe care încă n-o găsea, în legătură cu situația complicată a lui Naim și a Irinei.

— Dar îmi face plăcere c-ai venit. Te așteptam în cursul zilei, așa m-a anunțat profesorul Christoloveanu.

— Prin urmare, domnul profesor e în București?

— Cum, dumneata nu știi?

— A, ba da, știam că va veni, l-am vizitat alaltăieri la Predeal, dar nu știam c-a și sosit. V-ați văzut cu dumnealui?

Lui Udrea, îi făcea impresia că asistentul se apără. I se părea bizar, să nu știe, tocmai el, de sosirea lui Christoloveanu.

— Încă nu. Mi-a dat un telefon. Ce l-a determinat să părăsească Predealul? Pomenea de niște treburi urgente, crezi că nu le putea amîna?

— Nu-mi dau seama. Eu însă l-am avertizat că aici e un iad.

— Și totuși, insistă Udrea. Vorbea de un bolnav, un caz excepțional. Zicea că dumneata mă vei pune la curent.

Doctorul Neagu era destul de presat, nu mai avea decît două ore pînă cînd trebuia să înapoieze Memoriul, indiferent de numărul semnăturilor. Considera însă că nu e încă momentul să discute direct, deși Toma Udrea, referindu-se la precizarea lui Christoloveanu, îl apropiase oarecum de scopul vizitei sale. Tăcerile lui circumspecte dintre unele fraze, chiar dacă durau doar o singură clipă, îl obligau, dublate de privirea pătrunzătoare ce le însoțea, dacă nu la ocoluri mai largi, cel puțin la o pregătire atentă.

— Desigur, vă pun la curent, de asta v-am și deranjat. Dar, să nu uit. M-am întîlnit întîmplător cu doctorul Topșa. Se întorcea de-aici. Mi-a relatat incidentul în legătură cu asasinatul de astă-noapte. Sînt consternat.

— Ești, deci, la curent.

— Da, și deplîng lașitatea lui Topșa.

— Lașitate ?

— Evident, de vreme ce i-i frică să semneze protocolul.

Profesorul avusese o bănuială în privința lui Topșa. Acum se confirma. Cu condiția onestității lui Neagu.

— Ți-a spus el că nu va semna ?

— Pretinde că nu se poate lăsa antrenat într-un conflict cu autoritățile. Ancheta cerută de dumneavoastră ar implica un risc gratuit și ar fi mai indicat să vă limitați la considerarea strict medicală a cazului.

— Da ? Așa crede Topșa ?

— Întocmai. Se spune despre dumneavoastră că ați fi un resemnat. Dar frica lui Topșa demonstrează că nu dumneavoastră, ci el e un... Resemnat, ca să nu fiu prea incisiv.

— Și de cine i-ar fi, să zicem, frică ?

Profesorul pusese întrebarea numai ca să se convingă de sinceritatea asistentului.

— Nu crezi c-am putea ajunge la lucruri, pe care nimeni nu-și permite să le discute ?

— Permiteți-mi să fiu convins de contrariul. Majoritatea oamenilor sînt preocupați de aceste lucruri, chiar dacă nu cunosc cazul separat al victimei de astă-noapte. Sînt și alte crime, mult mai grave, le cunoașteți și dumneavoastră, măcar parțial. Spitalul vi le-aduce zilnic la cunoștință, dacă vreți totuși să susțineți că de restul vieții v-ați izolat.

— Izolat sau nu, asta, domnule coleg, sper că nu dăunează nimănui.

Replica lui Udrea căzuse cu o duritate puțin obișnuită, și asistentul, reprobîndu-și inabilitatea, se temea de un eșec.

— Așadar, nimănui. Cel mult, mie. Iar nendrocirile la care probabil te referi, noi n-avem cum

le vindeca. Nici pe cele proprii nu le putem preveni. Aici se sfîrşeşte domeniul medicinei. Oricît ar fi de dureros, acesta e adevărul.

Profesorul revenise la tonul său reţinut, iar ultimele fraze, pe care le pronunţase încet şi rănit, parcă fără convingere, puteau să aibă şi sensul unei confesiuni camuflate, dacă doctorul Neagu le interpreta exact invers.

— Dar, domnule profesor, cîndva aţi susţinut că domeniul medicinei nu poate fi lîmitat la masa de operaţii şi la cele cîteva zeci de paturi ale spitalului.

— Evident. Poate mai mult decît oricare altă profesiune, medicina are cele mai întinse şi mai variate legături cu viaţa în ansamblul ei.

— Şi-mi mai aduc aminte, reluă asistentul, că puţin înainte de război aţi supus lumii noastre medicale teza conform căreia la baza ulcerului de stomac ar sta şi unele cauze sociale. Aş vrea să vă întreb ceva. Mă interesează şi din punct de vedere profesional, dar şi ca om al societăţii din care fac parte. Aţi abandonat cercetările în această direcţie ?

— N-aş putea spune că le-am abandonat. Deşi condiţiile în care lucrez nu-mi permit să afirm nici că le-am dus mai departe.

— Deci n-aş greşi, trăgînd concluzia că aceste condiţii, pe care permiteţi-mi să le numesc precare, se opun unor cercetări de importanţă generală.

— Eu nu afirm asta. Le-am amintit doar în treacăt. Sînt condiții independente de voința noastră.

— Dar viața și profesiunea noastră depind de ele, domnule profesor.

— Mă rog... Ce are, deci, să-mi comunice profesorul Christoloveanu ?

— Imediat. Dar v-aș mai întreba ceva. Concluziile, chiar parțiale, la care ați ajuns de la începutul războiului și pînă azi în problema ulcerului, vă confirmă sau vă anulează părerea dinainte de război ?

Profesorul își șterse grăbit ochelarii, apoi și-i puse la loc și, cu gesturi din ce în ce mai lente, strivi restul de țigară în scrumieră și aprinse alta. Asistentul continua să aștepte, părea să nu înțeleagă sensul acestei pauze. Sau, poate, nu voia să țină seama de el.

— Ar fi bine să precizăm : te referi la război sau la cercetările mele în condițiile date ? N-aș vrea să alimentăm confuziile, pe care le comit unii. Cunoști, probabil, articolul lui Nicoleanu.

— Bineînțeles. V-am spus și rîndul trecut. Nu e o simplă confuzie, dar nu despre asta e vorba. Ca să precizez, eu nu pot separa aceste două lucruri. Din moment ce cercetările dumneavoastră au la bază aspectul social al bolii, sînt convinși că nici dumneavoastră nu vă gîndiți să le separați.

— Abordezi problema într-un mod delicat, doctore.

Udrea urmărea cum se distramă fumul țigării, albastru-gălbui, în lumina lămpii din tavan.

— Concluziile de astăzi, poftim, corespund celor vechi. Dar prin asta nu-mi manifest nici un fel de simpatie sau antipatie politică, așa cum insinuează domnul Nicoleanu.

— Acest domn n-a reușit decît să se compromită, cu articolul lui. Fiți convins de asta. Revinînd însă la răspunsul dumneavoastră, înțeleg că războiul aduce științei prejudicii grave.

— Nu te contrazic. Deși, în unele cazuri, ne ajută să verificăm practic ceea ce cunoaștem doar teoretic.

— Dar, domnule profesor, acest mod de verificare ar putea foarte bine să lipsească. Oamenii nu ar avea decît de cîștigat.

— Firește ! N-am vrut să spun că mă număr printre apologeții războaielor. Dar nici altceva.

— Pricep. Vă situați pe o poziție de neutralitate.

— Exact. Neutralitatea omului dedicat științei.

— Domnule profesor, în fața cancerului, de exemplu, chirurgul rămîne neutru ?

— Neutru, nu. Dar neputincios. Ceea ce e cam același lucru.

— Asta înseamnă că omenirea a renunțat să mai combată cancerul ?

— Ne jucăm cu vorbele, domnule Neagu. Nu văd legătura.

— Există totuși. În ce măsură e neutru omul de știință, respectiv chirurgul, în fața unei plăgi care amenință să devină mortală ? Nu e mai degrabă pasivitate ?

— E chiar mai mult. Cunosoc și cazuri de inconștiență.

— Perfect !

— Poftim ? Ce vezi aici perfect ?

— Perfect e că războiul e și el un cancer. Iar victimele lui nu sînt cobaii, ci oamenii. Și astfel conclud că neutralitatea, în cazul lui, e înmiit mai condamnabilă.

— Mda, cam înțeleg. Înțeleg chiar foarte bine ce vrei să spui dumneata. Poate nu era nevoie de atîta introducere.

Profesorul vorbise oarecum iritat și, din nou bănuitor, părea să redevină retractil. Asistentul își dădea seama că se aflau la punctul decisiv, răscrucea de unde-l putea conduce pe drumul direct, după cum se putea să-l și piardă. Trebuia să se apere, dar să și atace în același timp.

— Dacă totuși am făcut-o, a fost ca să înlăturăm echivocul. Diagnosticul care m-a adus la dumneavoastră e războiul.

— Războiul ? ! Nu știam, doctore, că ai atîta humor ! Te previn, însă, că nu sînt decît căpitan în rezervă. Vei recunoaște, nu e gradul suprem.

Toma Udrea rîdea, dar se vedea că e un rîs nervos, prin care voia să-și mascheze o agitație in-

terioară, renăscută brusc, și totodată un fel de derută, care nu-i scăpă asistentului.

— Da, domnule profesor. Țara întreagă e astăzi bolnavă. Iar eu, cu sau fără humor, mă adresez și omului civic, nu numai celui dedicat științei. Din tot ce-am discutat, reiese clar că nici unul, nici celălalt nu poate să rămână pasiv. Pe lume nu există oameni de sine stătători și fiecare participă, într-un fel sau altul, fie la declanșarea, fie la curmarea unui război.

— La fel de amuzant ! În virtutea acestei teorii, oricine ar putea să te întrebe : cu ce ai contribuit dumneata la declanșarea războiului ? După câte știu, ești un om pașnic.

Simion Neagu îl privi citva timp în tăcere. Apoi își aprinse o țigară.

— Domnule profesor. Când hitleriștii au declanșat războiul, eu n-am realizat din capul locului catastrofa în care ne angrenau și pe noi. E drept, nu i-am susținut prin nimic, dar asta nu înseamnă că n-am greșit deloc prin pasivitatea mea de atunci. Cu vremea, după destule conflicte și confruntări cu mine însumi, am ajuns la concluzia că a rămîne pasiv în fața unei asemenea crime echivalează cu complicitatea. Iată de ce consider că sînt dator să fiu printre cei ce se străduiesc să pună capăt acestui război. Întrebarea, deci, eu aș pune-o altfel : cu ce contribuim la curmarea războiului ? Pot afirma, la rîndul meu, că și dumneavoastră sînteți un om pașnic.

— Da, da, foarte pașnic. Cînd îți spun eu că ai humor...

Ridicîndu-se, Udrea se uită cu discreție la ceasul de mîină.

— Toți sîntem niște oameni pașnici. Și cu toții cunoaștem dictonul : *Si vis pacem, para bellum...*¹ Să revenim, mai bine, la profesorul Christoloveanu.

Ușor încovoiat, cu mîinile la spate și cu ochii aproape închiși, se plimba pe dinaintea lui Neagu, cînd calm și impenetrabil, cînd schițînd cîte un zîmbet iritat, pentru ca apoi o seninătate efemeră să-i alunece peste obraji. Obișnuit să-l vadă stăpîn pe sine, niciodată dominat de circumstanțe, ci impunînd printr-o atitudine constantă de rezervă amabilă, asistentul îl urmări un răstimp, în tăcere. Căuta să-și explice această turburare incontrollabilă, apărută la numai cîteva clipe după o replică fermă și ironică. Se făcuse, însă, ora nouă și jumătate, iar la unsprezece trebuia să fie cu orice preț la locul unde urma să predea Memoriul, cu sau fără semnătura lui, așa că nu mai putea trena prea mult cu amănuntele.

— V-am reținut suficient. Sînteți probabil așteptat acasă, și pe deasupra vorbesc despre lucruri, cum le-ați spus, delicate. Am ajuns, însă, la ceea ce, să zicem, vă comunică domnul profesor Christoloveanu.

— Să zicem ? !

¹ Dacă vrei pace, pregătește-te de război (lat.).

Cu o privire de-a dreptul indignată, Udrea trecu de partea cealaltă a biroului.

— Da. E adevărat, dumnealui m-a sfătuit să viu și la dumneavoastră. Dar inițiativa, în chestiunea care m-a adus aici, nu-i aparține.

— Te rog, doctore, să fii mai explicit.

Profesorul se reăzese pe scaun, oarecum fără voie. Acum avea un aer când intrigat, când plictisit. Apoi rîse.

— Ar mai fi o întrebare ? Jocul e din ce în ce mai amuzant.

— Una singură. Iar răspunsul domnului profesor Christoloveanu l-am și primit. Un răspuns magistral.

— Mă rog, era de așteptat. Mie-mi spunea la telefon că e vorba de o intervenție chirurgicală. Sînt gata oricînd să-l asist și fără onoarea unui asemenea preambul. Ca și cînd de noi ar depinde rezolvarea...

Toma Udrea scoase o țigară, aproape smulgînd-o, de sub bentița portțigaretului, scăpără cu nervozitate bricheta, aprinse, trase cîteva fumuri, cu ochii închiși; apoi se ridică încet.

— Ei, bine, dacă ții atît de mult, mă obligi să te dezamăgesc. Dumneata pari să ai un spirit eroic, dar e utopic. Nu oameni ca noi rezolvă dezastul în care războiul ne-a aruncat pe toți. Precizez, însă, că eu nu discut despre asta, nu e vocația mea.

— Evident, nu discutați. Nu discutați, dar îmi aduc aminte că încă de la început ați avut unele

rezerve în privința acestui război. Acum patru ani, toamna, în amfiteatru. În timp ce vă țineați prelegerea de deschidere a cursului, nemții defilau pe străzile Bucureștiului.

Era exact, și Udrea, șocat de memoria asistentului, revăzu totul. O dimineată de toamnă blajină, el își ținea prelegerea și totuși amfiteatrul era pe jumătate gol, cufundat într-o liniște tristă. Vorbea despre importanța și promptitudinea chirurgiei de urgență în activitatea generală a chirurgului. Deodată liniștea aceea apăsătoare se sparse, prefăcută în cioburi de tăișurile unui cântec dur, sacadat, cu cadențe de marș războinic. Părea că niște păsări croncănitoare, de pradă, pătrund în amfiteatru prin ferestrele deschise. În scurtele pauze, marcînd cadențele brutale ale marșului, se auzea cum cizmele cad pe caldarîm, scurt, apăsător, la răstimpuri strict egale, într-un ritm înfiorător de perfect. Se opri din expunere și rămase tăcut lângă catedră, uitîndu-se nu afară, acolo unde se îndreptaseră toate privirile, ci undeva, într-o depărtare nesfîrșită, pe deasupra studenților și a celor cîtorva colegi de alături. Trei dintre studenți, cu bluze verzi, cu diagonale, parcă și cu pistoale la sold, părăsiseră băncile, se duseseră, zgomotoși, fără nici cea mai mărunță jenă, la fereastra din fund. Spre indignarea și amărăciunea lui, nimeni nu opunea nici un protest acestei totale lipse de respect datorat, dacă nu profesorului sau omului, cel puțin orei aceleia solemne de deschidere a

anului universitar. Nu îndrăzneau nimeni să spună nimic, fiecare părea turburat de ceva nevăzut, ceva ce nu trebuia nici măcar remarcat. Simion Neagu, pînă nu demult student, iar acum proaspăt asistent, ședea pe un scaun din față, lîngă decan. Și în timp ce decanul, cu un zîmbet șters, se menținea într-o absență deliberată, el, cu ochii întunecați, cu obraji roșii, se mișca neconținut pe scaun, jenat și nepuțincios. Pe urmă, cînd marșul războinic se stinse treptat-treptat, pierzîndu-se spre Podul Elefterie, cei trei se întoarseră la băncile lor, bocănind cu cizmele, ca într-un ecou al celorlalte cizme, care trecuseră pe stradă. Cu privirea fixată pe chipul lui Neagu, unde avea sentimentul că ar putea găsi un punct de sprijin, el făcuse atunci o paranteză, înainte de a-și relua prelegerea. „Să nu uitați niciodată, domnilor, că medicina s-a născut din nevoia de a vindeca suferințele omului. Amintiți-vă mereu că sînteți datori să eliminați durerea. Dedicîndu-vă acestei misiuni, cea mai nobilă și mai umanitară dintre toate, nu veți cînta în fiecare zi, poate. Dar vă asigur, după ani mulți și grei de contact permanent cu bolnavii, că veți avea în schimb o veritabilă și profundă satisfacție. Satisfacția, nu o dată demiurgică, de a le fi ajutat multor oameni să-și recupereze dreptul și bucuria de a trăi.“

Aceasta fusese paranteza, și-o amintea acum cuvînt cu cuvînt, avea chiar senzația că vede cum un cuvînt atrage după sine pe celălalt, și toate la

un loc, salvate din acest labirint al uitării, îi re-deșteptară amărăciunea și indignarea pe fondul trist al acelei dimineți de toamnă, cu liniștea amfiteatrului perforată de cadențele perfecte ale cizmelor cu oameni în ele, oameni perfecți, educați să ucidă perfect. Paranteza se lărgi deodată, forțat, alte cuvinte, la fel de vii, cu o existență de asemeni fizică, adăugându-se celor vechi, pronunțate cu aproape patru ani în urmă.

— Dumneata ai dreptate. Omul nu poate crea valori decît cu certitudinea că viața și libertatea lui se află în afara oricărui pericol. Iar războaiele îl constrîng să distrugă, în loc să creeze. E împotriva firii, pentru că-l învață să-și distrugă simultan propria imagine sufletească.

Aici paranteza se reînchise de la sine, și Udrea tăcu, neștiind ce-ar mai avea de spus, apoi își dădu seama că se angajase prea mult.

— Dar astea sînt rezervele mele intime, probabil romantismul meu desuet, n-are rost să discut despre ele într-o lume fundamentată pe un realism atît de dur.

— Bine, nu discutați. E și tăcerea un mod de a opune rezistență. Cît despre rezerve, le au și alții, chiar foarte mulți. Și se pare că e timpul să nu ne mai limităm la aceste rezerve sterile.

— Vezi ? Admiți și dumneata că sînt sterile. Și atunci, ce putem face ? Dacă e război, să le mulțumim politicianilor. În ceea ce mă privește,

nu m-am aventurat niciodată cu nîci un partid. Sper că faptul acesta e suficient de cunoscut. Eu nu vreau decît să am liniște. Liniște, ca să-mi pot vedea de bolnavi. E bine să știi și dumneata, după cum o știe și Christoloveanu, la care insist să revenim.

— Și putem afirma, că avem această liniște absolut necesară ?

Profesorul nu răspunse. Luă *coupe-papier*-ul de pe colțul biroului, îl prinse de vîrful ascuțit și începu, cu o tăcere ostilă, să-și lovească podul palmei stîngi, încet, monoton, ascultînd parcă deosebit de atent plîciul ușor al metalului.

— Nu, domnule profesor, nu avem această liniște vitală. Nu numai noi, ci mulți oameni, cu sau fără vreo apartenență politică. În cazul dumneavoastră, vă amenință din ce în ce mai multe lovituri, din atîtea direcții, ca să zic așa, de ordin profesional. Dar numai pe dumneavoastră ? Și de ce toate astea ? V-ați întrebat vreodată ? Să fie doar pentru că domnul cutare sau cutare urmărește să parvină, luîndu-vă locul ? E și asta o cauză, dar nu cea mai importantă.

După convingerea asistentului, era mai curînd vorba de o tagmă, nu de inși izolați. Un sistem, al cărui mecanism, ca să domine conștiințele, se bizuia fie pe intrigă și delațiune, fie de-a dreptul pe crimă. Acestui mecanism îi trebuie libertate de acțiune, libertatea *lui*, nu a majorității. Cum o

obține ? Prin teroare psihologică, țesută mai mult sau mai puțin subtil cu fraze colorate, de la rafinamentul care-i face pe fanatici să te ucidă cîntînd, pînă la cultivarea acelor elemente venale, carieriste, dispuse să recurgă la orice calomnii și înscenări. Mașinațiuni destinate să macine nervii, să descurajeze orice contracțiune. În ultimă instanță, sublinia asistentul, să pulverizeze timpul necesar unei gîndiri libere, care ar duce la cristalizarea conștiințelor clare și active.

Udrea pusese *coupe-papier*-ul la loc și-l asculta într-o tăcere, care nu mai avea nici urmă de crispă. Fără liniștea individuală, privat pînă și de certitudinea persoanei tale, era mai greu de sesizat, dacă nu chiar imposibil, mecanismul acestui sistem dictatorial, ai cărui promotori se folosesc cu abilitate de pasivitatea celor pe care-i determină astfel să creadă că sînt neputincioși. Ei sînt primii, care știu c-ar pieri, dacă le-ar lăsa celor lezați timp de meditație.

— Meditația duce la concluzia atacului direct, în metodele sistemului, și răsturnarea despotismului și imposturii devine iminentă.

Urmă o pauză scurtă, dar intensă, în care Toma Udrea îl cercetă pe doctorul Neagu, cu ochi mari și mirați, ca și cînd acum îl vedea prima oară.

— Interesantă, teoria dumitale. Dacă toți oamenii ar gîndi așa, e foarte probabil că n-ar mai exista Nicoleanu, nici alții. Din păcate, realitatea e alta, și nu cred să ajungem martorii vreunor pre-

faceri în sensul acesta. Sau, scuză-mă, dumneata ești încă tânăr, mai poți spera, viața s-ar putea să-ți suridă într-o zi. Pe cînd eu, la vîrsta mea, cu aripile retezate demult...

— Dar l-ați uitat pe domnul profesor Christoloveanu. El într-adevăr e bătrîn. Și totuși nu descurajează. Răspunsul lui, vă spuneam, e magistral: se află printre semnatarii unui Memoriu. De asta am venit și constat cu satisfacție că nu m-am înșelat. Nici dumneavoastră nu aprobați dezastrul acestui război. Sper că vă veți asocia profesorului Christoloveanu și altor personalități intelectuale, a căror semnătură condamnă același dezastru.

— Poftim ? Cui să mă asociez, și în ce scop ?

— Un Memoriu destinat Mareșalului nu e un act izolat. E numai una din consecințele dorinței generale ca în țară să fie restabilită pacea.

— Prin urmare, asta era ! Îmi cere asta Christoloveanu ?

— Spuneți că e tragic să fiți despărțit de copiii dumneavoastră. Prin asta, ați vorbit pentru toți părinții pe care războiul i-a despărțit de copiii lor. Cerînd astăzi o anchetă, ați condamnat implicit toate crimele ocupanților. Constatînd că nu vă puteți continua activitatea științifică, vă gîndiți, desigur, și la alții ca dumneavoastră, reduși la aceeași imposibilitate. Cînd vedeți că nu mai sînt locuri în spitale pentru atîția bolnavi și răniți, vă spuneți că ar fi timpul să nu mai fie pe lume atîția bolnavi și răniți.

Cu coatele pe birou, Toma Udrea își sprijinea capul în mâini, clipea uneori repede, alteori nu mai clipea de loc, ascultîndu-l și parcă neascultîndu-l.

— Iată, deci, cine vă solicită semnătura. Nu numai domnul profesor Christoloveanu de a cărui bună-credință, după cîte știu, nu v-ați îndoi nici odată. El mai demult e de acord că neutralitatea a devenit imposibilă. Iar eu mă consider dator să vă amintesc că tocmai o asemenea zisă „neutralitate“ vor și guvernanții din partea anumitor oameni. Pentru ca să distrugă mai departe, nestîngheriți, pînă cînd va veni, în sfîrșit, și rîndul acestor *neutri*.

Ai perfectă dreptate, Roxana : să ne retragem mereu, pînă nu vom mai avea nici unde să ne-n-toarcem. Roxana tăcuse, nu numai neliniștită, parcă și ostilă. Neagu, însă, vorbește și se pare că are ceva în capul lui, deși, în ultimă analiză, un asemenea Memoriu nu aduce nici o soluție, ci numai un pas, poate nu tocmai de desconsiderat, dar tot un singur pas rămîne.

— Da, în principiu, trebuie să-ți dau dreptate. Dar cum să-mi imaginez că Mareșalul se va milos-tivi de rugămințile mele ? Ignorezi utopia gestului ? Tocmai dumneata ? !

— Nici o utopie, domnule profesor. Eu nu susțin că Memoriul în cauză va înlătura singur răul, dintr-o lovitură.

— Cu atât mai mult. Și, atunci, la ce bun ?

— Dumneavoastră scăpați din vedere că el reflectă dorința majorității.

Sună telefonul, și Udrea se grăbi să ridice receptorul, mulțumit că i se oferă prilejul de a se sustrage privirii contrariante, a asistentului, care avea în ea o atracție irezistibilă și în același timp ceva impenetrabil.

Era Roxana, apoi i-l dădu pe Christoloveanu, vorbeau de-acasă, telefonul prin urmare fusese reparat. Îl așteptau, de ce întârzie atât ? Pentru că studiază analizele unui caz excepțional. Dar Neagu, tot n-a venit încă ? Ba da, studiau împreună. Ce atâtă studiu, omul e pe moarte, și lui îi arde de studiu, numai bisturiul îl mai poate salva, restul e paleativ, apă chioară, ducă-se dracului de studii interminabile ! Da, da, foarte bine, dar, o secundă, numai un moment, nu e totuși mai indicat să amâne decizia pînă va sosi și el acasă, să mai discute, să mai... Nimic, salvează mai întîi omul și pe urmă vor discuta toată viața, pe lumea asta, pe lumea cealaltă, unde vrea el, pînă cînd, poate, o să i se acrească de atâtă discuție. Și, în definitiv, îl consideră senil, diagnosticele lui nu mai prezintă nici o garanție ? Nu-și imaginase că asistentul e atât de bleg, pardon de expresie, dar te rog să-i comunici și lui, atât de bleg, încît să nu-l poată convinge și singur.

În așteptarea lui Toma, Roxana îl pusese la curent pe Christoloveanu cu întâmplările turburi din ultimul timp, mărturisindu-i că deznădejdea o determinase să-l cheme urgent la București.

Trecut de șaizeci de ani, profesorul Panait Christoloveanu era un om relativ scund, nu atât de slab, încît să pară uscat, și nu într-atîta obosit de viață, încît să nu fi rămas, în ciuda vîrstei, încă vioi în mișcările trupului și ager și prompt în raționamente și concluzii. Avea capul mare, fruntea cam de o palmă, ochii negri, adînciți în orbite, ca în niște ascunzători uneori de nepătruns, cînd își lăsa pleoapele în jos pe jumătate, alteori dezvăluți prin surprindere, cînd deodată făcea ochii mari, fie mirat de ceva, fie că, prietenos, voia să comunice nemijlocit cu cel ce se găsea în fața lui. Nu purta ochelari. Îi avea întotdeauna la el, păstrați cu grijă într-un toc de piele de culoarea vișinei putrede, culoarea lui preferată, dar îi folosea numai la citit. Sprîncenele dese și sure, îmbinate deasupra nasului subțire și lung, dădeau privirii sale, altminteri pătrunzătoare, ceva de adîncime permanentă, nu numai adîncimea fizică subliniată de profunzimea orbitelor, ci și una sufletească, de mister.

Obrajii îi erau netezi, iar Roxana, care cam de două luni nu-l mai văzuse, constata că o ușoară paloare efulgurase peste ei. Cîte o cută oblică, de

o parte și de alta a gurii cu colțurile binișor coborâte, sublinia nu atita trecerea anilor, cît mai degrabă o impresionantă vigoare lăuntrică. O mustață mică, deasă și argintie, parcă alcătuită din mii de fire de poleială toarsă de un păianjen miraculos, scînteia în lumină la fiecare mișcare a capului. Peste părul din a cărui bogăție nimic nu se pierduse de-a lungul celor mai bine de douăzeci de ani, de cînd îl cunoștea Roxana, se așternuse în schimb o brumă ce nu avea să se topească niciodată.

Îi plăcea să-i asculte pe alții și, într-o măsură și mai mare, îi plăcea să vorbească. Ori de cîte ori interlocutorul prelungea discuția, diluînd-o în mod inutil, după ce el ajungea destul de repede să prieapă ori măcar să deducă ce anume-l preocupă, dădea unele semne de nerăbdare, cerîndu-și astfel, în chip ocolit și jenat, rîndul la cuvînt. Fapt considerat de mulți ca un tic agasant. Singurul om, față de care nu din politețe, ci dintr-o ca și părintească dragoste, își stăpînea cu minuție această nerăbdare, era Roxana.

Deși Roxana avea patruzeci de ani, el și astăzi se gîndea la ea ca la un copil, așa cum arăta în ziua cînd se căsătorise cu Toma. Nici el, pe atunci, nu era căsătorit demult, dar căsnicia lui avea să se spulbere curînd, în modul cel mai dramatic, înainte măcar de-a avea un copil, și cu timpul se atașase de Roxana ca de-o fiică. Nimeni, în afară de avocatul său, nu cunoștea încă faptul că, îndemnat de acest sentiment, o trecuse cu un an

în urmă în testament... „ca astfel jumătate din agoniseala vieții mele singuratică să slujească la instruirea copiilor ei“ — alături de celălalt moștenitor desemnat, Academia Română : „...pentru ca, din jumătatea cealaltă, să se instituie o bursă care să fie acordată studenților în medicina umană, ce-și vor alege ca subiect al tezei de doctorat *Cauzele sociale ale ulcerului de stomac, eventual și ale cancerului*, și care bursă să poarte numele doctorului Toma Udrea.“

Din aceeași dragoste nemărturisită, își ascundea și acum nerăbdarea de a vorbi și el, deși-i înțelesese de mult turburarea și temerile. Ședea într-un fotoliu de lîngă biroul din bibliotecă, vizavi de-al ei. Lumina cădea, vie, din toate cele cinci becuri ale lustrei cu brațe de fier forjat, dînd părului și mustății sale o strălucire discretă, de platină.

Roxana termină de povestit abia într-un tîrziu. Rămase tăcută, cu capul sprijinit în palme și coatele pe genunchi, adusă de spate, ca un mare semn al întrebării caligrafiat pe foaia albă și parcă fără margini a liniștii ce amenința să-l copleșească.

— Da, trebuia să-mi scrii și mai din timp. Te zbuциumai mai puțin. Cît despre Toma, mă așteptam la evoluția aceasta. Fii bună și analizează : cînd un om constată că totul în preajma lui e carierism, viciu, minciună și intrigă, aș zice într-un cuvînt : putreziciune — ce face omul acela ? Are numai două alternative : ori acceptă să putre-

zească și el ori, dacă vrea să rămînă cînstit cu ceea ce mai are sănătos societatea, ia, mai devreme sau mai tîrziu, o atitudine netă împotriva putreziciunii. E, oare, cazul să te întreb dacă soțul dumitale e un om de bună-credință ?

— Dar nu mai rămîneam un moment lîngă el, dacă vedeam că nu mai este. Nu asta voiam eu să spun.

— Știu, știu ! Era însă mult mai bine, dacă porneai exact de la premisa asta. Sigur, o vină are și el. Ți-a ascuns atîtea și atîtea lucruri. Dar a făcut-o, poate, dintr-o explicabilă decență sufletească, deși exagerată la unii bărbați, sau poate ca să nu te împovăreze și pe dumneata.

— Și totuși, iertați-mă, nu mai e Toma cel adevărat.

— Ba, tocmai, e mai adevărat decît oricînd. Dincolo de aspirații și idealuri comune, acolo unde omul rămîne doar cu sine însuși, în fața morții, a bucuriei, a durerii, acolo de cele mai multe ori manifestările lui diferă fundamental de ale celorlalți oameni. Soțul dumitale nu face decît să se manifeste conform temperamentului și personalității sale, mergînd pînă acolo încît își ascunde suferința chiar față de soția lui.

— Dar ce va fi cu el ? De ce să se arunce de unul singur într-o vîltoare ca asta ?

Panait Christoloveanu făcu ochii mari, fixînd-o cu îngăduință, apoi și-i strînse la loc.

— După părerea mea, nu e nici o vîltoare, nimic nu-i haotic aici. Ceea ce se petrece cu el, e consecința unor frămîntări generale și, de aceea, nu-i deloc singur. E într-adevăr un act grav, dar nu în sensul dezastrului. Dimpotrivă, al cristalizării definitive. Dacă vrei, da, în lumea lor, cristalele trec prin efervescențe și perturbații adesea nebănuite, pînă își realizează forma pură, determinată de substanță și de mediu. Dar pentru asta, cui nu-i place diamantul ? Și geamgiului îi place, ca și dimitale.

— Dar, domnule profesor, nu mă înțelegeți. Nici dumneavoastră nu mă înțelegeți ! Dacă am fi singuri pe lume, dacă n-am avea copii, dac-am fi mai tineri...

Amărăciunea Roxanei părea gata să se transforme din nou în lacrimi. Christoloveanu o lăasă un timp să-și chinuiască batista în pumn, cercetînd-o oarecum încrunțat, printre gene.

— Cred totuși că te înțeleg. E firesc să porți grija materială a viitorului. Copiii sînt, poate, factorul ce determină în cea mai înaltă măsură această neliniște. Dar nu trebuie să exagerăm. Sînt convinși că tocmai spre certitudinea autentică se îndreaptă, în fine, și Toma. Rămîi cum ai fost totdeauna : înțelegătoare și tandră. Știi doar că nimic nu se realizează fără încredere și, de cele mai multe ori, fără suferință. Noi, medicii, avem un dicton : durerea e primul nostru aliat. Nu, nu zîmbi. Prin durere, organismul bolnav dă alarma,

ne ajută să știm cînd și unde să intervenim. La fel, societatea, cu oamenii ei. Cînd îi doare ceva, cheamă imediat medicii lor : reformele sau chiar, cînd boala intră în stadiul acut, revoluția. Este, ca să zic așa, medicina istoriei.

După o pauză, în care Roxana rămase cu privirea adîncită în tainițele ochilor lui, Parait Christoloveanu se ridică din fotoliu.

— Ai măcar încredere în mine. Încearcă să-ți regăsești echilibrul. Fii convinsă că sînt mai mult decît oricînd alături de Toma, de dumneata și de copii. Am să discut cu el. Chiar te rog, cînd vine, caută un pretext oarecare și lasă-ne singuri.

Apoi, cu ochii întredeschiși, se apropie de perețele opus, către care mai privise uneori și din fotoliu. Se afla acolo, deasupra unor rafturi de cărți, un ulei de Petrașcu. O casă de țară, pe un dîmb lin, înclinată ușor, iar în fund, pierdut în depărtări nelămurite, cerul neted și albastru, dens și pur, ademenitor ca infinitul.

— Mă gîndesc cîteodată ore întregi la tabloul acesta. Nu știu de ce, casa asta și cerul și parcă încă ceva, un fel de taină pe care Petrașcu a ascuns-o aici, mă atrag ca un magnet, ca un suflet.

Nu-și mai deslipea ochii de pe pînză, și glasul îi trăda o nostalgie adîncă, de care Roxana nu-l crezuse capabil.

— Știi și eu ?!... Poate fiindcă-mi aduce aminte de o casă ca asta, unde m-am născut și unde mi-am ascuns copilăria, la plecare.

Apoi Roxana îl văzu cum tresare, ca în fața unei revelații și vocea începu să-i tremure ușor, de o bucurie abia reținută.

— Ei, dar ce-ți spuneam eu ?! O pictură e bună, cînd în fiecare zi descoperi în ea ceva nou, chiar dacă o privești toată viața. Uite, vezi, în albul acesta al pereților, personalitatea lui Petrașcu, și numai a lui. Multe case sînt în țara noastră, sărmane ca asta. Adesea cerul e o pată de azur. Mulți au pictat și casele și cerul, dar nimeni ca Petrașcu. E taina lui. Temperamentul, personalitatea lui.

Prin ușa, pe care Roxana o lăsase pe jumătate deschisă, ca să-l audă pe Toma, cînd vine, străbătu pînă la ei, din ce în ce mai deslușit, zgomotul unor pași pe covor.

5

— Ei ! Ai semnat ?

— Da.

— Slavă Domnului ! Va să zică, tot eu am dreptate.

Erau singuri. Roxana se scuzase, avea puțină treabă la bucatărie. Întrebîndu-se ce puteau să însemne ultimele cuvinte ale lui Christoloveanu, Udrea trecu de partea cealaltă a biroului și se așeză pe scaunul cu spătar în formă de semicerc orizontal.

— Am semnat, dar trebuie să măi discutăm despre asta. Iartă-mă, stau deocamdată aici. Numai în scaunul ăsta simt că mă odihnesc. Poate obișnuința. Sînt pur și simplu extenuat. Mărturisesc, simțeam nevoia să discut cu dumneata, s-au petrecut multe de cînd ai plecat la Predeal.

Atacă problemele esențiale, fără nici o introducere, deoarece Roxana se putea întoarce în orice moment. Vorbea precipitat, ca niciodată, îngrămădind evenimente și oameni, la întîmplare, amestecîndu-le toate, în ciuda obiceiului său de-a respecta cronologiile, și parcă fugind din calea oricărei concluzii personale, ceea ce îl obligă pe Christoloveanu să admită că Roxana avusese totuși dreptate, măcar parțial. Spusese că vrea să discute despre Memoriu, dar părăsise aproape imediat subiectul acesta, ca și cînd l-ar fi uitat cu desăvîrșire. Abordase o poveste încîlcită, cu sînge pentru transfuzii, pentru ca îndată să treacă la peripețiile profesionalo-sentimentale ale unui intern, pigmentate cu un soi de amenințări din partea lui Mouscha. Amintea de articolul lui Nicoleanu și, înainte de-a ajunge la capăt, pomenea de un om împușcat de un neamț, iar în cele din urmă declară că la început îi fusese frică de doctorul Neagu.

— Îți imaginezi, cred, că asemenea lucruri nu aveam cu cine să le discut. Există o timorare generală, și peste tot ți se poate întîmpla să dai peste

oameni care și-au făcut din provocare o profesiune.

— O timorare generală ? Ce vrei să spui cu asta ?

— Evident ! Poate dumneata, la Predeal, ești ferit nu numai de bombardamente, ci și de o anumită realitate, deloc agreabilă. Aici, însă, oriunde te întorci, simți existența unei cabale, pînza unor păianjeni gigantici, invizibilă, dar omniprezentă. Pentru mine e absolut clar că această mașinărie există, și asta, cu scopul de a-i timora pe oameni, de a-i face să tacă, să suporte orice. Iar oamenii se feresc unii de alții, ca de contagioși.

— Am impresia, Toma, că ocolești anume cuvinte. Și e timpul să nu le mai ocolim, chiar dacă zeci de ani ni s-au părut incompatibile cu preocupările noastre. E vorba despre teroare și despre popor, și trebuie, în sfîrșit, să pronunțăm cuvintele *teroare* și *popor*. Tu ai ajuns la nevoia imperioasă de a te întîlni cu tine însuși. Dar, continuînd să ocolești cuvinte ca acestea, întîlnirea nu se va produce niciodată. Și te vei chinui toată viața.

— Domnul profesor discută și azi cu studentul ?

— Într-un sens, poate da, ce să fac ?! Să-i zicem, diformăție profesională. Tu, însă, ferește-te de ea, după cum vezi, provoacă maliție. Dar să revenim : timorare generală, spuneai, nu-i așa ?

— Cum s-o numesc altfel ? Lașitate, ar fi poate prea mult.

— Interesant, foarte interesant! Încă un cuvânt, pe care tot tu îl aduci în discuție. După teorie și popor, *lașitate*.

Toma se mișcă în scaun, iritat de aceste sublinieri. Erau cam didactice. Ochelarii i se aburiseră. Suflă pe lentile și începuseră să le frece cu batista.

— Mă rog, zise Christoloveanu. Dar pricep foarte bine ce se petrece cu tine. Și vreau să elucidăm, acum și împreună, această dilemă, care m-a obsedat și pe mine mai demult. Permite-mi să cred că, măcar în privința asta, am acumulat o experiență care ți-ar putea fi utilă. Ai semnat Memoriul prezentat de Neagu. Spune-mi, te rog, ești de acord cu ceea ce ai semnat?

— Da, dar eu nu cred în utilitatea acestui Memoriu.

— Bine, util sau nu, vom vedea mai târziu. Acum ai grijă, tocești lentilele și fabrica a fost bombardată.

Era sarcasm ori numai o glumă, Udrea nu căută răspunsul pînă la capăt. Puse ochelarii mai întîi pe masă, apoi la ochi, și trase de cîteva ori din țigară.

— Timorare generală, zici tu. Și uiți că Neagu ți-a oferit prilejul să te confrunți cu tine însuși. Purtînd Memoriul asupra lui și colectînd semnături, cu prețul libertății, el numai de timorare n-a dat dovadă. Am semnat și eu, scuză-mă că mă trec la inventar, au semnat și alții, cîteva zeci, de la matematicieni la scriitori, de la oameni

politici la fizicieni. Ca să nu mai vorbim de atitudinea bolnavilor în fața chestorului, nici de curajul acelui intern sau de solidaritatea lui Pavel. Cum rămîne atunci cu constatarea ta ?

— Știu și eu ?! Așa cum pui dumneata problema, nu e deloc măgulitor pentru mine. Și, totuși, e ceva care mă oprește să mă consider jicnit. Ceva, care mă împiedică să nu-ți dau dreptate și totodată îmi vine greu să accept că sînt un laș.

Panait Christoloveanu își adună brusc privilegiile pierdute o vreme pe tabloul lui Petrașcu.

— Nu, nu ești laș. Am exagerat într-o măsură, dar nu cu intenția de-a te jicni. Am vrut ca realitatea să-ți devină cît mai clară. Să nu-ți imaginezi că eu nu m-am indignat la început, opunîndu-mă din orgoliu constatării raționale că riscam să devin un poltron. Vezi ce cuvînt utilizez, cînd e vorba de mine ? Ia spune-mi : tu ai citit cartea lui France, *Insula Pinguinilor* ?

Udrea dădu din cap, n-o citise.

— Neapărat s-o citești. Am adus-o de la Paris, cînd am fost la Congresul de neurochirurgie, acum șase ani... Ei, bine e un anume Bidault-Coquille în cartea asta, un astronom, un izolat, ca și noi. Un om de bună-credință, în fond, și care toată viața se dedicase științei pure, mi-a pus deodată în față cîteva considerații retrospective, dure, de amare, despre sine. Știu pe dinafară pasagi întregi, de atîtea ori am citit-o. Am să-ți spun cîteva rînduri, ca să mă înțelegi și mai bine.

Trebuie oare să te privească lumea ca pe o minte superioară pentru că ai dat dovadă de ceva mai multă prevedere decît oamenii de rînd ? Mă tem, Bidault-Coquille, că, dimpotrivă, tu n-ai dat decît dovada unei mari neînțelegeri a condițiunilor de dezvoltare intelectuală și morală a popoarelor. Îți imagineai că nedreptățile sociale sînt înșirate pe o ață, ca perlele, și că e de ajuns să rupi doar una, ca să se împrăstie tot șiragul.

— Ai auzit ce spune acest Bidault-Coquille ?
Încă o frază, și-am terminat cu el.

...Ai fost un om de treabă, un spiritualist cinstit, dar lipsit de o filozofie a practicii.

— De ce să ne supărăm că eu am fost, că tu mai ești un fel de Bidault-Coquille ? Citește cartea asta, am să ți-o împrumut, și să mai reflectezi. Dar și pîn-atunci, decide-te să dărimi și ultimul zid din cîte ai ridicat, de-a lungul anilor, între tine și oameni, adevărații oameni, nu lepădăturile de genul Nicoleanu. Dincolo de învinși și de învingători, războiul acesta a săpat o groapă imensă în adîncurile lumii. Ceva fierbe acolo, ceva clocotește teribil și într-o zi, mai curînd sau mai tîrziu, va izbucni la suprafață. Ce este, precis, cum este și, mai ales, cum va fi, nu ți-aș putea spune. Nu știu nici pentru mine. Dar asta nu înseamnă că trebuie să te lași doborît de îndoieli. Pentru îndoieli, omul are atîta timp, după ce-a învins !

Christoloveanu părăsi fotoliul și, ca și când ar fi rămas singur, se plimbă un timp, meditativ, aruncînd uneori cîte-o privire, în treacăt, către pînza lui Petrașcu. Apoi se opri, prin surprindere, în dreptul lui Toma.

— Róxanei, să știi, i-am spus un neadevăr. Convingerea mea e, însă, că nu numai din decență i-ai ascuns toate astea, ci și din aceeași...

Tăcu o clipă. Toma avea deodată un aer alarmat. Se reaseză, surîzînd.

— Calmează-te. N-am vrut să spun chiar lașitate.

— A, iar eticheta asta ? ! Cam cîtă vreme am s-o...

Roxana se întorcea, cu o tavă mare, și Udrea schimbă vorba. Ea puse tava cu gustări pe birou, apoi aduse măsuța volantă pentru Christoloveanu, pe care-l servi, lîngă fotoliu, cu salată de legume, brînză și roșii. Era vegetarian, și-i făcea plăcere că Roxana nu uita niciodată lucrul acesta. Se instalase însă o liniște incertă, care amenința să-i taie pofa de mîncare.

— Ei, Toma, ție nu ți-e foame ? Numai eu mă-nînc ?

— Ba da, cum așa ? !

Muscăse și Udrea dintr-un sendvici, dar îl pusese imediat la loc, în farfuria de pe colțul biroului, și mesteca încet, plictisit, îndeplinind parcă o corvoadă, cu privirea pierdută pe rafturile bibliotecii, iar întrebarea îl prinsese nepregătît. Ro-

xana adusese și ceaiul, un ceai foarte slab, zicea ea, pentru că, altminteri, e foarte târziu și un ceai concentrat ar produce insomnie, de altfel e din cozi de cireșe, ceai veritabil nu mai există demult, apoi își reluasă locul în fotoliu, și acum aștepta în tăcere. Pe figura ei, ușor obosită, Christoloveanu deslușea o curiozitate crispată, aștepta probabil deznodămîntul, pe care el i-l promisese.

— Imm, delicioasă roșie ! Parcă acum ai adus-o din grădină. Așadar, Toma, ca să conchidem : sper că nu mai consideri Memoriul chiar atît de inutil. N-ai de ce să-ți regreți semnătura.

Bătrînul gafase, desigur. Altminteri nu l-ar fi pus în asemenea dificultate față de Roxana.

— Draga mea, ai putea să-mi mai aduci un ceai ?

— Firește. Dar despre ce Memoriu este vorba ?

— A, nu, nimic important...

Christoloveanu surîdea ușor, uitîndu-se de la unul la altul. Mustața argintie îi licărea în lumină, ochii îi străluceau, enigmatic.

— De ce nimic important ? Ai semnat un Memoriu prin care oamenii cer încetarea războiului. Ce-ar putea Roxana să aibă împotrivă ?

— Toma !

Exclamația Roxanei sunase încet. Un glas liniștit, doar puțin tremurător și îndepărtat, ca al unui om nu revoltat, nici bucuros, ci între amîndouă, mirat și neîncrezător, gata însă a se obișnui

cu ideea că trebuie să accepte așa, și nu altminteri, un lucru care-i este dat.

— Ai făcut tu asta, Toma ? !

— Da, zise Udrea, sec.

Aștepta un protest, dar ea părea să se gindească la cu totul altceva, și asta îl contraria.

— Și acuma ? Ce se va întâmpla ? Domnului profesor i-ai spus ? Ce părere are ?

— Ce părere să am ? Eu am semnat înaintea lui. Fii liniștită, soțul dumitale are conștiința împăcată. Și nimic de ascuns.

Christoloveanu râdea discret, cu un aer satisfăcut, ca după o farsă foarte reușită. De ani de zile Udrea nu-l mai văzuse atît de senin, poate din vremea cînd încă nu-i murise nevasta.

— Ei, bine, domnule profesor are dreptate. De mult nu m-am simțit atît de liniștit în conștiința mea. Tu știi, nu se poate să nu știi. M-am gîndit. E bine ce-am făcut.

Un surîs firav alunecă pe buzele Roxanei.

— Știu și eu ? !... Bine sau rău, vom vedea.

Porni încet spre ușă. După cîtiva pași, se opri, cu fața numai către el. Prezența lui Christoloveanu părea s-o stingherească, și cîteva secunde nu rosti nimic. Apoi alungă cu degetele bucla, care-i cădea pe frunte.

— Vom vedea împreună. Esențialul e că sînt alături de tine. Să nu mai uiți asta.

Panait Christoloveanu se ridicase. Îi explică Roxanei, scuzîndu-se, că e timpul să plece.

— Ba nu, rămii să dormi la noi. Te rog. E târziu și stai atît de departe...

Părea să spună, mai degrabă, că s-ar simți singură dacă el pleacă.

— Uite, mă duc să fac patul. În dormitorul copiilor. Imediat.

Așteptă puțin, clipind mărunț, apoi ieși repede, și Udrea, după ce se uită întrebător la Christoloveanu, dădu să iasă după ea.

— Nu. Las-o un moment singură. Chiar dacă plînge, acum sînt altfel de lacrimi, are nevoie de ele. Știi ce ? Vorbeai de tinerii aceia. Cum o cheamă pe fată ? Irina ? Auzi, ce-i în stare colegul meu, Bugnariu, întru Academie ! Adu-i să stea un timp la voi, pînă-și rezolvă lucrurile. Roxanei îi vine greu fără copii, nu-ți dai seama ? Rabzi mai ușor suferința, cînd ai cu cine s-o împărți.

6

Trecuseră cam două ore de cînd doctorul Neagu se despărțise de Udrea, plecînd cu Memoriul, și în spital se așternuse o liniște mare. Pe banca de lemn din fundul coridorului de la primul etaj, învăluiți în semiîntuneric, sora Bogdan și Stamate discutau pe șoptite. Se căutaseră reciproc, dar amîndoi lăsau să se înțeleagă că întîlnirea se produsese din întîmplare, ca de obicei.

Sora primise, în sfîrșit, de dimineată, o comunicare din partea lui Moiceanu. Încă nu era vorba să părăsească spitalul. Pentru moment, trebuia doar să meargă, în cursul nopții, într-un loc anumit, unde urma să-i fie încredințate niște manifeste sau așa ceva. Cît privește misiunea despre care-i vorbise Moiceanu, avea să aștepte în continuare, tot la spital.

Mai erau, după calculele ei, trei sferturi de oră. Ședea lângă Stamate și, așteptînd să treacă timpul, se întreba dacă l-a căutat doar pentru ca, într-o eventuală *cădere*, să poată dovedi că și-a petrecut vremea cu un bolnav sau, mai degrabă, pentru că, în ultimele zile, de cînd știa că va fi obligată să părăsească definitiv spitalul, simțea o ciudată nevoie de a-l vedea cît mai des. Întrebarea o emoționa, dar totodată o și întrista oarecum, deoarece nu reușea să-și răspundă exact. El șușotea într-una, iar ei, ascultîndu-l, i se părea că e neliștit, deși se străduia să fie vesel.

Cealaltă ciudățenie era că se uita la el și nu-l recunoștea. Înainte de amiază, la indicația profesorului, Naim îi scosese definitiv bandajele. Ea o lăsase dinadins pe Felicia, să-i ajute internului, pentru că simțise la Dumitru o sfială, și nici acest gest, de a-l menaja chiar într-atîta, nu și-l explica decît foarte turbure. Apoi el o evitase, pînă seara tîrziu, și, de ce nu și-ar recunoaște, ea în-săși evitase să mai intre în salonul lui:

Aproape tot restul zilei, sub privirile înțepătoare ale lui Mogîrdea, Stamate își cercetase obraji în oglinda de deasupra chiuvetei. Avea în partea dreaptă a nasului, de la ochi pînă jos, la bărbia puternică, o dîră străină, adîncă și cicatrizată ; în stînga, de la pomete în sus, pînă deasupra urechii, o fișie de piele scorțoasă, fără păr, parcă pielea altcuiva, luată și lipită acolo. Se vedeau bine, sfișietor de bine, urmele firelor de catgut și ale copcilor proaspăt extrase de pensa internului. Părul, părul lui bogat, dinainte, i-l răsese brancardierul Novac, cu briciul, în ziua internării. E drept, crescuse puțin între timp, nu arăta, adică, tocmai ca un ocnaș, dar stătea drept și bățos, iar el își petrecuse multă vreme udîndu-l mereu, pieptănîndu-l înversunat și apăsîndu-l cu palmele. Împrumutase un aparat de la un bolnav din alt salon și se bărbierise cu grijă, petice-petice. Treptat, treptat, începuse a se obișnui cu noua lui înfățișare, nu prea îndepărtată totuși de cea veche, mulțumit, oricum, că, datorită lui Udrea, se alesese numai cu atîta. Mai era apoi speranța că într-o zi va semăna cu cel care a fost cîndva. Lasă, nea Dumitre, pînă ne-nsurăm, ne trece. Moș Vasile, ăsta, e cam diavol cîteodată. Prea se viră-n toate. Și cum de la o zi la alta se putea întîmpla ca doctorul Pavel, din cauza lipsei de paturi, să-i facă ieșirea, se hotărîse să încerce, într-o discuție cu sora, să aducă vorba, iar dacă va fi cazul, să o ceară de nevastă.

Crezuse că lucrurile se vor petrece destul de ușor, dar era aproape o jumătate de oră de cînd stăteau amîndoi pe banca de lemn, la o palmă depărtare unul de altul, și încă nu găsise nici măcar cuvîntul de început. Cînd i se părea că, în fine, l-a găsit, un nod începea să i se zvîrcolească în gîtlej, și se pomenea vorbind despre fapte cu totul străine de sentimentele sale. Stîmjenit, o lua de la capăt și se-ncîlcea din nou în de toate, mirat el însuși de această lipsă ciudată de îndrăzneală.

— Da; da, cred că nu e treabă curată cu alde domnii Nicu și Chițimia. Iar i-am prins șușotind.

Îi mai spusese o dată povestea asta, chiar acum cîteva minute, dar era prea tîrziu ca s-o curme ori să caute repede alta.

— Asta al nostru, brancardierul, era băut și se milogea la ălălalt, la cioclu : „Dă, bre, domnu Nicu, niște bani, bre... că să știi că te spun. Mă duc ca din praștie la domnu profesor, să știi dumneata că mă duc. Ce adică, dacă m-a ars, mă lași cu buza umflată ? !“

Sora se întreba cum să-și acopere lipsa din spital în timpul cît va fi plecată după manifeste.

— Se vede treaba că se ciondăneau mai demult, că cioclul, dac-a auzit că se duce să-l spuie, harșt ! și i-a tras lui al nostru o palmă. „Na, zice, dacă te-a ars, măcar să te ardă pă intestinale ! Ține-ți fleanca, colivă, că te-ndes la țuhaus, să știi!“ De unde se vede că cioclul nostru e cam sticlete.

— Cam cum ?

— Sticlete. Sticleți : așa le zic unii la polițiști. Mă miram eu, ce tot ascultă cioclul pe la ușă, mai cu seamă de cînd cu aparatul de radio. Dar... fiindcă veni vorba de radio, cumnatul dumitale ce mai face ? Cumsecade om ! Nici nu știi ce bucurie mi-ați făcut amîndoi. Eu n-am pe nimeni, alții au părinți, au nevastă...

— Cumnatul meu ? A, da ! Nu mai e în București. Parcă ți-am spus că trebuia să plece.

— Cu meseria ?

— Cu meseria.

— Păi, e bine să aibă omul o meserie. Și fiindcă veni vorba. Am o meserie frumoasă, în vremuri normale aș cîștiga bani, nu glumă ! Vorba aia : dai o dată cu ciocanul, sare gologanul.

Sora surîse. Se simțea bine în preajma acestui bărbat voinic, cu suflet de copil, se simțea ocrotită și i-ar fi plăcut să afle și el că nu e o femeie oarecare, slabă și fricoasă, cum poate întîlnise atîtea în viața lui. Nu-i putea spune, însă, nimic.

— Dumneata, de la o vreme, taci cam mult. Ești necăjită ?

— Necăjită, nu. Poate, obosită.

— Ai văzut ? De cîte ori ți-am spus că prea muncești pentru toți ! De ce nu te-ngrijești ?

— Am să mă-ngrijesc, mulțumesc. De mîine...

— De mîine ce ? De ce-ai tăcut din nou ?

— E vorba ca de mîine doamna Petreanu să-nceapă să lucreze. Se simte mai bine.

- Asta nu e rău. Să știi, domnișoară, că eu...
- Dumneata de ce-ai tăcut ?
- Am tăcut ? Nu-i nimic.
- Cum nu-i nimic ?
- Așa, nu-i nimic... Poate că altă dată.
- Altă dată ce ?
- Altă dată poate mai vorbim.

Tăcură amîndoi. Maria Bogdan se gîndea că peste scurtă vreme nu-l va mai vedea niciodată. Fie că va pleca ea, fie că el va ieși din spital, sigur nu se vor mai întîlni. Stamate era aproape hotărît să renunțe. A, nu ! Nu să renunțe definitiv, ci numai să amîne. La urma urmei, nici nu-l cunoaște ca lumea, te pomenești că-l mai ia și la zor. Mai bine după ce-o să-i dea drumul acasă. Are s-o ia altfel, îi aduce un buchet de flori, chipurile că l-a îngrijit, și-o invită la șosea. Altfel vorbește omul acolo, mai se plimbă, mai bea o bere, ești îmbrăcat și tu ca toți oamenii, cu pantaloni, cu sandale, nu în halat și papuci, ești cineva. O să-i mai crească și părul...

— Ar fi bine să mergi la culcare, încă nu te-ai vindecat cu totul. Nu ai voie să stai atît de tîrziu.

Maria se ridicase de pe bancă. Se ridică și el automat.

— Mă duc, sigur că mă duc. Dar dumneata de ce nu te odihnești nițel pe undeva ?

Mergeau alături, încet, cu pași mărunți și fără zgomot, fiecare cu gîndurile lui.

— Da, ai dreptate, ar trebui să mă mai odihnesc și eu, simt că mă cam lasă puterile. Dar niciodată nu știi ce se-ntîmplă. Te-aș ruga ceva, vrei ?

— De ce să nu vreau ? Numai să știu.

— Am să mă culc și eu o oră, două. Mă ascund pe undeva, să nu mă găsească nimeni, și mă culc. De gardă e Felicia, dar poate să mă caute. Spune-i că tocmai alergam după niște instrumente. Sau ce crezi că-i mai bine. Ai să te descurci ?

— Fără grijă, știu eu ce fac. Păcat că nu ne-am gîndit mai demult.

— Mulțumesc. Și nu trebuie să stai treaz pentru asta. Dacă e liniște, n-are nimeni nevoie de mine. Doar dacă se-ntîmplă ceva.

— Biziue-te pe mine. N-o să se-ntîmple nimic.

Se opriă. Ajunseseră în dreptul scării. Ei îi veni deodată greu să se despartă.

— N-am să uit că m-ai ajutat, să știi asta. Poate mai vorbim mîine seară.

— Mai vorbim, de ce poate ? N-o să-mi facă ieșirea chiar mîine !

— Noapte bună, domnule Stamate.

— Noapte bună, domnișoară Maria.

Sora coborî o treaptă, apoi se întoarse.

— Vezi, ai grijă de radio. Adică de cioclu. Nu uita ce mi-ai spus, dacă te prinde ascultînd posturi străine, ciinele ăsta-i în stare...

— Da, cum de nu, numai să-i meargă ! Lasă, dumneata ești femeie, n-are rost să-ți bați capul cu treburi din astea.

Sora avu o tresărire și se încruntă ușor, Stamate se întrebă cu ce o supăraseră, apoi ea îi întinse mîna și el i-o strînse puternic, uitînd că e mîna unei femei. Își dădu seama de asta într-un tîrziu, după ce o pierduse din raza privirii și nu mai rămase decît cu scîncetul ei de o clipă. Porni spre salonul lui, cu pași domoli. Cînd ajunse, apăsă ușor pe clanță, deschise, își scoase papucii și, cu ei în mînă, călcînd în vîrfurile picioarelor, dădu să se strecoare pînă la pat. Se opri, însă, uluit. În mijlocul salonului, cu spatele la ușă, Mogîrdea se sălta încet, cînd pe un picior cînd pe celălalt și, ținîndu-se cu mîinile de șale, icnea și gema înfundat. Ceilalți dormeau, unii sforăind.

— Ce faci aici ? Nu știi că n-ai voie să umbli ? Vrei să te nenorocești ?

— A, mai trăiești !

Bătrînul îl privea surprins și supărat, ca și cînd pînă atunci ar fi fost singur pe lume și deodată cineva îi stricase singurătatea.

— Ce să fac ? Păi știi dumneata ce va să zică să simți pămîntul sub tălpi după trei luni de zile ? Ia ajută-mă să merg la pat ! Și vezi ce mai zic aliații ăia la radio. Pe urmă o să-ți spun și eu ce i-am făcut lui Macănzen la Mărășești... Că nu știu ce dracu, parcă am mîncărime de limbă !

Avea și funcționarul „Sicriului de aur“ o cheie de la poarta din dos. I-o procurase Chițimia, de curînd, după ce paznicul celeilalte porți, dinspre Dîmbovița, primise din partea profesorului dispoziția categorică de a nu-l mai lăsa să pătrundă în spital. Așa încît, părăsind cam pe la miezul nopții camera brancardierului, situată la subsol, unde băuse cu acesta mai bine de un litru de spirt muiat cu apă (alcool șterpelit de Chițimia din rafturile farmaciei), Domnu Nicu se furișă pe coridoare, clătînîndu-se, și ieși în curtea din spatele clădirii. Amețit de-o bătură care nu-i prea plăcea, prefera întotdeauna vinul, și plictisit de văicărelile lui Chițimia, care beat de-a binelea se apucase să plîngă, cînd cerîndu-i bani, ca să-l servească mai departe, cînd, cuprins de remușcări, trăgîndu-se de păr și înjurîndu-l, Domnu Nicu se hotărîse să se ducă, nu acasă, ci la una dintre ibovnicele lui. Mai avea doar o singură ezitare. Care-ar fi mai potrivită, ca să-i spele sufletul de greață ? Pentru că, toate, cînd ți-e viața mai amară și pofta mai mare, se gîndesc numai la ele, tîrîturile !

Că să ieși ori să vii din stradă, trebuia să treci printr-o gheretă de cărămidă, care, lipită de poarta propriu-zisă, înlăuntrul curții, servise pe vremuri ca adăpost pentru portar. Se scotoci prin buzunare, căutînd cheia, și intră încet, prevăzător,

deoarece în ghereta cu ferestrica bătută în cui
era întuneric, iar el încă nu se obișnuise cu un-
gherele ei.

Un scrișnet scurt, de metal, îl țintui locului.
Cineva răsucise, probabil, o cheie în broasca por-
ții, de partea cealaltă. Avea să intre sau pleca,
nu putea ști. Se lipi de perete. Auzi niște pași rari,
pierzându-se ușor pe trotuar. Prin urmare, nu i
se păruse și trebuia să afle cine mai umblă pe-aici,
dar nu găsea cheia. O uitase undeva, o pierduse ?
Din cîteva salturi elastice fu din nou în curte.
Luna era mare și lumina ei, împerecheată cu a
stelelor, cernea o bură diafană, sub care casele și
arborii crescuți ca într-un vis păreau de două ori
mai mari. Găsi în gard o crăpătură și mai apucă
să vadă o femeie care se îndepărta grăbită. Ah,
putoarea, ah, căteaua, uite-o cum se cară la
amant !

Unde-n altă parte, noaptea, într-ascuns ? Și mai
făcea și pe mironosița, el, vezi Doamne, nu-i de
nasul ei ! Nu găsea cheia. Și, dacă ar găsi-o, să
alerge după ea pe stradă ? Dacă o găjbea aci, la-n-
ghesuială, în gheretă, era altceva. Întuneric, nu e
nimeni, nu se-aude, nu se vede. Cu binișorul, n-o
s-o suprapună niciodată. După aia o să-i treacă,
o suprapune bine și tot ea mai cere.

Reveni în gheretă. S-o aștepte aici, dar cine știe
cînd se-ntoarce. Fumă o țigară, gîndindu-se cum
să facă. Dacă n-o agață nici acuma, s-a dus dracu-
lui pomana ! Și e o bucățică, numai cînd te uiți

la ea și ți se umflă buzunarul. Ailaltă, Felicia, nu face nazuri, e gentilă dacă ești gentil, dar tu o suprapui și ea parc-ar mânca semințe. Pînă și răposatele-s mai vii, cînd sînt încă proaspete și calde, abia aduse din salon. Și sînt mult mai înțelegătoare, după aia poți să plîngi cît vrei pe pieptul lor, numai ele te-nțeleg cît ești de singur și de dezgustat de lume.

Mai aprinse o țigară. Se liniștise în privința cheii. O vedea limpede, era în cameră, la Chițimia pe masă. O tot răsucise între degete și-o uitase acolo, lîngă pahar. Trebuie să meargă după ea. Cu ocazia asta, încă un pahar nu strică, îl mai întărește, și mai trece timpul pînă vine doamna doctor.

Ieși în curte, dar se întoarce după cîțiva pași. Dacă venea exact în lipsa lui, atunci o scapă. Deși nu are cum să vie chiar atît de repede, doar nu o suprapune ăla cocoșește. Aprinse și a treia țigară. Apoi își scoase batista și, bîjbîind prin întuneric, îi legă un capăt de clanța porții, celălalt, de-un cui, ceva mai jos, în stînga.

Cînd se întoarce de la Chițimia, cam după o jumătate de oră, semnul era tot acolo. Deci nu va aștepta degeaba. Îi era cald, o amețală dulce îi cobora din creieri pînă-n suflet, prin trup o fierbințeală, cînd plăcută, cînd zăpușitoare, îl cutreiera, un fior de plăcere îl furnica uneori din creștet pînă-n tălpi. Smulse batista din clanță și-și frecă obrazii și ceafa, apoi se așeză pe dușumea,

cu spatele lipit de perete, și rămase astfel, ascultînd, prin întunericul gheretei, tăcerea de mormînt a străzii de alături. Ținea țigara strînsă între degetul cel mare și arătător, cu celelalte, adunate și lipite, ascunzîndu-i jarul.

Mai trecu o vreme, pînă cînd, deodată, se dezlănțuiră țipetele de oțel ale sirenelor. Domnu Nicu sări în picioare, cu cheia în mînă. Dar pînă să găsească broasca și să descuie, valuri uruitoare începură să cutreiere văzduhul. Avioanele veniseră prin surprindere, alarma, prea tîrziu. Smulse de clanță, poarta grea de fier se deschise anevoie și el făcu un pas în haosul străzii.

Tunurile antiaeriene lătrau hodorogit, dîrele viscoase și albastre ale reflectoarelor răscoleau cerul, de sus alunecau trasoare și rachete roșii, galbene, verzi, storcîndu-și ciorchinii de lumină asupra orașului. Bombele cădeau cîte una și cîte mai multe deodată, exploziile zguduiau pămîntul. Domnu Nicu, țintuit în fața porții, mai apucă să vadă vîlvătaia uriașă a unei explozii din apropiere, apoi suflul îl rostogoli pe trotuar. Așfepță un timp, se pipăi, trăia. Se culesse de pe jos, reveni în gheretă și ieși pe ușa cealaltă, în curte, cu gîndul să ajungă la adăpostul de sub garajul Salvării. Se opri, însă, după numai cîțiva pași. Chestorul îi interzisese, nu o dată, să-și trădeze prezența în spital la asemenea ore, iar de curînd îi pusese chiar în vedere că, la prima abatere, ordinul de mobilizare pe loc îi va fi anulat și-l va trimite pe

front. Nu era, apoi, nici sigur că bolnavii nu-l vor alunga din adăpost. Deslușea, în privirile lor, o ură de moarte.

Frunzișul copacilor de alături gemu adînc, niște crengi căzură sfîșiate la pămînt și, în timp ce el alerga înapoi, o bucată de fier, șuierînd, se înfipse în pavaj, lîngă pragul gheretei, la numai o clipă în urma lui. Se lungi pe dușumea, cu fața în jos, ocrotindu-și capul cu brațele încolăcite. Nu se mai întîmplă însă nimic, părea chiar că e mai multă liniște decît oricînd. Fusesse probabil o schijă de proiectil antiaerian, rătăcită. Se ridică, încuie poarta și puse cheia în buzunar. Văzduhul, într-adevăr, se mai potolise, vuietul metalic abia mai răzbătea pînă la el.

8

Îndată după 4 aprilie, ziua celui dintîi bombardament aerian asupra Bucureștiului, efectuat prin surprindere și în cursul căruia praful se alesese, în cîteva minute, din mii de oameni și din sute de clădiri, unele ziare își informară cu insistență cititorii, săptămîni de-a rîndul, că barul Tanganyka e situat la o mare adîncime, în subso-lul unui blockhaus imens, că programul continuă, începînd însă ceva mai devreme, și că nu există în tot orașul un adăpost mai sigur și mai agreabil.

Un turc cam gras, purtînd o livrea neagră, cu fi-
returi aurite, avea întotdeauna grijă să deschidă,
din umbră, ușa grea, de fier forjat. Unii șopteau
că, pe lîngă meseria de portar, ar mai avea-o și pe
aceea de informator al poliției secrete. Polițist
sau nu, era în orice caz omul lui Iani Kamburakis,
singurul care știa că nu e turc, ci țigan din Fe-
rentari, în travesti, ca să fie mai exotic și, tot-
odată, un simbol discret. Turcia, nefiind anga-
jată în război cu nici una dintre părțile be-
ligerante, barul era și el teren neutru.

În noaptea asta, automobilul privat al minis-
trului stopă la intrare cu puțin înainte de a suna
alarmă. Șoferul părăsi volanul, ocoli mașina și
deschise portiera. Inginerul Postolache ieși pri-
mul, apoi ministrul și, după ce trecură de temene-
lile turcului, începură să coboare scara spiralată,
cu trepte de marmură, străjuită de pilaștrii so-
lizi, ce susțineau cele două rînduri de plafoane
subterane.

Ministrul nu mai apucase să se abată și pe-acasă,
așa că venise îmbrăcat de zi : costum gri-fer. Îna-
poiât în cursul după-amiezii de la Govora, unde
avusese loc un consiliu de miniștri, zăbovisse cu
unele treburi urgente la minister, apoi, seara, îi
făcuse o vizită lui Georges Mateeanu, la Cîrleni,
întîrziind în mod neprevăzut. Cobora grăbit, cu
mîinile la spate, plictisit de sporovăiala ingine-
rului, pe care Mateeanu i-l plasase la plecare, și
arunca din cînd în cînd cîte-o privire în dreapta,

la fotografiile, înșiruite pe perete, ale vedetelor de cinematograf. Mai puțin svelt, cu o mînă uitată în buzunarul din care pămătuful nelipsitei pensule ieșea la iveală pe lîngă mîneca hainei de buret că-rămiziu, Postolache, cu o umbră de mîhnire pe chipul îmbătrînit în ultimele săptămîni, rămînea mereu cu un pas în urma lui.

— Nu, domnule ministru, n-aveți dreptate. Materialismul dialectic are și el părțile lui. Cît privește concepțiile, unele concesii nu înseamnă a renunța la concepții. E o chestiune de tactică, nu mai sîntem în secolul trecut. Dacă pînă și adversari eminenți și experimentați, ca conu Jorjică, ajung să admită...

— Domnule inginer, n-are sens să polemizăm. Există în orice caz o dialectică a politicii, după mine, singura valabilă. Restul e numai modul în care știi să polarizezi aderențe.

— Da, dar ce vreți să spuneți ? Nu presupuneți, sper, că urmăresc să vă atrag de partea noastră.

Ministrul se opri, privind îndelung portretul Marlenei Dietrich, apoi, rîzînd, se uită scurt, peste umăr, la Postolache.

— După cum știi, nu am încă recomandarea lui Mateeanu. Ești un bun orator, dar e bine să-ți utilizezi talentul în prezența mai multora.

Cele două canaturi de stejar înnegrit ale ușii de jos, cu cîte un ochi larg de cristal fiecare, se deschiseră dinaintea lor, ca la un semn, astfel că inginerul nu apucă să răspundă. Un bărbat înalt

și masiv, înveșmîntat în negru, cu ochi șireți și o mustață ce fusese neagră sub nasul de grec, cu părul creț pieptănat peste cap și zburlit deasupra urechilor mari și cărnose, se înclină în fața lor.

— Am onoarea, Excelență ! Respectele noastre, sînteți așteptat.

— Știu, Kamburakis, *bonsoir*.

Iani Kamburakis, vechi *maître d'hôtel*, deținător al multor taine ale lumii mondene, om de încredere al casei Tanganyka, după unele zvonuri colaborator al Gestapoului încă din vremea cînd spionajul hitlerist, pregătind extinderea războiului, organiza la București, ca și în celelalte capitale europene încă neocupate, matinee, în aparență inofensive, cu parăzi de modă feminină, își îndreptă statura copleșită un moment și porni înainte, secondat de un chelner în frac, indicîndu-le drumul spre locul unde erau așteptați.

Rotonda barului era învăluită într-o lumină discretă, palid-viorie. În partea opusă intrării, pe un podium aproape cufundat în întuneric, orchestra, care purta numele lui Malatoba, jazzbandist la modă, internat acum în lagărul din Tîrgu Jiu, sub învinuirea de propagandă americană prin intermediul muzicii de jazz. Cu solo cînd de pian, cînd de saxofon înăbușit, modula lasciv mișcările de *slow* ale dansatorilor, Mesele, mai toate, ocupate.

Inginerul nu mai fusese niciodată în barul acesta, cel mai greu accesibil dintre toate, dar știa, din relatările picante ale unor amici boemi,

că în general e frecventat de oameni siguri pe gesturile și pe vorbele lor, un amestec de financieri, directori de gazete, ofițeri superiori, îndeosebi din Wehrmacht, însă în civil, actrițe, amante celebre și fatale, comercianți îmbogățiți de pe urma războiului, gangsteri cunoscuți și temuți, totdeauna urmăriți de poliția judiciară, dar nîciodată prinși ; inspectori acoperiți ai Siguranței, politicieni epuizați sau în goană după combinații determinate de situația confuză de pe fronturi ; ziariști din elita șantajului subtil, adulmecînd cancanuri și prilejuri de a storce bani ; proxeneți amabili și distinși, deosebiți în practici și metode de răpănoșii și detestații lor confrăți din Crucea de Piatră, avocați poftiți de către clienții lor ce-și așteptau procesele la tribunalul economic, acroșori vîndu-și victimele, chiabiți cu profesii în fals și care își vindeau nevestele pe-o noapte sau pe două sau pe mai multe, traficanți de influență și devize, codoașe grase, codoașe slabe, pline de bijuterii și cărora li se spunea în față mătuși sau mame sau surori mai vîrstnice și înțelegătoare și dezinteresate și sentimentale. Trecea printre mese, pe urmele ministrului, cu sentimentul că i se împlinește un vis, deși n-ar putea spune că într-adevăr visase vreodată un asemenea spectacol. Obişnuit cu baruri și restaurante de a doua mînă, era uimit și emoționat de ceea ce vedea și, căutînd să identifice categoriile după poveștile acelor amici petre-

căreți, simțea în același timp o jenă, o sfială, dar și o indignare împotriva acestor figuri care parcă îl sfidau.

În dreptul unei nișe cu arcadă, Iani Kamburakis se opri și, dîndu-se în lături, se înclină din nou. La o masă lungă, unica de altfel, se aflau : doctorul Mouscha, vizavi de el, Yvonne, în dreapta ei un colonel german, cu trăsături distinse, ochelari în ramă subțire de aur, pe un nas cam lung ; în stînga Yvonnei, un prieten de-al lui Mouscha, cu ochi mari și umezi, cu părul lins, cu tenul palid, cu nasul mare și buze senzuale și jilave, în gură cu o lulea scurtă și groasă din care tot trăgea mereu, cu un aer de adîncă silă și absență, mișcîndu-se neconținut pe scaun, fără a lăsa să se-nțeleagă prin nimic dacă și ce vrea pe lume : Constantin Christoloveanu, abordat în cercul intimilor, mai mult sub numele, pronunțat cînd cu tandrețe, cînd zeflemitor, de Tugu-Tugu, după numele unui trib din Africa Neagră, de unde se întorsese în preajma războiului și unde susținea, mai ales la chefuri, că ar fi proprietarul unei plantații de citrice sau cauciuc ; în dreapta lui Mouscha, fixîndu-l pe Postolache cu ochii lui mărunți și nestatornici, gata parcă să țîșnească de la masă și să apuce mîinile noilor-sosiți, Emanoil Popescu, pe care Mateeanu îl anunțase că în noaptea asta va fi prezentat unui personaj politic, care ar urma să patroneze preconizata gazetă ; în capul mesei, alungînd cu palma rotogoalele de fum de la luleaua

lui Tugu-Tugu, Emma Pascalopol, căre, la rugămințile lui Mouscha, încercase, fără însă a reuși, să-l facă pe Nic să se așeze lângă ea ; în ținută civilă, cu spatele către arcadă, taciturn și congestionat, cu părul blond și rar lipit de creștetul transpirat, Nic se uita îmbufnat cînd la colonelul german, cînd la Yvonne, în vreme ce Mouscha, mai stăpîn pe sine, îi supraveghea pe cîteșitrei.

Cel mai mult îi așteptaseră Popescu și doctorul Mouscha. După prezentările și salutările de rigoare, se așezară în așa fel încît, ca din întîmplare, primul să fie cît mai aproape de Postolache, iar Mouscha, de ministru.

— Domnul e înrudit cu profesorul Christoloveanu ?

— *Il s'agit peut-être d'un malentendu*¹.

Ministrul i se adresase lui Tugu-Tugu, care ședea în dreapta lui, determinat numai de obligația protocolară ce impunea un început de conversație. Altminteri, l-ar fi ignorat, pentru atitudinea lui superior-apatică. Tugu-Tugu răspunsese după o oarecare întîrziere, cu luleaua mereu în colțul gurii, apoi recăzuse în dezgustul și absența sa inițială, iar ministrul se întoarse către doctorul Mouscha.

— De mult sînteți amici ? întrebă discret.

— Am fost colegi de liceu. E fiul fostului guvernator al Băncii Naționale. E oarecare legătură

¹ E vorba de-o confuzie, probabil (fr.).

între el și profesorul Christoloveanu, dar nu suportă să i se vorbească despre asta. Profesorul e considerat ca un paria al unei spițe îndepărtate. E un tip original, a trăit mult în Franța și America, se pare că a fost și prin Africa. Stupefiantele i-au cam distrus și moștenirea și nervii. De altfel, are mult haz și e posesorul unei imense colecții de fotografii cu autograf ale multor femei goale, devenite celebre ca amante. E o plăcere să le vezi, naiba știe cum le-a obținut, el pretinde că s-a culcat cu toate.

Prin golul arcadei, Postolache vedea cam jumătate din ringul de dans. Saxofonul țipa acum strident și sincopat, ca o pasăre sălbatică, rănită, când parcă dîndu-și sufletul, când reînviind cu o sporită și tragică dorință de a trăi. Perechile de dansatori, la auzul acestor țipete, săreau într-o parte, pe urmă în partea cealaltă, ceva părea că se rupe cu violență din făptura lor, bărbații se smulgeau deodată de la pieptul femeilor decoltate, se frîngeau în cîteva bucăți suprapuse, nu mai erau oameni, deveneau zigzaguri pe o verticală imaginară și fragilă. În vremea aceasta doamnele piruetau pe dinaintea lor. Apoi, la un nou spasm al saxofonului, de astă dată, însoțit de exploziile bateriei și de accentele vertiginoase ale pianului, începură să se caute cu desperare unii pe alții și, regăsindu-se, se înlănțuiau, se strîngeau, se topeau, un trup se revărsa în celălalt, ritmurile îi zvîrleau la stînga, la dreapta, înainte și înapoi,

pînă cînd o cezură neașteptată îi înmărmuri pentru cîteva clipe, cu brațele sau cîte un picior în aer, într-o tăcere ca de sticlă. Apoi, tot prin surprindere, saxofonul și întreaga orchestră fărîmară această tăcere, ca și cînd ar fi pisat grămezi de sticlă și de geamuri.

Ca să se înțeleagă între ei, cei rămași la mese vorbeau mai tare decît în mod obișnuit, și larma vocilor ajungea pînă la Postolache sub forma unui zumzet monoton și confuz.

Colonelul Hans Hanemann îi spunea Yvonnei, în limba engleză, deoarece ea nu cunoștea germana, că, desigur, muzica de jazz este o chestiune de temperament, că el, personal, nu are nimic împotriva celor care o preferă, dar, dacă-i e permis, ar invita-o la un vals. Yvonne înălță paharul și-l ținu o clipă în dreptul ochilor.

— *That is the question.*¹

Apoi, cu pleoapele lăsate, fără a mai preciza care era întrebarea, își muie buzele arcuite în vinul de culoarea rubinului. Hanemann ridică și el paharul, cu o ușoară înclinare a capului.

— *For you, my lady.*²

Doctorului Mouscha, antrenat cu ministrul într-o discuție legată de ancheta pe care-o ceruse Udrea, îi scăpă acest schimb de priviri. Nu însă și lui Grigoriu, care se ridică, ocoli masa pe la spațele lui Popescu și, oprindu-se în stînga Yvonnei,

¹ Aceasta-i întrebarea. (engl.).

² Pentru dumneavoastră, doamnă (engl.).

o invită la dans. Hanemann, ridicat în picioare, înalt și suplu, o însoți pe Yvonne cu privirea. Ea călca ușor, mlădie, întirziind fiecare picior numai atîta cît, ca într-o părere, o coapsă, și apoi cealaltă, să-și reliefeze forma efemeră. Părul blond, cu uşoare reflexe arămii, i se revărsa peste umerii rotunzi și bronzăți, brațele goale, prelungi, armonios subțiate la mîini, se mișcau încet pe lîngă trupul zvelt, cu talie de furnică, însoțind ritmul languros al pașilor.

Reașezîndu-se, colonelul îi aruncă lui Popescu o privire complice. Directorul Salvării n-a exagerat cînd, invitîndu-l la bar, îl asigurase că-l va prezenta unei femei frumoase și distinse. Nu regreta că-l însoțise. E, într-adevăr, mult mai interesantă Yvonne decît Emma. Un bărbat îndatoritor, acest Popescu, păcat că e român. Are și ceva de țigan în caracterul lui, dar... în fine ! Ce putea să însemne, însă, atitudinea maiorului ? ! Popescu îl prevenise că Yvonne trăiește cu Mouscha, dar nu i-a spus nimic de celălalt. Bău un pahar de vin și încercă apoi să închege o conversație cu Constantin Christoloveanu, care, între Emma și scaunul părăsit de Yvonne, pufăia placid și dezabuzat din Țulea. Tugu-Tugu începu să-i spună o poveste cu niște negrese dintr-un trib african, dar se opri deodată, tocmai cînd colonelului i se părea mai interesant, și părăsi masa fără nici o explicație.

— Nu dansezi, Hans ? Ai rămas singur ?

Emma i se adresase într-o germană stîlcită, iar obrajii lui Hanemann se înroșiră ușor.

— Niciodată un bărbat nu se simte singur în prezența ta.

Colonelul răspunsese cu voce scăzută, ca să nu-l audă Popescu, care, deși preocupat de ceea ce-i spunea Postolache, îi surprinsese totuși roșeața trecătoare din obraji, fără să scape nici privirea de reproș în care-l învăluise Emma. Avea de la o vreme unele indicii, care-l duceau la bănuiala că relațiile dintre Emma și Hanemann mergeau cam departe. Mai aflate, apoi, de intenția lui Mouscha de a-l încurca pe Grigoriu cu Emma, pentru ca astfel să rămînă numai el cu Yvonne. Așa încît avea mai multe motive să-l manevreze pe colonel în direcția Yvonnei. Se răzbuna pe Mouscha, și-o păstra pe Emma, își bătea joc de Nic, pe care-l detesta pentru aroganța și prostia lui, și-i făcea totodată un contraserviciu lui Hans, care-l sprijinise recent să obțină o comandă avantajoasă, de găini și ouă, de la ferma lui Mateeanu pentru popota comandamentului german.

— Așadar, domnule dragă, sînt încîntat de colaborarea dumitale.

Inginerul îi vorbea într-una, trăgîndu-l uneori de mîneacă, spre a-l face atent la ceea ce-i spunea. Nu reușea, însă, decît să-l agaseze. Yvonne dansa cu Nic, colonelul discuta atît de familiar cu Emma, calculele lui erau amenințate.

— Domnul Mateeanu m-a asigurat că ești o persoană demnă de toată încrederea. Ești un gazetar experimentat, nu-i așa ?

— În ultimii ani am renunțat la publicistică. Cred că se presupune motivul care m-a determinat.

— Desigur, opiniile dumitale politice nu ți-au permis.

Popescu nu dădu nici un răspuns. Îl lăsă să înțeleagă ce vrea. Mateeanu îl recomandase elogios. Cu atît mai bine.

— Ceea ce apreciez în primul moment la dumneata, este discreția și modestia. Într-adevăr, în ceea ce va fi să întreprindem, se impune o discreție absolută. Apropo : cine e neamțul ?

— Nu știu exact. L-am cunoscut astă-seară.

— Tocmai că eram surprins. Un om ca dumneata să aibă relații cu... Știi, eu n-am încredere în nemți.

— Nici eu nu am. Totuși, ăsta pare un om cumsecade, un intelectual, nu ofițer de carieră.

— Domnule, cumsecade sau nu, pentru mine tot neamț rămîne !

Fusese un moment în care larma crescuse peste zumzetul obișnuit, și Postolache, prinzîndu-l, își declarase pe față antipatia, cu voce relativ puternică.

-- Bun, vinul ăsta ! Ce zici ?

Zgomotul scăzuse brusc.

— Nu e Murfatlar ?

— Chianti, preciză Popescu.

— A, asta-i vestitul Chianti ! Să bem atunci pentru succesul nostru.

De pe la al cincilea pahar, inginerul nu le mai ştia numărul. Vinul era excepțional, aluneca singur pe gît, îi dădea o fierbinţeală plăcută pe la tîmple şi nu-i alterase cu nimic luciditatea, dimpotrivă, putea spune că i-o ascuţise şi mai mult.

Băură, apoi continuară să discute despre componenţa viitoarei redacţii, iar Popescu, la un moment dat, îl întrebă dacă are pe cineva în vedere pentru postul de director. Era o problemă rămasă în suspensie, spunea Postolache, cu un aer deodată circumspect, vor trebui să se mai vadă peste cîteva zile, pentru amănunte, după ce se va fi consultat cu unii dintre amicii săi politici. În orice caz, el, Popescu, va fi unul dintre pilonii redacţiei, data viitoare vor pune totul la punct.

Ajuns la concluzia că va trebui să trateze direct cu Mateeanu, Emanoil Popescu, nu tocmai mulţumit de faptul acesta, redeveni atent la Emma şi la Hans, fără însă a-l părăsi cu totul pe inginer. Colonelul îi vorbea Emmei despre o simfonie a lui Mozart — despre delicateţea rococoului, într-o epocă totuşi frămîntată şi rigidă, după opinia lui, şi despre o anume filiaţie între suavul elan mozartian şi celălalt elan, grav şi viril, al supra-omului lui Nietzsche. Emma părea plictisită, în ciuda străduinţei sale de a dovedi interes şi înţelegere, şi Popescu desluşi în ochii ei melan-

colici, în care se deprinsese să citească la fel de bine ca într-o carte, licăririle unui început de gelozie. Știa că niciodată gelozia ei nu se stârnea din senin, avea prin urmare un motiv serios, pe care mai întâi îl cercetase cu amănunțime și luciditate, după cum îi era obiceiul, și dacă descoperise că trebuie să fie geloasă, însemna că Hanemann făcuse realmente un *coup-de-foudre* pentru Yvonne. Or, Hanemann, pe care de asemeni îl cunoștea suficient, nu era omul care să se dea bătut în astfel de împrejurări. Mai curînd sau mai tîrziu, va ateriza negreșit în patul Yvonnei, ca un brav aviator ce se află. Se mai liniști, suspendă supravegherea și, frecîndu-și mîinile, se întoarse cu totul către Postolache, care, cu paharul în mînă, îi șoptea mereu ceva la ureche.

— **Îi auzi ?** Vorbește despre Mozart și mîine are să ucidă oameni. Eu am spus totdeauna : nu, domnilor, nu avem nevoie de nemți. Ce zici ? Aderi la gruparea mea politică ? E cea mai rezonabilă, să știi, și cred că ne vom înțelege perfect.

— Dar eu, domnule inginer, sînt un vechi simpatizant al mișcării dumneavoastră. Iar dacă e ca dumneavoastră, și nu altcineva, să fiți animatorul și directorul gazetei, atunci înclin cu toată admirația drapelul oricărui deziderat personal.

Deși nimeni nu era atent la ceea ce se petrecea în această parte a mesei, Popescu vorbea și el, totuși, cu o voce scăzută, mai mult ca să-i facă

plăcere lui Postolache, al cărui aer conspirativ îl distra. Ridică paharul.

— Domnule preșident, vivat !

Inginerul păli, pe urmă se îmbujoră brusc și, emoționat, cu ochii umezi, ciocni, fără să poată pronunța nici un cuvânt. Sorbi pînă la ultimul strop. Cînd puse paharul pe masă, simți cum îi tremură mîna, și paharul se răsturnă. Nu dădu importanță. Se ridică, îi cam tremurau picioarele. Îl cuprinse pe Popescu pe după umeri și-l sărută pe amîndoi obraji.

— Sînt fericit, rar întîlnești oameni ca dumneata.

Îi vîjîiau tîmplele, lame fierbinți îi alergau prin cap, masa se cam clătina.

— Dumneata ești mai vechi în local, unde-i toaleta pe-aici ? Vin excelent, dar cam tare, să știi de la mine.

9

Cineva răsucea o cheie în broască, pe dinafară. Domnu Nicu sări în picioare. Cu pași moi, se trase de-andăratelea, pe lîngă peretele gheretei, pînă în dreptul ușii dinspre curtea interioară. Se obișnuise cu întunericul, dar răsuflarea îi sfîrîia în gîtlej, înecîndu-l, și inima-i bătea puternic, o spaimă și o bucurie îi ardeau trupul, tîmplele-i zvîcneau, o amețală plăcută îl

cuprinse. Gata, îi astupă gura, o pune jos și...
dă-i !

Poarta se întredeschise încet, cu grijă, scîrțîind ușor, o umbră se strecură în gheretă, apoi cheia se răsuci pe dinăuntru și, după o ezitare scurtă, umbra porni în direcția lui. Îl izbi un miros de femeie, același miros amar și dulceag totodată, care-l cotopea întotdeauna, cînd mai era o clipă pînă să se suprapună, acuma însă și mai crud, și mai înnebunitor, și se aruncă asupra sorei.

Paralizată mai întîi de surpriza și repeziciunea cu care se petrecuse totul, ea își duse apoi, instinctiv, mîinile la piept. Oricît s-a ferit de asta, venise, așadar, și momentul arestării. Se impunea să nu se lase totuși în voia soartei, dar ce putea să facă ? Dacă, măcar, n-ar fi apucat să încuie poarta, ar fi încercat să fugă înapoi, pe stradă. Cheia era în poșetă, iar poșeta nu o mai simțea, o scăpase probabil adineauri. Un braț o strîngea pe după umeri, ea se încordă și scăpă, dar brațul nevăzut reveni ca un clește, și nu mai reuși decît să dea de cîteva ori cu pumnii, mărunt, prin întuneric. Nimerise în plin, era pieptul unui om, care însă acuma, după un icnet de durere, se lipise de ea, nu mai avea cum îl lovi. Îi mai rămînea doar să apere, pe cît e cu putință, manifestele, să nu se împrăștie pe jos. Își adună din nou mîinile la piept, hîrțiile proaspăt tipărite nu căzuseră încă, le simțea acolo, prin sutien, la locul lor, între sîni. Încercă să împungă cu

coatele. Respirația furnăită a unui bărbat, duh-
nind a alcool acru, îi ardea obrajii, brațul o
strîngea din ce în ce mai sălbatic și o palmă jilavă
îi căuta gura.

Totul, într-o tăcere, pe care n-o mai pricepea.
De ce această muțenie, această luptă corp la corp,
cînd putea foarte bine să-i spună : În numele
legii, ești arestată ! De ce, întîrzierea asta, fără
sens ?

Bărbatul o apăsa cu toată greutatea trupului,
împingînd-o cînd spre dușumea, cînd spre perete.
Palma jilavă nu-i mai astupa gura, aluneca în
jos, căutîndu-i șoldurile, și un genunchi țepăn
se strecură între genunchii ei. Se mai obișnuise
cu întunericul, începea să deslușească oarecum
formele celui care-o atacase, dar nu-i găsea încă
fața. Genunchiul străin își făcea loc, simțea că
n-o să-l mai poată împiedica multă vreme.

Acum înțelegea sau doar i se părea că înțelege,
pentru că era absurd să fie ceea ce credea că în-
țelege. Poate nu era chiar asta, poate polițistul
urmărea s-o lege mai întîi sau măcar să-i pună
un căluș, temîndu-se probabil de scandalul ei.
Auzi un pîrîit scurt, urmat numaidecît de altul,
mai lung, ca de cîrpă ruptă. Îi sfîșiase rochia, nu
mai încăpea de astă dată nici o îndoială, nimic
nu e absurd, și se cutremură de silă, era o silă
vecină cu greața, îi venea să vomite. Apoi con-
statarea că nu are de-face cu poliția îi transmise
un nou val de forță, și începu să-l lovească des-

perată, cu picioarele, căutînd să-l fulgere la glezne. El se ferea cu abilitate, nu-l nimerea, pînă cînd se auzi totuși un geamăt, nu chiar un răcnet. Strînsorea scăzu o secundă sau două, dar nu reuși să se desprindă. Gîfîind, matahala o prinse și mai puternic, căzînd asupra ei.

— Fă, nu fii proastă ! Lasă-mă numai nițel.

Un glas cunoscut, un glas cunoscut, nu cumva al cioclului ? E cam sticlete, auzi deodată vocea lui Dumitru. E cam sticlete. Își apăsă și mai tare pieptul, simți hîrțiile prin bluza subțire, apoi lovi mai departe cu picioarele, ajunsă la ultimele resturi de energie.

— Ah, putoare ! Fii gentilă, pațachină...

Cioclul, indiscutabil. Se înălțase în vîrfurile picioarelor și-o împingea în umeri cu coatele, încercînd s-o răstoarne. Căuta, parcă, să-i pună și piedică. Apoi simți în dreptul gurii brațul lui păros. Își înfipse dinții.

— Ah, mușcă-mă, mușcă-mă, șarpe !

Brațul ciolănos pîrîi.

— Nemernico ! Te suprapun eu ! Lasă-te moale nițel, nu-ți fac nimic... De ce muști ?

Simți o lovitură în creștet, parcă de pumn, apoi încă două, una după alta, lovituri ascuțite, și nu mai putea să muște, o dureau și dinții, nu numai capul. Vîrfuri de ac, o puzderie de vîrfuri aprinse, verzi, îi înțepau ochii, jucînd prin întuneric. O sfîrșeală îi invada voința și trupul, genunchii i se muiaseră cu desăvîrșire, nimic din ceea ce știa

că e al ei, gura, picioarele, mâinile, nū mai voia să i se supună, nici chiar sufletul, pe care-l implora s-o păstreze, măcar el, nevătămată.

10

Emanoil Popescu pornise înainte, ca să-l conducă pe Postolache la toaletă, dar pe drum se răzgîndi, i-l dădu în primire lui Kamburakis și se întoarse în grabă. În dreptul arcadei fu gata să se lovească de doctorul Mouscha, care plecase cu Emma la dans. Le făcu loc să treacă și, revenind la masă, îl găsi pe Hanemann angajat într-o discuție cu ministrul. Vorbeau în limba germană, după cît înțelese, despre niște vizite recente ale unor conducători de state la Cartierul General al Führerului.

Dansul, un tango, se termină curînd și urmă o pauză, așa că cele două perechi își reluară locurile în jurul mesei, iar colonelul schimbă subiectul convorbirii cu ministrul, părăsindu-l apoi cu totul, ca să se ocupe, politicos, de Yvonne.

Yvonne părea oarecum iritată. În timp ce ea, cu ochii mari, învăluiți în tristețe, se privea în oglinda pūdrierei, tamponîndu-și cu gesturi iuți obrazii încinși, iar Grigoriu, pe a cărui frunte sudoarea strălucea asemeni unor grăunțe de polei, dădea pe gît două pahare de vin rece, aproape unul după altul, Mouscha trase concluzia că se certaseră.

Apoi, după un schimb de cuvinte cu Yvonne, care-și regăsi destul de curînd gingășia și calmul, Hanemann propuse coniac și cafele.

Deodată, un zgomot surd se desluși într-o depărtare, parcă venind de undeva, de deasupra, apoi încă unul, și o vibrație ușoară îi furnică o secundă sau două. Chelnerul le confirmă presupunerea că începuse bombardamentul. Nu se auzise nimic pînă atunci, fiindcă jazzul acoperise tot timpul slabul ecou al exploziilor, înghițit altminteri și de betonul celor două planșee subterane ale clădirii cu zece etaje. Yvonne, care dusesese paharul la buze, nu mai bău, ci îl puse la loc, apropiindu-se instinctiv de umărul lui Hans, obrajii lui Popescu se îngălbeniseră, și Emma, căutîndu-i mîna pe sub masă, simți cum îi tremură genunchii. Nicăprindea cîte un chibrit, îl stîngea și aprindea altul, Mouscha surîdea vag, ministrul își potrivea din cînd în cînd monoclul. Hanemann, imperturbabil, simulînd că nu le observă neliniștea, strîngea cu discreție, ocrotitor, brațul Yvonnei.

Totul dură însă foarte puțin, deoarece orchestra, întrerupîndu-și pauza, atacă un foxtrot, Iani Kamburakis sosi cu sticla de coniac, un chelner îl secunda la un pas, purtînd o tavă cu pahare balonate, zumzetul se reînsufleți și atmosfera reveni la normal. Își făcu apariția și Postolache, de a cărui existență uitase pînă și Popescu. Respira greu, avea obrajii crispați, urechile roșii, ceva îl

speriase, desigur alarma, și venea întins la doctorul Mouscha.

— Dragă doctore, vino imediat ! Amicul dumitale a pățit ceva, nu știu ce are...

— Care amic ? Ce s-a întâmplat ? În legătură cu bombardamentul ?

— A, nu, nu ! Nici vorbă de bombardament. Amicul dumitale, cel cu luleaua. Am dat peste el în closet, ușa nu era încuiată, nu știu ce are, își făcea o injecție. L-am întrebat, am vrut să-l ajut, dar m-a dat afară, cred că m-a și injurat, trebuie să fie foarte grav.

— A, Tugu-Tugu ! Imbecilul, putea cel puțin să încuie ușa !

Doctorul Mouscha izbucni într-o explozie de ris, apoi, sesizînd că Nic e gata s-o invite pe Yvonne la dans, se ridică și i-o luă înainte.

După ce-și reveni din perplexitate, inginerul își căută scaunul, consideră ofensator că-l găsește ocupat și, întrebîndu-se dacă nu cumva băuse cam mult, se așează în dreapta Emmei. În definitiv, nu e prietenul lui, n-are decît să tragă și apa peste el. Culoarea coniacului era atrăgătoare, bău o dată, era și foarte bun, era turburător, îl va mai desmorți puțin, îl va înviora după porcăria aia de vin, și mai bău de două ori, aspirîndu-i aroma suavă, apoi deschise o discuție cu Emma, dar avea senzația că un fel de cîrlig îi trage cuvintele înapoi, în gîtlej.

— Dragă domnișoală... ce bizal...

Nu înțelegea de unde cade l în loc de r, bizareria asta nu i se mai întîmplase niciodată, să fie la cheremul unor consoane capricioase, și încă în prezența unei atît de delicate curviștine. Cum naiba o să-i spui domnișoală, n-ai vlea să fii seceletala mea, mai tîlziu, cînd au să plece hitleliștii ? Bău o gură de cafea, apoi una de coniac și se mută lingă Popescu, dar acesta se scuză și plecă de la masă.

Colonelul plecase puțin mai înainte, după un semn discret. Îl găsi la bar, pe un scaun înalt, așteptîndu-l. Ceva mai la dreapta, Tugu-Tugu, cu ochii strălucitori, de o vioiciune surprinzătoare, se cam certa, în franțuzește, cu un ins lung, deșirat, pe a cărui figură smeadă privirile se stinseseră demult, iar buzele îi tremurau livide.

— Trebuie să-mi dai, mă auzi ? N-am acum la mine, dar mîine-ți achit exact cît ai cerut.

— *Pas du tout !* ¹

— Te conjur, dă-mi și mie una, o singură bucată, nu fii nebun, Tugu-Tugu, s-ar putea să rămii și tu în pană într-o zi, mîine îți dau dublu.

— *C'est impossible, mon petit choux. Tu sais bien* ² că eu nu dispun. Banii pe loc, n-ai decît să ceri cuiva.

Prin oglindă, Popescu îl zărea pe Kamburakis, stînd parcă la pîndă, lingă o coloană de marmură, și netezindu-și șuvițele zburlite de deasupra ure-

¹ Nicidecum ! (fr.).

² Imposibil, dragă. Știi bine (fr.).

chilor. Aștepta probabil momentul cînd prietenul lui Tugu-Tugu avea să-i ceară împrumut, nu fără dobîndă, suma pe care africanul o pretindea pentru morfină, căci despre ce altceva vorbeau? Hanemann se învîrtise în jurul unor cuvinte neînsemnate, pentru ca, în cele din urmă, să-i mărturisească, dar asta numai pentru dumneata, că în cîteva zile e posibil să părăsească Bucureștiul. În concluzie, nu prea aveau timp de pierdut. Popescu comandă o citronadă, cu aerul că nu pricepe. Colonelul lăsă o pauză, apoi îi declară speranța că-i va da în continuare o mîină de ajutor și pronunță, în sfîrșit, numele Yvonnei.

— Am impresia că se petrece o dramă cu ea. Nu doctorul îi face mizerii. Celălalt. Nu mi-ai pomenit de existența lui.

— Amîndoi sînt doctori. Dar povestea e fără importanță. Cred că s-a plictisit de maior.

— Oricum, trebuia să mă previi. Nu vreau complicații, dar nici nu sînt dispus să renunț. Crezi că e indicat să vă invit pe toți la mine?

— Cred că și mai bine e să o inviți numai pe ea. E mai intim, nu? Și mai blitz.

Colonelul ciocăni de cîteva ori cu degetele în marmora albăstrie a barului. Popescu, tot țigan, nu se dezmințe, se tîrguia în orice chestiune, de la aprovizionarea popotei pînă la doamnele din înalta societate. Juca, probabil, pe cartea oțelăriilor de la Reșița. Făcuse, nu demult, o aluzie că l-ar interesa

un pachet de acțiuni. I le promise, la un curs cît mai scăzut. Nu-i revenea decît să găsească o soluție, care, urgentînd deznodămîntul, să prevină totodată orice complicații, indiferent cu cine. Apoi, fără nici o altă vorbă, coborî de pe scaun și porni înainte. Popescu îl urmă, frecîndu-și mîinile.

Tugu-Tugu ajunsese înaintea lor la masă. Volubil, ținea paharul de coniac în mîna dreaptă și vorbea fără oprire, cu luleaua în gură, improșcîndu-l mereu cu fum pe Postolache.

— Nu, *mon cher*, timpul nu există ! Am întîlnit destui idioți care n-au auzit de acest adevăr. Eu am făcut un copil cu o negresă, nu ți-am spus ? Am niște plantații la Tugu-Tugu. *Donc !* Am un copil cu o negresă și, *bref*, l-am botezat Barabudur, ceea ce înseamnă că timpul nu există. *A propos !* Fă-mi odată o vizită, să-ți arăt colecția mea de fotografii. *C'est jouissant !* E unică, *mon cher !* Dumneata cu ce te ocupi, nu te-am mai văzut pe-aici.

Ministrul se și amuza, îl și compătimea, era și plictisit. Dacă Mateeanu nu l-ar fi rugat să facă prezentările între inginer și Popescu, nu venea la Tanganyka. Începuse apoi bombardamentul, obligîndu-l să stea mai mult decît își propusese. Drumul de la Govora la București îl obosise, iar întrebările insistente ale lui Jean în legătură cu Udrea și cu ancheta solicitată de acesta prin doctorul Topșa îl agasau. Intenționase să-și rezerve măcar

o oră de singurătate, spre a medita în liniște. Evoluția precară a evenimentelor, după consiliul de astăzi mai evidentă pentru el decît oricînd, îi impunea o decizie radicală. Ca tehnician, nu avea desigur, nici o responsabilitate politică, cu atît mai puțin militară, în privința asta punctul de vedere al lui Mateeanu e judicios. Flerul său, însă, care nu l-a înșelat niciodată, dictează totuși o demisie, motivată eventual printr-o maladie, deși bătrînul se menținea pe poziția contrarie. Nu venise să obțină de la el, astă-seară, decît promisiunea unei noi analize, în comun, peste cîteva zile. Dar nimeni nu putea prezice cu exactitate ce se va petrece în aceste cîteva zile ; idiotul de la Interne nu mai prezintă decît rapoarte confidentiale, și asta numai celor din angrenajul imediat al Mareșalului, așa încît, dacă nu demisia, atunci ce altă soluție ? Nu era imposibil să se concentreze în această atmosferă și, în așteptarea momentului în care Kamburakis avea să-i comunice încetarea alarmei, reveni atent la dialogul distractiv dintre Tugu-Tugu și Postolache.

Inginerul protesta, nu-l interesau negresele lui, chiar dacă au țîțele pînă la genunchi. El a rămas român, nu-și părăsise țara pentru nici un trib din Africa și, dacă vrea cu orice preț să-l servească, n-are decît să-i ofere una albă.

— A, una albă ! *Mais vous êtes adorable ! C'est magnifique !* Morfa ! Morfa e cea mai albă

din toate. *Mais ça coute trop, mon pauvre ami, quatre ou cinque fois qu'avant la guerre.*¹

Un moment, Postolache făcu ochii mari. Apoi, înțelegînd totul, se lovi cu palma peste frunte.

— Uite ce e, dlagă dumnule, eu nu plactic povești din astea. Eu sînt un vechi om politic, nu țin să-mi cleez complicații.

După o pauză, Tugu-Tugu îi trimise o nouă trîmbă de fum.

— *Merde !* Te-ai pilit și faci pe înțeleptul, *mon vieux*. Poți găsi și altă formulă, dacă vrei să fii interesant. Știi ce ? După război, fă-mi plăcerea și vino la Tugu-Tugu. Am nevoie pe plantații de un vâtaf patriot. Ai să te culci cu o negresă, aia are să scuipe o fată și fata o mărităm cu Barabuduru. Devenim cuscri și te lași de prostiile astea, politica reduce din virilitate, *mon pauvre vieux*.

Orchestra atacase un tango, Hanemann o invită pe Yvonne. Constantin Christoloveanu îl părăsi pe Postolache, puse luleaua în scrumieră, peste țigara abia aprinsă a lui Grigoriu, și plecă să danseze cu Emma. Bucuros că scăpase de prezența colonelului, inginerul se întinse peste masă, luă luleaua părăsită și începu să o cerceteze atent. Nu mai era distractiv, și ministrul plecă la bar. Mouscha îl ajunse din urmă.

— Ziceai că soarta lui Udrea se decide mîine. Dar dacă Topșa i se alătură totuși ?

¹ Dar ești adorabil ! E magnific ! Dar costă scump, prietene, de patru-cinci ori mai mult decît înainte de război (fr.).

— Calmează-te. Sper că Nicoleanu va conduce
abil.

— Nicoleanu ?! De ce nu tu ?

Nu mai avea nici un chef să apară în prim plan
dar asta îl privea numai pe el, lui Jean i-ar
aplicat mai degrabă o pereche de palme.

11

Afară, sirenele sună prelung, alarma
încetat. Bolnavii care se întorc din adăpost, larma
glasurile, gemetele au alungat tăcerea de abis a
clădirii, și becurile vopsite în albastru se aprind.

Stamate, ajutându-l pe Novac, îl cară pe Mogîr-
dea cu brancarda la etaj. Apoi, după ce-l reinsta-
lează la locul lui, între perne, se duce și se așează
îngîndurat, pe marginea patului său. Cît a ținut
bombardamentul, s-a strecurat în cîteva rînduri
din adăpost, a bîjbîit prin unghere, prin saloane,
pe la subsol, pe la mansardă, a zgîlțit uși încuiate,
a strigat-o sora Maria, și coridoarele pustii îi răș-
pundeau Maria, Maria, cu o intimitate pe care el
nu și-ar fi îngăduit-o, Maria-Maria, Maria-Maria,
dar care-i plăcea, deși era rece, deșartă și nu ve-
nea nimeni.

Ar întreba pe careva, dar nu îndrăznește, se
teme să nu-i facă rău tot ei dacă află Udrea că ea
doarme, cînd ar trebui să stea lîngă bolnavi. Așa

că trebuie să mai aștepte, pînă trece zarva de pe săli, ca să o caute din nou. Pînă atunci, să se întindă puțin, îi vîjîie capul, i-a revenit durerea dinainte de a i se scoate pansamentul. Își potrivește perna. Ceva foșnește și o hîrtie cade pe ciment. Nu-i dă nici o importanță mai întîi. Apoi se apleacă încet și o ridică.

— Așa, neică, cu Macănzen, al nostru, la Mărășești.

Bătrînul n-are chef de somn. Reia, a cîta oară ? povestea cu vitejiile lui din celălalt război.

— Așa, da, și după ce am bătut la el ca la fasole, i-a trimis Averescu și-o vorbă : Ei, coane Macănzen, vas mai *Mahänzen* acuși ?

Nu-l mai aude. A netezit hîrtia mototolită și, plictisit, a citit cîteva rînduri. Acuma e uluit. Un manifest, sub perna lui, nu, nu un manifest, ci o gazetă în toată regula, deși de patru ori mai mică decît una obișnuită. Și încă proaspătă, miroase a tipar. Cine să o fi vîrît acolo ? Înainte de-a suna alarma hîrtia se afla sau nu sub pernă ? Nu-și aduce aminte, n-a luat seama, n-ai cum să te gîndești la una ca asta, cînd vine moartea peste tine. *Hoardele hitleriste fug*. Pe urmă : *Sună ora libertății poporului*.

— Ce-i aia, neică ? Ce tot mormăi acolo ? Ți-a scos pansamentul, ce-ți pasă ?! Mai bine te-ai însura, decît să mormăi. Dar, să știi de la mine, sînt toate niște plîngăcioase. Muieri !... Ce-i aia din mîna ?

Glasul lui Mogîrdea e pițigăiat și, prima oară cînd îl cunoaște, enervant peste măsură. Trebuie să se ascundă undeva, ca să nu-l prindă nimeni și să citească-n liniște. Stringe gazeta în pumn, pumnul îl bagă în buzunarul halatului, își ia papucii, iese pe coridor, în căutarea unui colț mai ferit. Niște femei și cîțiva bărbați de prin alte saloane, încă sub impresia bombardamentului, se tot foiesc de colo-colo. Se foiește și el, apoi se îndreaptă grabit spre locul unde poate oricine să aibă o treacă și nimeni nu-l deranjează pînă nu e gata. Se zăvorește într-o cabină. Un bec albastru agonizează în tavan. Se vede greu, literele sînt mărunte, dar tot le deslușește.

Poporul e îndemnat să lepede teama și deznădejdea, să fie pregătit în orice clipă pentru lovitură definitivă ce urmează a fi dată Wehrmachtului, atît pe fronturi, de către armatele cu adevărat prietene, cît și în spatele liniilor hitleriste. El a avut un frate, Grigore, băiat tînăr, nevinovat, cărat cu armata prin stepele Rusiei, și-a dispărut pe-acolo, nimeni nu-i știe de urmă, tocmai se pregătea de cununie, n-a mai apucat, și fata ce era să facă, a stat ce-a stat, s-a măritat cu altul, care-i aduce pîine, nu colivă. *Muieri!* Glasul lui Mogîrdea bîzîie din nou, ca o viespe, se ține după el, dar el citește mai departe și dă peste niște rînduri care anunță înființarea unei organizații subterane de apărare patriotică, gata să apere orașele, uzinele, bătrînii, femeile și copiii în ziua cînd frontul de

la Iași se va prăbuși peste nemți, iar nemții, în retragere, vor încerca, după cum le e obiceiul, să distrugă totul în cale.

Un fior îl străbate, un fior cald și înviorător, apoi, în colțul din dreapta al celeilalte pagini, descoperă un text cu litere deosebite. Un memoriu. Un protest și o chemare la rațiune, măcar în ceasul din urmă, în fața grozăviilor unui război impus de puteri ce n-au slujit și nu slujesc interesele poporului român. După care vin zeci de semnături. Pe cei mai mulți, nu-i cunoaște, n-a auzit niciodată de ei, dar titlurile lor, ale celor care le au, academice sau universitare, tipărite mărunț sub iscăliturile respective, îi amplifică fiorul, pînă la nervozitate. Pe alții, îi știe oarecum : profesori sau scriitori și oameni politici sau așa ceva — le înțînise de-a lungul anilor numele, unora chiar fotografia, prin ziare și reviste. Apoi, mai către sfîrșit, un nume, care crește deodată, literele se umflă vertiginos sub privirile sale uluite : Doctor docent T. Udrea, conferențiar universitar. Un om cu care zilnic stă de vorbă, omul pe care bolnavii îl iubesc și-l stimează și care i-a salvat viața, un om integru, necăjit, după cum se șoptește, încolțit de dușmani și de intrigi, iată-l și pe omul acesta sătul de război, ca și el, ca și toți.

Îi vîjîie din nou capul și, pentru că puterile lui zac închise într-un spital, simte o nevoie aprigă să spargă ușa, geamul, să dea cu pumnii, să dea în pereți, să iasă la aer, pe străzi, printre oameni te-

feri, cît mai departe de lincezeala de-aici, de atmosfera asta moartă. Dă să rupă hîrtia, apoi se răzgîndește, de ce s-o rupă, n-a fost tipărită numai pentru el, într-un colț scrie : „citește-o și dă-o mai departe“, dar cui să i-o dai, în cine poți avea încredere ? Adineauri, citind, uitase de singurătate, acum din nou se simte singur, plecînd din spital va fi și mai singur.

Împăturește gazeta mărunt, o ascunde-n buzunarul halatului și pornește în căutarea Mariei. Deschide ușile saloanelor, se uită, nu e nicăieri, însă nu renunță, poate e jos, la camera de gardă, să încerce și acolo. Cînd să coboare, aude niște pași. A apărut de undeva, nu știe de unde, și acum a aproape de umărul lui : ca niciodată de frumoasă, curată și proaspătă, parcă în clipa asta a ieșit din baie, doar că e palidă, chiar foarte palidă, cu privirea fugită într-o depărtare, pe lîngă el și dincolo de el. Nu mai e nimeni pe sală.

— Te-am căutat mereu. Unde-ai fost ? Mi-a fost frică pentru dumneata. Să nu mă mai sperii.

Sora tace. Și nu se uită la el nici acum. Întotdeauna l-a privit în ochi, direct, uneori poate chiar prea direct, prea insistent, dar acum ce are ?

— Te-am necăjit cu ceva ?

E singură, pe jos, în gheretă, desigur, e tot în gheretă, în miezul unei liniști asurzitoare, nu știa că și liniștea te poate asurzi. A fost bombardamentul și parcă nu mai este, și pe urmă ce-a mai fost ? Ascultă, nu-i nimeni, nici o mișcare, se ridică

brusc, amețește, e gata să cadă, o durere îi joacă în creștetul capului, și deodată i se face silă, o silă fără margini, silă de lume, silă de ea însăși. Simte că nu mai e ea, se cutremură. Apoi o fulgeră groaza, și-și duce mâinile la piept, apasă, caută cu desperare, ceva foșnește ușor, mai apasă, mai caută, pînă se convinge total. Ușa dinspre curte e pe jumătate deschisă, vine lumină de lună, ungherele gheretei sînt turburi, pe jos e murdar, totul e pustiu și murdar în această liniște de moarte, din care trebuie să se smulgă imediat, altminteri va începe să strige, să urle.

— De ce nu spui ? Cu ce te-am necăjit ?

Ochii lui Dumitru o caută, glasul o întreabă, cu o nuanță de vinovăție, și ea bucuroasă ar plînge pe umărul lui puternic, dar aleargă, traversează curtea sub stelele clare, pătrunde în clădirea cufundată în beznă și în tăcere. Alarma probabil nu încetase, bolnavii trebuie să fie încă în adăpostul de sub garajul Salvării. Ea însă cunoaște toate ungherele spitalului, e în stare să nimerească oriunde, cu ochii închiși, și aleargă mereu, în vîrfurile picioarelor, spre cabinetul lui Udrea. Nu știe de ce, nici nu se mai întreabă de ce i s-a spus că un exemplar din cele trei gazete trebuie să ajungă în posesia lui. Știe doar că nu e bine să amîne nimic, orice amîinare îi poate fi fatală, și cu toate cele trei gazete salvate, nu numai cu una, sau manifeste, ce-or fi, trebuie să facă exact ce i s-a spus. N-are

decît, apoi, să i se întîmple orice. Păcat, doar, că nu mai apucă să vadă ce scrie în ele.

— Ai pățit ceva ? De ce nu-mi spui și mie ?

I-ar spune, sigur că i-ar spune, de fapt, de ce să-i spună lui, de ce atît de sigur, numai pentru că ar trebui să o răzbună cineva ? Sau pentru că după ce a strecurat, pe întuneric, o gazetă în halatul din dulapul lui Udrea, primul ei gînd e la el ? Mai are două, destinate bolnavilor. Urcă la etaj, își caută drumul cu mîna de-a lungul balustradei, în sus, rochia sfîșiată îi îngăduie salturi și peste cîte două, trei trepte deodată. Rochia sfîșiată ! Ușa salonului numărul unu e dată înlături. Intră, se izbește de colțul unui pat, o doare genunchiul. Nu e patul lui. E mai încolo, pe dreapta ; aici, lîngă fereastra camuflată. Mina ei zăbovește puțin sub perna vîrtoasă. Perna miroase a sudoare a iod și parcă a briantină parfumată. Undeva se aud explozii, tunurile răbufnesc, parcă latră, a venit un nou val de avioane, clădirea vibrează, i se face frică, prima oară cînd i-i frică de bombardament. Fuge pe săli, a pornit spre adăpost, dar se oprește la mijlocul coridorului, exact aici, pe unde se plimbă ei acum, degeaba o întrebă ce are, degeaba repetă, nu-i poate spune și nici nu găsește la repezeală o minciună, de fapt e mai bine, de ce să-l mintă, chiar dacă tăcerea e tot o minciună nu înseamnă că-l minte, că vrea să-l mintă. Mai are un exemplar, prin urmare de asta s-a oprit, și deodată își aude numele, cineva o strigă

dintr-o depărtare. Dar dacă se înșeală, dacă i se pare de frică ! Imposibil... chemarea se repetă, răsună pe săli, un ecou parcă tragic, în pauza dintre două explozii, „Maria-Maria — Maria“, un glas bărbătesc, nu-și dă seama din care parte a clădirii răzbate pînă la ea, și e glasul lui, acum a limpede, glasul lui Dumitru, desigur, o caută, își închipuie că doarme și nu aude bombele, glasul trădează o spaimă, i-i frică și lui : Mi-a fost frică pentru dumneata. Să nu mă mai sperii, dar ea e cu gazeta în mînă, trebuie s-o lase undeva, unde să-și atingă scopul, nu la întîmplare, nici s-o rupă, și nu-i mai este frică, în schimb i se face deodată rușine, de cine, de ce, de ea însăși, de el, și fuge din nou, acum spre mansardă, ca să strecoare gazeta pe sub ușa internului, însă Maria-Maria se aude exact de deasupra, și se întoarce, coboară, nu simte treptele, parcă alunecă într-una, pînă la parter, ecoul s-a stins, n-o mai strigă nimeni, bombardamentul continuă, a rămas singură, clădirea se zgîlție, mai bine ar striga-o mereu, n-ar mai fi singură, nu i-ar fi frică, a ajuns la camera primarilor, cine e de gardă, doctorul Pavel.

— Sora Maria, ce-i cu dumneata ?

— Nimic. Obosită. Cînd ești prea surmenat și dormi prea puțin, e mai rău.

— Asta era ? Credeam că nu merit atîta încredere.

— Ba da. Ba da...

A găsit și minciuna. Cînd nu o mai cauți, minciuna vine singură. Hirtia e sub perna lui Pavel. Numai de-ar descoperi-o el, nu altul. Primejdia cea mare a trecut, dar inima-i zvicnește, ca întotdeauna, cînd primejdia trece. Își simte trupul umed, bluza i s-a lipit de piele, părul i s-a năclăit, sudoarea îi curge pe frunte, pe obraji, o înfioară greață, nu se mai poate suporta în halul acesta, ceva mai încolo e o sală de baie, poate nu s-a oprit apa, își plimbă mîna de-a lungul peretelui, pe întuneric, nimerește ușa, clanța. Intră, răsucesce de două ori cheia în broască, apa mai curge, numai cea rece, cu atît mai bine, totul zboară de pe ea, și izbucnește o ploaie puternică la presiunea maximă a dușului, o ploaie binefăcătoare ca vara pe cîmp în plină arșiță cînd ți-au secat pînă și măduarele și ea rămîne sub această ploaie curată, deși biciuitoare, rămîne mereu, poate pentru totdeauna, pînă uită și de sine, nu mai știe cît a stat, adineauri a ieșit, cînd a dat peste Dumitru, de ce tocmai peste el ?

— Uite, să citești și dumneata.

Stamate îi vorbește cu o voce mai înceată și-i întinde ceva, pe furiș.

— Ai să găsești aici ceva ce-o să-ți placă, sînt sigur. Ia-o repede, am dat de ea sub pernă, nu știu cine-a pus-o. Fii cu ochii-n patru la sticlete.

Sora se uită o dată în ochii lui, s-a uitat, în sfîrșit, dar numai o secundă, apoi ploapele-i cad și mîna ei face un semn scurt, ca de teamă sau ca de

dispreț, nu-și dă seama, n-a fost prea atent, sîngele îi pierе cu totul din obraji, buzele-i tremură.

— Nu, lasă-mă. Astea sînt... nu vreau să am de-a face cu astfel de lucruri.

Îi mai aruncă o privire, de astă dată plină de o strălucire stranie, apoi se întoarce brusc și pleacă, lăsîndu-l cu mîna întinsă, iar el simte cum crapă pămîntul, gata să-l înghită.

12

Consilierul era un bărbat sub patruzeci de ani, de înălțime mijlocie, lat în umeri, fără a fi prea voinic, cu brațele cam lungi și cu un mers de obicei domol, apăsător, ca al unui om în general sigur de sine și lipsit de spontaneitate. Avea un tic : din cinci în cinci minute (în împrejurări precipitate, lucrul acesta se petrecea și mai des), cu degetele arătător și mijlociu, cînd ale mîinii stîngi, cînd ale mîinii drepte, își tot apăsa pe nas ochelarii încadrați în ramă neagră și groasă. Un cap mare, cu ceafa teșită, pe un gît scurt și vînjos, obraji tuciurii, buzele groase, fruntea destul de îngustă, părul negru, nu tocmai des, pieptănat pe spate.

Intimii săi nu-l considerau drept un om rău, cum putea să le apară altora, la prima vedere. Dacă-și înșela nevasta (dar cine e fidel), dacă-l bătea cîteodată pe copilul din prima căsătorie al soției sale (în definitiv, nu e copilul lui, și psi-

hanaliza semnaleză complexul intruziunii), dacă tranzacționa posturile de director de spitale și de medici primari, dacă semna cu ușurință decizii de concediere și rapoarte ce puteau să coste cariera sau chiar libertatea vreunui coleg, toate astea, ei erau convinși, nu le comitea dintr-o vocație malignă, ci din necesitatea unei psihoterapii prin compensație, într-o epocă în care nimeni nu poate conta pe durabilitatea satisfacțiilor de ordin superior.

Era ora șase jumătate, și soarele încă blajin, când sosi la minister. La șapte fără douăzeci, după un scurt popas în biroul său, de unde-și luase mapa de piele neagră cu documentele conferinței, pătrundea în antecamera ministrului, care încă nu sosise, iar șefa de cabinet îl informă că e pe drum.

— Bine. Vezi, te rog, telefonează din sfert în sfert de oră la baza de interceptare. Nu la a noastră, ci la baza germană. Dacă semnaleză avioane, să ne previi imediat. Nu uita.

Șefa de cabinet nu apucă să-i dea asigurările de rigoare. Un bărbat între două vârste, înalt, obez, roșcovan, cu ochi albaștri și cu o mustață pătată de nicotină, apăru în ușă, cu o servietă elegantă sub braț.

— Mă rog, domnul consilier Nicoleanu, nu știți, e pe-aici ? Am fost informat...

Respira sincopat. Își scoase batista din buzunarul de la piept al hainei de buret gălbui și începu să-și șteargă obrazii încinși, parcă umflați cu aer.

— Se anunță caniculă, nu glumă ! Am fost informat că-i aici.

— Cine ești dumneata ? De ce-l cauți ?

Consilierul îl măsurase de sus pînă jos, ușor plictisit, potrivindu-și ochelarii cu un singur deget. Jenat, noul sosit se uită, clipind, la șefa de cabinet, apoi îl înfruntă cu o privire jicnită.

— Fii mata drăguț și lasă... Știe domnul consilier personal. De altfel, sînt așteptat.

— Bine. Eu sînt.

— A, dumneavoastră ? Scuzați. Îmi dați voie... Adică, dacă se poate, între patru ochi, știți... Știți dumneavoastră !

Amintindu-și de ceva, ca o posibilitate, Valentin Nicoleanu schiță un surîs amabil și-i dădu, în sfîrșit, mîna, o mîna uscată și castanie.

— Poftim. Putem discuta în cabinetul domnului ministru..

Era inspectorul Iorgu Ghimbășeanu-Prelată, din Siguranța Generală a Statului, trimisul special al directorului general. O lumină trecu peste obrajii afumați ai lui Valentin Nicoleanu.

— A, perfect ! Dacă știam asta din primul moment...

— Înțeleg, înțeleg. Acum, între noi, putem discuta. Dincolo însă... Grozavă căldură se-anunță !

Inspectorul general se și instalase într-un fotoliu, ca la el acasă, înainte măcar de a fi poftit să ia loc, ceea ce consilierului îi făcu o proastă impresie.

— Da, se pare că va fi foarte cald.

— M-au omorît căldurile astea, continuă Ghimbășeanu. Dumneavoastră, de ! am auzit că mîine vă dispersați la Herculane. Dar noi — trebuie să suportăm mai departe căldura Bucureștiului și bombardamentele. La șapte începem, nu-i așa ? Am picat la șanc, cum s-ar zice.

Apăsîndu-și ochelarii cu ambele degete, Nicoleanu își cercetă ceasul cu cadran negru și indicatoare de argint, comandat special cu prilejul unei călătorii oficiale, pentru achiziții de medicamente, în Elveția. Apoi se așează și el.

— Trebuie să sosească și domnul ministru, chiar înainte de șapte. Pe urmă vom trece în sala de consiliu. Cred c-ar fi bine să discutăm între timp despre unele aspecte ale conferinței, deoarece...

— A, nu-i nevoie, ați discutat în amănunt cu directorul nostru general. Sînt la curent. Doar un singur lucru v-aș ruga să mi-l precizați. Numele celor care iau parte la conferință.

— Cu plăcere. Evident, domnul ministru...

— Daa, încuviință Ghimbășeanu, scoțînd din servietă un carnet și-un stilou.

— Eu...

— Dumneavoastră sînteți și medic, dacă nu mă înșel.

— Firește !

— Altcineva ?

— Directorul personalului, Cristofor Irimescu.

— Așaa, spuse inspectorul, notînd în carnet.

— Maiorul doctor Nicolae Grigoriu. A fost numit recent în consiliu, ca legătură între cele două ministere : de Război și al nostru. E un vechi colaborator al domnului ministru.

— Buun ! Altcineva ?

— Doctorul Toma Udrea, conferențiar universitar, directorul spi...

— Știu, știu, ăsta e cu... Și ceilalți ? Am aici câteva nume, pe care le-ați indicat domnului director general. Să le confruntăm.

Intră, însă, ministrul, însoțit de Nicolae Grigoriu. Era radios, bărbierit proaspăt, într-o oarecare măsură solemn, doar o anumită stare de mobilitate forțată îi creă lui Ghimbășeanu impresia că totul e doar o aparență, dincolo de care se ascunde o nemulțumire, dacă nu chiar o nervozitate.

Maiorul, care nu apucase decît să-și schimbe hainele civile cu uniforma militară, arăta palid, buhăit, barba roșcovană se vedea că e nerasă din ajun. Își trecea palma peste părul blond-spălăcit, și inspectorului i se păru că, pe lîngă o undă de parfum, mai răspîndește și o aromă subtilă de alcool, a cărui marcă n-o putu însă identifica.

După prezentările de rigoare, discuția continuă cîteva minute, dar fără participarea ministrului, care, spre nedumerirea lui Ghimbășeanu-Prelată, se eschivă de la orice comentariu. Apoi, părăsiră cu toții cabinetul, trecînd în sala de consiliu, o încăpere vastă, cu două ferestre largi pe latura dinspre stradă și, nu se știe datorită căror com-

binațiuni și cărui gust, mobilată în stil rococo, spre deosebire de celelalte încăperi ale ministerului, mai simple sau mai puțin simple, dar toate cu același aspect de birouri. În mijlocul sălii, într-un contrast nu pentru toți supărător cu frăgezimea aurită a rococo-ului, se afla o masă lungă, dreptunghiulară și greoaie.

După câteva saluturi aruncate în treacăt celor citorva zeci de inși ce-l așteptau, ministrul se așează grăbit pe scaunul cu spătar înalt din capul mesei, cu spatele către fereastră. Consilierul luă loc în stînga lui, pe laterală, avîndu-l alături pe Nicolae Grigoriu, care lăsa impresia că nu știe încă despre ce e vorba, iar vizavi pe Iorgu Ghimbășeanu-Prelată, care, ștergîndu-și mereu obrajii cu batista, trimitea la răstimpuri, cînd într-o parte, cînd în cealaltă, cîte o privire senină și neutră. Cam pe la mijloc, cu capul rotund și chel și cu o mustăcioară subțire, proaspăt cînită, se afla Cristofor Irimescu, directorul personalului. În celălalt capăt al mesei, stenograful, un bărbat cu părul rar, cenușiu, plinuț în obraji, își aranja caietele nescrise, îndoit vertical, și sumedenia de creioane ascuțite impecabil. În apropierea lui, Toma Udrea, tras la față, vizibil obosit, așternea vălurile de fum ale țigării între el și privirile discret-interogative ale doctorului Simion Neagu, care, de partea cealaltă, părea calm și sigur pe sine. Apoi un bărbat cu trăsături aspre, care citea pe furiș, cu înfrigurare, un ziar și pe care cineva i-l prezentase ceva mai devreme

lui Udrea : Eugen Vasiliu, chirurg la un spital din Arad. Risipiți din loc în loc, directorii unor spitale din București, unii pregătindu-și notițele, alții șoptind cu vecinii în așteptare. Doctorul Topșa era de asemeni printre invitați, împreună cu încă vreo cîțiva, mai puțin importanți, printre care Emanoil Popescu.

Un murmur surd, ca zumzetul îndepărtat al unor albine, plutea în încăperea imensă. Ministrul îi comunică discret lui Nicoleanu că nu se simte tocmai bine și-i ceru, în consecință, să conducă el atacul. Apoi se ridică, fără a mai aștepta răspunsul consilierului, care, total contrariat, rămăsese cu degetele lipite de rama ochelarilor, și zumzetul se stinse brusc.

— Domnilor colegi, domnilor colaboratori, permiteți-mi, în primul rînd, să vă urez bun venit și spor la lucru. Secundo, ca să fiu concis, deoarece misiunea mea se reduce la o introducere cît mai obiectivă, voi spune : ați fost invitați astăzi ca să vă dați contribuția dumneavoastră, să vă pronunțați asupra unor serii de măsuri destinate să aducă în viața medicală un suflu nou, un elan proaspăt și robust.

Profesorul Udrea adusesese cu el memoriul, pe care, în ajun, i-l dictase lui Anton Făurel. Îl scoase din buzunarul de la piept și-l puse pe masă. Ministrul surîdea vag în direcția lui, stingîndu-și țigara în scrumiera de aramă, ca o căldărușă.

— Domnilor, după cum, desigur, ați remarcat, nu se află aici numai colaboratorii noștri direcți. Am considerat indicat să apelăm la opinia consiliului onorific, ai cărui membri au fost rugați să participe la această conferință de importanță generală. Domniile-lor sînt de față, le mulțumim pentru promptitudinea cu care au răspuns. Permiteți-mi să-mi manifest totodată regretul că doi dintre domniile-lor sînt totuși absenți, și mă refer îndeosebi la eminentul nostru Profesor Panait Christoloveanu, a cărui experiență ne-ar fi fost astăzi prin excelență utilă.

Cu gîndul la memoriul, pe care spera ca după conferință să obțină o rezoluție favorabilă, Udrea nu dăduse importanță acestei introduceri în general banale. Regretul ministrului îi atrase, însă, atenția. Christoloveanu nu fusese invitat, el însuși îi spusese astă-noapte că n-are cunoștință de nimic. Era un regret destul de suspect, în afară de cazul în care, din cauza absenței lui din București, nu avuseseră cum să-l anunțe. Cineva, de alături, îi transmise un bilețel, făcîndu-i semn în direcția lui Neagu, care, din cealaltă parte a mesei, îl îndemna cu ochii să citească. *Exact ! Unde-i domnul profesor Christoloveanu ? Ar trebui anunțat urgent.* Ridică din umeri, apoi rupse hîrtia în bucăți mărunte, le lăsă să cadă în scrumieră și, dezangajîndu-se brusc de privirea asistentului, își aprinse o țigară.

— Spre a fi deci concis, domnilor, căci știm că lucrările ne pot fi întrerupte în orice moment, eu renunț la orice altă intervenție, și țin să subliniez acest lucru, lăsându-vă dumneavoastră, în modul cel mai obiectiv, libertatea și datoria dezbatelor. Expunerea de fond îi revine domnului consilier ministerial doctor Nicoleanu, care s-a ocupat personal de pregătirea conferinței. Cu permisiunea dumneavoastră, îi acord cuvântul. Domnule consilier, poftiți.

Reașezându-se, ministrul trase prelung din țigară, apoi își lăsă ușor capul pe spate și, cu mâinile pe brațele scaunului, își pierdu privirea ușor oboșită în depărtările tavanului.

În tăcerea confuză, care plutea în sala vastă, consilierul se ridică, surprins, cu oarecare întârziere. Când spusese : „lucrările ne pot fi întrerupte în orice moment“, ministrul făcuse, desigur, aluzie la avioane, și nu-l înțelegea. Pînă la ora obișnuită a unui eventual bombardament mai era cu prisosință timp. Mai înainte de asta, îi șoptise că nu se simte bine, dar nu părea deloc bolnav și nici surmenat, în orice caz nu într-atîta de surmenat încît să nu-i poată pregăti lui terenul, prin referiri precise, la obiect, așa cum stabiliseră, de comun acord, acum cîteva zile. Apoi, în final, acele fraze, pe care, dacă nu l-ar cunoaște, le-ar putea numi echivoce sau chiar ambiguu, le pronunțase probabil din motive de ordin tactic, urmărind să creeze impresia unei perfecte obiectivități, și asta nu că-

dea tocmai rău, dar de ce ținuse să sublinieze că renunță la orice *altă* intervenție, după ce nici măcar nu schițase o direcție, cît de aproximativă, lăsînd astfel întreaga desfășurare a conferinței pe seama lui. Nu mai avea, însă, vreme să se gîndească, unii tușeau, perforînd cu ostentație tăcerea care devenea greoaie, ministrul continua să se uite în tavan, cu o seninătate neutrală, Grigoriu îl călca pe picior, trebuia să intre urgent în acțiune. Deschise mapa, căută printre notițe și documente. Ochelarii i se mișcau. Îi fixă, apăsîndu-i pe nas, apoi își dresе glasul și dădu să înceapă.

13

În zori, după încetarea bombardamentului, fuseseră aduși mulți răniți, așa încît doctorul Pavel operase pînă pe la ora șase, cînd simțînd că puterile nu-l mai ajută să se ducă acasă, de unde ar fi urmat să se întoarcă aproape imediat, se culcă în camera primarilor și adormi de îndată. Astfel că abia pe la ora opt, cînd Naim îl trezi pentru o nouă intervenție, descoperi gazeta, pe care sora i-o strecurase sub pernă.

Era din nou singur. Internul plecase grăbit înapoi, în sala de operații, Mihai Vasilescu liber după gardă, iar Mouscha încă nu venise. Textele conspirative și înflăcărâte îl impresionară adînc. Turburarea cea mai mare i-o produsese însă nu-

mele lui Udrea. Recitea câte un pasagiu, apoi îi căuta semnătura, pe urmă recitea alt pasagiu și din nou îl căuta printre ceilalți semnatori ai Memoriului. Nu-i venea să creadă că profesorul fusese, zeci de ani, depozitarul unui asemenea curaj.

Cînd uimirea începu să-i scadă, făcînd loc admirației și rațiunii, el se întrebă dacă, fără loviturile din ultimul timp, acest curaj ar fi ieșit vreodată din latență. Dacă decepțiile, renunțările și nemulțumirile sale, atîția ani disimulate, atîția ani ascunse pînă și față de sine, s-ar fi materializat vreodată într-un act de-o asemenea amploare. Era o explicație, dar numai parțială, nu găsea suficiente ciocnirile cu lumea dinafară, cel puțin în cazul unor oameni de structură lui Udrea, și își spunea că trebuie să mai fie ceva la mijloc, nu-și dădea bine seama ce anume, avea numai intuiția că se putea să fie vorba despre o energie organizată, o energie lucidă, care pusese în mișcare toate cristalele dezamăgirilor și ale inhibărilor lui. Presimțea aici o mare forță morală, care acționase asupra conștiinței sale, și această forță misterioasă, care fusese capabilă să declanșeze o atare explozie sufletească, mai întîi îl înspăimîntă, apoi îi infuză și lui o energie neînțeleasă. Cuprins de neastîmpăr, se plimba repede, din ce în ce mai repede, pînă cînd o nouă bătaie în ușa îl îngheță.

— Domnule doctor ! Poftiți, vă rog, mai repede, cazul e grav.

Glasul Feliciei Filip. Doctorul Pavei strînse gaza în pumn și o vîrî în buzunarul halatului. Pe urmă, cînd pașii sorei se îndepărtară, o scoase și dădu să o rupă, dar în ultimul moment se răzgîndi și o puse la loc, fără să știe încă în ce fel se va descotorosi de această foaie clandestină, care începuse deodată să-l încurce, devenea o primejdie. Trebuia să se scape de ea, însă nu se îndura s-o distrugă.

Ieși pe sală, după ce se asigură că nu e nimeni prin apropiere. Acum era curios să afle cum arată oamenii aceia, care fac și răspîndesc asemenea manifeste, ar fi vrut să vadă măcar unul cum arată, cum gîndește, cum discută, cum se comportă, și, în timp ce urca spre sala de operații, bănuiala căzu asupra internului, temperamentul cel mai susceptibil de răzvrătire, din cîți lucrau în spital. Ce-ar fi să-i restituie gazeta, spunîndu-i : „Ei ! Ai crezut poate că nu vei fi descoperit niciodată, ai crezut că vei scăpa chiar și de lentila perspicacității mele psihologice !” Ar fi ceva strașnic, veritabilă lovitură de teatru ! Oare ce mutră ar face ? „Lasă, lasă, fii liniștit, nu te voi divulga, am vrut numai să știu cum arătați voi, se pare că nu sînteți chiar atît de cruzi și de periculoși cum scriu ziarele...” Naim însă nu e omul care să recunoască astfel de lucruri, fără măcar a fi pus în fața unor probe categorice. Nu se mai opri la etajul întîi. Urcă în fugă pînă la mansardă, strecură gazeta pe sub ușa internului și coborî, răsufîind ușurat.

Tot timpul, cît dură operația, o hernie strangulată, îl ținu pe Naim sub cea mai minuțioasă observație, dar nu reuși să surprindă nimic concludent nici în ochii, nici în gesturile lui. Îl urmărea cu atîta concentrare, încît la sfîrșit era gata să uite o pensă în abdomenul bolnavului.

— Cred că n-are ce face cu ea. După cum arată, e mai degrabă perceptor, mai bine s-o oprim noi.

O descoperise internul, în ultima clipă. Glumea, probabil, spre a nu-l pune într-o situație penibilă. Era totuși o glumă de prost gust, dacă nu de-a dreptul o impolitețe gravă. Nu mai schimbă nici o vorbă cu el și, în cele din urmă, lăsîndu-l să încheie singur, doar cu ajutorul sorei Bogdan, suturile exterioare, plecă, trîntind ușa.

Trecu prin toate saloanele, în căutarea profesorului. Nu venise încă, și această întîrziere prelungită îi dădu de gîndit. Abia acum, după consumarea primelor impresii, vedea consecințele, nefaste pentru Udrea, ca și pentru Christoloveanu, ale prezenței lor printre semnatarii Memoriului. Era convins că autoritățile vor proceda la represalii, dacă nu o și făcuseră. Nu găsea altă explicație, Udrea era unul dintre puținii oameni care nu întîrziiau niciodată, în afară de împrejurările fortuite.

Încercă ușa cabinetului. Încuiată. Din ce în ce mai alarmat, se îndreptă spre camera de gardă, ca să-l sune acasă. Înainte de a pătrunde în cea de-a doua încăpere, unde se afla telefonul, auzi, prin ușa întredeschisă, un glas bărbătesc.

— Șefule, dacă-ți spun eu ! E arzoaie rău, e arzoaie !

Doctorul Pavel se opri, intrigat. Urmă o tăcere. Nu dură mult.

— Păi dar ! Asta e ușor de facilitat. Nu știi povestea cu manifestele ? Fac raport că ea e trepidanta.

Un fior rece îi străbătu lui Pavel coloana vertebrală. Incontestabil, glasul era al acelui Domnu Nicu, numai el e capabil să vorbească astfel. Discuta despre manifeste, făcea un raport, așadar Domnu Nicu e într-adevăr și agent al Siguranței, nu numai cioclu.

— Păi sigur ! O suprapunem și după aia-i dăm drumul... Da, da, poate că dăm de-un fir, cine știe, poate că tot e microabă...

Punea la cale, prin urmare, arestarea cuiva, arestarea unei femei. Vinovată sau nu, trebuia arestată. Era posibil ca manifestele să le fi răspîndit o femeie ? Numai această ipoteză nu și-o pusese. Asta e o misiune pe care adesea chiar și un bărbat ezită s-o execute. De altfel, chiar din ceea ce spunea agentul, reiese că nici el nu e sigur. E mai degrabă o răzbunare, e o dorință animalică. Domnu Nicu rîdea uneori foarte gros, apoi, dintr-o dată, foarte subțire.

— Așa ! Așa ! Fă-i mandat...

Pavel voi să se repeadă dincolo și să-l scoată în pumni, să-l arunce în brînci pe poarta spitalului. Se opri, însă, la timp. Nu acuma, ci peste cîteva

zile va da cu el de-a azvîrlita, ca să nici nu bănuiască de ce. Agentul pronunță numele Mariei Bogdan, apoi rîse din nou, între două măscări.

— Pa ! Să trăiți ! Aleluia...

Mai voia să aibă și humor. Scirbit și, deopotrivă, cutremurat, Pavel ieși în grabă. Nu trebuia să-l vadă, nu ținea să aibă în nici un fel de-a face cu acest Domnu Nicu. Timp de un sfert de oră se vîntură printre paturile bolnavilor, cercetînd la întîmplare foile de observație. Punea cîte o întrebare, dar nu aștepta răspunsul, trecea mai departe și puneă altă întrebare, fără să audă răspunsul, auzea numai vocea bolnavului, așa cum auzi o apă care murmură nu prea aproape, și nu știi dacă spune ceva ori nu spune nimic, de fapt, nici nu te interesează dacă o apă știe sau nu să vorbească. Nu mai știa ce să creadă ori să nu creadă și ce să facă și ce să nu facă.

În cele din urmă, se hotărî. O căută pe soră și-o luă de-o parte, unde nu-i putea auzi nimeni. Va vedea dacă e vinovată sau nu, acumă e posibil să fi dat, în sfîrșit, de acel misterios personaj, care, de aproape două luni, strecoară manifeste în spital. Se uită fix în ochii ei.

— Trebuie să dispari imediat. Vei fi arestată.

I se păru că pleoapele sorei se închid. Totul ținu însă atît de puțin, încît se întrebă dacă pleoapele căzuseră cu adevărat ori nu fusese decît un capriciu al fanteziei sale, pe care, în ciuda străduințelor, nu și-o putea subordona deducțiilor logice.

— Cu mine vorbești ?

Sora aruncase o privire peste umăr, ca și când ar fi înțeles că doctorul Pavel se adresase altcuiva, din spatele ei. Rîse ușor.

— De ce să fiu arestată ?

— Colporтеzi manifeste.

O tăcere. Adîncă. Pavel simțea în cap un motor, un soi de ceasornic cu bătăile nemaipomenit de fine și care funcționa cu o regularitate infiorătoare. Sora își auzea bătăile inimii.

— Domnule doctor...

Rîse din nou. Avea sentimentul că nu rîde doar din această clipă, ci de-o viață întreagă rîdea. Așa a fost ea, dintotdeauna, împietrită într-un rîs ușor și nedumerit, condamnată să rîdă în felul acesta mereu, dar numai în felul acesta, nici mai tare, nici mai încet, mereu numai astfel, pînă la moarte.

— Domnule doctor, dumneavoastră glumiți, mie îmi face plăcere să glumiți cu mine, dumneavoastră totdeauna v-ați purtat frumos cu noi, dar vedeți... eu nu înțeleg de ce glumiți dumneavoastră așa. O glumă ca asta nu se știe unde duce... Noroc că nu-i nimeni pe-aici, lumea crede orice. Dar tocmai am vrut să vă-ntreb : nu l-ați văzut pe domnul profesor ? L-am căutat și...

— Uite ce e, sora, eu nu umblu cu glume atît de sinistre. Și nici nu mă interesează. Aș regreta, dacă ți s-ar întîmpla ceva, aș regreta și atîta tot. Am vrut numai să te previn. Uite cum a fost.

O conduse într-un colț și mai retras, unde-i relată ceea ce auzise cu urechile lui.

— A, dar de ce nu spunei așa ?! Sigur că da, acum e limpede. Animalul acela mi-a făcut multe propuneri. Te pomenești că vrea să se răzbune. Și dumneavoastră, zău ! domnule doctor, cum ați putut să credeți !

Pavel Pavel se uită lung în ochii sorii. Așadar, se înșelase și de astă dată.

— Mă rog ! Treaba dumitale. Admit că vinovată nu ești. Dar un lucru e cert : domnul acela vrea să te aibă cu orice preț și, dacă-mi permiți, cred că e preferabil să te aibă fără mandat de arestare.

Îi întoarse spatele și se îndepărtă. Sora se uită după el, pînă-l văzu intrînd în salonul femeilor. Apoi simți deodată nevoia să se așeze imediat pe un scaun, altminteri va cădea din picioare. Se rezemă de perete. Plăcile reci, de faianță, îi trecură o undă înviorătoare prin halatul subțire. Ce-i rămînea de făcut ? Poate poliția o și pornise încoace. Ori poate nu pornise nici un polițist și nici nu avea să pornească vreodată.

Întrebările cădeau confuze, învălmășite. Apoi, pe măsură ce spaima de după plecarea lui Pavel se risipea, începură să se limpezească, să se trieze de la sine, organizîndu-se în jurul uneia singure, întrebare-nucleu. E bine sau nu e bine, dacă părăsește numaidecît spitalul ? Consemnul era categoric. Rezolvi cu gazetele și continui să aștepti la spital. Rămînînd pe loc, se putea s-o aresteze. În-

cercînd să dispară, e posibil să scape, dar pierde legătura cu ai săi. La lucrul acesta nu se gîndise niciodată, în ciuda celor mai amănunțite măsuri de prevedere.

Se dezlipi de perete. Porni la stînga, pe culoar, și merse întii mai încet, apoi mai repede, apoi din nou mai încet, ca să nu atragă bănuiala nimănui.

14

Din pricina bombardamentului, Panait Christoloveanu se culcase cam pe la patru dimineața.

Se trezi către ora șapte, încă destul de obosit, și încercă să adoarmă la loc, dar nu reuși. În casă era liniște, Roxana și Toma, desigur, pleaseră la treburile lor. Se duse la fereastra rămasă deschisă peste noapte și privi o vreme, fără gînduri, cerul înalt și senin, presărat doar ici, colo cu cîte o mică pată albă, pescăruși ce continuau să plutească lent, fără a mai bate din aripi.

Apoi, revenind treptat, treptat la realitatea imediată, se întrebă cam ce ar mai avea de făcut prin București înainte de-a se întoarce la Predeal. Constatase, în ajun, că ar fi cîteva lucruri de pus la punct la spital. Avea impresia că doctorul Pascu, care-l înlocuia temporar, fusese depășit în unele chestiuni organizatorice. Deși el nu lipsea decît de două săptămîni, apăruseră totuși o serie de de-

fecțiuni. Pascu susținea că ele ar fi consecința unor dificultăți de ordin general, care făceau să treneze activitatea tuturor spitalelor. Posibil să aibă dreptate, dar el nu era de acord că o asemenea situație trebuie acceptată chiar fără nici o rezervă. Poate nu strică să mai zăbovească o zi, două în București, trecînd peste riscul bombardamentelor. Ar fi bine să-i ceară o audiență ministrului.

Făcu un duș, reveni în dormitor și începu să se îmbrace încet, indecis. Cînd să iasă, descoperi pe masă un bilețel. Roxana îi scria că a trebuit să plece mai devreme la farmacie, iar Toma se duse la conferință și că, nevoind să-l trezească, i-a lăsat în sufragerie o gustare. În definitiv, ce conferință? Toma îi vorbise ceva în adăpost, dar nici el nu știuse să-i spună mare lucru, decît că, după cît a înțeles de la șefa de cabinet a ministrului, era posibil să fi fost convocați destul de mulți medici. Nu-i exclus, prin urmare, să fie o conferință de analiză și eventual de soluții, ceva ce privește probabil tocmai situația generală, la care se referea doctorul Pascu. Dar evident! cum de uitase? Pascu pomenise și el de-o conferință, desigur, aceeași. Firește, numai oboseala de după discuția cu Toma îl împiedicase, în adăpost, să facă pe loc o asociere:

Trecu în bibliotecă, dădu la o parte revistele desfăcute pe care Udrea le uitase deasupra aparatului telefonic, și formă numărul cabinetului.

Nu răspundea nimeni. Sună la centrală, întreabă, insistă, pînă cînd obține numărul din antecamera sălii de consiliu. Șefa de cabinet nu-l ascultă pînă la capăt.

— Regret, dar nu vă pot da legătura cu domnul ministru. Tocmai a intrat în conferință cu consiliul și cu directorii de spitale. L-am zărit și pe locuitorul dumneavoastră, doctorul Pascu. Încercați mîine.

— Bine, mulțumesc. Mîine vă trimit salutări din Predeal. Bună ziua.

Aruncă o privire lentă peste reviste, fluierînd *Blaue Donau*. Întotdeauna fluiera din *Blaue Donau*, cînd nu avea o treabă precisă și nu știa încotro s-o apuce. Apoi, ieși, uitînd de gustarea preparată de Roxana. Trase ușa cu grijă, cercetînd dacă yalla s-a închis bine, coborî în stradă, rămase un răstimp în poarta blocului, în cele din urmă se decise să se îndrepte spre spital.

Pe drum, cam pe lîngă Grădina Icoanei, îi reveni în minte convorbirea cu șefa de cabinet. Pe el de ce nu-l convocase? Să admitem că nu l-au găsit, pentru că era la Predeal. Dar de ce cucoana asta nu i-a spus cel puțin acuma, la telefon? Poate a uitat. Sau poate... Da, a pomenit de Pascu, probabil a crezut că e suficientă prezența lui. Totuși! Pascu e un chirurg talentat și capabil, însă nu are încă destulă experiență organizatorică. Ar fi și distractiv, înainte de-a se reîntoarce în lîncezeala Predealului. Și apoi: o conferință cu con-

siliul ? Lui Toma nu i se păruse și lui oarecum curioasă întrunirea de astăzi a unui consiliu proforma, care în general nu se ilustrează decît figurînd pe hîrtie ? Iar din acest așa-zis consiliu parcă-și amintește că face și el parte, din oficiu.

Se abātu prin Grădina Icoanei. Un fruct de arțar se desprinsese și căzu pe alee, la picioarele sale. Panait Christoloveanu se opri, gînditor, cu privirea pierdută în sus, dînd din cap spre copacul bătrîn, printre ale cărui frunze palmate și dese albăstrimea cerului abia se deslușea pe alocuri. Apoi se răsuci încet, schimbîndu-și drumul, și după vreo douăzeci de minute se afla în antecamera sălii de consiliu.

— Nu te supăra, despre ce conferință e vorba ? Eu eram la Predeal, presupun că de aceea l-ai invitat numai pe doctorul Pascu.

— Ai venit cam tîrziu, conferința a și început.

Șefa de cabinet ezita. Ea făcuse convocările, din dispoziția consilierului. Nu i-l dăduse pe listă, dar nici nu i-a atras atenția că trebuie să-l evite.

15

Pe cînd Nicoleanu, căutîndu-și glasul, dădea să înceapă, ușa se deschise brusc, și mîna, cu cele cîteva hîrtii pe care tocmai le scosese din mapă, îi recăzu pe masă.

— Aa ! Iată-l și pe domnul profesor Christoloveanu...

Exclamația era a doctorului Neagu, care, urmărindu-i privirea uimită, se întorsese primul în direcția ușii. Christoloveanu înainta vioi, cu un surâs enigmatic. Cîțiva îi răspunseră la salut, vizibil satisfăcuți de apariția lui, și atmosfera încărcată se mai învioră. Consilierul își potrivi ochelarii, apoi se întoarse către ministru. Acesta, ocotindu-i privirea, se ridică și făcu un pas, în întîmpinarea lui Christoloveanu.

— Vorbeam de lup, și lupul, la ușă.

O clipă, obrajii profesorului se întunecară. Nu-i plăcuse gluma, era prea familiară.

— Așadar, pot să deduc că n-am venit rău. Apoi rise. De altfel, n-am venit decît să-l salvez pe doctorul Pascu, prea l-am lăsat singur de la un timp. Aud că e în discuție activitatea spitalelor.

— Da, evident, absolut...

După ce-i dădu mîna, ministrul schiță un gest aproximativ, din care nu se înțelese dacă-l invită sau nu să ia loc.

— De fapt și noi ne-am gîndit la experiența dumneavoastră, dar erați plecat. Chiar mi-am manifestat regretul.

— Cu atît mai bine, mă bucur că pot fi util.

Profesorul mai salută în treacăt pe cîțiva, din apropiere, apoi, zărindu-l pe Udrea, îi trimise o beza și se așeză pe scaunul liber dintre doctorul Pascu și cel din Arad.

Între timp, ministrul notase : Evită Pascu. Nu iritați boșorog. Concis. Lichidați urgent. Împinse hîrtia pe masă, degajat, pînă sub ochii lui Nicoleanu, care, după ce descifră textul, dădu să o pună printre hîrțiile lui, dar ministrul o retrase.

— Excelență, domnilor colaboratori...

Consilierul tuși. Constata că vocea se opune dorinței sale, alterna între pițigăiat și răgușit. Mai tuși o dată, observînd cum ministrul rupe hîrtia mărunt, cu un aer distras.

— Mie, domnilor, mi-a revenit un rol dureros la conferința de față. Dureros, pentru că trebuie să vă relatez niște fapte ce eu încă refuz să le cred, cu toate că se află aici, pe hîrtie. Da, domnule ministru, trebuie să vă confiez acest adevăr : mă simt prea legat de această spinoasă, dar nobilă meserie, ce e medicina și nu pot să cred chiar toate cîte au ajuns la cunoștința ministerului.

Christoloveanu îl întrebă în șoaptă pe Pascu ce înseamnă asta. Locțiitorul său dădu din cap, nu înțelegea nici el. Iorgu Ghimbășeanu-Prelată îi strecură ministrului un bilețel, interesîndu-se cine-i ăsta, care-a venit la urmă ?

—...De aceea, eu voi relata numai faptele și mă voi abține de la orice comentarii. Să le apreciați dumneavoastră, domnilor colegi, eu sînt prea copleșit de gravitatea lor.

Inspectorul general primi înapoi același bilețel, fără nici un adaos. Se uită intrigat la ministru, care, ceva mai tîrziu, îi șopti numele lui Christo-

loveanu. Și-l notă în carnet, spunîndu-și că regia e frumoasă, dar lungă, prea lungă. Aștia operează cu mînuși. O treabă ca asta trebuie să meargă repede, pac ! pac ! — și gata.

— Veți aprecia obiectiv, cum cere pe bună dreptate domnul ministru. E fapt cunoscut că unele spitale merg prost. Pe alocurea, se pare chiar că s-a ajuns la o dezorganizare ce-i indignează pe colegii noștri și nu ne surprinde, căci și noi sîntem cu totul consternați. Și... e timpul să precizăm, se insinuează că, în condițiile actuale, o anumită ezitare a celor ce conduc destinele generale — dar vă asigur, domnilor, acolo nu există nici o ezitare, ci dimpotrivă ! — s-ar repercuta și asupra vieții spitalelor. Dar există dovezi că ezitare, mai bine-zis lipsă de conștiinciozitate profesională, se manifestă la extrema cealaltă. În unul din spitalele din Capitală — nu voi numi spitalul și veți înțelege de ce : cîndva mi-am făcut internatul acolo, iar numele lui a devenit prea sfînt pentru mine — unii medici, neînțelegînd abnegația ce se cere de la ei în aceste vremuri de sacrificiu, au produs perturbări. Pur și simplu au declarat că ei nu mai ies din adăposturi și au încercat să mute bolnavii în subsoluri.

Doctorul Neagu tresări. Lucrul acesta se petrecuse în spitalul lui, la Colțea. După ce două bombe retezaseră o aripă a clădirii. Îl ataca, prin urmare, pe el, pe Opriș și pe Gîrbacea.

— Știrea s-a răspîndit cu o rapiditate de fulger prin mai toate spitalele și a produs turburări în rîndurile bolnavilor, care turburări au dat apă la moară calomniatorilor. Unde, așadar, e defecțiunea ? Sus ? Sau jos ? Vă înțeleg gîndurile și vă dau dreptate : da, domnilor, acolo e defecțiunea, printre acești colegi ai noștri, care, desigur, n-aș vrea să spun altfel, ignoră unde pot duce asemenea zvonuri.

Medicul din Arad suflă în urechea lui Christoloveanu : I-auzi, domnule, ce colegi ! Profesorul scutură din cap, țintindu-l cu o privire plină de dispreț, și el zise Pardon ! Apoi se întoarse la gîndurile lui. Din spusele lui Nicoleanu rezulta că nu-i exclus să se facă locuri libere la București.

— Colegi de-ai noștri se plîng că nu sînt medicamente. Dar de ce nu vin aici, la noi, să discutăm împreună ? Să găsim o soluție, căci, slavă Domnului ! aliații ne ajută cu prisosință.

Christoloveanu surîdea întunecat. Ar fi mai propriu ocupanții. Ne iau petrolul și grîul și ne dau purgative Bayer. Era încă sub impresia neplăcută a gîdilăturii din ureche.

— ...Iată, e de față și fostul meu coleg de facultate, un om ce l-am prețuit totdeauna pentru înaltele sale capacități profesionale. De ce, dragă doctore Neagu, te lași antrenat în asemenea lamentațiuni periculoase și nu vii la noi, nu colaborezi mai îndeaproape cu noi ?

Privirile îl căutară pe doctorul Neagu, unele direct, altele, pe ocolite. El rămase calm, ca și când n-ar fi auzit nimic. Consilierul lăsă o pauză scurtă, apoi se răsuci către ministru, care-și aprindea o țigară.

— Eu, domnule ministru, refuz să cred că colegul meu Neagu e un element cu moralul scăzut. Sînt convins că el nu prezintă nici un pericol, nici acolo unde pregătește generațiile de medici ale viitorului, la catedra condusă cu atîta experiență și idealism de veneratul nostru profesor Panait Christoloveanu...

Christoloveanu se uită la Neagu, acesta ridică din umeri.

— Să-l rugăm pe doctorul Neagu să ne întindă mîna, ca să colaborăm ca și pînă acuma... Dă mîna, frate Neagule, și să-i ajutăm pe bolnavii ce-i iubești atît de mult !

Apăsîndu-și ochelarii, Nicoleanu mai făcu o pauză, de astă-dată, îndelungă. Aștepta ceva, lui Neagu îi era evident. Îl obliga la un răspuns.

— Nu știu despre ce medicamente vorbiți, domnule consilier. Nu s-ar putea preciza ? Cît despre mină, e atît de greu de pătruns pînă la dumnea-voastră !

O rumoare se produse în sală, și ministrul, ridicîndu-se, ceru tăcere.

— Domnilor, nu e cazul să ne impacientăm. E numai o conferință de analiză a activității noastre și v-am asigurat de toată obiectivitatea. Dragă

Neagule, fii convins că poți conta pe simpatia noastră.

— Permiteți-mi, vă rog.

Rumoarea crescă, apoi se stinse brusc. Intervenea Christoloveanu.

— E vorba de un colaborator al meu direct, am fost și citat — e drept, cu o dulce simpatie — și vă mărturisesc că nici eu n-am înțeles ce anume i se reproșează. Domnul consilier, desigur, are niște date la îndemână.

Se auziră cîteva voci aprobatoare, dar destul de scăzute. Ministrul se reachează. Probabil se va lipsi de serviciile unei asemenea șefe de cabinet, în ciuda relațiilor ei cu Irimescu. Bătu cu palma în marginea mesei.

— Domnilor, evident, domnul profesor are dreptate. Dar să fim concisi, vă rog.

Se gîndea să suspende conferința. Era, însă, prea tîrziu, acumă sînt cu toții preveniți.

— Domnule consilier, să trecem mai departe.

— Domnule ministru, dacă-mi dați voie !

Sărise, prin surprindere, doctorul Vasiliu. Lui Nicoleanu i se acrise de el, cam de un an îl tot bătea la cap, să-l mute de la Arad la București. Nu așteptă încuviințarea. Grăbit, ca și cînd s-ar fi temut, după impresia lui Christoloveanu, să nu i-o ia altul înainte, declară că-l cunoaște pe doctorul Neagu demult.

— De cînd eram studenți, eu în ultimul an, el parcă prin anul întîi. Ceea ce vreau să spun se

poate să vi se pară că n-are legătură cu cele amintite de domnul consilier ministerial. Dar are, fiindcă îi definește caracterul, și așa ajungem să dovedim că ce-a spus domnia-sa are temei.

Se întorseseră toți către Eugen Vasiliu. Simion Neagu nu-l recunoștea, deși figura nu i se părea tocmai străină. Nicoleanu, care mai întâi voise să-l repeadă, acum se felicita și înclină ușor din cap către ministru, solicitînd din ochi să-l confirme la cuvînt.

— Firește, domnule doctor. Vorbiți.

— Eu cred în afirmațiile domnului consilier. Pentru mine nu e nevoie de nici o precizare. Doctorul Neagu, cînd era tînăr, bătea femeile. Asta pentru mine-i de-ajuns !

O liniște penibilă stăpîni cîtva timp încăperea imensă. Apoi o zdrențuiră niște hohote de rîs. Rise și Christoloveanu, trăgîndu-l de mîneacă pe arădean, al cărui chip cu linii aspre începea să și-l amintească.

— Ascultă, dumneata n-ai fost studentul Gheorghiade ? Ba nu, dumneata erai Vasiliu. Dar mare te-ai mai făcut !

Ilaritatea deveni generală. Vasiliu își smuci brațul, cu aerul că vrea să reclame, ia uitați, nu mă lasă în pace, ceea ce îl făcu pe Neagu să pufnească în rîs. Acuma-și aducea aminte. Într-adevăr, fusese pe vremuri un incident între ei, din pricina unei colege. El îi bușise cîtiva pumni, deoarece fata i se plînsese că Vasiliu a vrut să intre peste ea în

closetul facultății. A întors-o bine, pușlamaua ! Grigoriu râdea în gura mare. Se ridică o clipă.

— Zi așa, Neagule ! Bați femeile ! Bați și bol-navele ?

— Domnule maior, te rog să fii politicoș ! Nu profita de faptul că porți o haină militară. Domnule ministru, dacă în prezența dumneavoastră sînt posibile asemenea insulte...

— A, da, sigur, domnilor, liniște, vă rog. Amuzamentul are și el limitele lui. Colegul nostru din Arad a vrut să facă o glumă. M-a amuzat și pe mine. Dar e timpul să... Domnule consilier, continuați.

— Imposibil, domnule ministru. Nu pot trece peste impresia că aici s-a adus o injurie la adresa hainei militare. Să se facă retractarea, nu văd de ce am rămîne cu această impresie.

Tăcerea căzu la loc, grea, ca de plumb. O neliniște suspicioasă îi încerca aproape pe toți, în fața acestei denaturări flagrante. Ministrul aplauda în sine ingeniozitatea consilierului, deși găsea că ar fi putut să recurgă la o nuanță ceva mai subtilă, dar nu ținea să i se asocieze în mod deschis, cu atît mai mult, cu cît Nicoleanu, în lipsa lui de flexibilitate, părea să se angajeze pe o pantă exclusiv politică.

— Domnule ministru, e o eroare.

Doctorul Neagu spărsese tăcerea, luînd-o înaintea lui Christoloveanu, care dăduse să intervină.

— N-a fost în intenția mea să aduc și nici n-am adus asemenea injurie. Ne-ați asigurat de toată obiectivitatea și rog să se consemneze precizarea mea.

— Da, da, perfect, să fim însă calmi. Domnule consilier, continuă, te rog !

— Bine, voi continua. S-a spus aici, domnul ministru a avut amabilitatea să precizeze, că e vorba de un elan nou, ce trebuie imprimat vieții noastre medicale. Pentru că da, bolnavii, evident, s-au înmulțit și în ultimele luni bombardamentele aeriene ne aduc în spitale răniți. Dar ministerul a luat măsurile de rigoare și a reorganizat aprovizionarea cu sânge, medicamente, cu tot ce e necesar și posibil în aceste vremuri grele. De ce totuși expiază bolnavii pe masa de operații și unde e sângele ce noi îl trimitem spitalelor ?

Consilierul își plimba privirea pe deasupra taturora, fără adresă precisă. La ministru se uita cu coada ochiului, căutînd să-și explice atitudinea lui pasivă. Îi zărea obrajii, parcă din ce în ce mai palizi, iar în ochi, uneori oboseală, alteori, o strălucire bizară. Se putea să aibă febră.

— Vreau să zic, ni s-a semnalat, de exemplu, cazul unui anumit spital, unde e haos, dezordine și chirurgii nu intervin la timp. Dar acolo lucrează unul dintre chirurgii noștri eminenți, recunoscut ca o capacitate în materie. Vin bolnavii, adică familiile lor, și se plîng la poarta ministerului. Ni s-a spus că nu sînt clișee, zic ei, iar noi

știm că am repartizat suficiente clișee. Că nu ajunge hrana, dar de ce nu li se explică bolnavilor, cum fac alți medici, că e la mijloc un sublim sacrificiu ? Și așa mai departe. Deci, părerea dumneavoastră e foarte importantă pentru noi. Dacă acolo lucrează un chirurg eminent, de ce e totuși haos ? Ar fi un răspuns : se poate să fii chirurg eminent și să nu ai suficientă experiență în organizare. Dar, așa cum stau lucrurile, se pare că aici nu e vorba numai de o firească... — ca să fim amabili — o firească și mă rog o explicabilă lipsă de experiență. Dacă e ceva în plus ? Ceva ce poate încă ne scapă sau poate că refuzăm să ne gândim la una ca asta. Nu-ți convine ceva — știu eu ? un om, și-l boicotezi, sau o societate, un anumit sistem politic, domnilor !

Efectul fu paralizant, întocmai cum scontase. Cu atât mai mult, cu cât nimeni nu bănuia încă la cine se referă și fiecare se putea considera vizat. Se uită în treacăt la Udrea, cu un zîmbet de compasiune, apoi la Grigoriu, ca din întâmplare. Maiorul înțelese, era momentul să intervină.

— Dar domnul consilier face afirmații foarte grave. Trebuie verificate, nu putem vorbi așa de un coleg, fără să știm cine e și care sînt faptele.

Cîțiva îl aprobă cu glas tare. Unii răsufară, ușurați. Cei mai mulți se mențineau, însă, în expectativă.

— Mai cu seamă că e vorba de un chirurg eminent, cum zice domnul consilier.

— Da, domnule maior, aveți dreptate. Dar eu ezit. Cum poți să crezi că un om ce-a tăcut zeci de ani... Nu, așa ceva nu se poate! Chiar dacă faptele sînt pe hîrtie.

— Numele, strigă maiorul. Vă rugăm, numele!

— Iertați-mă, mi-e imposibil. Ar fi prea dureros pentru mine, căci mi-a fost profesor.

Privirile se fixară asupra lui Christoloveanu, apoi se împărțiră între Udrea și încă doi. Alți profesori nu erau în sala de consiliu. Mulți începură să se miște pe scaun ori să tușească.

Ministrul le mărturisi convingerea că numai sentimentul datoriei îl determinase, desigur, pe Nicoleanu să se refere la un asemenea caz. E un sentiment pe care, firește, nu toți îl înțeleg la fel. Ezitarea, însă, e și ea explicabilă, iar el, în calitatea care-i impune cel mai înalt grad de obiectivitate, și încă în circumstanțe atît de complexe, nu-și permite să influențeze pe nimeni, încît să procedeze fiecare cum va crede de cuviință, cu condiția, evident, să nu se eludeze adevărul, dar nici să nu se exagereze.

Consilierul îi rugă să-l creadă că meditase multă vreme și bineînțeles că numai datoria îl făcuse să ajungă la acest exemplu, printre altele, mai mici, și de neglijență profesională, dar și de indiferență în fața comandamentelor vremii. Ministrul îi ceru să fie totuși mai concis, el zise da, aveți dreptate, bombardamentele, și pronunță numele lui Udrea.

După primele momente de uluială, capetele întoarse brusc către el îl obligară pe Toma Udrea să admită că urechile nu-l înșelaseră. Dădu să se ridice de pe scaun, dar cineva îl străpunsese cu un ac, înțepenindu-l în acest insectar grețos, care era întreaga sală. Nu reuși decît să facă prin aer un gest vag, cu mîna stîngă, apoi mîna îi recăzu pe masă și se crispă pe hîrțiile, în care arăta situația deplorabilă a spitalului. Senzația de greață nu-l părăsea.

— Domnul ministru ne-a lăsat să înțelegem că e plin de bunăvoință. Vă rugăm să vorbiți.

Era din nou glasul maiorului, care se aplecase peste masă în direcția lui Udrea. Judecînd după indignarea, care se întipărise pe chipul cîtorva, pauza nu trebuia să se prelungească.

— Am citit un articol al domnului consilier în revista noastră medicală. Noi, medicii din cadrul oștirii, așteptăm un răspuns în chestiunea asta.

Tăcerea se făcu și mai adîncă, aproape înfricoșătoare. Emanoil Popescu își spunea că maiorul se consolează de festa pe care i-o jucase Yvonne cu Hanemann. Apoi îl surprinse pe Nicoleanu făcîndu-i semn lui Cristofor Irimescu, care se și ridică.

— În calitate de director al personalului, vă rog să-mi permiteți. Noi sîntem îndreptățiți cei dintîi să studiem părerile domnului doctor Udrea. Domnul doctor Udrea n-a venit niciodată la noi să discute de nu știu care reformă a învățămîntului su-

perior... Sigur, sigur, noi nu sîntem d e la  nv -
  m nt, dar dumnealui figurează pe  tatul minis-
terului nostru. De la  nv   m nt e cineva ? A, ui-
te-l pe domnul inspector general Panteleanu !
Dumneavoastră aveți acolo cuno tin a de refor-
mele astea ?

— Noi ? Ce reforme ?

Panteleanu era un bărbat oache , c rn, lat în
umeri. Somnolase aproape tot timpul  i nedume-
rirea lui părea sinceră, iar Popescu se g ndi că
probabil pe ăsta uitaseră să-l prelucreze.

— Nu  tim nimic. Se impun precizări.

— Nici noi nu  tim. Sau nu vrem să știm. Cris-
tofor Irimescu   i tampona cu arătătorul must  a
c nit . Poate domnul doctor Udrea să  tie mai
mult. De ce nu vorbește  i-aici cum vorbește-n
spital ? Nu-l împiedică nimeni.

De astă-dată, Toma Udrea reuși să se ridice,
Însă Vasiliu i-o luase înainte.

—  i noi am citit articolul ăla. Noi, cei din pro-
vincie, sîntem mai lega i de Capitală ca al ii. Ce
mai ! aici e o bandă, am auzit multe nume sus-
pecte.

— Domnilor, domnilor !

Brutalitatea interven iei lui Vasiliu îl obliga pe
ministru să tempereze spiritele, deși n-ar fi vrut
să se mai amestece în nici un fel, cu at t mai mult,
cu c t bagheta consilierului func iona destul de
bine.

— Nu scăpați din vedere că totuși în fața noastră se află un coleg eminent. Domnule doctor Udrea, de ce nu vorbiți ? Poate răspundeți la urmă ? Să fim însă concisi, domnilor. N-are sens să producem perturbații care să timoreze viața medicală.

— Nu s-ar putea să cunoaștem, în sfârșit, faptele ?

Întrebarea o aruncase Christoloveanu, după ce căutase tot timpul modalitatea cea mai indicată de a contracara aceste lovituri bine puse la punct și greu de anihilat aici, în aceste condiții și cu asemenea oameni. Înscenarea îi era evidentă, dar nu știa încă exact cum să procedeze. Se temea să nu agraveze cumva, printr-o imprudență, situația lui Toma, care, prin muțenia lui îndărătnică, îl punea pe el însuși în dificultate.

— Nici tăcerea colegului Udrea nu o pricep. De ce nu se apără ?

Asupra lui Udrea, cuvintele lui Christoloveanu avură un efect contrariu celui scontat. Dacă și bătrînul său prieten îl apostrofează, atunci, scîrbit, redus la neputință, cum se simțea în fața atîtor întrebări și afirmații gratuite ce nu-i îngăduiau nici un răgaz, de ce nu s-ar gîndi că poate pînă și omul acesta, în care își pusese ultima speranță, se lasă indus în eroare. Ce să răspundă, de ce și în fața cui să se apere ? Ar putea să constate și singur, fără ajutorul lui, nu numai că e inutil, dar ar fi și nedemn.

— Să-mi dați voie...

Se ridicase din nou Irimescu, adresându-se direct lui Christoloveanu.

— Dumneavoastră, domnule profesor, sînteți un om de bună-credință...

— Mulțumesc !

— Da, desigur, de bună-credință, ca și noi, care, la fel, sîntem consternați. Dar faptul cu reforma învățămîntului nu e un fapt ? Ca să nu mai vorbim de celelalte. De asta nu se apără. O dată, domnul doctor a spus la spital, într-un grup de colegi, că chirurgii nu sînt bine pregătiți la facultate, că ar trebui să nu se mai specializeze, ci să facă de toate. Sînteți șeful catedrei. Nu aveți nimic de spus ? Nu vă simțiți și dumneavoastră jicnit, ca chirurgii care ne-au relatat cazul ?

Christoloveanu tăcea, inexplicabil. Udrea îi relatase și lui, precis, nu se îndoia de asta, împrejurarea, ziua și locul în care se petrecuseră faptele acum denaturate. Cu două luni în urmă, după un bombardament matinal, fusese adus un rănit cu leziuni pulmonare. Doctorul Vasilescu își declinase competența, susținînd că el e specializat în intervenții la nivelul abdomenului și insistase să opereze Pavel. În chirurgia de urgență ar fi indicat ca operatorii să fie deprinși cu orice fel de cazuri și spețe, deoarece adeseori pacienții nu pot aștepta intervenția unui specialist. Asta a spus el atunci, adăugînd că are chiar intenția ca în toamnă să se adreseze consiliului profesoral. Era un deziderat

obiectiv, fusese de acord și Christoloveanu, care, însă, tace. Comunicarea i-o făcuse în prezența lui Neagu, dar și el tace, în timp ce directorul personalului continuă să mistifice.

Doctorul Neagu, căuta cu insistență să prindă privirea lui Udrea, ca să-l îndemne să vorbească. Nu reușea. Se simțea într-o situație deosebit de delicată. El însuși atacat, nu-i putea lua, cel dintii, apărarea. În afară de asta, se impunea să fie extrem de atent. Consilierul nu urmărea doar calomnierea câtorva oameni, mai mult sau mai puțin importanți. Altceva avea el în vedere. Așa-zisa asanare morală avea un caracter mult mai larg și, în mod cert, un substrat politic. Trebuie, deci, să procedeze cu prudență și abilitate. Altceva ar fi indicat să înceapă contraatacul. Udrea, însă, refuza să vorbească. Refuza pînă și să se uite la el. Îl părăsi și se întoarse încet către Christoloveanu.

Întunecat, cu ochii mici, ușor înclinat într-o parte, pe spătarul scaunului, Panait Christoloveanu tocmai îi făcea lui Irimescu un semn cu mîna dreaptă, invitîndu-l, parcă, să nu menajeze pe nimeni, să nu se jeneze, dacă lucrurile sînt atît de delicate, nu e vina lui.

Cînd directorul personalului termină, atmosfera devenise insuportabilă, nervii erau încordați la maximum. Se făcuse ora nouă și jumătate, fumul țigarilor plutea compact, se anunța o căldură de caniculă, prin ferestrele deschise se auziră stri-

gătele unui vânzător de ziare, urmate de-o înjurătură grosolană. Grigoriu simți piciorul lui Nicoleanu, îl lovea pe sub masă, anunțându-i momentul loviturii de grație. Ar fi preferat să zacă, în scaun, îl topise zăpușeala.

— Așadar, domnul consilier a arătat situația deplorabilă de la acest spital. Remarc la mulți dintre colegii prezenți și nedumerire, și o firească compasiune pentru domnul doctor Udrea. Îl rog pe domnul doctor Udrea să fie convins că aceleași sentimente mă animă și pe mine. Tocmai de aceea, ziceam, îl rog insistent să facă lumină asupra unei chestiuni în binele domniei sale și al nostru, domnilor, al tuturor medicilor.

Simțea o amețeață, cum îi dă ocol, uneori masa și capetele din jurul ei se balansau ușor. Gîtul îi era uscat și totuși vorbele și le simțea uleioase; de asemeni, părul, obrații încinși de sudoare. Mai spune numai asta și pe urmă pleacă, se va opri direct sub duș.

— Nu mai departe decît ieri, și aș vrea să fie doar o calomnie... Căci calomniatorii își vor primi pedeapsa. Se spunea că acum cîteva nopți a fost adus la acest spital un om împușcat de niște derbedei pe stradă. Acolo lucrează mai mulți chirurgi. Doi dintre ei, care, în treacăt fie spus, se bucură de o prețuire profesională unanimă, l-au operat imediat, iar dimineța bolnavul încă trăia. Dar aici vine ceea ce nu înțeleg. Se spune fie că internul, fie că o soră ar fi greșit tratamentul

postoperator, și se mai spune că un anume doctor Pavel a intervenit mai târziu, contra-indicat — tocmai asta e, că nu știm precis — și bolnavul abia atunci a murit. Rog pe domnul doctor Udrea să ne lămurească... Și — uitasem ! — să spulbere zvonul într-adevăr calomnios că nu niște derbedei l-au omorât, ci — auziți dumneavoastră ! un ofițer aliat. Dar cum e posibil una ca asta ? !

Vînturîndu-și subsuorile tunicii albe de sudoare, Grigoriu își relua locul pe scaun. Se ridică imediat consilierul, iritat de atîtea întreruperi.

— Cum arătam la început...

Nu apucă să spună mai mult.

— Domnule ministru !

Un foșnet dens se iscă de o parte și de alta a mesei, urmat de o liniște împietrită.

— Vă rog să interziceți acestor domni să mai discute despre fapte pe care nu le cunosc.

Vizibil turburat, dar cu o voce fermă, care anula orice tentativă de obstrucție, vorbea, în sfîrșit, doctorul Udrea.

— Nu cer nici un fel de compasiune pentru mine. Compasiunea, cui îi prisosește, să o păstreze pentru infirmi sau pentru detractori. Reclam, însă, considerație și stimă pentru doctorul Pavel, pe care-l calomniază domnul... am uitat cum îl cheamă. Trebuie să se știe că doctorul Pavel e acela care a încercat în ultimă instanță să salveze viața ră-

nitului. Ar fi făcut-o, fiți convinși cu toții, și fără indicațiile mele.

Avea obrații supti și cam palizi. Ochii, în schimb, îi străluceau de energie.

— Și nu e vinovat nici internul, nici sora. Dimpotrivă. Există dovezi, am făcut personal necropsia, am cerut și o anchetă, îl văd aici și pe doctorul Topșa, el m-a asistat ca reprezentant al Institutului Medico-Legal și cunoaște adevărul. Poate încă n-a apucat să vă înainteze concluziile scrise. În orice caz, ar putea să depună oral, și n-am să-l întreb de ce tace, nici de ce îmi evită privirea.

Mai toate capetele se întorseseră în direcția lui Topșa. Udrea, însă, nu se mai uita la el.

— În numele familiei victimei și în numele doctorului Pavel, repet aici cererea de a se efectua o anchetă urgentă și imparțială. Și mai insist ca, măcar pînă veți fi în posesia rezultatului acestei anchete, doctorul Pavel să fie privat de orice suspiciune și jicnire.

Lăsă o tăcere, fixîndu-l pe Christoloveanu, care, însă, nu era atent la el, șoptea ceva cu doctorul Pascu. Pe Neagu îl zări ca printr-o sită, apoi văzu cum Nicoleanu dă să se ridice.

— Acum, continuă domnule consilier. Continuați toți, domnilor colegi ! În ceea ce mă privește, știu ce-mi revine. Fiți convinși, nu voi mai scoate nici un cuvînt. Atîta timp cît va mai fi necesar să rămîn aici.

Pe cît de agitat se simțise la început, pe atîta de liniștit se reazează. Turburarea i se risipise treptat, treptat, pe măsură ce lucrurile căpătau pentru el o limpezime de cristal, și un calm adînc îi luase locul, un calm pe care prima oară în viață îl simțea adevărat, nu vechiul său calm, elaborat și retransat, pe care și-l impusese prin repetate eforturi de voință, de-a lungul anilor, ci unul izvorît din întreaga lui ființă, organic și reconfortant. Începutul se produsese în timp ce vorbea Grigoriu, nu mai știa bine în care moment, dar era sigur că atunci s-a declanșat totul, îi răsuna și acuma în urechi glasul cleios al maiorului, nu-mai glasul, fără cuvinte precise, ca un zgomot care deodată e în stare să te scoată din sărite.

Cu gesturi moi, în aparență indecise, își scoase stiloul și începu să scrie ceva pe prima filă a carnetului, care se afla pe masă, în fața lui, încă dinainte de începerea conferinței.

În sală, după o pauză rece, se auziră cîteva glasuri timide. Apoi, altele, ceva mai îndrăznețe. Se producea un murmur, amenințînd să se transforme în vacarm. Consilierul, printr-un gest precipitat, făcu apel la autoritatea ministrului. Acesta bătu cu pumnul în mînerul lat al scaunului. Liniștea reveni, destul de fragilă, abia după ce mai bătu de cîteva ori.

— Păcat, era mai indicat să vorbiți. Mă rog, nu vă putem obliga. Nu faceți însă nimănui nici un serviciu prin tăcerea dumneavoastră. Mă rog.

Să trecem, deci, la alte chestiuni de pe ordinea de zi. Și cu mai multă conciziune, vă rog, se apropie ora cînd...

— Totuși, domnule ministru...

Intervenise, din dreapta stenografului, un bărbat înalt, trecut de patruzeci de ani, scobit în obraji, *facies ulcerus*, doctorul Tudor Cicoreanu.

— Am primit asigurări că se ține seama de opinia noastră. Personal, aș dori să-mi formeze o părere cît mai completă. Insistați ca domnul profesor Udrea să-și continue cuvîntul. Să-l ascultăm și pe Neagu. Să vorbească și doctorul Pascu, ar fi bine să auzim și concluziile colegului Topșa. Nu putem să ne jucăm cu soarta atîtor colegi.

Christoloveanu îl supraveghea cu coada ochiului pe Toma, care scria mai departe, imperturbabil. Acum și-a găsit să scîrțîie pe hîrtie, cînd apăruse clipa ca întreaga cabală să fie răsturnată, în primul rînd, cu participarea lui. Îi venea să-i dea în cap cu tamponul-sugativă. În orice caz, clipa era unică, nu trebuie pierdută.

— Ca membru de drept al acestui consiliu și ca unul a cărui absență era regretată, îmi permit să pun întrebarea : e posibil să trecem atît de ușor peste ceea ce s-a afirmat aici, fără a se fi administrat vreo probă ?

— Iar eu declar încă o dată că nu știu de ce am fost amestecat în această poveste, i se asocie

Neagu. Cum își permite doctorul Vasiliu să-i facă bandiți pe niște oameni care...

— Pentru chestiunile dumitale mai e timp. Vei veni la direcția personalului.

Probabil, Irimescu își pierduse cumpătul, de vreme ce, întrerupându-l, își agită pumnul pe deasupra mesei.

— Dar au fost citate numele atîtor colegi integri. Cu ei cum rămîne, domnule director ?

— Nici în spitalul nostru situația nu e satisfăcătoare.

Continuîndu-l pe Neagu, fără a lăsa nici un gol de timp, doctorul Pascu avea aerul că vrea să fie vehement, dar ceva îl împiedică, o politețe oarecum exagerată, dacă nu, mai degrabă, prudența.

— Cu toată considerația, permiteți-mi să declar că nu personalul medical e vinovat de anumite... condiții obiective, care îngreunează activitatea. S-ar putea ca în cazul domnului profesor Udrea să fie vorba de același lucru, și atunci desigur e o neînțelegere, de ce ne-am pripi ?

— Posibil, domnilor, totuși, puțină considerație. Apreciați indicat să suspendăm ?

— Nu, domnule ministru, nu e necesar să suspendați.

Odată cu aceste vorbe, Udrea se ridică încet și, cu un foșnet scurt, desprins din cotorul carnetului fila, pe care scrisese între timp.

— De mine ați scăpat.

O clipă mai târziu, Panait Christoloveanu se întinse fulgerător peste masă, dînd să-i smulgă hîrtia. El îşi duse mîna la spate, simulînd că nu-l vede.

— Am promis că nu voi scoate nici un cuvînt. Îmi permit să revin. Voi fi însă concis, veţi vedea, nu voi depăşi lîmita impusă unui om ca mine.

— Ce vreţi să insinuaţi ?

Profesorul trecu peste interpelarea lui Grigoriu, ignorîndu-l total.

— Consider că-mi revine o ultimă datorie. O datorie faţă de bolnavi, numai faţă de bolnavi. Pînă astăzi, n-am făcut decît rapoarte, referate şi memorii. Am sesizat ministerul, în mod deschis, animat de cele mai bune intenţii. V-am adus la cunoştinţă, mereu, dezideratele spitalului. Chiar şi astăzi...

Se opri brusc, surîzînd. Apoi, luă de pe masă memoriul, pe care, în ajun, i-l dictase lui Anton Făurel.

— Venisem şi astăzi cu un astfel de memoriu. Speranţe, domnule ministru, speranţe ! Iar speranţele, astăzi am aflat şi eu, se nasc spre a fi spulberate.

Rupse memoriul în două, apoi încă în două şi lăsă peticele să alunece lin pe masă. Hîrtia cealaltă, scrisă de mîna, o păstra însă intactă.

— Vedeţi ? Am renunţat la el. Dar ţin să vă spun ce conţinea. O fac, repet, în numele bolnavilor. Exact ceea ce spunea şi domnul... de lingă

domnul ofițer. Nu sînt medicamente, nu e sînge pentru transfuzii, nu sînt paturi, nu sînt clișee radiografice, alimentele au devenit insuficiente, nu avem medici suficienți, nu avem surori, inventarul instrumentar e numai o amintire... Remarcați ? Afirm chiar mai mult decît îmi atribuie... dumnealui, nu-i așa ? Cercetați personal. Vizitați spitalele, noaptea, cînd se operează, veți găsi chirurgii în sălile de operație, salvînd oameni de la moarte în plin bombardament. Veți afla acolo abnegația, pe care le-o cereți aici.

Învăluu cu privirea cam jumătate din asistență. Nu mai deslușea pe nimeni cu precizie, zărea doar o pastă informă, variat colorată, în care erau plantate capete de om, unele încruntate, altele vesele sau triste, parcă înlemnite astfel pentru totdeauna, dar nici unul cu o identitate certă. Nu-și înțelegea această oboseală sau această emoție, indiferent ce. Făcu un efort.

— Și mai e ceva. Fiindcă tot se discută în unele... cercuri. Cîndva, am inițiat o serie de experimente. Dar curînd mi-a fost închis laboratorul. Mă ocupam de ulcer și de cauzele lui și eram gata să demonstrez că ulcerul de stomac are, cel puțin în anumite cazuri, cauze de ordin social. Pe drumul acesta fusese condus medicul de către cercetările sale. Omul însă a fost împrôscat cu noroi. Cu ce a greșit omul, urmîndu-l cu fidelitate pe medic ? Iar cînd vi se spune : „Cutare lucru : alcoolul sau subnutriția sau tutunul sau

extenuarea sau depresiunile neuropsihice sau inundațiile, ca să fim și absurzi, sau războaiele — alegeți ceea ce este permis să fie ales. — pot produce sau favoriza o anumită maladie, atunci trebuie să eliminați cauza. Nu pe cei ce-o depistează prin știință.

Distingea din nou foarte bine, i se topise bruma de pe ochelari, amețea, sau ce fusese, nu o mai avea. Figurile, de la Christoloveanu la Neagu și de la Pascu la Cicoreanu, își recăpătaseră identitatea, și cu toții acum îi erau simpatici, inclusiv simplonul sosit de la Arad, își spunea că așa și trebuie, nici să-i iubească, nici să-i deteste, ci numai să-i fie simpatici, pentru că totul, privit de la distanță, în loc să te mai doară, mustește de humor.

— Luăm un om sau mai mulți și-i transformăm în paleativ, domnule ministru. Și astfel ajungem să avem haz, foarte mult haz. Asta, ca să-mi exprim sentimentul acestui moment. Cît despre patriotism... Dar cine ne acordă dreptul de a-i împărți pe savanți în amici și inamici ? Ei nu mai aparțin întregii lumi ? De cînd ? După care lege a medicinei ? Știți la ce mă refer : domnul... de lângă domnul ofițer a avut chiar amabilitatea să-mi dedice, doct, un articol.

Împinse scaunul într-o parte, ca să poată trece, și porni spre capătul opus al mesei, cu mîna întinsă.

— Iar acum, aveți aici demisia mea;

În liniștea care căzu, paralizantă, un timp se auziră numai pașii lui deciși, parcă tăind-o în felii egale. Apoi o spulberase mișcarea bruscă a unui scaun.

— Un moment, doctore !

Urmase glasul lui Christoloveanu, dur, de nerecunoscut, și Udrea se opri involuntar. Simțea cum îi tremură mîna.

— Dă-mi, te rog, hîrtia !

Se uită la Christoloveanu, îl zări o clipă, apoi chipului furios al acestuia i se suprapuse deodată imaginea tristă a Roxanei, apoi apărură copiii, veseli, în fugă, apoi se gîndi la spital, la bolnavi, și se sprijini de umărul lui Cicoreanu, care, întors cu fața către el, îi zîmbea politicos.

— Repet : dă-mi hîrtia. Amîină puțin, nu putem termina în felul acesta.

— Inutil. Un protest mai concis nu există și orice altceva e inutil.

— Inutil sau nu, vom vedea. Cicorene, ia-i hîrtia aia !

Doctorul Cicoreanu, care nutrea pentru amîndoi un respect deosebit, trase hîrtia din mîna lui Udrea și i-o întinse peste masă lui Neagu, care i-o trecu lui Pascu, iar acesta, lui Christoloveanu.

— Așa. Acuma fii bun și ia loc.

— Prea tîrziu... Au învins dumnealor.

Ultimele cuvinte, Udrea le pronunță mergînd. Ajunse în dreptul scaunului său, dar nu se opri. Pe măsură ce se apropia de ușă, călca din ce în

ce mai repede. Unii încă mai sperău, îndeosebi Cicoreanu, că nu-și va duce hotărîrea pînă la capăt. Cei mai mulți erau însă atenți la Christoloveanu, nerăbdători să afle ce intenții are, așa încît foarte puțini văzură cum ușa se închide pe urmele lui. Cineva anunță, contrariat, că totuși a plecat, și în confuzia care se produse atunci, unele glasuri păreau că aprobă, altele, că protestează. Neagu surprinse un schimb rapid de priviri între Nicoleanu și Irimescu, apoi amîndoi se uitară la hîrtia din mîna lui Christoloveanu, care-l ruga pe ministru să se pronunțe, mai întîi excelența-voastră, cum e și firesc, asupra celor întîmplate.

— Dar, domnule profesor, e un *malentendu* ! Nu i-a impus nimeni demisia. Gestul e și pentru mine inexplicabil, ca și pentru dumneavoastră. Deși sîntem determinați să-l consemnăm, deoarece, cu tot regretul... În orice caz dumneavoastră, personal, nu vi s-a adus nici un reproș. Ar fi o eroare...

— În eroare *am* fost !

Sperînd că ministrul va adopta o atitudine ceva mai fermă, indiferent în ce sens, Christoloveanu își propusese inițial să-l asculte liniștit și abia pe urmă să treacă la replică. Răspunsul suna însă ambiguu, fără a-i anunța vreo finalitate, și-l plictisise încă de la început, apoi îl și enervase, așa încît se răzgîndise, întrerupîndu-l. Nu el leza, primul, conveniențele.

— Am fost, dar asta e altă chestiune. Să abordăm întâi cazul doctor Udrea. Îi zicem Udrea, fiindcă așa ne-am pomenit, dar ei sînt mulți, sînt o categorie, și asta n-o știu numai eu.

Aruncă o privire stenografului, apoi se întoarce în direcția opusă, întîrziind cu ochii asupra celui necunoscut gras și probabil apoplectic, care nota într-una și a cărui figură îi era imposibil să și-o amintească din lumea medicală. Îi veni să rîdă. Astora le-ar trebui un fel de aparat invizibil, care să înregistreze în locul lor, să nu-i dea de gol. Și savanții, uite, își pierd vremea cu fleacuri, la asta nu se gîndesc.

— O știu și alții, așa că nu voi intra în amănunte, voi atinge, sper, doar esențialul.

Voia să se îndepărteze de masă, dar îl încurca scaunul. Îi dădu un picior și scaunul fugi cu zgomot.

— Scuzați ! Cam multe scaune, pe-aici.

Apoi, cu pași apăsați, parcurse cam jumătate din distanța dintre locul său și al ministrului. Ținea în mîină demisia lui Udrea și părea că se mai calmase.

— Cer însă permisiunea să fac un moment abstracție de toți ceilalți domni și colegi adunați aici. Mă explic. E pentru că mi-ați fost student și vreau să vorbesc acum nu cu domnul ministru, ci cu medicul.

Un murmur ușor, ca dintr-o depărtare. Apoi murmurul crescă și multe chipuri se înviorară.

Stenograful scrise aprobări, proteste. Inspectorul general Iorgu Ghimbășeanu-Prelată, diversionist. Panait Christoloveanu ridică mîna și se făcu liniște.

— Excelența-voastră a devenit un om politic în plină ascensiune, și eu, personal, nu am nimic împotriva acestui fapt. Foarte bine că faceți politică, acesta este dreptul dumneavoastră și, ca atare, e cel puțin de presupus că vă fundamentați activitatea pe principii demne de luat în considerare.

Ministrul creiona ceva pe o hîrtie. Surîse amuzat și înțelegător. Apoi, prinzînd un moment, îi strecură biletul lui Nicoleanu, care, după ce-l citi pe furiș, i-l trecu lui Grigoriu.

— Dar eu nu la asta țin să mă refer. Eu — trebuie s-o mărturisesc — n-am studiat arta politicii, această disciplină în fața căreia mă înclin în principiu. În consecință, ca să fiu concis, deoarece constat că aici totul decurge într-o conciziune care denotă cel puțin înaltul spirit de organizare al acestui onorat minister...

Glasul lui Christoloveanu era în crescendo. Ghimbășeanu, tamponîndu-și obrazii cu batista, îi admira inteligența și regreta că va trebui s-o consemneze drept periculoasă.

— Să se consemneze, deci, că mă adresez aceleuia care mi-a fost student și care pentru mine e, astăzi, medic. Așadar, domnule doctor ! Dumneata ai acasă o diplomă de doctor în medicină și nu

poți să uiți niciodată, pentru că ai jurat în Colegiu, ai jurat cu mîna pe testamentul lui Hypokrates, că vei servi cu devotament medicina și idealul ei. Idealul medicinei ? Ți-am vorbit despre el cu ani în urmă, de multe ori, la cursuri și la examene. Concis, înlăturarea suferințelor. Îl cunoști, așa-dar, și te asigur că-l cunoaște și doctorul Udrea.

— Care a părăsit conferința ! exclamă Grigoriu. Cine-i dă dreptul să ne întoarcă spatele ?

— Tăcere !

— Cum ?!

— Tăcere ! repetă Cicoreanu. Ție cine-ți dă dreptul să fii insolent ?

Cîteva voci îl susținură deschis. Ministrul părea consternat de intervenția ireverențioasă a maiorului.

— Vă rog, dumnule profesor, continuați. Totdeauna ne este utilă experiența dumneavoastră. Desigur, nu vă veți opri la considerente de ordin personal.

— Ca să nu mă opresc la asemenea considerente, se impune mai întîi să nu fiu obligat. Domnul care m-a întrerupt, n-a făcut decît să-mi aducă aminte că de multe ori mi-a ținut calea pe sălile facultății, ca să-i dau examenul. Ce lamentabil era pe atunci și cît de multe am eu astăzi de învățat de la el ! Chiar doctorul Udrea, colaborator al catedrei mele, a intervenit nu o dată pentru el, spunea că din compasiune. Și l-am crezut, pen-

tru că doctorul Udrea nu primește bani nici de la bolnavi, nici de la studenți. *Honni soit...* Dar voi fi concis, cu condiția să nu mi se răpească timpul.

Ministrul dădu din cap, aprobându-l. O alarmă aeriană n-ar mai fi răpit timpul nimănui.

— Ar fi bine ca domnul doctor să-l sfătuiască pe domnul ministru să respingă demisia precipitată a colegului său, doctorul Udrea. Totul e o calomnie, iar domnul ministru a fost indus în eroare.

— Vom ține seama, incontestabil, de părerea dumneavoastră. Dar aveți și dumneavoastră în vedere că s-a vorbit despre...

— Domnul *ministru* e rugat să ia în considerare că spuneam : „a fost indus în eroare“ și nu m-am gândit probabil la nimic altceva. Dar pe domnul *doctor* îl rog să nu mă întrerupă, deoarece domnul *ministru* recomandă conciziune. *A propoș* de eroare ! Cincizeci de ani, ca să nu spun toată viața, am fost într-un fel de eroare. Dumneata încă nu ai cincizeci de ani, mai ai timp suficient să cazi în erori. Dar fostul dumatăle profesor îți atrage atenția că e dureros să constăți că ai săvârșit o eroare sau două sau un lanț întreg de erori.

— Totuși, stimate domnule profesor...

Intervenea consilierul. Jenat, că funcția sa oficială îl obliga să-l întrerupă.

— Să încercăm totuși să... vedeți, să nu uităm că — ce să facem ? — că dezbatem totuși problemele într-o conferință prezidată de — sigur că da — un coleg, totuși un membru al gu...

— Dumitale nici nu-ți răspund ! Ia să vedem : te superi dacă nu-ți răspund ?

O clipă, fu o liniște penibilă. Apoi Cicoreanu izbucni în râs, și rîseră și alții, în timp ce Nicoleanu, cu obraji ca de zgură, se uita cînd la stînga, cînd la dreapta, potrivindu-și ochelarii. Christoloveanu, printr-un gest care friza reproșul, le ceru tăcere. Se vedea, însă, că depune el însuși eforturi ca să nu rîdă.

— Eu nu susțin că doctorul Udrea a procedat bine, părăsind conferința. Poate trebuia să rămînă aici, ca să se apere. În orice caz, a săvîrșit actul de protest al unui om calomniat. Unii, în asemenea condiții, ridică piatra de jos și lovesc. Doctorul Udrea n-a lovit și nu va lovi niciodată în nimeni, mai ales în colegii lui. E un om de știință și un om de onoare, deși, din nefericire, un resemnat. Chiar actul demisiei sale e al unui om resemnat, dar demn. Dacă eu, de exemplu, mi-aș înainta vreodată demisia, n-ar fi din resemnare, ci în semn de protest. Împotriva cui aș protesta ? Să zicem, împotriva calomnierii doctorului Udrea. Incontestabil, cazul acestui coleg, ca și al celorlalți incriminați azi aici, se răsfrînge asupra întregii noastre vieți medicale. Admițînd procedeul cu

Udrea și cu ceilalți, ar însemna să ne dezavuăm pe noi înșine.

Cristofor Irimescu dădu să spună ceva.

— Nu, domnule director, nu te impacienta. Teza mea depășește atribuțiunile dumatle. Dumneata ești un funcționar iscusit și prin urmare nu e necesar să-ți amintesc că, măcar în ceea ce mă privește pe mine, nu e suficientă o apostilă pe un stat de salarii. Nu crezi că ar fi cam târziu, ca să se poată proceda cu mine cum se procedează cu oameni de vîrsta doctorului Pascu sau Neagu sau Pavel ? Întreabă-l dumneata pe domnul ministru, și-ai să vezi ! Întreabă dumneata, eu renunț la orice întrebare — ca, de pildă, cum de-am ajuns să particip cu totul accidental la această conferință importantă pentru toți medicii ?

Ministrul voi să răspundă.

— Lăsați, domnule ministru, n-am pus întrebarea. Renunț, de asemeni, la orice întrebare asupra incriminărilor aduse lui Udrea și celorlalți. Trebuie într-adevăr să fim concisi, așa încît fac abstracție și de faptul că au fost numai generalități, că nici o afirmație nu a fost ilustrată prin dovezi, deși cineva agită aici o mapă destul de neagră. Pentru mine, care-l cunosc pe Udrea de aproape treizeci de ani, pe Neagu de cincisprezece, iar pe Pascu și Pavel de zece, singurele considerente valabile sînt caracterul, conștiința profesională și buna-credință a acestor oameni. Demisia lui Udrea încă nu se găsește în mîinile

dumneavoastră, domnule ministru. Vîrsta mea, calitatea mea de membru onorific al consiliului și mai ales datoria mea de medic și de decan al Senatului Universitar mi-au dat dreptul să o rețin cîteva minute. Dacă vreți, ca un curier al conștiinței.

Trecu prin spatele lui Vasiliu, apoi mai departe, pînă lîngă ministru, și puse hîrtia pe masă.

— Acum, însă, o aduc la destinație. Aici a vrut doctorul Udrea să ajungă. Dar...

Ministrul dăduse să despăturească hîrtia, cu aerul că vrea s-o citească.

— Numai un moment, vă rog. Dar nu i-o încredințez domnului *ministru*, ci domnului *doctor*. Și-l rog pe domnul *doctor* să i-o înmîneze domnului *ministru*, făcîndu-și datoria față de un coleg calomniat. Totodată, îl rog pe domnul *doctor* să-i atragă domnului *ministru* atenția că profesorul Christoloveanu s-a gîndit ca la toamnă să se retragă din învățămînt, din activitatea clinicilor și din viața publică.

O tăcere scurtă, crispată, din care apoi izbucniră murmure prelungi, punîndu-l din nou în încurcătură pe stenograf. Christoloveanu așteptă puțin, dar larma nu se stîngea, iar cei din capătul mesei, revenindu-și, începură să se agite în jurul ministrului, așa încît se văzu obligat să ridice tonul.

— Mă voi retrage, să zicem, din cauza vîrstei și cred că o voi face la deschiderea cursurilor, în

amfiteatrul pe care nu l-am părăsit de cincizeci de ani. În fața studenților, în fața tuturor celor ce vor binevoi să asculte. Gîndiți-vă bine, domnule ministru, o viață de om nu se încheie fără să le vorbești celorlalți despre satisfacțiile și decepțiile tale și, judecînd după anii mei de studii și de muncă, acei cărora mă voi adresa nu vor fi prea puțini. Te retragi tu, dar nu ai dreptul să-i privezi pe oameni de ultimul tău cuvînt. Iar ultimul meu cuvînt va fi adevărul.

Își uni palmele, apoi le dezlipi brusc, tăind cu ele lateral, în semn că a terminat. Se întoarse și porni în direcția locului său. Doctorul Pascu îi aduse scaunul pe care el îl fulgerase cu piciorul. Christoloveanu se așează, dar se ridică imediat.

— Nu, dragul meu, mulțumesc. Bună ziua, domnule ministru. Sau, ca să fiu concis, bună ziua !

16

— Hei, domnu ! Mai uită-te pe unde umbli !

Se izbise de un trecător și se aștepta ca omul, după ce-și va ridica servieta de pe trotuar, să-l repeadă și mai rău. Voia să-i ceară scuze, ca să prevină o altercație, dar nu găsea nici un cuvînt. Era încă mirat că nu-și dă seama cum de s-a putut ciocni de el pe o stradă pustie. Fu și mai

mirat, cînd omul, îndreptîndu-se din şale, făcu ochii mari, parcă speriat din şenin, şi glasul i se îndulci brusc.

— Mă iertaţi, se întîmplă...

Trecătorul mai borborosi ceva, cu o compasiune evidentă, apoi se îndepărtă grăbit, şi Udrea, printr-un gest reflex, îşi trecu palma imediat peste obraji. O sudoare rece îl făcu să şi-o retragă imediat. Îşi scoase batista şi începu să se şteargă, întrebîndu-se dacă nu cumva omul, atîta de pornit în prima clipă, se speriasse de înfăţişarea lui. Apoi, continuîndu-şi drumul, descoperi deodată că cerul era albastru şi înalt, iar lumina indirectă a soarelui i se păru că, pînă să ajungă la el, trece mai întîi printr-un filtru transparent şi bizar, de miere de albină. Clătina din cap, întrebîndu-se cam de cînd umblă pe străzi în felul acesta şi ce-o fi făcut Christoloveanu cu demisia lui, apoi se gîndi că vine zăpuşeala. Poate avea să sune şi-o alarmă, cu atît mai bine, într-o orchestră trebuie, la un moment dat, să se dezlănţuie toate instrumentele.

Un automobil venit din urmă se opri ceva mai încolo, în faţa lui. Portiera se deschise şi coborî un bărbat în uniformă de ofiţer.

— Măi, Udrea, măi ! Vra să zică, tot tu erai, frate-miu !

Ofiţerul îl striga în gura mare, îndreptîndu-se spre el, aproape în fugă, cu mîna dreaptă întinsă.

— Măi, Udrea, măi ! De cînd nu ne-am văzut...

Udrea nu-l recunoscuse decît cînd ofițerul îl prinse de rever și începu să-l scuture, rîzînd.

— Tu ești, Nedelcule ? Ia te uită ! Gata să nu te recunosc, și totuși nu te-ai schimbat ! Dar ce e cu...

Tăcu, înfiorat. Brațul stîng al ofițerului lipsea, mîneca tunicii, plată, era băgată în buzunar.

— Ce e cu hainele astea ? Tot kaki, ca pe vremea liceului ! Dragă Nedelcule !

— Ce haine ! Spune de-a dreptul : brațul, măi Udrea ! Nu te jena. L-am culcat sub ierburile stepii rusești, e mai romantic decît să-l tîrîi după tine. Alții dorm pe de-a-ntregul, dar nici așa, prea e realist.

Ilie Nedelcu rîdea într-una, avea un rîs forțat. În ochii căprui și bulbucați, Udrea descoperi o strălucire tragică, și-i venîră în minte cei doi eroi-cerșetori, despre care-i povestise doctorul Pavel.

— Iartă-mă, e mult de cînd nu ne-am văzut, ai dreptate... Nu te știam ofițer.

— Lasă brațul, doctore, nu vezi că te-ncurcă ? Mai bine spune-mi ce-i cu tine ? Te văd palid, nebărbierit, ți-s ochii afunzi...

Nedelcu îl măsura cu aceeași privire, care părea cu atîta mai stranie, cu cît rîsul era mai spumos. Nu așteptă răspunsul.

— Măi, Udreo, de zece ani nu ne-am văzut, de la ultima agapă a promoției ! Ți-aduci aminte cum s-a îmbătat Pogonaru ? — ditamai membru al

Academiei ! Ia zi : ce e cu tine ? Am auzit că ai ajuns mare savant. Eu tot un pîrlit de avocat am rămas... Te uiți că vorbesc cam vulgar ? Și nevas-tă-mea tot așa zice : „Ilie, de cînd te-ai întors de pe front, vorbești cam vulgar“. — „Ia lasă, cucoană, zic eu, du-te și mătăluță acolo, în fericirea aia, și-o să vezi cum te-ntorci ! Și la urma-urmei ce ? — ți-am venit eu ? M-au adus ei“. Asta-i, măi Udreo ! Ia spune : tu unde mergi ?

— Eu ? cred că la spital...

— La spital ? Hai să te conduc. Ia urcă-te-n rabletă.

Ilie Nedelcu făcu un semn din cap către automobilul învechit, al cărui motor parcă strănuta, așteptînd cu contactele puse, lîngă trotuar. Udrea ezita. Pe deoparte, ar fi vrut să ajungă cît mai repede la spital, pe de alta, încă dezorientat, să mai rătăcească o vreme pe străzi, la întîmplare.

— Nu te uita, nu-i a mea. Am un cumnat — și-a deschis prăvălie de coloniale — și de ! patriot — de cînd m-au adus la spitalul din București, mi-o dă cîteodată să mă plimb. Eu i-am împrumutat în schimb ordonanța. Ghiță e de me-serie șofer, mai cîștigă și el cîțiva poli, are copii... Hai, urcă-te !

Automobilul, nu prea îngrijit pe dinăuntru, scutura destul de serios, iar la hopuri ușile cam sunau a tinichea. Asta era foarte bine, spunea Nedelcu, după cîte o zdruncinătură mai puternică, nu i-l umflă rechiziția, are un cumnat deștept.

Udrea avea sentimentul unei aventuri și începea să-i placă. Ceva se rupea în viața lui, trăită întotdeauna după ceas, matematic, cu trasee și cu ținte precise, fără nimic neprevăzut. Nedelcu vorbea despre o mulțime de lucruri deodată, ca și când s-ar fi temut că nu va apuca să termine tot ceea ce are de spus, iar el revedea anii liceului, colegii, profesorii, împrejurări și figuri uitate, dar pline de semnificații, cum de le putuse uita chiar în halul acesta ? Nu mai era o călătorie pe străzi gangrenate, ci o incursiune într-o lume proaspătă și, paradoxal, pe cât de familiară dintr-o dată, pe atîta de inedită și de antrenantă. Nedelcu, în aceeași bancă cu el, veșnic neastîmpărat și vorbăreț-vorbăreț, trecînd de la una la alta, fără a-ți da măcar răgazul de-a chibzui la ceea ce tot îndrugă, parcă prevestind de pe atunci cariera de avocat, pe care avea să și-o aleagă. Iar el... Ce devenise el, elevul Udrea Toma, liniștit și studios ? Om mare, savant, spusese Nedelcu. A gemut Nedelcu ? !... Nu, i s-a părut.

— Ce-i, tocilarule ? Ascultîi, ai ? Te amuză trăn-cănelile mele ? Amintirile, asta ne-a mai rămas, amintirile... Binișor, Ghiță, ușurel, băiatule ! Ia te uită și la panorama asta !

Automobilul ocoli brusc la stînga, evitînd în ultimul moment o ciocnire : două șine de tramvai apăruseră, după un colț de stradă, țîșnite în sus, drepte, paralele și perfect verticale, ca și când n-ar

fi fost doar îndoite de suflul unei explozii, ci căzute de pe altă planetă.

— Măi, Udrea, măi ! parcă-s doi șerpi care stau în vârful cozilor și se zgîiesc după soare... Ia uite, dar ăla ce-i ? Irigator, un irigator, tociarulule !

Rămășițele unei foste locuințe se căscau pe partea dreaptă a străzii. Jumătatea din fund a clădirii tăiate în două rămăsese în picioare, iar partea cealaltă, din față, căzuse la pământ, mormane de cărămizi și moloz. Se vedeau interioarele acelor felii de încăperi cu lucrurile răsturnate, felurite, învălmășite, de la paturi la tigăi, cioburi mari de oglinzi și mese cu picioarele-n sus. Într-o astfel de cavernă cu pereții înnegriți de fum, atârna, într-un echilibru incert, un cărucior de copil, iar deasupra lui, peste ușa deschisă a unui dulap, spînzura într-adevăr un irigator.

— Măi, Udrea, măi, mare fericire și pe capul vostru, al ăstora din țară ! Noi, acolo, în paradisul de foc, vă înjuram de vă mergea untul. Mureau oamenii lingă mine, tociarulule, ca muștele, era o plăcere, cum să nu-njuri ! De două săptămîni, însă, de cînd mai ies prin oraș, văd că nici voi n-ați șomat. Ghiță, ia du-ne tu nițel la șosea. Să-l mai distrăm pe domnul doctor, că uite ce negru-i la față.

— Ar trebui totuși să merg la spital...

— La șosea, Ghiță !

Udrea insistă, dar fără convingere, iar Nedelcu îi spuse să nu se amestece, să-l lase pe el să

conducă fericita ambarcațiune, deoarece gura, ca să comande, n-are nevoie de brațe.

— Ți-am mai spus : cumnatu-meu îmi dă cîteodată rableta. Cu condiția, să o aibă la dispoziție dacă sună alarma. De aia a și cumpărat-o, îi face plăcere să fugă de bombe. Astăzi, însă, îi suspendăm plăcerea, n-are decît să sune și mama alarmei. Ai ? Ghiță, ce zici ? Rîzi, hoțomanule ! Măi, Udreo, tu nu ți-ai făcut rost de-o mașină ? Ia spune, tocilarule, cum îți merge cu chirurgia ? Voi aștia, savanții, aveți faimă, dar dacă n-aveți băcănie...

Toma Udrea era bucuros că Nedelcu nu așteaptă niciodată răspuns la întrebări. Putea astfel să mediteze în voie. Totuși, din cînd în cînd, duritatea anumitor expresii îl izbea neplăcut, iar unele cuvinte, prea libere, la adresa războiului, îi dădeau de gîndit. Nu-l mai văzuse de atîția ani, nu-i cunoștea evoluția, poate încerca să-l provoace.

— Ascultă, Nedelcule, cum ai ajuns tu ofițer ?

— Ia te uită ! Măi, Udrea, tu pe ce lume trăiești, nu vezi că sînt în haine de rezervist ? Ce grad-ai tu la armată, inger academic ?

— Eu ? Căpitan. Aproape uitasem. Tu, după cît vîd, ești locotenent-colonel.

— I-auzi, Ghiță, domnul doctor cunoaște și gradele ! Dar ia spune, Ghiță, băiatule, înșiră-i tu toate fustele pe sub care am trecut pînă să mă facă locotenent-colonel.

Era într-adevăr cam vulgar, avea dreptate nevastă-sa, mai ales dacă astfel vorbește și cu ea. Și nu fusese pe vremuri așa ; Udrea nu-și amintea să-l fi auzit aruncînd asemenea expresii.

— Doctore, nu te uita la Ghiță că-i șofer. Un an de zile, ziua și noaptea, noaptea și ziua, am fost nedespărțiți pe front. Am preacurvit amîndoi în tranșee, cu noroiul pînă la țîțe și pînă la gură, ne-am ascuțit dinții în pîinea cu surcele, ne-am dres gustul cu zeamă de broaște, am toastat cu șampanie de mlaștină, privind fericiți cum sar oamenii în aer, mîngîiați de obuze, și ieșeam la contraatac, pentru că ne plăcea să murim afară, nu în groapă. Omul însuși e o groapă și noi eram o sumedenie de gropi într-o groapă. Eram eroi, căpitane ! Nedelcu erou, Ghiță erou, Ion erou, Vasile erou, nu eram ca alții, niște otrepe în mîinile unui destin tragic, cum e împerecherea siluită dintre căruciorul acela și irigatorul de deasupra lui. Nu te uita la mine, Udreo, că vorbesc așa, nu fii și tu ca nevastă-mea.

O tristețe suna de cîtva timp în glasul lui Nedelcu, care părea că aproape nici nu mai încearcă să și-o ascundă, și Udrea bănuia acum o tragedie și mai adîncă decît a acelor zile și nopți, de foame, de încercuire, de spaimă, de permanentă lipsă a unui ideal precis, cum spunea el, care să-i ajute să rămînă oameni, eroi adevărați, nu niște cîrțițe cu tinichelele la gît.

— Dragă Nedelcule..?

— Nici un „dragă Nedelcule“ ! Măi, Udreo, în nopțile alea, noi, care preacurveam cu schije, ne gîndeam la neveste, ah, nevasta, tocilarule, la părinți, la copii, la prieteni, la colegi, fiecare la ce avea el. Crezi că nu m-am gîndit și la tine ? M-am gîndit, doctore, m-am gîndit, tocilarule ! Să nu-mi pui nasu-n pămînt ca în clasă. Sau poate și tu ești unul din ăia care ne laudă cînd ne știu departe, în tranșee, și ne înjură cînd își aduc aminte că s-ar putea să mai venim înapoi.

— Nedelcule !

— Nici un „Nedelcule“ ! Poate pe-aici v-ați învățat să-i auziți pe ofițeri vorbind ca la gazetă. Și eu la-nceput, de ce să n-o spun ? ! crezusem că, vorba aia, dezrobire, război sfînt... Știi tu cum am ajuns eu pe front ? Că m-ai întrebat adineauri. Eram maior în rezervă, mobilizat la un regiment din București. Nu eram combatant, eram la administrație, „ațist“, cum se zice, fiindcă pe lîngă Drept am făcut și Academia Comercială. Și vine ordin ca resturile regimentului să plece pe front, ca să-i înlocuiască pe cei decimați. Colonelul mă cheamă și-mi spune : „Maiorule, dragă, colonelul de fapt e un om cumsecade — adică *era*, pentru că a murit mai tîrziu, e ordin să pleci pe front. Preiei comanda rezervelor...“ Și așa mai departe. „Dar, domnule colonel, eu nu sînt combatant, nici nu mai știu să execut o comandă, darmite să mai și comand altora. Ofițer de front e maiorul Orleanu, cel puțin el comandă pe-aici în lipsa dum-

neavoastră. Eu sînt „ațist“, nu scapă nimeni din vedere să-mi atragă atenția, măcar prin aluzii.“ „Cum adică, maiorule, refuzi să execuți ordinul?“ Mă luase tare, dar eu vedeam că se preface, îl știam mai om decît alții.“ Nu refuz să execut ordinul, dar sînt dator să vă atrag atenția că n-aș face decît să duc regimentul la moarte“. Și, uite-așa, am tot discutat, ca de la colonel la maior, cam vreo jumătate de oră. Pînă cînd, știi ce mi-a spus colonelul? Măi, Udrea, ca și cînd s-ar fi dezbrăcat de haine, așa mi-a vorbit. „Dragă domnule Nedelcu, te rog să mă crezi, îmi dau seama că ai perfectă dreptate. Semnasem chiar ordinul pentru maiorul Orleanu. Dar în ultimul moment am primit dispoziții de la Marele Stat Major să-l rețin în garnizoană și să dau comanda celuiilalt maior. Am încercat să explic. Cu generalul Cantemirescu nu te joci, maiorule. Are mulți trimiși la Curtea Marțială. Îți imaginezi că n-o să stea mult pe gînduri, cînd e vorba chiar de nepotul lui... Nu știai că Orleanu e nepotul lui Cantemirescu? Da, maiorule, mi s-a făcut și mie lehamite de multe. Eu am mai fost pe front, am să cer să fiu trimis din nou. E mai bine să termini cu toate și să lași să se creadă că ai fost un erou.“ Am încercat să mai discut, încurajat de mărturisirile lui, uluitoare, dacă te gîndești că vorbea un colonel de carieră. Ei, bine, omul acela, care totuși era un om, s-a strîns la loc ca o piatră.“ Maior Nedelcu Ilie! Îți ordon să preiei comanda rezervelor!“ Și asta a fost

tot, Udreo. El a murit într-o parte, brațul meu a căzut în altă parte. Și am devenit „vulgar“, cum zice nevastă-mea. Noroc cu Ghiță, ăsta, care mi-a salvat brațul drept. S-a aruncat în fața mea, schije celelalte l-au găurit pe el în burtă, și eu am rămas cu o mînă... Cum ? Ce-ai zis ? Nu zici nimic ? Mi se pare că te cam plictisesc, nu-i așa, toci-larule ?

— Nu, deloc, cum poți să crezi una ca asta !

— Lasă, văd și eu că aici, în țară, au ajuns să se ascundă unii de alții. Ghiță, băiatule, ia spune-i tu domnului doctor, cum au început să vorbească răcanii prin șanțuri ? Taci, ai ? Da, așa e : tu nu-l cunoști pe domnul doctor, domnul doctor nu te cunoaște pe tine, și amîndoi îi urîți pe nemți, dar vi-i frică s-o spuneți. Numai că eu vă cunosc pe amîndoi și o spun fără frică : niciodată armata română, de la soldat prost la general deștept, n-a fost umilită, ca în războiul ăsta, de propriii aliați. În timp ce eram cărați spre interior, răniți, ca vai de capul nostru, niște domni *aliați*, în retragere, erau gata să ne azvîrle în șanț, ca să fugă dum-nealor cu autocamionul nostru. Noroc c-au pus răcanii mitraliera pe ei, fiindcă aliații ne amenin-țau cu pistoalele, Udreo. Păi, cum vine asta ? — noi, la baionetă, ei, la sănătoasa, dacă s-a termi-nat cu victoria „blitz“ ?

— Nedelcule, pe tine te doare ceva.

Lui Udrea, din nou i se păruse că vechiul său prieten a scăpat un geamăt.

— Nu cumva brațul ?

Ilie Nedelcu nu-i răspunse. Era palid la față și ochii îi ardeau.

— Ce ai ? De ce nu vorbești ?

— Nu-i nimic, tocilarule, nimic... Uneori mă mai înjunghie ciotul, dă-l în paștele mă-si !

Cu aerul cel mai firesc, Nedelcu trecu imediat la alte întâmplări de pe front. Se aflau pe șoseaua Jianu. Automobilul străvechi își găsisese, în sfârșit, făgașul lin, pe asfalt, și aluneca moale spre lacuri. Șoferul, îmbrăcat într-o tunică roasă, gălbejită, privea înainte, atent parcă numai la drumul pe care-l străbătea, și nu scotea nici o vorbă. Doar cîteodată, cînd dădea din cap, se vedea că ascultă și că aprobă în tăcere spusele ofițerului său.

Copacii verzi, cerul albastru, soarele ca mierea de albină readuceau în sufletul lui Udrea o liniște pierdută demult. Cuvintele lui Nedelcu îl făceau uneori să tresară, mai ales vehemența acestuia, și se întreba dacă fostul său coleg de liceu nu suferise cumva și un traumatism psihic. Prea erau de necrezut grozăviile pe care le povestea. Părea să aibă totuși mintea cît se poate de limpede. Era un om teafăr. Cu excepția brațului.

Oare cîte brațe amputase el, în cariera lui, cîte sute de brațe, fără măcar să tresară ? O dată, un convalescent, căruia îi amputase brațul, sărea într-un picior pe sală și striga : „De ce m-ați rupt de trunchiul meu ? De ce m-ați rupt de trunchiul meu ?” Susținea că nu e el acela, care strigă, ci

brațul despărțit de trup. L-au transferat la neuropsihiatrie, și cu asta, gata, din punct de vedere chirurgical, era un lucru rezolvat.

Suferința, care scăpăra din ce în ce mai clară în ochii incandescenti ai lui Nedelcu, îi releva abia acum suferința celuilalt, un om mai slab, desigur, care nu putuse să-și accepte soarta. O intervenție chirurgicală, fie ea și magistrală, nu rezolvă totul. Demisia lui de astăzi a fost, de asemeni, în felul ei, un act chirurgical, dar ce a rezolvat cu asta ? Nu a rezolvat nimic. Importanță începea să aibă numai ceea ce spunea Nedelcu, un om abia venit din moarte, din acel infern al frontului și care, probabil, de aceea simțea nevoia să vorbească încontinuu, ca să se convingă că există. Acuma vorbea despre speranța multora, că pacea va veni curînd.

— Ascultă-mă pe mine, tocilarule. Eu știu ce mocnește în sufletul soldaților și-ai să vezi tu că soldații au să întoarcă armele împotriva genialului...

Udrea înclina să-i spună că semnase un Memoriu apropo de pace, dar tăcu, preferînd să guste în liniște speranța că, poate, această faptă a soldaților, dacă într-adevăr ar fi să se producă, va aduce și în viața lui, vorba lui Neagu, o întorsătură fericită. Apoi, cuvîntul fericire, pe care Nedelcu îl persifla în permanență, i se păru și lui destul de pueril, ca și semnătura sa de pe Memoriu, în ciuda convingerii contrarii a lui Christoloveanu

și a asistentului. Pace a mai fost pe lume, dar nici ea nu a rezolvat nimic, după fiecare pace, vine alt război. Chiar și în cuvintele pline de speranță ale avocatului tragedia rămînea intactă, de vreme ce vorbea atîta despre răsturnarea frontului.

— Vor fi unii, care să susțină că o faptă ca asta se numește trădare : nemții, poate și alții... și se vor găsi și dintre-ai noștri. Așa am crezut și eu, la început, cînd am înțeles că s-ar putea să se întîmple una ca asta. Și mă gîndeam la principiile de Drept, care stau la baza tratatelor. Dar am ajuns la concluzia că atunci cînd umilința, suferința, cruzimea și moartea vin să se răzbune pe cei ce-au produs umilință, suferință, cruzime și moarte, nu mai poate fi vorba despre nici un tratat, despre nici o trădare, măi Udreo!. Nu mai e trădare, Gheorghită băiatule, tot tu ziceai bine, acolo, în tranșeu, pe-nfundate, cînd preacurveam în ploaie, în frig și-n noroi, și tu doar nu ți-ai vîrît mîinile pînă la coate în Dreptul Internațional. Nici în burțile oamenilor, ca domnul doctor. Ei, ce zici de asta, măi Udreo, măi tocilarule !

— Tot așa ai rămas. Ți-aduci aminte ? Sper că nu te superi. Tu vorbeai, vorbeai, și noi ziceam că Nedelcu face gargară.

— Măi, Gaură-de-Șarpe ! Crezi că tu te-ai schimbat ? Tot firoskos, tocilarule ! Tot tănuit, ca o gaură de șarpe. Stai, cine te-a poreclit pe tine Gaură-de-Șarpe ? Profesorul de matematici, mi se

pare, cum, nu-l mai știi ? Noi îi ziceam Mălai-Mare, cum îl botezase el pe unul dintr-a opta. Strașnice vremuri, măi Udrea, nu mai pupă omenirea altele, la fel.

După aproape o oră de plimbare, Ilie Nedelcu îl conduse la spital. Cînd să se despartă, lui Udrea i se păru că din nou îl aude gemînd.

— Vino într-o zi să-ți văd și eu brațul... Adică, poate e mai bine să mă cauți acasă. Da, da, e mai sigur, s-ar putea... Oricum, nu uita, mă găsești în cartea de telefon.

— Bine, fericitule ! Poate pîn-atunci ți se dezleagă limba. Dă-i bătaie, Ghiță ! Ciudați mai sînt oamenii pe aici ! Haide, băiatule, atinge mîrtoaga, că se zburlește băcanul.

Motorul strănută de cîteva ori și automobilul se smulse din loc.

17

După ce se despărți de Nedelcu și intră în clădirea spitalului, Toma Udrea se întîlni, pe sală, cu Ana Petreanu, care, deși încă nerestabilită complet, își reluase totuși serviciul. Supraveghetoarea tocmai alerga în căutarea unui medic, deoarece Mogîrdea, încercînd să umble, căzuse leșinat în mijlocul salonului, iar cofeina, pe care i-o administrase ea, nu avea nici un efect. Urcă

imediat la etaj, nu avea timp să îmbrace halatul. Din salon, deși ușa era închisă, se auzeau glasuri, dar la apariția lui amuțiră cu toții.

Pe bătrîn, îl ridicaseră cîțiva, mai devreme, întinzîndu-l pe pat. Nu auzea, nu vorbea, nu vedea. Trecuse printr-o stare de lipotimie, dar pulsul începea să se echilibreze. Deși cu întîrziere, cofeina își făcea totuși efectul. În timp ce controla a treia oară pulsul, lui Udrea i se păru că tăcerea și privirile celorlalți bolnavi aveau în ele ceva cu totul neobișnuit. Păreau că ar vrea să-i vorbească neapărat, dar nimeni nu scotea nici o vorbă.

Mogîrdea își reveni destul de curînd. Deschise binișor ochii și se uită dezorientat împrejur, întrebîndu-se de ce nu se mai află acolo, în mijlocul salonului, pînă unde-și amintea că ajunsese. Cînd, în sfîrșit, înțelese ce s-a petrecut cu el, închise repede ochii, cu un aer parcă vinovat. Udrea își lipi urechea de pieptul lui și-i ascultă respirația. Apoi îi dădu ușor o palmă peste frunte.

— Ei, asta-i bună ! Ia ascultă, moșule ! Crezi că, dacă-ți ții răsufierea, o să mă convingi c-ai murit ? Ce-nseamnă una ca asta ? Deschide ochii.

Bătrînul gemu o dată, încet, și încă o dată, mai tare, și întredeschise pleoapele, dar își lăsă capul să-i alunece pe pernă, către perete.

— Așadar, te ții de șotii. Cine ți-a dat voie să umbli ? Întoarce-te cu fața... Ei, amice, nu se-aude ? Ia întoarce-te cu fața la mine !

— Nu pot, domnule profesor, zău nu pot ! Va să zică nu mă credeți c-am leșinat.

Mogîrdea se întoarse totuși, cîțiva rîseră slab, iar profesorul începu să-i palpeze abdomenul și coapsele. Apăruseră încă patru sau cinci bolnavi, de prin alte saloane. Stăteau tăcuți printre paturi, cercetîndu-l cu aceeași privire bizară, care, în cele din urmă, îl irită.

— Vă rog, să treacă fiecare la patul lui. Dumneata, moșule, ești aproape vindecat, dar încă n-ai voie să umbli. Pornește-o încet, fă mai întii puțină mișcare, pe lîngă pat... Bine, dar nu mă pot înțelege cu nimeni ? Am spus să treacă fiecare la el. Ce înseamnă dezordinea asta ? Doamnă Petreanu, de ce le permiți să se agite pe-aici ?

Supraveghetoarea deschise ușa, muștrîndu-i. Nici ea nu pricepea ce e cu ei. Udrea dădu să se ridice de pe marginea patului, dar Mogîrdea îl prinse de mîină.

— Domnule profesor, nu fiți supărat, zău ! Așa sînt ei, mocofani, altminteri au vrut să vă arate că vă respectă. Știți dumneavoastră de ce !

— Poftim ? Nu-nțeleg.

— Ei, lăsați ! Om fi știind și noi cîte ceva din ce e pe lume. Credeți că dacă zăcem în pat...

Mogîrdea amuți din nou, cu ochii închiși. Profesorul nu reuși să mai scoată nimic altceva de la el, și-l lăsă în pace. La parter, îl întîlni pe doctorul Pavel, căruia îi atrase atenția să se ocupe mai îndeaproape de bătrînul cu fractura de bazin.

Probabil, în cădere, făcuse un șoc.

— Da, sigur, n-aveți nici o grijă, îl voi supraviețui.

Ori i se părea lui, ori într-adevăr și doctorul Pavel avea aceeași privire ciudată. Pînă și vorbele le pronunța mai încet decît de obicei, cu un fel de complicitate.

— Dar voiam să vă spun că ne-a venit un caz grav, fără dumneavoastră nu putem opera. O femeie lovită în piept, are inima...

Îi comunică, din mers, diagnosticul și impresiile sale, informîndu-l apoi că Vasilescu e ocupat cu o amputație, Mouscha a operat ceva și-a dispărut, probabil ca să nu-l prindă bombardamentul, iar el, numai cu Naim, nu poate interveni într-un caz atît de complicat.

— Bine, viu și eu imediat. Numai să-mi iau halatul. Fii bun și adu-mi între timp electrocardiograma.

Pavel plecă, și Udrea intră în cabinetul său, deși ar fi vrut să-l prevină în privința acuzațiilor ce-i fuseseră aduse în cadrul conferinței. Urgența operației, însă, îl obliga să amîne.

Venise zăpușeala de amiază. Puse haina în dulap și îmbracă halatul. Mută apoi stiloul, port-țigaretul și chibriturile dintr-un buzunar într-altul, cu gîndul împărțit între diagnosticul lui Pavel și spovedania lui Nedelcu, pînă cînd foșnetul unei hîrtii îi atrase atenția. El nu lăsa niciodată, nimic, în buzunarul halatului. Hîrtia avea un titlu, ca de

ziar, dar era mult mai mică, părea înai degrabă un soi de afiş. O despături, citi primele rînduri, nemaipomenit, un soi de manifest ! *Cetățeni, păstrați-vă încrederea, nu vă lăsați pradă mincinoasei propagande oficiale...* Astfel arată, va să zică, manifestele, pe care le caută poliția. Frumos. Și încă la el în buzunar. Chiar foarte frumos ! Aruncă o privire către ușă, apoi voi să rupă hîrtia, dar curiozitatea îi amortește teama. Libertatea era iminentă, ora ei se apropia implacabil. Oamenii trebuiau să se pregătească pentru această mare zi, la nevoie, să și lovească în pretinsul aliat. *Armata română e gata să întoarcă armele.*

Fraze directe, lipsite de orice echivoc, tipărite parcă spre a-i demonstra, prin fermitatea și prin ineditul lor, că Nedelcu nu-și pierduse și mințile o dată cu brațul, iar Neagu și Christoloveanu nu sînt niște utopici. Rămînea însă o întrebare, cine să fi strecurat această gazetă clandestină în buzunarul halatului său ? Cînd poliția abia răscolise spitalul. De fapt, mai era o întrebare și, o dată apărută, această a doua întrebare deveni esențială. De ce tocmai în buzunarul halatului său ? Urmărește cineva să-l compromită pe toate căile posibile, pînă la consecințele cele mai nefaste ? Va distruge hîrtia, deoarece ar fi o nebunie să se expună, păstrînd-o sau măcar întîrziind cu lectura ei pînă la capăt, dar întrebarea persistă, se amplifică și e cert că nu va dispărea o dată cu înlăturarea acestui *corpus delictus*.

Apucă să o rupă, dar numai puțin, la un capăt. În momentul imediat următor, descoperi cuvîntul Memoriu, apoi intelectuali, artiști, oameni politici cer încetarea războiului, și totul se făcu atît de straniu, coincidența atît de izbitoare, încît simți cum îi îngheață mîna, în timp ce ochii răscoleau textul, căutau și găseau aceleași fraze și aceleași nume, pe care le mai citise o dată, în original. Era și numele lui, era și al lui Panait Christoloveanu, acuma lucrurile începeau să fie ceva mai clare, prezența gazetei în buzunarul său părea să-și găsească o explicație, dar ce înseamnă asta din partea lui Neagu, cine e, în fond, acest Neagu, pentru că nici o clipă nu fusese vorba ca Memoriul să fie tipărit, și încă în asemenea condiții, și cu atîta rapiditate, abia aseară, doar, îl semnase. Tot era, deci, o aventură, inutil susține Christoloveanu contrariul, din discuția cu Neagu rezulta că Memoriul va fi înaintat oficial, probabil printr-o delegație sau așa ceva, iar nicidecum lansat în mod clandestin. Christoloveanu ar avea o scuză, dacă nu era la curent cu această intenție a asistentului sau a cui se află dincolo de el. Neagu, însă, nici un fel de scuză.

Și tocmai astăzi să se întîmple și asta, o dată cu înscenarea lui Nicoleanu. Presimțiri mai întînecate decît oricînd veneau din toate părțile. Acuma ar putea urma lagărul, dacă nu chiar închiisoarea. În orice caz, dezavuarea publică. Deși, ce dezavuare ar mai exista după calomniile de azi ? Îl

condamna pe Neagu, întrucît nu-l informase pe deplin, și în același timp se vedea obligat să-i admire curajul, pentru că-ți trebuie într-adevăr curaj, ca să te angajezi într-o activitate de asemenea natură. Faptele par să arate că, oricum, Christoloveanu a avut dreptate aseară, cînd susținea că nu toți oamenii sînt niște timorați.

Deodată, vorbele bizare ale bătrînului Mogîrdea căpătară sens, ca și adunarea tăcută a celorlalți bolnavi, un sens legat de existența prezumtivă, în spital, a mai multor exemplare din această micro-gazetă. Atunci ar însemna că a și aflat toată lumea, inclusiv Pavel, al cărui aer complice capătă, de asemeni, semnificația solidarității.

Se simți ceva mai apărat, mai puțin singur, dar sentimentul acesta pieri imediat. Pînă la eficiența solidarității morale a oamenilor, e o cale care poate prea bine să treacă prin cele mai negre primejdii. Nimic nu mai era sigur, în afară de o singură constatare, că nu mai are absolut nici un drum înapoi, oricît l-ar căuta. Va trebui să meargă numai înainte, indiferent ce-ar fi să se mai întîmple. Acest înainte presupune, însă, un punct de reper, cît de mărunț, altminteri dezastrul devine al doilea lucru sigur.

— Aveți rezultatul electrocardiogramei. Naim pregătește bolnava, e timpul să...

— Da, da, imediat !

Intrase, prin surprindere, doctorul Pavel. Udrea își ascunse mîna cu hîrtia în buzunarul larg al halatului.

— Chiar te așteptam.

Îeși în grabă, înaintea lui Pavel, ocolindu-i privirea de o insistență aproape insolentă. Pe scară, urcînd spre sala de operații, mută cu atenție gaza în buzunarul pantalonului. Urma să schimbe halatul acesta, cu altul, steril. Apoi citi, din mers, degajat, electrocardiograma.

— Poftim ! Încă un caz, care demonstrează că am avut dreptate. În chirurgia de urgență, e obligatoriu să fii pregătit pentru orice gen de intervenție. Apropo, trebuie să discutăm ceva după operație. Azi, la minister, ai fost calomniat în legătură cu victima asasinatului aceluia. Atenție la fiecare pas, eu am protestat, am cerut o anchetă, dar cred că am și fost făcut inofensiv. Îți explic mai târziu.

Nu apucă să-i spună mai mult, și nici nu ținea, deocamdată, să intre în amănunte. În antecamera sălii de operații, Naim îl întîmpină cu un salut mai cald decît de obicei, pe care el, însă, preocupat de gravitatea operației, nu-l remarcă. Îi dădu Anei Petreanu unele indicații suplimentare cu privire la reanimare și începu să se spele, alături de Pavel. Internul, gata mai demult, aranja instrumentele și prepara cîmpurile sterile.

Apoi, cînd deschiseră cavitatea toracică, Udrea constată că lucrurile erau și mai grave decît cre-

zuse. Complicația consta, mai ales, în hemoragia intrapericardică masivă și, în fața primejdiei de moarte, care-o amenința pe tinăra femeie întinsă pe masă, uită cu desăvîrșire orice alt gînd.

O singură dată, la început, o întrebare în legătură cu tăcerea lui Christoloveanu îi mai pîlpîi în minte, pentru ca totul să se concentreze, pe urmă, asupra leziunii cardiace din universul strict al bolnavei.

Era zăpușeală, și multă vreme, în tăcerea încinsă, nu se auzi decît clăntănitul scurt al penselor, iar mîinile lui se întîlneau adeseori cu mîinile lui Pavel, peste cîmpurile albe, stropite de petalele, mari și mici, ale sîngelui. Ana Petreanu execută indicațiile de reanimare, cu calm și precizie. De lîngă masa portativă, cu instrumente, Naim, drept și atent, le întindea, prevenitor, cînd unuia, cînd celuilalt, pense, ace, catgut și bisturie, urmărindu-le, interesat el însuși, fiecă mișcare.

— Te rog, lasă puțin acolo și sterge-mi fruntea cu ceva.

Ana Petreanu se ridică de lîngă căpătîiul bolnavei, iar Udrea, în timp ce ea îi tampona cu un tifon broboanele de transpirație, o întrebă de ce nu e nimeni care s-o ajute.

— Felicia amputează dincolo, cu domnul doctor Vasilescu.

— Și sora Bogdan ?

— Trebuie să fie pe undeva, cu treburi, prin spital.

Supraveghetoarea nu-i spunea adevărul. O căutase zadarnic, cîteva ore. Bănuia că, poate, obosită, sora se ascunsese pe undeva, ca să doarmă. Avea de gînd să o muștruluiască bine, cînd își va face apariția, dar fără s-o reclame.

— Da, zise Udrea, după încă o tăcere. Sîntem prea puțini.

Avea ceva ciudat în glas, un fel de protest, și lui Pavel i se părea că nu se referă doar la insuficiența numerică a personalului.

— E foarte greu de lucrat în asemenea condiții, ar trebui să se gîndească și alții la asta.

Apoi tăcu definitiv și operația fu dusă mai departe. Zăpușeala creștea, îngreunîndu-le nu numai respirația, ci și mișcările mîinilor, iar încordarea nervoasă le accelera oboseala. Lupta era inegală, moartea avea să învingă, dar ei căutau să-și domine sentimentul acesta, pentru că se simțeau datori să reziste pînă în ultima clipă și, după încă un timp, bolnava încetă de a mai exista ca un caz izolat.

Inima ei căpătase dimensiunile unui univers, aspectul strict anatomic pierise, o lume îi luase locul, o lume ce-i cuprindea pe toți oamenii și căreia îi puteau spune, cu un singur cuvînt, Ființa. Tăiau, fixau în pense vase și țesuturi, instalau ligaturi, suturau, și în misterul acestui univers le trebuia neapărat un punct de sprijin, iar punctul acesta, fără de care nici măcar speranța nu era posibilă, nu putea fi altul decît hemostaza.

Teoretic, depistaseră sediul hemoragiei, dar, practic, nu reușeau să-l atingă, și în unele momente drumul pînă la el le apărea irealizabil. Transfuzia decurgea aproape normal, dar intraseră în criza de timp, nimic mai demoralizant, și erau aproape gata să abandoneze, cînd pensa lui Pavel ajunse la punctul hemoragic. Aveau din nou o șansă, mai exact, abia acum începeau să aibă o șansă, era o șansă minimă, pentru că scurgerea timpului o redusese considerabil. Însă punctul de sprijin prindea, în sfîrșit, consistență, speranța licărea în universul misterios al morții.

Clepsidra, aproape deșartă, se răsturnase și timpul curgea înapoi, secundă cu secundă. Atent doar la ceea ce se petrecea cu inima femeii, sub degetele sale, Udrea nu băgă de seamă cînd gazeta căzu pe ciment, lîngă piciorul mesei cu instrumente dintre el și Naim.

Nu o văzu nici internul, decît ceva mai tîrziu, și nu-i dădu mai întîi nici o importanță. Cînd, însă, îi recunoscă titlul, rămase incremenit, cu brațul în aer, întins către Udrea, care tocmai îi ceruse un tampon iodat.

Pe la ora nouă dimineța, după ce-l secondase pe Mihai Vasilescu, Naim se repezise pînă sus, în camera lui de la mansardă, unde o lăsase pe Irina. Emoționată și oarecum înfricoșată, ea îi arătase o gazetă clandestină, pe care cineva, în lipsa lui, crezînd probabil că înăuntru nu se află nimeni, o strecurase pe sub ușă. Se bucuraseră

amîndoi, în fața semnăturii lui Christoloveanu și mai ales a lui Udrea. Apoi el îi spusese Irinei să ardă hîrtia și plecase în grabă, îl aștepta doctorul Pavel. Pentru ca acum să o vadă aici, pe ciment, căzută exact din buzunarul profesorului. Numai un om ca el putea să fie atît de neprevăzător. Era, desigur, alt exemplar, dar prezenta același pericol și trebuia să dispară imediat, fără ca Pavel sau Ana Petreanu să prindă de veste. El, însă, nu se putea apleca s-o ridice, nu-i era permis să atingă nici un obiect străin de cîmpul stéril al operației. Făcu un pas, apoi încă unul, fără să-l simtă ceilalți. Cu privirea pe inima bolnavei, Udrea îi ceru un tampon iodat. Naim îl avea la el, pregătit, dar profesorul întinsese mîna în partea cealaltă, unde-l știa.

— Iodul, Naim !

Internul acoperi cu talpa hîrtia și-i întinse pensa cu tamponul.

— Sînt aici. Pofțiți.

— Dar locul dumitale nu e lîngă mine. Te rog să treci înapoi.

Tîrîndu-și piciorul, ușor, Naim reveni la masa cu instrumente. Udrea îi ceru o foarfecă.

— Nu asta ! Lasă, că mi-o iau singur. Ce naiba e cu voi astăzi ? !

Pavel se uită la Udrea, nedumerit, pe urmă la Naim, întrebîndu-se dacă internul o fi dat peste gazetă ori a descoperit-o altcineva. Profesorul îi ceru supraveghetorei să-i mai șteargă puțin frun-

tea, însă repede, ce-nseamnă asta, sora Bogdan era cazul s-o ajute, după operație s-o scoată din pământ și s-o expedieze la el, iar acum, mulțumesc, să tamponeze și fruntea domnului intern.

— Mai multă atenție, Naim, să nu picure stropi de sudoare... Ce s-a întâmplat ? Ești obosit ?

— Nimic, domnule profesor. Poate, din cauza lămpii, e cald.

— Da, e cald, văd și eu că e cald, dar nu adormi cu acul în mână, dă-mi-l mai repede ! Și puteai să observi că ăsta nu-i catgut, e funie. Pune catgut subțire, domnule coleg !

Mai mult decît neîndemînarea inexplicabilă a internului, ai cărui pomeți, pe albul imaculat al măștii, erau cînd roșii, cînd palizi, îl enerva tăcerea lui ostilă.

— Bisturiul ăsta nu taie, dă-mi altul... Așa. Înțeleg, poate ești surmenat, dar mai fă un efort, mi se pare că și femeia asta ar merita să trăiască... Novocaină... Mai repede !

Naim trase novocaină în seringă și i-o întinse. Îi tremura mîna, abia se putea stăpîni. Măcar dacă afurisita de hîrtie, de sub talpă, l-ar lăsa să se miște mai în voie.

— Ia stați !

Profesorul le cerea liniște, deși nimeni nu făcea nici cel mai mic zgomot. Rămăsese cu palma pierdută în cavitatea toracică, ușor încovoiat, cu capul plecat într-o parte și cu ochi aproape închiși. Asculta ceva, și părea să asculte nu numai cu

urechea, ci cu toate simțurile lui încordate. Ana Petreanu se ridicase de pe scăunelul de la căpătîiul bolnavei. Pavel Pavel, cu o pensă într-o mîna și cu seringă în cealaltă, își ținea răsufierea. Naim își plimba încet privirea de la unul la altul.

Ceva se petrecuse cu inima femeii, nu mai bătea. Udrea aștepta, cu palma lipită de această inimă, poate, apusă. Întreaga lui capacitate de a percepe lumea se concentrase în jurul degetelor sale, dar așteptarea părea zadarnică, deși hemostaza reușise. Speranțele nu sînt decît iluzii, după cum lui, desigur, nu-i este dat să învingă. Prea ar fi fost frumoasă o astfel de victorie, în lumea medicală, și prea adîncă satisfacția sa, după atîtea tristeți. Omenirea însăși, probabil, așteaptă la fel, de la începuturile ei, la gura unei peșteri identice acestei inimi și va aștepta, deopotrivă de inutil, pînă la ultima ei respirație, o imposibilă ieșire din ceea ce viața are mai tragic. Dar mai sînt și minuni, și el înregistrează o asemenea minune vitală, după o durată de un secol sau de cîteva secunde, cînd degetul i se înfioară deodată. Inima bătea din nou. Erau bătăi sfioase, într-o poartă a vieții și poarta se deschise, răspunzînd în sufletul lui.

— Adu mîna, Pavel, încet, uite-aici.

Bătăile inimii creșteau, se succedau din ce în ce mai regulat. Degetele lui Pavel, simțeau și ele, le auzeau. Cu mișcări grăbite, își reluară lucrul. Treptat, treptat, în mintea lui Udrea reveneau

întîmplările de peste zi. Simțea nevoia să vorbească, să le uite din nou.

— Cînd eram copil, am prins o dată, la țară, un pui de pitulice. Întîi s-a zbatut în mîna mea, apoi a amortit dintr-o dată și m-am speriat c-a murit. Îmi părea rău, mă durea... Dar n-a trecut mult și iar a-nceput să se zbată, îi simțeam bătaile inimii, repezi, repezi... Mi s-a făcut frică și i-am dat drumul... Ascultă, Naim, am discutat cu soția mea. Irina are să se mute deocamdată la noi. Vorbim mai tîrziu.

Naim nu răspunse. O pensă țacăni în mîna lui Udrea, apoi alta, mînuită de Pavel. Închideau.

— Doamnă Petreanu, o muți în rezerva unu.

— E ocupată, domnule profesor.

— De cînd ?

— De ieri. Un domn internat de domnul doctor Mouscha. Apendicectomie.

— Acut ?

— Nu, cronic.

— Îl dai afară !

Exclamația lui Udrea se lovi de pereți, pasăre nocturnă orbită de lumină, apoi se prăbuși într-o tăcere, iar el nu făcu nimic spre a o salva de la înec. Era, poate, mai bine fără cuvinte. Fără asemenea cuvinte. Pentru că, oricum, a fost prea categoric.

— Vreau să spun, îl muți la comun. Terminați o dată cu internările astea !... Prin urmare, la rezerva unu. E un caz foarte interesant, ar fi o co-

municare deosebită. Continui transfuzia. Dumneata, Pavel, supraveghezi și mă ții la curent cu tot ce se-ntîmplă, îmi semnalezi imediat orice eventuală complicație... Așa. Pensa cealaltă, Naim... Da, ar fi o prelegere excelentă, poate se va termina cu toate mizeriile astea și vor reintra și cursurile în normal.

Vorbea inutil, pentru că vorbele nu reușeau să dizolve amintirea, ci, dimpotrivă, îi dădeau și mai multă consistență, așa că tăcu, deși privirea lui Pavel părea că-l încurajează să continue. În definitiv, ce le-ar mai spune ? Că de fapt el nu mai e directorul lor, iar la ora asta dispozițiile sale au și devenit, probabil, ilegale ?

— Nu-ți pierde firea, Naim. Mai fă un efort, uite, închidem.

Nu putea, totuși, să tacă. Avea sentimentul stupid că se agață de cuvinte, ca să nu cadă.

— Pavele, ai grijă de el. Aranjează cumva, să doarmă mai mult.

Cuvintele, acum, îi sunau a testament, risca să devină ridicul. Cel puțin, cîtă vreme nici unul nu știe încă nimic din ceea ce s-a întîmplat. Așa încît efortul, nu Naim trebuia să-l facă, ci el însuși. Deși tăcerea se dovedește a nu fi medicamentul dezamăgirilor, e numai un paleativ, o alifie ordinară. Dar a vorbi e caraghios, vorbele sînt petele durerii.

Cam un sfert de oră, pînă la ultima sutură, reuși să nu mai scoată nici un cuvînt, în afară de cele

absolut necesare operației. Apoi, Chițimia și Novac ieșiră cu bolnava pe cărucior, însoțiți de Ana Petreanu. Pavel își schimbă cel dintâi halatul și plecă imediat în căutarea doctorului Vasilescu.

— Spune-mi, Naim, cum te mai descurci cu teza de doctorat ?

Internul nu răspunse. Nici nu se clintise din loc. Udrea regretă că-l certase.

— Eram enervat. Arăți foarte obosit, îmi pare rău că sîntem atît de puțini. Încă cinci pe lingă noi, și tot n-am scoate-o la capăt. Ai apucat niște vremuri îngrozitoare, Naim... Vei înțelege și mai bine într-o zi ce înseamnă operația de azi. Să vii cu Irina diseară la noi.

Naim tăcea și se uita nerăbdător către ușă.

— Auzi, Naim ? Ce-i cu tine ?

— Aud, domnule profesor, venim, nu-i nimic.

— Da, să-ți faci timp diseară și să veniți. Nu e timp de pierdut, nu-ți folosi mîndria unde nu trebuie.

— Da, domnule profesor.

Naim își deslegă, în sfîrșit, masca aseptică. Apoi se aplecă, luă de jos gazeta și i-o întinse, cu o mișcare precipitată. Udrea făcu ochii mari și, dînd la o parte o poală a halatului, își pipăi buzunarul. Se înroși. Smulse gazeta și o strînse în pumn.

— Cum a ajuns la dumneata ?!

— Simplu. Cînd cu tamponul iodat.

Internul rîse scurt și începu, indiferent, să-și deslege halatul. Udrea nu-și dădu seama dacă glu-

mise, ca să treacă mai ușor peste scena cu tamponul, sau într-adevăr avusese în glas o notă de ranchiună. O ceață subțire îi voala ochelarii. Băgă hîrtia la loc, în buzunarul pantalonilor.

— Cunoști conținutul ?

— Da, domnule profesor.

— Cum asta ? De unde ?

— Cineva a strecurat un exemplar de dimineață pe sub ușa camerei mele. L-a găsit Irina.

— Ai idee cine l-a dus ?

— Nu. Irina nu deschide în lipsa mea.

Urmă o tăcere. Naim trăgea mereu de nodul unui șnur al halatului. Lui Udrea îi venea să rîdă.

— Și ?

— Și nimic. Am citit amîndoi. Irina zicea : „Vezi, voi n-ați avut dreptate cînd susțineți că Udrea... că domnul profesor e un om resemnat și lipsit de curaj“.

Încă o tăcere. Udrea se îndepărtă cîțiva pași, gînditor, apoi reveni.

— Se vorbește astfel despre mine ?

— Da, se vorbea. Pînă azi așa credeau unii.

— Ai crezut și tu ?

Naim lăsă ochii în jos. Nodul, în loc să se deslege, se strîngea și mai tare.

— Ai tăcut ? Știam că-ți place să spui adevărul.

— Nu, n-am tăcut. Am crezut și eu cîteodată, recunosc.

— Iar acum nu mai crezi, nu-i așa ?

Internul nu răspunse. Avea un aer intimidat, dublat, parcă, de o amărăciune. Desigur, din nou îl jicnise.

— Lasă, Naim, scuză-mă. Nici eu n-am cunoscut prea bine oamenii. Esențialul e să se termine cu bine și cât mai curînd.

— De asta puteți fi sigur.

— Cine știe ?!... Oricum, îți mulțumesc pentru tot... Și s-o aduci pe Irina la noi.

18

Jos, în cabinetul său, Toma Udrea dădu peste Christoloveanu, care-l aștepta nu prea demult. Amîină din nou discuția cu Pavel, nu-l mai chemă. Incuie ușa, scoase gazeta din buzunar și i-o întinse, arătîndu-i cu degetul, fără nici un cuvînt, titlul Memoriului.

După lectura primelor rînduri, Panait Christoloveanu îl măsură scurt printre gene, apoi, după ce-și ciupi de cîteva ori mustața argintie, își puse ochelarii și, adîncindu-se în fotoliu, continuă să citească, trecînd de la un articol la altul.

Trăgînd nerăbdător din țigară, Udrea se plimba prin încăpere. Cînd ajungea la fereastra deschisă, zăbovea cu privirea pe apa cafenie și leneșe a Dîmboviței. Cînd revenea în direcția mesei de

lucru, se uita în treacăt, cu un zîmbet ironic, la tabloul Mareşalului, agăţat în perete.

Christoloveanu mai citi cîteva ştiri, pe sărite, şi-i înapoie gazeta.

— Interesant. Auzisem de existenţa unor asemenea ziare-manifest, dar n-am văzut nici unul pînă azi.

Nu părea deloc mirat de reproducerea Memoriului. Avea, dimpotrivă, aerul că totul e foarte firesc, ceea ce îl enervă pe Udrea, care dădu să o rupă.

— Ar trebui s-o păstrezi. Să i-o arăţi şi Roxanei.

— Dumneata, domnule profesor, eşti foarte calm. Aşadar, ai ştiut că Memoriul va fi tipărit.

— Ai putea să-mi dai o ţigară ?

— Cu plăcere.

Udrea împături mărunţ gazeta, o vîrî în buzunar şi-i întinse portţigaretul deschis. Îl retrase, însă, imediat.

— Dar dumneata nu fumezi !

— Țiu totuşi să aflu astăzi ce simt fumătorii. Aşa că dă-mi o ţigară... Mulţumesc. Acuma, fii amabil şi descuie uşa. După cîte ştiu, nu stai nici-odată cu uşa încuiată şi s-ar putea să devină suspect.

După o ezitare, Udrea se duse fără grabă la uşă, descuie, apoi se întoarse şi se așeză pe scaunul din fața biroului. Christoloveanu tuși, din cauza fumului.

— Cum a ajuns hîrtia asta la tine ?

— Nu pot să-mi explic. Am găsit-o în buzunarul halatului. Ar trebui să renunți la țigară. Spune-mi, te rog, dumneata ai știut că Memoriul va fi tipărit ? Neagu nu te-a informat ?

— Nu mi-a vorbit nimic despre asta. E și pentru mine o surpriză. Poate nici el să nu fi știut.

— Imposibil.

— A știut sau nu, asta în definitiv nu mai are nici o importanță.

— Nu sînt chiar de părerea dumitale.

— Te privește. Dar eu n-am crezut nici un moment că un asemenea Memoriu a căzut din cer. Am priceput din capul locului că trebuie să-l fi redactat cineva, că trebuie să fi organizat cineva obținerea adeziunii noastre. Poți să susții că tu nu ți-ai pus această întrebare ?

— Ba da, m-am gîndit. N-am mers însă chiar atît de departe. Factorul decisiv a fost telefonul dumitale, te-am bănuît printre organizatori.

— Ia ascultă, colega ! Sînt și eu destul de surmenat astăzi. Și-apoi, eu am purtat un război ceva mai lung decît al tău. Iartă-mă că ți-o spun, dar m-am cam săturat și de îndoielile mele, și de-ale tale. Esențialul e altul : regreți semnătura ?

— Astăzi, mai puțin decît oricînd.

— Atunci ?! Cu ce te deranjează foaia asta ? Îți displace, dacă prin ea iau cunoștință și alții, nu numai Siguranța ? Cît despre organizatori, să le fie de bine : pentru curajul lor le dau toată considerația mea. Domnul Mareșal ne-a tîrît în răz-

boi, ne-a umplut spitalele de răniți. Poate vrea acum să ne și aresteze ? N-are decît ! Într-o zi tot va fi tras la răspundere. Dacă noi n-am știut să-l punem la punct, foarte bine că acești insurgenți vin și-i cer socoteală în numele tuturor. Ai fi înțeleș toate astca mai bine, dacă nu părăseai conferința.

— Am părăsit-o, considerînd că nu e de demnitatea mea să mai rămîn acolo unde am fost calomniat. Au rămas alții.

Panait Christoloveanu mai trase o dată din țigară, se înecă din nou și o stinse, simulînd că nu a sesizat aluzia. Pentru moment, voia să discute despre cu totul altceva.

— La ora asta, nu mai știu decît un singur lucru. Țara trebuie salvată de la catastrofă, iar acela sau aceia, care o vor salva, merită tot respectul nostru, indiferent că noi nu facem și nu vom face niciodată politică. Ne e frică de viitor, dar îi lăsăm pe ocupanți să-și facă de cap cu femeile noastre, cu petrolul și grîul nostru, cu viața atîtor milioane de oameni. E mai important ce ne așteaptă pe noi, adică pe mine și pe tine, sau ceea ce se va alege din țara aceasta nefericită ? Vrei să-ți spun ce mă așteaptă pe mine ? În cel mai bun caz, lagărul. Am știut-o din momentul în care semnam. Nu mă interesează cine e Neagu. Am semnat, fiindcă aveam o răfuială veche, uitată din nefericire, așa cum și tu ai, mai cu seamă de astăzi, o răfuială cu impostorii aceia.

— Răfuială ? Nu există decît o singură perspectivă, înfrîngerea mea. Ce răfuială poate fi asta ?

— A ta sau a altora, rămîne de văzut. Dar tu ai copii, ai nevastă și te gîndești probabil, că mie, fiindcă sînt singur, îmi vine mult mai ușor. Ba-liverne. Nici unui om nu-i vine ușor să se pregătească de moarte. Sau de pușcărie. Sau de lagăr.

Udrea dădu să-l întrerupă, dar Christoloveanu îi făcu semn energic să tacă.

— Lasă-mă, te rog, să continui. Știi că bătrînilor le place să pălăvrăgească.

Se ridică agitat din fotoliu, făcu cîțiva pași, în direcția ferestrei, cu ochii aproape închiși, apoi se întoarse și se reaseză.

— E multă vreme de cînd mă gîndesc să-ți fac o confesiune și cred că-i momentul să nu mai ezit... Nu tresări, ceea ce vreau să-ți spun nu prezintă nici un pericol pentru tine.

— Dar nu mă gîndesc la nici un pericol. Numai că te văd schimbat, cum nu te-am văzut niciodată.

Un timp, Panait Christoloveanu, fără nici un cuvînt, clipi mărunț și repede, ceea ce-i confirmă lui Udrea că trece printr-o acută agitație interioară. Apoi, pleoapele îi coborîră încet și nu le mai ridică.

— Știi care-a fost pasiunea cea mai profundă și cea mai dureroasă a vieții mele, după ce, acum aproape patruzeci de ani, soția mea a murit la o lună de la căsătorie ? Toți ați crezut, și tu ai crezut,

eu v-am făcut pe toți să credeți că neurochirurgia. Nu. Astăzi îți spun ție că nu. Cancerul, Toma.

— Cancerul ?!

— Exact. Mama mea a murit de cancer. Soția mea a murit de cancer, atîția oameni expiază sub ochii noștri din pricina acestui flagel, ale cărui cauze se încapățînează să rămînă ascunse. Eu am vrut să descopăr aceste cauze, să revoluționez medicina, să răzbun moartea acestor două ființe mai scumpe mie decît orice pe lume. Dar cum ? Unde ? Cu ce ? Cînd mi-am luat doctoratul, mi s-a propus să rămîn la Sorbona, aș fi fost astăzi profesor acolo. De ce ? România n-are nevoie de oameni ? Și n-am rămas, nu regret, nu voi regreta niciodată, mi-a plăcut totdeauna să urmez exemplul lui Babeș. Dar m-a costat prea scump, și orice s-ar întîmpla cu mine tu să ții minte. Pasiunea mea cea mai mare a rămas fără rod. Cu ce să lucrez, cum să experimentez, cui să-i dovedești că nu ești nebun sau că nu vrei să joci banii la Nisa, nici să-i arunci pe femei ? Cui, Toma ? ! Unor oameni ca aceia de azi ? Tu ai plecat, nu știi ce-a mai fost, îți voi spune acasă. Acum să continui ce-am început, fiindcă nu vreau ca Roxana să știe, nimeni nu trebuie să știe ceea ce urmează, în afară de tine. Ia seama, vorbesc nu numai cu prietenul meu, ci și cu medicul. În ultimă instanță, măcar secretul profesional ești dator să-l păstrezi. De aproximativ un an mă suspectez de cancer.

— Cum ? Dumneata ?!

— Eu, de ce nu ? Şi, să fii sigur, nu din ipo-
hondrie.

Vorbea cu un calm, care pe Udrea, după perple-
xitatea din primele clipe, îl cutremura şi-l indigna
totodată.

— Bine, dar... Dumneata, bolnav de...

— Întocmai. De cancer. Nu mai îndrăzneşti să
pronunţi cuvîntul acesta ? Nu mai eşti medic ? Sau
poate vrei să începem să ne plîngem ? De ce te-ai
ridicat de pe scaun ? Nu spori prin durerea ta du-
rerea altuia, chiar dacă pentru el suferi. În faţa
marilor nenorociri, ne sîntem reciproc mai utili
pînă înţelepciunea mută, dar profundă şi sator-
nică, pe care i-o dă omului luciditatea. Ne rămîne
timp suficient pentru lacrimi, după ce am învins.
Dacă mai simţim atunci nevoia să plîngem.

Făcu o pauză, şi Udrea se reaşază, copleşit nu
atîta de gravitatea bolii, căci deocamdată era vorba
numai despre o prezumţie, cît de liniştea crescîndă
din sufletul lui Christoloveanu.

— Aşadar, primul simptom a apărut acum un
an, în regiunea hepatică. Nu-i așa ? Nu e deloc
plăcut să ştii că, mai curînd sau mai tîrziu, te va
răpune tocmai boala împotriva căreia ai vrut să
lupţi cel mai mult. Dar ce rezolvă lacrimile sau
deznădejdea, acolo unde n-a fost capabilă să re-
zolve nimic raţiunea ?

Încă o pauză, de astă dată mai scurtă. Udrea
îşi şterse cu batista ochelarii, care din nou se abu-
riseră, apoi îşi aprinse o ţigară.

— Dar astăzi am ajuns la concluzia că boala mea trebuie să devină răfuiala mea. Dacă fel de fel de inși m-au împiedicat să contribui cu mintea și cu munca mea la stîrpirea unui flagel, voi începe să lovesc în acești inși. Cred că m-am gîndit mai demult la asta, dar abia azi, în timpul conferinței, lucrurile au devenit precise și definitive.

Udrea ar fi vrut să spună și el ceva, măcar cîteva cuvinte, însă nu le găsea. Ori erau, poate, prea multe de spus și nu încăpeau în cașeta minuscule a unei întreruperi, așa că renunță.

— Facă Dumnezeu, Toma, să pot găsi o cale cît mai curînd. Cît mai e timp. Am de răzbunat o mamă și o nevastă, cu a căror sacră amintire trăiesc și astăzi. Mai am de răzbunat apoi viața mea spulberată. Dacă le va folosi și altora, cu atît mai bine, dacă nu... Oricum, pentru mine a devenit un ideal. Avem nevoie de o lume în care nu plutonierii camuflați în medici să decidă soarta științei, nici zarzavagii politici. O lume în care capacitatea și bunele noastre intenții să evolueze în deplină libertate.

Ani și ani de zile, Toma Udrea trăise cu sentimentul că nimic nu i-a rămas necunoscut din datele esențiale ale vieții lui Christoloveanu, pe care-l prețuia, printre altele, și pentru limpezimea existenței sale intime, lipsite de orice sinuozități. În tot acest timp, însă, el suferea, cu o demnitate și cu o forță morală, după cum se dovedea acum, supraomenească. O admirație aproape pioasă îl în-

demna să se ridice și să strângă mîna uscățivă, în aparență slabă, a acestui om, care știuse să-și tăinuiască atîția ani și cu atîta strășnicie durerile, ferindu-le de vulgaritatea, care le pîndea la ieșirea din mister. Dar el se opunea din răspuțeri acestui impuls, temîndu-se ca nu cumva, printr-un singur gest sau cuvînt impropriu, să distrugă oglinda în care Christoloveanu își privea sufletul și viața, dezvăluindu-i-le în sfîrșit și lui, numai lui.

— Da, ar cam fi vremea să mergem acasă. Roxana, probabil, ne așteaptă cu masa.

Christoloveanu își curmase brusc confesiunea, trecînd la platitudini domestice, cu aerul dezo-rientat și nemulțumit al omului pe care un intrus îl smulge dintr-o lectură captivantă. Îi surprinsese, desigur, neastîmpărul, și Udrea, deplorîndu-și inabilitatea în a-și disimula total sentimentele, își mai aprinse o țigară, în ciuda senzației de sufocație, care-l avertiza că e aproape de capătul puterilor.

— Aș vrea să mai discut cu tine despre boala mea și despre celelalte, să mă confrunt. Dar altă dată cînd vom fi mai puțin hărțuiți. Pentru moment, n-am făcut, eufemistic, decît o operație exploratrice. Abdomen putred, închiderea imediat, orice intervenție directă ucide pe loc. Nu abandonăm, însă, fără o întrebare capitală. E suficient, oare, să constatăm că am fost niște oameni de bună-credință și ne-am izbit toată viața de niște

mișei ? Avem dreptul să ne resemnăm la constatarea că, după atâtea lovituri din partea mafiei carieriste, am fi, se pare, definitiv înfrinți în această bună-credință ? Asta să fie totul pe lume ? Să nu ne mai fi rămas nimic de făcut ?

Panait Christoloveanu tăcu. Părea să aștepte un răspuns, dar Udrea își dădea seama că nu de la el îl așteaptă, căci nu-l întrebaseră pe el. Poate pe nimeni.

— Se ciocnesc două lumi. Pe una o cunoaștem, e lumea care ne-a decepționat, ne-a înfrânt. Cea-laltă ? Nici unul dintre noi nu o știe. Dar e posibil să semene cu asta, de vreme ce se înfruntă între ele ? Rămîne să vedem, Toma, și din această întrebare se naște cel puțin speranța, adică tocmai ceea ce îi trebuie omului, ca să supraviețuiască durerii.

Ciocănea mărunț, cu degetele, în marginea fotoliului. Ochii i se afundaseră. Udrea întrezărea cum din nou se luptă cu sine, spre a-și menține echilibrul interior.

— Esențialul e, mai avem noi atîta putere, încît s-o pornim de la capăt ? Pe celălalt drum, pe care s-ar putea să întîlnim întruchiparea materială a acestei speranțe, dar poate și cea din urmă, cea mai gravă decepție, dincolo de care nici speranța nu mai există.

Se ridică încet și, un răstimp, privi undeva, în gol, dincolo de Udrea, deși ochii li se întîlneau. Apoi, începu să se plimbe înapoi și-ncolo, cu pașii

lui mărunți, obișnuiți, despre care Ūdrea crezuse douăzeci de ani că sînt pașii unui om în general senin, fără meandre sufletești.

— Sînt mai bătrîn, dar mă încumet. Refuz să pier ca un ciine, strivit sub lada de gunoi și dogme. Dacă tot e să pier, atunci să pot spune că măcar o dată am încercat să trăiesc. Toate sînt însă destul de haotice și mă gîndesc la Geneză, înainte de ea și la zilele ei. Nu știu dacă și unde vom găsi, știu însă ce anume caut, căutăm sau trebuie să căutăm amîndoi : libertatea conștiinței noastre. Posibil să fie nevoie de ani spre a străbate un astfel de drum. Și vom fi obligați să fim fără cruțare, Toma, pentru că altă speranță nu vom mai găsi niciodată.

Partea a patra

VIOLONCELUL

O noapte și două zile, Maria Bogdan locui la o prietenă a ei, undeva, prin cartierul Rahova. Prietena aceasta era de fapt o consăteancă mutată de cîțiva ani la București și căsătorită cu un chirigiu. Sora le spuse că nu mai poate îndura spaima pe care i-o pricinuiau bombardamentele aeriene. Și-a dat demisia de la spital și are de gînd să se ducă acasă, în sat, să rămînă acolo pînă se va sfîrși războiul.

Soții Leuștean, la rîndul lor, nu mai puteau nici ei să stea și să aștepte moartea în București. Erau hotărîți să se refugieze la Urziceni, unde el auzise că ar găsi și ceva de lucru, în timp ce aici nu mai are nimeni nevoie de căruța și de calul lui.

Oamenii o primiseră bucuroși și totul se desfășură cu bine în prima zi și peste noapte, pînă cînd, în ziua următoare, Elena Leuștean o întrebă

de ce mai zăbovește în iadul ăsta ? Nicăieri nu e mai sigur ca la țară.

— Să nu-ți închipui că te dau afară, Doamne ferește ! Poți să rămii la noi cît poțesteți, dacă vrei poți să mergi cu noi la Urziceni. Dar dacă tot te-ai hotărît să fugi de bombardamente... Ieri a murit o vecină, avea trei copii. Au murit și copiii. Pe bărbatu-său l-au dus la balamuc.

Ea îi spusese că diseară pleacă. Diseară sau mîine. Mai avea niște treburi, de asta n-a plecat imediat, cineva trebuia să-i înapoieze niște bani. Către seară, le mulțumi pentru găzduire. Va trece pe la persoana cu banii și va pleca la țară. Chiar dacă nu-i dă banii, tot nu mai rămîne.

— Simt c-am să ajung și eu la ospiciu. Părăsiți și voi Bucureștiul, cît mai repede. Să ne vedem în pace.

Umblă cam o oră pe străzi, la întîmplare, însă cu pași fermi, ca un om care se duce la o țintă, cu treburi precise.

Apoi, pe cînd întunericul începea să sugrume orașul camuflat, se simți stingheră, din ce în ce mai stingheră. Era, probabil, simțămîntul acela, de o neînțeleasă tristețe, care-o cuprindea întotdeauna cînd cobora amurgul, oriunde s-ar afla și oricît de veselă ar fi fost pînă atunci. Dar tristețea asta nu se risipi, cum se risipea, de obicei, după un răstimp oarecare, ci creșcu și se făcu amară. Un gol se căsca în jurul ei, din ce în ce mai larg,

și bălăriile neliniștii îi invadară sufletul. Nu mai avea pe nimeni, își pierduse rădăcinile, nimic n-o mai lega de viață. Și se întrebă dacă făcuse bine părăsind spitalul. Aceste rădăcini esențiale, pe care le descoperise cu ajutorul lui Moiceanu, nu mai existau, le-a retezat ea însăși, prin dispariția ei, și abia acuma, rătăcind de colo-colo, dezorientată, le constată importanța, cînd nu le mai are. Cînd nu cunoști un lucru, poate suferi, dar măcar nu știi de ce, nu l-ai cunoscut. Suferi, însă, de o mie de ori mai mult dacă-l pierzi, după ce ai apucat să-l cunoști, să știi că el există pe lume și să te bucuri de frumusețile lui. Pe urmă, se gîndi că poate e mai bine astfel, cu legătura pierdută, decît arestată. Dar nu era o scuză falsă, nu se mințea pe sine însăși, nu-și ascundea vinovăția ? Trebuia să chibzuiască mai în amănunt, nu în noaptea asta, rătăcind pe străzi, în această inutilă libertate, ci înainte de a părăsi spitalul. Dacă totuși doctorul Pavel a exagerat ?

Cîndva, la una dintre întîlnirile lor, Moiceanu îi spusese că această libertate, chiar și ciopîrțită, e, oricum, mai prețioasă decît închisoarea, în lupta pentru libertatea cealaltă, deplină și adevărată. Îi dădea dreptate, dar cu o condiție, să nu-ți pierzi legătura cu ai tăi, să nu te înghită acest gol. Dacă te arestează și divulgi ceva, ești un trădător. Dar dacă-ți tai tu însuși orice legătură, atunci ce ești ?

Întunericul se făcuse dens, arareori mai des-

lușea cîte o pată mare, cenușie, în dreapta sau în stînga, cînd trecea prin dreptul vreunei case mai înalte, cu albul pereților încă nealterat de fumul exploziilor sau de funinginea incendiilor. Mergea de la o vreme cu pași rari, ca să nu se izbească de dărîmături ori să se prăbușească în vreo groapă de pe urma bombelor. Străzile erau negre și aproape pustii, iar cînd se întîmpla să zărească o diră albastră, de lanternă camuflată, se ferea din calea ei. Putea să fie lanterna unui om de treabă, dar tot atîta de bine a unui polițist.

Se uită la ceas, ar fi vrut să știe cam de cîte ore rătăcește astfel, însă nu văzu nimic, lună nu era, și stelele, pierdute. Apoi simți deodată cum o cuprinde foamea, o foame urîfă, sălbatică și tot atunci se dezlănțuiră mugetele scurte, sinistre, ale unor animale aeriene, de metal. Ori, poate, izbucniseră întii sirenele și pe urmă foamea, nu știa.

Străzile se umplură de oameni, care fugeau, oameni care se strigau unii pe alții, oameni care, fie că alarma îi smulsese din somn, fie că o așteptaseră, alergau îngroziți, ciocnindu-se unii de alții prin întuneric, și se mistuiau sub pămînt, ca să înșele moartea. Începu să alerge și ea, alerga de frică, dar nu era în întregime frica ei, astfel își spunea în timp ce alerga, era în parte frica celorlalți, o molipseau. Și trebuia să fugă o dată cu toți oamenii, spre a nu atrage bănuiala gardienilor sau a patrulelor, care vegheau ca tragedia

să se desfășoare conform regulamentului. E caraghios să-ți cauți moartea ori să fugi de ea cu pașii altora, de vreme ce e moartea sau e viața ta, dar, și mai caraghios să fii bănuț pentru că stai pe loc, nu pentru că alergi.

Se auziră primele explozii, undeva, nu prea departe, și măruntaiele pământului vibrau, cînd ea, împinsă de la spate, se pomeni pe treptele unui subsol. Jos, un fel de labirint cu galerii înguste, într-o tăcere înghețată. Fiecare, odată ajuns în adăpost, nu mai scotea o vorbă, asculta, înfiorat, căutînd să audă, dacă nu să și vadă ce se petrece afară, de unde în orice moment putea să năvălească moartea. Era arhiplin, și ea, încercînd să se strecoare prin înghesuială, în căutarea unui colț mai larg, abia mai respira, din cauza lipsei de aer. Becurile tremurau și, în lumina lor sleită, nu înțilnea decît chipuri de ceară sau de piatră-vînată, femei cu copiii ghemuiți în ele, bărbați cu părul zburlit, apoi un grup amestecat și, în sfîrșit, un loc liber pe o bancă din fundul ultimei galerii.

Se așeză și nu se mai gîndi la alarmă, nici la foamea pe care se părea că și-a învins-o prin voință. Gîndurile i se concentrară asupra adresei date de Moiceanu și a consemnului cu ouăle și cu găinile de vînzare. Se mai gîndise la asta și în cursul dimineții, după întrebarea Elenei Leuștean, dar găsise că, de vreme ce nimeni nu i-a comunicat ziua și ora prezentării, nu-i era îngăduit să se arate pe acolo. Își frămîntase mintea toată

ziua și nu descoperise încă altă posibilitate, cît de mică, de-a încerca să-și refacă legătura.

Pămîntul se scutură, cu un răsunset înăbușit, clădirea se legăna și pereții trozneau. Subsolul, prin urmare, nu era decît iluzia salvării, o singură bombă în plin i-ar lichida pe toți, și poate-ar fi mai bine, s-ar liniști și ea. Țîșni de pe bancă, îngrozită de ideea aceasta criminală, și recăzu la loc, moale, fără o fărîmă de putere.

Bărbatul de alături îi puse o mîna pe umăr, șoptea. Să nu se sperie, să stea lingă el, să nu producă panică, panica se soldează cu oameni striviți în picioare, să-și ție firea, o apără, el, adăpostul e solid, doar n-o avea pereții de carton, imposibil să nu aibă planșee de beton. Sporovăia într-una, și ea simțea cum îi tremură mîna pe umărul ei. De ce să-i fie frică? Oare cîte planșee să aibă? Oricum, e mai bine decît afară. Afară mai ard cîteva zeci de case și altele se năruie, în noaptea asta mai pier cîteva sute de oameni, probabil au treabă pe lumea cealaltă. Mai rău e de schilozi, ăștia nu mai au nici o treabă pe pămînt și nici nu i-a chemat nimeni în cer, să le dea de-lucru pe-acolo. Nu-și mai lua mîna de pe umărul ei și ea se temuse că e un individ cu intenții scîrboase, dar timpul trecea, iar el rămînea rezervat, atîta doar că mîna-i tremura mereu, și poate nevoia lui dă a șopti într-una venea din spaima de moarte, cunoscuse mulți bolnavi, de obi-

cei tăcuți, dar care, în adăpostul de sub garajul Salvării, deveneau dintr-o dată enervant de vorbăreți, pînă se termina bombardamentul. Sau, poate, era un om cu mințile turburi, prea vorbea uneori fără noimă.

Pămîntul continua să se scuture, ținea cu orice preț să se descotorosească de clădirea, pe care-o purta în spinare. Clădirea continua să se legene, pereții continuau să trosnească la încheieturi, ea continua să caute o ieșire din golul în care nimerise, și deodată se pomeni cu gîndul la Stamate. Privirea lui timidă, dar ocrotitoare, acum ar odihni-o. Apoi, retrăi fulgerător întîmplarea din gheretă și o silă fără margini o cuprinse, aceeași silă de după întîmplare, față de sine, de tot ceea ce era al ei, de la trup pînă la suflet, față de bărbatul nebun de lingă ea, a cărui mîină continua să tremure, deși el amuțise, și față de toți și de toate, de la făpturile înghesuite, cu chip cadaveric, care sedeau pe ciment, rezemate de pereți, pînă la schilozii nebunului, care n-aveau nici o treabă, nici în cer, nici pe pămînt. Cu această silă revărsată în ea nu se va mai putea uita niciodată în ochii nevinovați ai lui Dumitru.

Cînd bombardamentul se sfîrși, era ora trei și cinci. Durase două ore și ceva. Năvălind spre ieșire, oamenii făcuseră explozie, vorbeau în gura mare, nu se mai înțelegea nimic, se împingeau unii pe alții, parcă și mai grăbiți decît la sunarea

alarmei, copiii plîngeau, speriați de vacarm și de înghesuială. Bărbatul de lîngă ea îi mai spuse, strigînd, că trebuie să fi fost englezii, ei sînt specializați în zboruri de noapte, și acuma o lasă, se duce să vadă dacă nu i-au bombardat casa, apoi se mistui pe scări, în mulțimea obsedată, probabil, de aceeași grijă.

În stradă i se făcu din nou foame, aceeași foame rea, dureroasă. Se auzeau aproape pretutindeni clopotele isterice ale pompierilor. Pe cer se deschisera ochiuri largi, de lumină, în care scînteile incendiilor păreau noianuri de stele prăbușite, și trîmbe de fum înghițeau din cînd în cînd limbile de foc.

Tîrziu de tot, cînd orașul recăzu în amortire și gardienii se uitau, bănuitori, la fiecare ins întîrziat, Maria Bogdan își spuse că nu mai poate zăbovi pe străzi, se expunea prea mult. Regreta că totuși nu mai rămăsese măcar o noapte la Elena Leuștean. Ar fi avut acolo ceva de mîncare și, în orice caz, un adăpost mai sigur, pînă a doua zi. Pentru că se hotărîse, va încerca a doua zi, cu toată prudența, la adresa încredințată de Moiceanu.

Se întoarse și se furișă în subsolul acuma pustiu, cufundat în întuneric. Nu mai era mult pînă la ziuă, se va cuibări aici. Se așeză, dibuind, pe o bancă de lemn, cu spatele lipit de perete. Oare mai e în spital? În dimineata plecării ei, doctorul

Pavel zicea că-i va face ieșirea. Toate se învîrteau din nou în jurul ochilor blînzi ai lui Dumitru, iar ei i se părea ciudat, și din nou îi era rușine de întîmplarea din gheretă. Apoi căzu în golul unui somn cu ameteți.

Cînd părăsi subsolul, era ora opt. Aerul proaspăt și lumina o mai înviorară. Se afla pe strada Sfîntul Ionică. Peste drum, văzu firma unui birt popular. Intră, mîncă o ciorbă de burtă și un iaurt, și plecă repede, în direcția opusă, spre strada Cîmpineanu, unde se urcă în tramvaiul șase.

Tramvaiul nu circula, însă, decît pînă la Gara de Nord, deoarece, mai încolo, toată Calea Grivitei era un lanț nesfîrșit de ruine. Restul drumului, cam vreo zece kilometri, îl străbătu pe jos, trecînd peste mormane de moluz fumegînd sau prin gropile deschise de bombe. Simțea uneori nevoia să se uite în urmă ca să vadă dacă se ținea cineva după ea. Dar era un lucru cu desăvîrșire oprit, se putea trăda singură, și atunci făcea cîte un ocol pe străzi laterale și cotite, mergînd liniștită, ca un om fără nici o grijă deosebită, și uitîndu-se numai înainte.

Cînd trecu pe lîngă Atelierele C.F.R., se gîndi la Moiceanu, care ani de zile a lucrat aici. „Aștepți la spital, nu te miști din spital pînă nu ai vești de la mine.“ Din nou se temea că săvîrșise o greșeală de nereparat. Abia se liniștise oarecum, furată de speranță, și iarăși apăreau îndoielile.

Ceva mai încolo, din rumegușul acestor îndoieli, răsări o idee.

Căută un telefon public, formă numărul spitalului și, când veni răspunsul, întreabă de sora Maria.

— Nu mai lucrează la noi.

Era un glas bărbătesc, parcă al doctorului Pavel.

— Dar cine o caută ?

— Mulțumesc, o prietenă, mulțumesc. Bună ziua.

— Alo ! Alo ! Dudaie, un moment !

Nu mai avea acuma nici o îndoială, era doctorul Pavel.

— Dacă o întâlnești, să-i spunei că o caută cineva. Știe ea cine.

Telefonul se închise imediat, ca și când medicul s-ar fi temut de ceva. Ea își continuă drumul, bucuroasă că-i venise ideea să verifice atmosfera din spital. Acuma, cel puțin, e sigur că agentul și-a dus planul la îndeplinire. Cine altcineva s-o caute, decât poliția ? La ora asta, ar fi fost arestată, așa încît pînă una, alta n-a procedat rău.

Trecea pe sub podul Constanței. Nu mai simțea nici o frică, de nimeni și de nimic. Primejdia era reală, și o primejdie trebuie învinsă cu orice preț. Se cere doar să procedeze cu maximă prudență, ca să nu abată această primejdie și asupra altora. Dacă va izbuti să restabilească legătura, va fi foarte bine. Dacă nu... dacă nu...

— Nu, domnule director, regret dar nu pot accepta.

Doctorul Pavel se uita la Mouscha prin lumina verzuie, pe care lampa de birou o iriza între ei. Se ridicase de pe scaun, pregătindu-se să plece.

— Poate se oferă altcineva.

Era o aluzie ironică la adresa lui Mihai Vasilescu, care şedea în fotoliul din dreapta. Doctorul Mouscha trecu peste ea.

— Dragă Pavel, am impresia că nu m-ai înţeles. De ce nu mai stai ? Te asigur că mi-e destul de penibil, eu n-am avut niciodată veleităţi de director. M-am pomenit locţiitor delegat, şi n-am avut încotro. Să sperăm însă că războiul nu va mai dura mult sau că măcar profesorul va fi demobilizat în curînd. În fond, rugămintea mea e normală. Ai fost colaboratorul lui cel mai apropiat şi e cunoscută pasiunea dumată pentru bunul mers al spitalului. Crede-mă, dacă ministerul nu se dispersa, discutam imediat cu ei. În orice caz te-aş fi propus pe dumneata.

— Vă mulţumesc, zise Pavel.

Doctorul Mouscha acceptă şi această ironie, care, de astă-dată, îl viza pe el însuşi.

— Te rog, mai meditează. Propunerea mea, în definitiv, care este ? Ocupă-te şi dumneata temporar de administraţia spitalului, dă-mi o mîna de

ajutor, se poate ? Sîntem colegi, totul a venit prin surprindere.

— Îmi pare rău, mi-e imposibil, domnule director.

— Dar, te rog, să terminăm o dată cu acest domnule director.

— Haide, mă Pavele, dă-o naibii ! Mare scofală, să iscălești niște hîrtii pe care ți le-aduce Popescu ! Sau celălalt, Făurel. Vă salut ! iscălești — Vă salut ! și gata.

Intervenise, în sfîrșit, Mihai Vasilescu. Își pilea unghiile, după ce, cu un aer quasi-absent, le tăiasese minuțios cu foarfeca pe care-o purta întotdeauna la el. Lui Pavel, pe de o parte, îi venea să rîdă, pe de alta, l-ar fi luat la palme. Reveni cu privirea către scaunul în care se obișnuise să-l vadă pe Udrea, îi aminti lui Mouscha că e ora contra-vizitei și plecă. Un timp, se lăsă liniștea, apoi Vasilescu izbucni în rîs.

— Măi, Jeane, mare porc ești !

— Poftim ? !

— Porc, dar simpatic.

— Ascultă... Vasilescule ! Nu fii cretin. Ce mai fac mîinile tale ?

— Bine, domnule director, mersi. Tot cu mînuși operează, ca și-ale altora. Poate chiar *mai* cu mînuși.

— Termină o dată și tu cu domnule director ! Păstrează formula pentru alte ocazii.

— Tocmai de-aceea. Exersezi. Vrei să mă încurc și să-ți spun de față cu alții : „Porc ești, măi Jeane“ ? ! Ar fi prea de oaie, chiar dacă aş adăuga : „Porc, dar simpatic.“

— Hai sictir ! Tocmai de la tine nu m-aşteptam.

— Curios... De cînd ne cunoaştem, ți-am spus deseori că ești porc, tu m-ai sictirit și nu s-a supărat nimeni. În schimb, eu aştept demult să-mi dai cota-parte din chistul hidatic. Cînd îmi dai banii ? Cît despre director și nedirector, fii liniștit, nu te fac de rușine.

Mouscha îi mai ceru o dată să înceteze, îndeosebi cu lamentațiile, apoi îi explică în cîteva cuvinte de ce insistase pe lîngă Pavel, aproape convins că acesta îl va refuza.

— Așa încît oricînd vei putea susține că l-am solicitat întîi pe el și a refuzat. În situația asta, drumul tău e liber, puteai sesiza și singur.

— Știu, știu ! Eu să stau în spital toată ziua, să mă ocup de gunoi, de calorifere, iar tu să te cari frumușel la Snagov, pe marginea lacului, unde plouă cu funigei, nu cu bombe. Să scoți castanele cu mîinile mele.

— Iar mîinile ? ! M-ai înnebunit cu mîinile astea, de ingrat ! Credeam că am în tine un prieten, și nu ești decît un poltron.

Sună telefonul. Jean Mouscha îl lăasă să sune de mai multe ori și abia după aceea răspunse. Era Nicolae Grigoriu.

— Bine că ai apărut ! Te-am căutat dimineată.

— Știu. Trebuie să ne vedem imediat. Am de discutat cu tine ceva foarte important.

— Tocmai. Și eu tot pentru așa ceva te-am căutat. Dar cum să facem ? Nu pot pleca din spital.

— Pentru o jumătate de oră, insistă maiorul.

— Imposibil. Aștept o vizită.

— Atunci, viu eu la tine. Viu imediat.

Grigoriu închise, fără a mai aștepta confirmarea, și Mouscha puse receptorul în furcă, încet, gînditor. Mihai Vasilescu se ridică.

— Eu te las. Mai discutăm altă dată. Dar, te rog, adu-mi banii ăia.

— Bine, bine... Numai la bani îți stă mîntea. Vezi că am discutat cu Popescu posibilitatea unei remunerații suplimentare pentru tine. Cît privește onorariile de la bolnavi, sper că vei avea amabilitatea să nu lucrezi de unul singur. Și fii mai prudent, gîndește-te puțin și la viitor.

După plecarea lui Vasilescu, Jean Mouscha scoase din buzunar un plic roz, cu o margine ruptă. Îl cîntări un timp, sub clopotul de pergament verde al lămpii de pe colțul biroului, apoi extrase scrisoarea. O citise de atîtea ori, încît îi memorase conținutul aproape în întregime, dar erau momente în care o tristețe mai puternică decît indignarea îl împingea s-o citească din nou, în speranța că totul nu era decît o iluzie. Cu atît mai mult acuma, în așteptarea lui Grigoriu.

„Dragul meu Jean, iubitele, dragule...

Nu găsesc cuvinte să-ți spun cu ce durere mă despart de tine. Nu, nu, nu pot crede că mă despart, inima mea rămîne lîngă tine, pentru totdeauna. Mîngîierile tale, nopțile noastre din sera ta magnifică, cum n-am să mai găsesc niciodată, oriunde m-aș duce. Și tu nu vei uita, nu e așa, spune-mi că nu vei uita niciodată pe micuța ta Yvonne, pe care destinul a obligat-o să plece departe. Vai, cum aștept să mă întorc iar la tine și să nu ne mai despărțim niciodată ! Crede-mă, orice ai auzi despre mine să nu te-ntristezi, singurul adevăr e că sînt numai a ta, te vei convinge de asta în ziua cînd Dumnezeu ne va ajuta să ne regăsim.

Dacă ai ști cît am vrut să-ți vorbesc înainte de plecare și cum m-a durut gîndul că te voi îndurera, iar atunci n-am mai putut să-ți vorbesc. Să pleci printre străini, departe de țara ta, de care te leagă atîtea, unde lași în paragină moșia părinților tăi, de care nici nu știi ce se va alege și cine o va îngriji, și un om ca tine, cum nu mai e altul pe această lume nefericită.

Plec și nu știu unde mă voi opri. Poate voi aștepta la Berlin evoluția evenimentelor, poate voi pleca la Paris, poate în Italia... poate cine știe, peste ocean, nu știu, sînt desperată, și unica mea speranță au rămas acești ofițeri aliați, niște adevărați gentlemen, așa cum numai germanii pot fi, care mi-au oferit protecția lor și mi-au dat toate asi-

gurările că foarte curînd te voi revedea, dragul meu. Să nu fii supărat pe mine, nici pe Hans, căci nu este decît un prieten pentru mine și nimic altceva, care mă ajută să...”

Ușa se deschise cu zgomot și intră Grigoriu. Mouscha puse repede scrisoarea în plic și se ridică.

— Bună seara, Nic... Dar ce ă cu tine, arăți foarte rău.

— Ce e cu mine ? Văd că nici tu nu arăți tocmai bine. Citeai o scrisoare, dacă nu mă-nșel.

Mouscha nu răspunse. În grabă, lăsase scrisoarea pe masă. Era o imprudență, și regreta. Grigoriu îl măsură de sus pînă jos, apoi își smulse chipiul și-l aruncă pe canapea. Părul blond-roșcat și nu prea bogat îi stătea lins, transpirat. Obrajii îi ardeau, iar ochii, la pîndă, păreau totodată să ascundă ceva. Se cufundă în fotoliu, cu privirea către plicul de pe birou.

— Aprinde lumina mare, nu se vede nimic.

— Parcă totuși e mai bine așa, zise Mouscha. E mai intim.

Reașezîndu-se, se întreba ce să facă, să-i arate scrisoarea sau nu ? Luă o revistă de pe masă, o frunzări rapid, apoi o depuse, ca din întîmplare, deasupra plicului.

— Ce s-a întîmplat, dragă Nic ?

— Ce s-a întîmplat ? ! Mai nimic. Unde este Yvonne ? Ce știi de Yvonne ?

— Pe mine mă-ntrebi ? !... Nic, dragă, se pare că Yvonne...

— Nu, Jean, nu se pare, e chiar realitate !

Grigoriu se ridică brusc, scoase din buzunarul de la piept al tunicii un plic și-l aruncă pe birou. Avea în glas o deznădejde care lui Mouscha i se părea ridiculă. Acum gelozia, rivalitatea nu mai aveau nici un sens.

— Poți să citești. După cum vezi, e tot roz, ca al tău.

Mouscha întinse mîna, reflex, dar și-o opri la jumătatea drumului. Citind această scrisoare, se angaja implicit s-o arate și el pe cealaltă. Grigoriu desfăcu plicul și-i puse sub ochi scrisoarea deschisă, în bătaia lămpii.

— Citește, de ce eziți ? Nu ești curios ? Citește, Jean, ești prietenul meu cel mai bun. N-ai ținut seama că o iubesc. Acuma ne-a trădat pe-amîndoi.

Cele două scrisori erau aproape identice. „Dragul meu Nic, iubitele, dragule...” Poate din cauza grabei, poate din lipsă de fantezie. Era, în orice caz, o ironie teribilă, și Mouscha nu mai stătea să-și răspundă, se simțea pălmuit. Aceste palme dureroase îi produceau în același timp un soi de plăcere ciudată și se gîndea că dacă lui Nic i-ar trece prin minte să-și retragă prematur scrisoarea, îi va da cu ceva în cap. Acum voia el să citească, să suporte pînă la capăt cruzimea eliberatoare a acestor palme, cîndva delicate și tandre.

Sera magnifică era înlocuită cu splendoarea nopților cu stele de la țară, la marginea cîmpiei cu ierburi amărui, lîngă apa care murmură *ți-aduci aminte, în timp ce noi...* În locul zilei „cînd Dumnezeu ne va ajuta să ne regăsim“, Mouscha citi *cînd Dumnezeu ne va ajuta să ne căsătorim, în sfîrșit, ducînd o viață liniștită, pe pămîntul nostru sfînt*. Ruta probabilă a emigrării temporare era aceeași, pomenea și de ofițerii germani, numai numele lui Hans lipsea cu desăvîrșire. Pe la mijlocul scrisorii, îl ruga să se interezeze, în absența ei, *de bucățița mea de moșie, pe care ne-am plimbat de atîtea ori sub clar de lună și care, bunul meu Nic... și așa mai departe*.

Grigoriu căuta să descifreze pe chipul lui Mouscha efectul scrisorii. Deslușea uneori ură, alteori durere, dar nimic nu era sigur, putea să fie totodată gelozie sau dispreț.

— Ei, amice, nici tu nu prea știi ce să spui.

Mouscha tresări, îi aruncă o privire neutră, și fără să-i răspundă, continuă lectura. Păstra aceeași tăcere impenetrabilă, cînd, după ultima frază, îi restitui scrisoarea. Grigoriu o băgă în buzunar, apoi întinse mîna către revista de pe birou, dar Mouscha i-o luă înainte, trase plicul și-l reținu. Deliberată sau din scuzabilă prostie femeiască, ironia Yvonnei, duplicitatea ei epistolară, trebuia să rămînă numai pentru el, unică, finală amintire, în exclusivitate, cu cinismul sau vulgaritatea ei.

— Te rog ! Am putea să-i păstrăm cel puțin o amintire frumoasă. Sînt convins că și tu ai iubit-o.

— Că și eu am iubit-o ? Eu o iubesc, n-am iubit-o ! Am dreptul să citesc ce ți-a scris.

— Drepturile se mai și prescriu, dragă Nic. Iar eu refuz să consider plecarea Yvonnei trădare. Nu e singurul om care pleacă din țară. Nu poți pretinde unei femei să-și sacrifice viața de dragul tău.

— De dragul tău sau al meu, nu mă privește ! Putea să aibă o explicație măcar cu unul din noi. În orice caz, eu n-aș fi părăsit-o.

— Dar ești un caraghios, Nic. Nu părăsești o femeie, care te-a și părăsit ? ! Calmează-te și judecă la rece. Una e durerea că ai fost abandonat, și altceva, să vezi, poate, cine te-a abandonat.

— Îți interzic să vorbești așa despre Yvonne !

— Tu îmi interzici ? Eu am numit-o întii trădătoare ?

— Asta mă privește pe mine. Sentimentele mele îmi dau dreptul să vorbesc cum îmi place.

Doctorul Mouscha scăpără bricheta, își mai aprinse o țigară, apoi se uită la Grigoriu cu o tristețe disprețuitoare.

— Într-adevăr. Iubește fiecare în felul lui.

— Ieftin, replică Grigoriu. E un cinism prea ieftin. Și n-am venit aici să-ți prezint condoleanțe. Tu n-ai primit decît ce meritai. În ceea ce mă pri-

vește, sînt oricînd gata să admit că Yvonne e nevinovată. E o victimă a acestor zile de panică.

— După cîte-mi amintesc, cînd te-a schimbat cu mine, nu era nici o panică.

— Ce vrei să spui ? Jean, nu-ți dai seama ce spui ! Ține cont că vorbești despre femeia care trebuia să-mi devină soție. Sînt convins că vei regreta într-o zi. Situația actuală a frontului nu poate să mai dureze. Rușii vor fi respinși, vom reintra în normal, iar Yvonne se va întoarce. Se va întoarce, ea știe cît o iubesc, altfel nu-mi încredința mie grija averii ei. Jean, arată-mi scrisoarea !

— Permite-mi să nu ți-o arăt. Există o Yvonne pentru tine, există... sau a existat o Yvonne pentru mine. De ce să le facem să semene una cu alta ?

Cu un gest brusc, la care Grigoriu nu se așteptase, Mouscha rupse scrisoarea în cîteva bucăți.

— Jean, e o crimă ! Fii măcar o dată loial !

— Sînt chiar foarte loial. Și poate nu vei ști niciodată cît de prieten ți-am fost astă-seară.

— Minți ! Minți ! Tu ai împins-o pe Yvonne în brațele nemților.

Jean Mouscha rămase calm, nemișcat. Surîdea. Hotărît, maiorul își pierduse mințile, de vreme ce era capabil să pronunțe o asemenea ineptie. Altminteri, ar merita să-l ia la palme. Îl urmări cum se agită de colo-colo, congestionat, cu ochii roșii, cu buzele livide. După un timp, Grigoriu se așază prin surprindere, apoi se ridică imediat și

dădu să mai spună ceva, exact în momentul în care intra Georges Mateeanu-Cîrleni.

Mouscha lăsă bucățelele de hîrtie să cadă în coșul de lîngă birou și porni în întîmpinarea lui. Sosise exact la ora stabilită de dimineață.

Bătrînul nu dădu mîna cu nici unul. Le spuse doar un bună seara plictisit, și după ce-i cîntări în treacăt pe amîndoi, luă loc pe canapea.

— Ei ! cum merge ? Cum merge, directore ? Judecînd după cum arătai adineaori, s-ar presupune că nu tocmai bine.

— Suficient de dificil. E un haos și-o anarhie în spitalul ăsta ! Simt un fel de rezistență tacită, cred că ar fi indicat să iau unele măsuri mai severe.

— Binișor, binișor, dragă directore ! E mai indicat să te faci întîi agreat, nu uita.

Georges Mateeanu părea obosit. Vorbea rar, uneori cu ochii închiși. Lăsat pe spate, picior peste picior, ciocănea cu degetele în marginea canapelei.

— Sună, te rog, să-mi aducă un pahar cu apă.

Mouscha apăsă pe unul dintre butoane.

— L-ați mai văzut pe Cantemirescu ?

— De ce mă întrebi ?

— Se pare că situația e destul de complicată, la Iași clocotește ceva.

Un răstimp, Mateeanu rămase cu ochii închiși, apoi îl fixă cu o privire de gheață.

— Ia ascultă, te poftesc să nu mai creezi panică ! Sună după apă și lasă prostiile. În mai puțin

de-o oră trebuie să fiu la Cîrleni. Vine și generalul dumitale, dacă te interesează.

Doctorul Mouscha mai sună o dată, și așteptară, dar nu veni nimeni. Mateeanu ciocănea din nou, cu degete tari, în marginea de lemn a canapelei.

— Sau n-aveți decît să vă duceți dracului cu toții, ca șobolanii !

Exclamația bătrînului îi lovi ca un trăznet, nu atîta pentru că strigase la ei, cît prin confirmarea acelor complicații la care se referise Mouscha.

— De-o viață întregă mă zbat pentru niște neghiobi ca voi, vă creez situații, vă scot din încurcături, voi luați totul, eu stau retras ca un pustnic... Mi-am sacrificat o carieră politică, mulțumindu-mă să vă împing pe voi de la spate, și, cînd lucrurile, din timp în timp, se complică, faceți pe voi.

Tăcu. Vorbise din ce în ce mai încet, și ei nu-și dădeau seama dacă din cauza dezamăgirii sau pentru că era prea obosit. Se remontă, însă, aproape imediat.

— Ascultă, Jean, ce ți-a comunicat Elvira în legătură cu...

Tăcu din nou și se uită insistent la maior, vizibil indispus de prezența lui. Apoi își întoarse ușor capul către Mouscha, care continua să apese inutil pe buton, și-l pufni rîsul.

— Lasă apa, nu mai e nevoie. Ne-am distrat suficient.

Cu o agilitate derutantă, părăsi canapeaua și porni în direcția ușii.

— Condu-mă, te rog, pînă la automobil, e cam întineric afară. *Bonsoire, mon petit colonel.*

Doctorul Mouscha îl urmă imediat, convîns că nu venise de la Cîrleni numai de dragul de a-i admonesta pe ei. Într-adevăr, pe coridorul pustiu la această oră, Mateeanu reluă întrebarea legată de Elvira, care se afla încă la Herculane. Dorea să cunoască poziția ei vizavi de vînzarea vilei de la Snagov. Vila fusese construită pe terenul și din fondurile lui, dăruindu-i-o, cu act dotal, cînd se căsătorise cu Jean, și voia să știe dacă ea se conformase sfaturilor sale.

Mergeau încet și din cînd în cînd se opreau. Înainte ca Mouscha să-i răspundă, de după colțul coridorului apăru, grăbit și alarmat, un bolnav în pijama.

— Ce-i cu dumneata aici ?

— Nu știu. Sună un nebun de undeva și nu știu de unde.

Georges Mateeanu surîse obscur și tuși, doctorul Mouscha îl trimise pe bolnav la culcare, asta nu era treaba lui, asta e treaba surorilor, chiar dacă pentru moment au pierit, sînt desigur ocupate, apoi îl luă de braț pe unchiul Elvirei, căci ajunseseră aproape de ieșire și camuflajul devenea total. Elvira îi comunicase că e de acord cu vînzarea, dar o vînzare fictivă, întrucît e unica ei proprietate imobiliară.

Mateeanu receptă cu satisfacție acest răspuns, care-i demonstra încă o dată inteligența și mai ales spiritul de prevedere al nepoatei sale, singura ființă la care ținea într-adevăr, nu numai pentru că, orfană de la cinci ani, o crescuse și o educase el, ci și pentru că îi semăna foarte mult și, dintre toți cîți roiau în jurul lui, cu interese mai mult sau mai puțin disimulate, numai ea era întotdeauna sinceră și dezinteresată, nu-i cerea nicio dată nimic, mulțumindu-se cu ceea ce se gîdea el să-i ofere, nu rareori o pusese la încercare sub acest aspect. Satisfacția lui era eu atîta mai profundă, cu cît, în ultimul timp, aproape toți ceilalți își cam pierduseră cumpătul. Una îi sfătuia el și alta dădeau ei să facă, deși îl consultau în permanență. Trebuia să depună mereu eforturi enervante în direcția lor, spre a nu-i lăsa pradă dezorientării, în vreme ce Elvira, cu toată distanța dintre Cîrleni și Herculane, unde se dispersase de asemeni la sugestia lui, încă de cînd nu era chiar cert că, în ciuda acalmiei de la Iași, rușii vor acapara Bucureștiul, continua să-i acorde, calmă, întreaga ei încredere.

Această satisfacție o păstră însă numai pentru sine. Lui Mouscha, care din nou îi cerea explicații, nu-i spuse decît să execute imediat dorința Elvirei, absolut fără nici o întîrziere. Să-și convoace chiar a doua zi avocatul și să nu mai pună întrebări inutile. Apoi îl înștiință, în treacăt, că nu va

mai părăsi ferma de la Cîrleni, deoarece, după unele informații ce-i parveniseră discret, nu era exclus ca guvernul, a cărui derută creștea de la o zi la alta, să-i stabilească, și nu numai lui, domiciliu forțat. Alții, printre care și Postolache, fuseseră recent internați în lagăr.

Vorbea lapidar, se apropiau de poartă. Virgiliu Munda era în Elveția, urmărea de acolo evoluția evenimentelor. Pînă la un punct, totul fusese prevăzut, dar unele lucruri, fie de culise, fie publice, se precipitau peste măsură și nu erau excluse surprizele, poate, chiar tragice, în orice caz democrația, astăzi rănită dintr-o singură direcție, se va afla curînd între două focuri. Gata, i-a spus suficient, el să facă exact ce-au stabilit, a, da, ar mai fi una, ministrul a dispărut. Pur și simplu, de cîteva zile, nu-i mai știe nimeni de urmă, nici guvernul, nici prietenii. Sînt presupuneri că s-ar fi sinucis, altele, că ar fi plecat în străinătate, incognito.

Doctorul Mouscha nu-l credea capabil să se sinucidă. Să se fi încurcat cu vreo actriță și să se ascundă cu ea, undeva, pentru cîteva zile, cum făcea în prima tinerețe, iarăși nu-i părea plauzibil, vremurile erau prea turburi pentru o asemenea aventură, iar el, cu timpul, pe măsură ce se maturiza, devenise chiar prea ponderat și prudent. Cunoscîndu-i această prudență, înclina mai degrabă către a doua variantă a misterioasei lui dispariții, exilul.

Mateeanu plecase, dar el era încă în fața porții, nu-i venea să se întoarcă la istericalele lui Grigoriu. Accesul de furie al bătrînului, apoi veștile dinaintea despărțirii, în ciuda tonului său relativ ironic și a unui calm regăsit, nu prevesteau că atmosfera se va clarifica prea curînd și poate cei ce se hotărîseră să părăsească țara, chiar cu prețul hazardului și al sărăciei, raționau cel mai practic. Elvira, însă, n-ar fi acceptat în ruptul capului să-l însoțească în străinătate, atîta timp cît unchiul ei rămînea pe loc. O cunoștea prea bine, îngrozitor de bine. În ultimii ani, cînd el se ridica împotriva acestei tutele capricioase, nu o dată ea, devenindu-i subit ostilă, urîndu-l chiar, îi declarase că e în orice moment dispusă să divorțeze, decît să comită ceva împotriva voinței bătrînului ori să-l abandoneze. Destul că, îndrăgostindu-se orbește, s-a căsătorit fără a ține seama de avertismentele lui.

Era întuneric, străzile, goale, tăceau, portarul stătea la cîțiva pași, așteptînd, probabil, să încuie poarta. Străbătu curtea, grăbit, decis să se debaraseze imediat de Grigoriu. Simțea că e primul lucru, pe care trebuia să-l facă, spre a-și regăsi liniștea necesară unei judecăți limpezi. Fapta Yvonnei, în ultimă analiză, nu era chiar într-atîta de reprobabilă. El nu se îndurase să se despartă de Elvira, desigur, dintr-o comoditate care acum, iată, mai rău îl incurca. Iar Nic, cu desperările lui lașe și vulgare, nu era în orice caz bărbatul care

să inspire încredere matrimonială unei femei cu subtilitatea și rafinamentul Yvonnei. Ce altă soluție putea să încerce, de una singură, în această situație? Și încă pe fondul instabilității generale. Un lucru îi putea totuși reproșa, însă nu acest Nic, ci el, numai el, pentru că el e acela care în fond o iubea pe potriva ei. Plecase fără măcar să-l întrebe dacă ar vrea sau nu s-o urmeze.

3

Acolo, în cartierul Străulești, nimic nu avea înfățișare de oraș. Totul, aproape de îndată ce trecuse pe sub podul Constanța, era mai degrabă un cîmp, pe care, la mijloc, îl despica un drum îngust și neîngrijit, pierzîndu-se într-o depărtare neînsuflețită. Cu cît înainta pe drumul acesta plin de gropi, cu atîta casele se împuținau, și ea nu mai vedea nici un om, vedea numai cîte un cîine sau cîte un cîrd de copii aproape goi, jucîndu-se prin bălării și prin șanțuri. Bărbații, cîți nu plecaseră la război, erau desigur la muncă, dar nu înțelegea ce se petrece cu femeile, de ce nu zărește nici una.

Străzile laterale, niște ulițe cu praful pînă la glezne, nu aveau nici o inscripție indicatoare, iar ea nu știa decît că strada Dobrogei, pe care o căuta, începea din șosea și că avea de mers pe această stradă cam vreo șapte sute de metri. Așa încît,

după ce se convinsese că nu e urmărită de nimeni, întreabă un copil.

Copilul o cîntări din priviri, cu o adîncă seriozitate.

— Da' de unde vii, tanti ? Vii de la țară ? Ai venit pe jos ?

— Da, puiule, tocmai de la Urziceni... Știi, trenurile nu mai merg.

— Aha ! De aia ești așa de murdară. De ce nu-ți scoți sandalele ? Că ți le rupi. Dă-mi cinci mii de lei.

Maria Bogdan îi dădu numai două mii, spunîndu-i că ea e femeie săracă și că pentru bomboane au să-i ajungă.

— Păi nu-i pentru bomboane. E pentru pîine, că mama-i bolnavă și tata-i pe front. Nu știi că iar s-a scumpit pîinea ?

Sora îi mai dădu o hîrtie de o mie. Cu toată mila, pe care i-o inspira copilul, nu avea nici ea prea mulți bani și trebuia să-și asigure cel puțin hrana. În zilele acelea de haos, inflația creștea aproape de la oră la oră și se putea pomeni peste noapte că nu mai are cu ce să cumpere nimic. Copilul ascunse repede hîrțiile la sîn, sub cămașa de cînepă, apoi îi arătă cu degetul cam pe unde venea strada Dobrogei și-o luă la fugă, fără nici un cuvînt, parcă temîndu-se ca ea să nu se răzgîndească și să-i ceară banii înapoi.

Cam după un sfert de oră se afla în fața unei porți de șipci inegale. Gardul era improvizat din

deșeuri de tablă, niște panglici lungi și înguste, cu zeci de găuri, ștanțate probabil la fabrica de unde fuseseră aduse. O curte mică și dreptunghiulară, cam cu o jumătate de metru sub nivelul străzii, iar în curte, aproape acoperită de ramurile stufoase ale unui cais bătrîn, o casă doar cu puțin mai mare decît înălțimea unui om, o cocioabă cu pereții cenușii, cu o fereastră joasă și cu acoperișul din petice de carton smolit. În fund, se zărea, printre frunzele caisului, un fel de a doua locuință, și mai mică decît prima, cu pereții galbeni, de lut, iar cu vreo doi pași mai la dreapta, o femeie smulgea ceva dintr-un strat.

Pretutindeni, o liniște moartă, neverosimilă, și sora nu cuteza să bată la poartă din pricina acestei liniști în care-și auzea bătăile inimii. Cînd, în sfîrșit, ciocăni de cîteva ori, văzu cum femeia tresare, aruncîndu-i o privire scurtă, pentru ca apoi să se întoarcă cu spatele. Ciocăni din nou, uitîndu-se mereu împrejur, pe furiș, ciocăni insistent, iritată de nepăsarea femeii, pînă cînd aceasta se decise să se apropie.

— Pe cine cauți dumneata ? Aici nu stă nimeni, toată lumea știe că sînt văduvă. De ce bați așa ?

Era o femeie între două vîrste, cam grasă, cu ochii de un albastru spălăcit, cu o broboadă verde în cap și încălțată numai cu niște șosete de lînă, rupte la degete și la călcîie. Ținea în poală cîteva fire de ridichi proaspete și se uita la ea cu dușmănie.

— Nu vă supărați, aș vrea să cumpăr niște ouă. Am auzit că aveți ouă de vînzare. În oraș nu se mai găsesc.

— Ouă ? Ce ouă ? N-am nici un ou. Caută dumneata pe la alții... Și nu te agăța așa de poartă, c-o dărîmi.

Simțind cum îi fuge pămîntul de sub picioare, Maria Bogdan se prinsese cu o mîna de poartă, ca să nu cadă. Erau, deci, toate pierdute. Încea să-și desprindă mîna de pe șipca putredă, își porunca să și-o desprindă și să plece numai decît, dar mîna nu asculta de porunca ei. Încotro să se ducă ? Nu mai vedea nici femeia, nici casa, nimic altceva decît frunzele caisului. Le zărea, însă, mărunte-mărunte, cît unghia, și departe, foarte departe, într-o depărtare care creștea cu o repezițiune amețitoare, iar frunzele se făceau și mai mici, din ce în ce mai mici.

Femeia din curte dădu să plece. Înainte de a se întoarce cu totul, îi mai aruncă o privire, ca să și-o întipărească bine în minte. Cînd o văzu cum s-a albit la față, se înspăimîntă.

— Ține-te bine de poartă ! Ține-te, să nu cazi.

Ea o deslușea ca prin sită, deși le despărțea numai gardul. Apoi o văzu deodată cît se poate de bine, chiar mai mare, parcă, decît în realitate, crescută ca printr-o lupă.

— Stai aici, să-ți aduc niște apă.

Femeia plecă în fugă, micșorîndu-se din nou, și în cele din urmă pieri în căsulia de paie, din fundul curții.

Pămîntul se legăna ușor sau, mai degrabă, se răsucea încet, cu tot ce purta pe el, nu însă suficient de încet ca să n-o amețească. Se învîrtea în jurul ei, numai ea rămînea nemișcată și poate de aceea virtejul se făcea din ce în ce mai puternic. Trebuia să reziste și, mai ales, să gîndească, să nu-și piardă luciditatea. Își înfipse unghiile pînă la durere în șipca porții. Lumina era tare, o orbea, și închise ochii. Privirea acelei femei, acum abia își dădea seama, fusese o clipă atît de iscoditoare, încît numai indiferență nu putea să însemne, în ciuda nepăsării ei la auzul consemnului, și începu să spere că nu s-a înșelat. Poate chiar apa nu era altceva decît un pretext de a o reține, ca să chibzuiască ea însăși. Poate nu numai mila o trimisese după apă.

— Ia, maică, de bea. Am venit.

Deschise ochii și văzu întîi o oală de lut, cu gîtul înalt, întinsă peste poartă. Pe urmă surprinse un interes adînc pe chipul ridat al femeii. De astă dată era sigură, ceva se pritocea în mintea acestei femei, care-o iscodea într-adevăr, deși figura i se schimbă brusc și obrajii, nu-i mai trădau decît aceeași milă cam exagerată. Bău o dată, apoi dădu din cap, strînse buzele și-i înapoie oala.

— Mai bea ! Ia de mai soarbe o gură.

Femeia aproape strigase, putea fi un semn că nu o lasă încă să plece, se mai gîndește. Apoi aruncase o privire în dreapta și una la stînga, parcă spre a se convinge că n-a auzit-o nimeni.

— Nu, mulțumesc, nu mai pot. Bună ziua.

— Maică, stai nițel. Ce ai ? Ești gravidă ?

Maria Bogdan se întoarse. Simți că e momentul hotărîtor, după ce, îndepărtîndu-se de poartă, o pusese la încercare. Nu se așteptase, însă, la o întrebare atît de caraghioasă.

— Ouă nu mai am, maică, le-am vîndut ieri.

Revăzu deodată caisul întreg, îl văzu cu frunzele mari, așa cum îl știa de la început, apoi văzu casa, broboada verde a femeii de dincolo de gard. Însă toate încremeniră astfel, nu aveau încă viață, trebuia să mai vină ceva, pentru ca să se reînsuflețească și casa și pomul, împreună cu cerul și cu pămîntul. Dar nu mai venea nimic, iar lumea rămînea la jumătate.

— Vă rog, aș mai bea niște apă.

— Ia maică, ia !

Glasul de peste gard era cald, sosea dintr-un soi de bucurie. Duse oala la gură, cu ochii închiși. Se sufoca, avea o sete care o ardea, putea să moară de atîta sete.

— Maică...

Nu apucase să bea. Pleoapele i se ridicară singure și ochii ei se înfruntară îndelung cu ai celeilalte, într-o tăcere de pîndă, vecină cu dușmă-

nia. Se simțea, la rîndul ei, supusă unei încercări, și asta îi dădea putere.

— Ouă n-am, maică. Dar am două găini de vînzare, dacă tot vrei să cumperi ceva.

Femeia o mai sfredeli o dată cu privirea, apoi surise cu un interes degajat, de precupeață sigură pe marfa ei.

— Nu le vînd scump. Dar nu le dau decît pe amîndouă.

Pleoapele-i căzură, de asemeni fără voie, și Maria Bogdan constată că vede mult mai bine astfel, cu ochii închiși. Vedea totul foarte limpede, vedea casa, femeia, drumul pe care venise aici, vedea adăpostul ticsit de oameni, unde se hotărîse să încerce totuși la această adresă, îl vedea pe Moiceanu, și lumea se reintegra, se făcea la loc, așa cum o știa dintotdeauna, nu avea nevoie să ridice pleoapele, ca să o vadă. Avea însă o mare nevoie de apă, niciodată nu îndurase o asemenea sete, trebuia să bea imediat. Bău mereu, și mai bău, era o apă rece și proaspătă, care-i tăia respirația, dar trebuia neapărat să mai bea, cel puțin o singură dată.

— Gata, maică, ajunge! Să nu dai în aprindere de plămîni. Nu mi-ai spus : iei găinile ?

Vocea de dincolo de poartă părea acum să spună gata, ce-aveai de auzit, ai auzit, acum dispari, n-ai decît să mai încerci peste un timp de două găini. Maria Bogdan îi înapoie oala, din care văzu că băuse mai mult de jumătate.

— Nu, mulțumesc. Eu după ouă venisem, nu-mi trebuie găini. Vă mulțumesc pentru apă, e o căldură de simți că leșini. Bună ziua.

Cînd ajunsese înapoi, în oraș, era ora patru după amiază.

Pe drum, pe la Piața Chibrit, cumpărase o jumătate de piine și o mîncase, nu-i era foame, se simțea bine, o dureau puțin picioarele, îi cam ardeau tălpile, dar în sufletul ei se reasezase liniștea. Avea grijă, doar, să treacă printre oameni cît mai neobservată și nu-și mai punea decît o singură întrebare : unde se va adăposti pînă sîmbătă, pînă poimîine ? La Elena Leuștean, nu era nimerit să se mai ducă. Nici în subsolul acela, poate în altul, însă nimic nu e sigur în astfel de locuri. Legătura e aproape refăcută, primejdia cea mare a trecut, așa că era liberă să i se facă frică, dar de astă-dată frica rămînea o amintire și ei i se părea deopotrivă de ciudat să n-o mai simtă. Întîi o așteptă, din ce în ce mai amuzată, pînă cînd își dădu seama că rîde de sine însăși. Apoi, o strînse o amărăciune, pentru că minutele treceau și nu găsea nici o ieșire. Descoperea cît e de singură pe lume, în asemenea împrejurări constăți cît ai trăit de izolat, cînd n-ai la cine te adăposti măcar o noapte. Îi cernea în minte pe toți cîți îi cunoștea, dar erau puțini și risipiți de viață, și în cele din urmă rămase, stăruiitor, numai la unul. Stamate.

Întîi, această idee o intimidă, ce să caute ea la un bărbat ! Apoi, aceeași singurătate, pe care o citise

atitea săptămîni în ochii lui, dar mai ales tăcerea acestuia din ziua cînd poliția răscolise spitalul în căutarea manifestelor și ajutorul mut din noaptea cînd, împreună, îl salvaseră de la arestare cel puțin pe unul dintre cei doi trecători ce-l aduseseră la spital pe Ionașcu, o făcură să se gîndească la el din ce în ce cu mai multă încredere. Adresa i-o citise odată în foaia de observații, nu se gîndise atunci la nimic special, dar iată că acum îi venea în minte. El era însă internat, și totul se făcu din nou nesigur și apăsător.

Se putea totuși ca doctorul Pavel să-l fi trimis acasă, parcă așa își amintea să-l fi auzit ultima oară, Pavel sau Udrea, în orice caz cineva anunțase că e aproape vindecăt, iar lipsa acută de paturi impunea să-i grăbească ieșirea. Oricum, nu strica să se convingă dacă mai e sau nu în spital.

Începu să caute un telefon public, ca să întrebe la camera de gardă, însă nu găsi, după multă vreme, decît unul defect. A se duce direct acasă la el, înainte de-a afla măcar dacă părăsise spitalul, era o nechibzuință totală, cine știe peste cine mai nimereste.

Se uită la ceas, era cinci fără douăzeci. Dar e Joi ! Dacă poimîine e sîmbătă, bineînțeles că astăzi e joi. Zi de vizită. Pînă la cinci. Își iuți pașii, apoi se opri brusc. Ori era o neroadă ori oboseala și căldura îi topiseră mințile, cum de-i trecuse prin cap să se furișeze în spital ? !

Se afla nu departe de Cheiul Dîmböviței, cam în spatele Prefecturii de Ilfov. Aici era însă instalat Comandamentul german și trebuia, deci, să părăsească locul acesta numaidecît. Ocoli spre Podul Senatului. Un copil rupea de pe gardul de fier al bordelului, pe lângă care trecu, niște afișe de reclamă ale unui teatru. Îl văzu abia în ultima clipă și se cam sperie.

— Ce faci aici ? De ce le rupi ?

— De Pirandello ! Așa scrie pe ele. Dumneata ce te bagi ? Ești de la circă ?

În ciuda răspunsului obraznic, băiatul se lipi de perete, cu un aer de mică jivină încolțită, și lăsă să-i cadă din mînă, la spate, fișiiile jupuite de pe gard. Ea îl scrută mai atent. Era un băiat cam de vreo nouă sau zece ani, cu părul vîlvoi, cu niște pantaloni scurți, foarte largi, care se vedea că fuseseră tăiați pur și simplu, fără nici o rețușare, din pantalonii lungi ai unui om mare. Apoi trecu mai departe.

— Tanti ! o strigă el.

— Ce e ?

— Stai să-ți desenez. Unde pleci ?

— Ce să faci ? !

— Să-ți aplic lămuriri. O dată m-am rugat de ăștia să mă lase și pe mine la teatru. N-au vrut, sînt niște ofticoși. Eu de-atunci le rup afișele... De ce te uiți așa, tanti ? Ești de la teatru ?

— Puiule, vrei să vii puțin mai încolo ?

— Nu viu. Ce vrei să-mi faci ?

— Nu-ți fac nimic. Ești fricos ?

Băiatul o cîntări cu o privire inteligentă, apoi porni după ea, nu tocmai alături. Cînd intrară pe o stradă vecină, îl rugă să se ducă pînă la spitalul de pe malul celălalt al Dîmboviței și să întrebe, în salonul numărul unu, de nenea Dumitru Stamate, iar dacă-l găsește să-i spună numai atîta : că l-a trimis nenea Manole, ca să-i ureze sănătate. Și pe urmă să vie tot în locul acesta, ea îl așteaptă aici și-o să-i dea niște bani, de bomboane.

— Ai înțeles ?

— N-am înțeles. Nu vezi că am mutră de elefant ?

Băiatul îi mai spuse că n-are nevoie de bomboanele ei, dar se duce, știe el de ce, și plecă repede.

— Să m-aștepți, tanti ! îi aruncă peste umăr.

Ea nu rămase exact în locul acela. Trecu după un colț, de unde putea să supravegheze tot drumul, pînă la spital. În cazul în care copilul e urmărit la întoarcere, ar avea timp să dispară.

Se scurseră cam zece minute pînă cînd băiatul reveni. Nu avea pe nimeni după el. Îl luă de mînă și porni pe altă stradă.

— Nu l-am găsit, tanti. Era acolo un moș. Zicea că nenea Stamate a ieșit din spital de vreo trei zile. M-a întrebat cine sînt. Păi nu vezi, nene ? Sînt un copil.

Plecase, deci, în aceeași zi. Poate nici nu aflase de dispariția ei, ceea ce cădea și mai bine. Scoase

o bancnotă și i-o întinse băiatului. El o luă, mulțumindu-i, dar îi atrase încă o dată atenția că nu pentru asta s-a dus, ci în primul rînd pentru că știe de la soră-sa cît de mult suferă oamenii din cauza dragostei. Ea simți cum i se urcă sîngele în obraji. Nu știa dacă l-ar lua zdravăn de urechi ori l-ar săruta pe frunte. Îl părăsi fără nici un cuvînt și porni întins spre Bariera Vergului. După cîtiva pași, se pomeni, însă, cu el alături.

— Tanti !

— Poftim...

— Dumneata ești gagică lui nenea la care m-ai trimis ?

— Pfui ! Cum vorbești tu ? ! Nu ți-e rușine, băiatule ?

— Lasă, tanti, că nu-i rușine. Sor'mea are și ea un gagic. Și nu-i face nimic. Zice numai că o să se-nsoare cu ea. Ce, e rușine, dacă te-nsori ? Mama zice că și eu o să mă-nsor într-o zi. Așa zice mama : „Vedea-te-aș odată și pe tine la casa ta, să ai și tu leafă, că nu mai am ce să-ți dau de mîncare“. Eu o întreb : „Și cînd e omul la casa lui, mamă ?“. „Cînd se însoară“. „Da' de ce ? Îi dă nevastă-sa leafă ?“ O dată, cînd am întrebat asta, mama m-a luat la bătaie.

— Cum asta ? ! Mama ta te bate ?

— Așa, cîteodată...

— Poate nu ești cuminte.

— Nu de aia mă bate. Mama mă iubește. Mă bate numai cînd n-are ce să-mi dea de mîncare.

Începea să-i placă de copilul acesta. Era isteț, avea un suflet curat, în ciuda acelor cuvinte, pe care probabil le deprinsese pe maidanele orașului. Ar mai fi mers cu el o bucată de drum, dar nu voia să-l expună vreunei primejdii, așa că, la primul colț de stradă, îl părăsi, chiar cu o oarecare asprime, spre a-l îndepărta mai ușor.

— Așa sînteți toate ! Vă faceți interesul cu noi și după aia plecați...

Reproșul caraghios al băiatului o urmări multă vreme. Cînd ajunse la Stamate, se înserase. Neștiind cum să procedeze, ca să nu atragă curiozitatea vecinilor, se plimbă un timp înainte și înapoi, pe trotuarul celălalt, supraveghind curtea, peste gardul nu prea înalt, și totodată strada. La un moment dat, i se păru că-l zărește cu o găleată în mînă, venind la cișmeaua de lingă poartă, mai degrabă îl ghici după statura lui uriașă. Traversă ceva mai încolo și se întoarse, trecînd chiar prin dreptul lui, ca să-l vadă mai bine. El era.

Cînd înțelese cine-l caută, Stamate lăsă jos găleata, pe care-o umpluse cu apă, o lăsă jos pentru că simțea că se făcuse prea grea. Apoi, gîndindu-se că poate sora venise să-i spună că-i pare rău de felul cum i-a vorbit ultima oară, îi păru și lui rău că-și făcuse în aceeași dimineată ieșirea din spital și mai ales că plecase fără să-i dea bună ziua.

O conduse în casă. Locuia într-o cameră șubredă, situată în fundul unei curți lungi, cu niște magher-

niște pe ambele părți. În lumina lămpii cu gaz de pe masa acoperită cu un jurnal îngălbenit, Maria Bogdan văzu un pat îngust, de lemn nevopsit, o ladă cu niște haine deasupra, un lighean rezemat de perete și o țoală lucrată din resturi de cîrpe, întinsă pe jos, lingă pat, ca să nu calci, cînd te scoli, direct pe pămînt. Un aer stătut arăta că multă vreme încăperea zăcuse închisă. Cîntări în treacăt, stingherită, toate aceste lucruri dezolante, apoi se întoarse către el. Stamate stătea încovoiat, ca să nu se lovească de tavan. Probabil, nu venise de mult, nu-și scosese încă salopeta. Își freca ușor cicatricea proaspătă de lingă ureche.

— Aoleo ! Am lăsat găleata la poartă.

El voise să spună că, de fapt, îi pare bine că nu l-a uitat, dar, întîlnindu-i privirea, pareă prea iscoditoare, se pomenise rostind cu totul altceva. Cînd se întoarse cu apa, o găsi așezată pe marginea patului.

— Știi, am venit la dumneata, ca să dorm.

— Să dormi ? !

— De ce te miri ? Nu mi-ai spus dumneata că n-am s-o mai pot duce mult așa ?

— Da... sigur că da, prea te zbăteau pentru toți.

— Dar la spital, oricît m-aș ascunde, tot mă scoală cineva. Și nu mai puteam. M-am învoit la sora șefă pe două zile, i-am spus că plec pînă acasă, s-a întîmplat ceva în familie.

Sora tăcu un răstimp, căutîndu-și cuvintele. Trebuia să-l încerce, să vadă ce știe în legătură cu ea.

— Dacă nu mă poți primi, nu-i nimic. N-am prins de veste cînd ți-au semnat ieșirea, altminteri întii te-ntrebam.

— Păi eu... Păi la mine... De fapt, eu sînt de vină, nu te-am căutat la plecare.

Nu avea, prin urmare, cunoștință de dispariția ei.

— Te rog să mă ierți, eram necăjit. Dar nu vezi dumneata ce-i la mine ?

— Nu-i nimic... Nu-i nimic, e destul de bine, aici e multă liniște. Și nu mă mai trezește nimeni.

— A ! ce e drept, de liniște-i liniște... Știi ce bine îmi pare...

— De ce-ți pare bine ? De ce-ai tăcut ?

— Așa, îmi pare bine că te pot răsplăti și eu cu ceva. M-ai îngrijit cu atîta...

Glasul lui Stamate devenise tremurător, nu mai comunica doar o recunoștință, ci trăda un sentiment, poate, mai adînc și decît prietenia, iar Maria Bogdan se ridică brusc de pe marginea patului. Simțise cum, într-o clipă, amintirea acelei silnice întimplări din gheretă o despică în două. Nu mai vedea decît negru, nu mai simțea decît silă, din nou aceeași silă față de sine, care, în vîrtejul ultimelor zile, păruse înecată pentru totdeauna. Nu numai că-l mințea pe omul acesta, o asemenea minciună putea fi pînă la urmă iertată, deoarece slujea o cauză comună, dar mai și profita de pe urma sentimentelor lui, pe care nu le bănuise atît de puternice, și nici măcar nu profita ca o

făptură ce se zbate pentru o credință, ci întocmai ca ultima nerușinată.

— Poți să te așezi aici, e mai bine decît pe dunga aia.

El aruncase hainele de pe ladă, îi oferea un loc mai bun, crezînd desigur că din cauza stîngiei tăioase s-a ridicat. Ea ar fi plecat imediat, ca să curme această mascaradă, să nu-și mai bată joc de bunătatea și de privirea lui senină, deși, își spunea, în fond nu e cu nimic vinovată de ceea ce s-a întîmplat atunci. Poate numai natura, că nu a înzestrat-o cu mai multă rezistență, ca să nu treacă prin ce-a trecut.

— O să cumpăr mîine un scaun. Știi, mie nu-mi trebuie scaun. Vin de la lucru sleit, mă așez pe pat și gata... Mie asta-mi ajunge.

— Îți ajunge ? Ești sigur de asta ?

Pusese întrebarea fără să gîndească, numai ca să nu-l lase să vorbească singur. Abia pe urmă înțelese, din tăcerea lui prelungită, că atinsese o rană. Și în același timp îi deschisese o speranță, poate și mai mult decît speranță, întrebarea ei inconștientă sîmăna a provocare, avea ceva din promisiunea unei femei ușuratică. Iar el continua să tacă, de astă-dată, însă, privind-o cu un soi de poftă. Era a lui, venise singură la el. Ce altceva putea să-și închipuie ? Cu toții sînt la fel, probabil, numai metodele diferă.

— Domnule Stamate. La ce te gîndești ?

— La nimic... Știi cum aș zice eu să facem ?

— Cu ce ?

— Cu odihna dumitale. Eu tot am să lucrez și în schimbul de noapte.

— Dar nu se poate ! Abia ai venit de la lucru. Și încă nu ești restabilit după boală.

— Sau, lasă, văd eu... Uite, asta-i tigaia... asta-i lampa de gătit... Am și niște prieteni... Asta-i farfuria... Am mai dormit eu la ei... Țștia-s cartofii, acolo-i undelemnul...

Avea aerul că spune : uite, toate astea ți le dau dumitale. Pentru totdeauna.

— Mîine, cînd ies de la lucru, mai aduc cîte ceva. O s-aduc și un scaun.

Lampa de pe masă începuse să fileze, pîcăind grăbit. El se duse și o potoli. Se făcu o liniște deplină, și ea nu știa cum să se poarte, pentru că nu mai știa ce să creadă. Trebuia, totuși, să spună ceva.

— N-ai un ziar curat ? Să-l schimb pe ăsta de pe masă.

— Ba, am. Trebuie să am... Stai, să caut, nu se poate să nu mai fie unul pe-aici... Ei, fir-ar să fie ! Știi, de la o vreme nu mai cumpăr ziare, n-ai ce citi în ziarele astea.

Căuta de zor și nu găsea. Răscolea un loc, trecea la altul și se întorcea. Nici nu prea avea unde să caute. Se făcuse roșu, ca un rac.

— Uite că nu e... Dar o să cumpăr și față de masă, am lipsit cam mult. Pînă una, alta, uite,

în sticla asta e gazul. Casă de burlac, ce să-i faci ? ! În cutia asta ții pîinea, dacă nu-i bine aici, poți să-i schimbi locul.

4

A doua zi, după ce scăpă de la uzină, Stamate se duse în Piața Națiunii, pe urmă în Piața de Flori, pe urmă în Piața Obor, însă peste tot prăvăliile cu scaune de vînzare erau închise. Nu mai cumpăra nimeni astfel de lucruri. Abia în ziua următoare găsi un scaun. Îl găsi, de ocazie, cu ajutorul acelor prieteni la care dormea. Era un scaun imens, negru, din lemn masiv, în stil florentin, cu spătarul înalt. Voi mai întii să plece cu el direct acasă. Apoi, în ciuda nerăbdării de-a ajunge mai curînd, se abătu pe la prietenii săi, unde se bărbieri și își schimbă hainele. La ei își păstra hainele cele mai bune, costumul lui de Duminică, fiindcă aveau șifonier. Ei îl priviră nedumeriți, toată vremea, dar nu-l întrebă nimic. Numai la sfîrșit, cînd îl văzură din nou cu scaunul la spinare, îi atraseră atenția să aibă grijă, să nu-și murdărească hainele.

— Ce te-ai gătit așa, ca un ginere pe tron ?

El dădu să le răspundă nu se știe, poate le-o fi gura aurită, dar în ultimul moment se răzgîndi, nu știa nici el ce-avea să iasă. Dacă ea nu vrea ? Așa

încît, în ciuda emoției, nu le mai spuse nimic și plecă.

După o bucată de drum, scaunul i se păru greu. Apoi și mai greu. Putea să tot aibă cam la vreo treizeci de chile. Îl mută pe celălalt umăr. Trecătorii se uitau după el, îi surprindea zîbind. Un cîine se ținu un răstimp pe urmele sale, lătrîndu-l de la distanță, pînă cînd, plictisit de indiferența lui, îl părăsi.

El îi lăsa pe toți în pace, nu se sinchisea. Îl preocupa un singur lucru, o singură imagine. Va intra cu scaunul în casă. Îl va pune în colț, lîngă ladă. Ea se va așeza pe scaun, el se va așeza pe marginea patului. Ea se va uita la el, poate puțin nedumerită, el se va uita la ea, poate puțin neliniștit, ca acum. Dar de astă dată o va întreba : „Știi ce ? Uite, vrei să fii nevasta mea ?” Adică nu. Ea va fi pe scaun, iar el îi va spune : „N-ai vrea să mergem puțin la șosea ?” „De ce să mergem puțin la șosea ?” „Ne mai plimbăm și noi, luăm nițel aer.” Sigur, așa va începe, e mult mai bine așa. Altfel se uită cineva la tine, cînd ești la șosea. Mai intră omul la o grădină, mai bea o bere, mai una, mai alta, e cu totul altceva, mai ușor se leagă vorba, se vede că nu ești chiar așa, fitecine, în papucii spitalului. Al naibii și scaunul ăsta ! Unul mai greu nu găsea ?

Cînd ajunsese acasă, constată că scaunul n-ar încăpea pe ușă.

— Nu-i nimic. O să-ncerc pe fereastră. Calul de dar nu se caută la dinți.

Vorbea ca pentru sine, dar mai mult ca să-l audă vecinii, care răsăriseră ca din pământ. Își trecu degetele prin spațiul gol de sub ușă și trase cheia afară. Convenise cu ea să se încuie pe dinăuntru și să pună cheia acolo, jos, în crăpătura unde ar fi trebuit să fie pragul. Descuie și intră.

La început, nu-și dădu seama ce se întâmplă cu el. Își spuse că poate nu mai vede bine. Apoi desluși foarte limpede. Lampa de gătit avea un luciu proaspăt, tigaia nu se mai afla pe jos, ci atârna de un cui, pe care cineva îl bătuse în perete, deasupra mesei. Masa era curată, furculița, lingura și cuțitul așezate frumos, pe masă, lângă sticla în care mai rămăsese puțin untdelemn. Patul, făcut, sticla lămpii de luminat strălucea ușor în semi-întunericul camerei. Totul arăta o ordine desăvârșită, așa cum și-o visase el întotdeauna, pînă și sărăcia obiectelor răspîndea acum o frumusețe, pe care n-o mai cunoscuse. Simțea că a făcut o mare, o hotărîtoare descoperire, și se întreba dacă aceste lucruri ale sale au tăinuit în ele întotdeauna o atît de turburătoare frumusețe, fără ca el să o poată descoperi singur, ori n-au ascuns nimic, niciodată, și numai ea le împrumutase ceva din frumusețea ei.

Ea, însă, nu era. Plecase. Lucrurile își pierdeau din strălucire, se întuneau, mîncate de cocleală și, după ce se mai uită o dată după ușă, îl înghiți

amețeala. Nu mai vedea nimic. Se așeză, bîjbîind, pe marginea patului, cu tîmplele în palme. Îi uruia capul, pietre de moară măcinau grăunțe în creierii lui.

Cînd, într-un tîrziu, îi reveni vederea, dădu cu ochii de colțul de lîngă ladă al camerei. Era gol, fără scaun. Apoi, deodată, văzu și scaunul, ca și cînd cineva l-ar fi adus pe nesimțite. Ori intrase singur. În orice caz, colțul nu mai era gol. E gol numai scaunul.

„Uite că nu mai mergem puțin la șosea“. Nu vorbea cu nimeni, dar glasul și-l auzea. Suna batjocoritor în camera pustie, parcă și rîdea. De fapt era un vis. Ea nici nu trecuse pe aici. Dacă venea într-adevăr, nu pleca așa cum a plecat. Iar el e un neghiob. Cum a fost toată viața. De asta și viața lui e goală, ca scaunul.

Începu să scotocească peste tot. Nu găsi nici un bilet. Ieși în curte și așteptă un timp, în speranța că o va vedea venind. Cînd se întoarse în casă, amurzea. Aprinse lampa și căută din nou.

— Domnu Stamate ! Camuflează, bre, omule, vrei să ne-nchidă ?

Suflă repede în lampă, nu de frica poliției, ci ca să nu mai audă gura vecinului. Rămase o vreme în fereastra deschisă, pe întuneric, cu ochii la cer, fără gînduri. Apoi ieși din nou în curte și se așeză pe scaunul lăsat lîngă ușă. Îl durea îngrozitor capul, cum parcă nu-l duruse nici după accident. La plecarea din spital, doctorul Pavel îi recoman-

dase insistent să evite orice emoție, mai ales su-
părările. La urma urmei, e adevărat, ce atîta chi-
și vai ? ! Nu merită. Dacă ținea cît de cît la el, nu
dispărea în felul ăsta. Ce dacă a dat nițel cu măt-
tura prin cameră ? Doar nu era să măture e
după ea.

A doua zi i se făcu dor de bătrînul Mogîrdea.
Era Duminică, zi de vizită, și el știa ce înseamnă
să zaci în spital și să nu vie nimeni la tine. Se
va duce să-l vadă.

— Păi ce ? La ora asta ? Mai e pînă la trei.

Portarul avea dreptate, era abia ora unu și ceva.
Se plimbă cîtăva vreme prin împrejurimi, apoi
reveni.

— Păi e numai două.

— Lasă, că știu eu... Uite de-o bere.

Portarul vîrî bancnota în buzunar și-i dădu
drumul să intre.

Cînd ajunsese la primul etaj, se pomeni întrebîndu-se
ce face dacă se întîlnește cu ea pe sală ? Pe
sală nu era însă nimeni. Înainte de a pune mîna
pe clanță, mai aruncă o privire în urmă, pînă în
dreptul scării. Aceași pustietate.

Bătrînul citea un ziar. Pandele minca iaurt, zicea
că nu i-i foame, dar se plictisește și așa vrea el :
să mănînce iaurt. Varlam Paraschiv juca țintar cu
un bolnav nou, pe care Stamate nu-l cunoștea.
Mai erau doi inși internați după plecarea lui din
spital. Unul, cu atele la ambele picioare, celălalt,

cu o platoșă de ghips, înghesuiți amîndoi într-un pat, din cauza lipsei de locuri.

— Zi așa, neică ! Nu ne-ai uitat. Mai bine mă trimeteau pe mine acasă, să văd, eu te uitam ?

Pandele rîse zgomotos, cu lingurița în gură, și Mogîrdea se înfurie.

— Vezi să n-o înghiți, agricultorule !

Apoi se ridică în capul oaselor și se lipi cu spatele de pernă.

— Ei, nea Dumitre ! Ce mai nou ? De ce taci ? Ce se mai aude prin oraș ?

— Cum te mai simți ?

— Păi cum adică să mă simt ? Nu se vede ? Doar n-oi fi Napoleon în mizerie ! Te-am întrebat ce e nou.

Discutară un timp despre mersul războiului. Pe bătrîn îl irita că Stamate, cam nervos, cu ochii mai mult în direcția ușii, sărea exact peste amănuntele cele mai importante. Stamate se gîndea cu tristețe la joile și la duminicile în care aștepta el însuși vești din oraș. N-avea însă vreme de pierdut cu amintirile.

— Pe aici nu mai vine nimeni ?

— Păi nu ziceai că nu e trei ?

— A, nu așa...

— Atunci cum ? !

— Cînd eram eu internat era mai multă viață. N-am văzut doctor, nu văd nici o soră...

— Mă miram eu să vii pentru mine.

Intimidat de exclamația lui Mogîrdea, care rămăsese același iscoditor de gânduri, voi să-i șteargă măcar cu o vorbă dezamăgirea, dar simți imediat cum o gheară i se înfige în mînă. Obrajii bătrînului erau albi ca varul.

— Ce ai, nea Vasile ? ! Ce mă strîngi așa ? Ți-e rău ? Să mă duc după doctor...

— Care doctor, ce doctor ? Ți s-a urit cu binele ? ! Să nu mai aud vorba asta.

— Dar... care vorbă ?

— Sst ! Lasă, nu mă-nterupe.

Dacă nu i se urise cu binele, trebuia să nici nu se mai gîndească la ea, Pentru el e limpede că de sora Maria se interesează, cu toate că nu i-a pronunțat numele. Îl știe el, l-a simțit mai demult, că i s-au aprins călcîiele. Prea își închipuie unii că, dacă n-are încă voie să se dea jos din pat, gata, nu vede, n-aude, nu știe nimic. Sst ! I-a mai spus să vorbească în șoaptă și să nu-l întrerupă ! El nu zice chiar să nu se gîndească la ea, pentru că, de fapt, merită să te gîndești, după cum s-a purtat cu lumea, dar să nu știe nimeni. Noroc că o fi prins de veste, cine știe cum, și a dispărut la timp, altminteri o luau ca din oală. Au căutat-o în tot spitalul, au luat declarații de la mai mulți, l-au pus și pe el să dea în scris ce știe despre ea. Păi, ce să știe el ? ! N-are ani și n-are fapte, ca să-i mulțumească pentru cum l-a îngrijit. Sst ! Uite că agricultorul parcă trage cu urechea. Nu e cum

l-a îngrijit, e cum a fost cu manifestele. Asta era buba. Pretindeau că ea introducea manifeste în spital. Care manifeste ? ! Ce manifeste ? ! Ce, el e nebun, să circule manifeste prin spital și el să nu afle ? Ce dacă zace de trei luni în pat ? Nimic nu se mișcă fără știrea lui, așa că nici un manifest, nici o soră, domnule comisar, asta știe el și asta iscălește, nimic altceva, oricine ce-ar zice.

— Sst ! E bine c-ai venit. Să știi și dumneata, să nu declari altfel, dacă te-ntreabă careva. Dar de ce te-ai ridicat ? Acuma mă părăsești ?

Glasul bătrînului se ascuțise brusc și întrebarea lui furioasă, după obișnuința cu șoapta, sunase ca o explozie. În picioare, lângă pat, Stamate se uita la el, dar nu-l vedea. Vedea numai colțul de lângă ladă și scaunul. Scaunul nu mai era gol. Dumneata ? ! Ai fost dumneata în stare de asemenea fapte ? *Nu, lasă-mă. Astea sînt... nu vreau să am de-aface cu astfel de lucruri.*

Era în noaptea cu bombardamentul, cînd el o căutase zadarnic, iar mai tîrziu a vrut să-i dea și ei gazeta descoperită sub pernă. După asta i-a mai aruncat o ultimă privire și l-a părăsit, lăsîndu-l cu mîna întinsă. Privirea ei era plină de o strălucire stranie. El a simțit cum crapă pămîntul, gata să-l înghită, apoi s-a supărat, a bănuir-o lașă, s-a întors în salon, amărît, și i-a dat gazeta lui Mogîrdea, într-ascuns.

— Nea Vasile, e adevărat ?

Bătrînul închise ochii și tăcu. Ceva mai târziu, îi deschise pe jumătate și-l măsură de sus pînă jos.

— Nu-i adevărat ?

— Trebuie să fii nebun. Te-am mințit eu vre-odată ? Să nu mai vii pe la mine.

— Bine, nea Vasile, mulțumesc. La revedere.

— Cum ? ! Ai și plecat ?

— Trebuie să plec, crede-mă. Am niște treburi urgente. Uitasem de ele. Să te găsesc sănătos.

— Adică zici c-o să mai vii ?

— Mai viu, n-avea grijă.

Pe trotuar, în fața porții, cîteva zeci de inși așteptau să intre la bolnavi. Stamate se înșurubă printre ei, pe unii îmbrîncindu-i, ca să iasă mai repede la larg. Era urmărită, singură, fără putere, venise la el în căutarea unei ascunzătorii cît mai sigure, iar el, în loc să stea mai mult pe lîngă ea, să simtă că e ocrotită, umblase razna după namila de scaun, pe urmă s-a mascat în ginere pe tron și după aia, dacă n-a găsit-o, s-a apucat s-o bește-lească. Dar de ce nu i-a spus adevărul, ce-a crezut ea, că e în stare s-o divulge ? El ? ! Acuma caută, dacă ai unde.

Umblă un timp pe străzi, pînă se mai limpezi, apoi se hotărăi să meargă imediat acasă. Poate nu plecase definitiv, poate, cine știe, a avut vreo treabă din astea, de-ale ei, și se întoarce. Dacă nu cumva s-a și întors în lipsa lui. Iar el, neghiob, nu-i mai lăsase cheia.

Era o dimineată toridă, de august.

Un om beat, între două vîrste, în niște haine destul de zdrențuite, cu chipul plumburiu și răvășit de o durere înecată în alcool, ieșea împleticindu-se dintr-o cîrciumă din Piața Filantropiei. Încercînd să coboare cele cîteva trepte, se împiedică și fu gata să cadă. Mormăi o înjurătură și, după ce privi cîtva timp împrejur, cu un aer total dezorientat, începu deodată să cînte :

Suu-fleet can-driiu

De paapu-giu,

Ci-ne să te-n... țe-lea-găăă...

Un lăutar cu obrajii uscați de nesomn, strîngînd o vioară sub braț, apăru în ușa cîrciumii, din cîțiva pași fu lîngă el și-l înșfăcă de mîneacă.

— Bine, bre ! M-ai ținut toată noaptea și nu-mi dai nimic ? Dă și mie, boierule, să duc la copii.

Bețivul își scutură brațul, încercînd să priceapă ce se petrece cu el.

— Huuo ! Boier e mă-ta, nu eu ! Ai copii, hai ? Păi eu n-am avut ? I-a tocat bomba, cioroiule ! Huideooo !

Înspăimîntat, lăutarul îi dădu drumul și se trase un pas înapoi.

— Arză-te-ar focu' pă beregăți ! Băă... clientule !

Apoi fugi în cîrciumă. Celălalt, furios, dădu să se repeadă după el, ca să-l prindă, dar cîțiva trecă-

tori și niște precupețe făcuseră zid în jurul lui. Unii rîdeau, alții clătinau din cap cu îngăduință.

— Ce vă zgîiți ? Ce, am băut banii voștri ?

Obrajii i se schimonosiseră, iar ochii i se umplură deodată de lacrimi.

— Du-te, măi omule, acasă ! Du-te și dormi și lasă rachiul. Cu băutura nu rezolvăm nimic.

Derutat, bețivul holbă ochii la cel ce-i dăduse sfatul, apoi, vîslind cu o mîină prin aer, ca să-și facă loc, o apucă la dreapta, pe strada care ducea spre șoseaua Kiseleff. Ceva mai încolo, trecu pe trotuarul celălalt, unde nimeri într-un grup compact de femei și de copii adunați dinaintea unui grilaj înalt. Aici nu-l luă nimeni în seamă, el mai lălăi ceva și plecă, bombănind.

Femeile, neveste sau surori sau mame sau fiice ale răniților aduși de pe front, se strînseseră aici, încă din zori, sub șfichiul unui zvon, care ardea mahalalele Bucureștiului. Se va face o nouă triere a răniților. Cei în stare să umble cît de cît vor fi trimiși înapoi pe front, ca să umple golurile din unitățile descompletate. Ceilalți, ca să nu cadă, la o adică, prizonieri, vor fi evacuați în Banat sau în Transilvania, dacă nu-i vor căra chiar în Germania. Știrea, se spunea, era mai mult decît adevărată. O răspîndise chiar unul dintre soldații răniți, care, de frică să nu-l ducă cine știe unde, fugise peste noapte din spital. Ar fi aflat de ordinul acesta chiar de la un ofițer superior de rezervă, el însuși invalid.

De dincolo de gard, un soldat bătrîn, cam la cincizeci de ani, se uita cu milă la chipurile răvășite ale femeilor, care-l fixau într-o tăcere amenințătoare, printre zăbrelele de fier. Avea o pușcă străveche, niște bocanci scofilciți, un veston larg și peticit, și trăgea furios dintr-o țigară groasă, răsucită într-un petic de ziar.

La scurtă vreme după ce cîntecul bețivului se topi în depărtare, una dintre femei, desculță, slabă, negricioasă, cu un copil cam de vreo doi ani în brațe, își zări bărbatul.

— Mitică !

Îl mai strigă o dată, cu o bucurie deznădăjduită, apoi, lovind cu coatele, își cîștigă loc pînă la gard. Mărunt, brunet și el, nebărbierit, într-o părere de halat, se strecurase din clădire și venea greoi, cu un picior de lemn. Rîdea, se încrunta și iar rîdea, cu ochii numai la copil. Cînd ajunse, își petrecu mîinile printre zăbiele, împreunîndu-le cu ale ei. Îi spunea încet Marando, Marando, și nimic altceva, iar ea îi răspundea supusă, pe șoptite, Mitică, Mitică, pînă cînd, parcă speriată, îl întrebă pe Mitică, dar pe Silică nu-l dezmierzi ? ! Copilul începu să plîngă cu sughițuri. Maranda îl îndepărtă puțin de gard.

— Taci, Silică, taci cu mă-ta ! Ți-am mai spus și-alaltăieri, el e tat-tu, nu mai plînge.

Băiatul se uită la omul cu picior de lemn, apoi ceru să facă pipi. Maranda îl lăsă jos, la glezna gardului, și el își văzu de treabă, liniștit.

Mitică Ghibală îl văzuse prima oară abia acum trei zile. La nașterea copilului, el era pe front și n-a mai fost de-atunci pe-acasă, nu l-au învoit, aveau nevoie de el, să pună piedică la tancuri, cu piciorul. Pe urmă l-au adus aici, din spital în spital, cu butucul gangrenat, e mai puțin de-o lună. Noroc cu maiorul Grigoriu, că i l-a tăiat, ca să-l sâlveze, da-i-ar Dumnezeu și lui, cât e de chirurg, un noroc ca ăsta ! Ce să facă și copilul, când îi spune mă-sa : uite, ăsta-i tat-tu, și el vede un picior de lemn ? !

— Lasă, măi, Silică, am să viu acasă. Am să-ți cînt la vioară, te-nvăț și pe tine.

O bătrînă în negru răsări alături de Maranda.

— Nu știi, maică, nimic de fii-miu ? Era un băiat cumsecade, îl chema Gheorghe. Nu mai e spital, să nu-l fi căutat. Poate știi ceva de el, îl cheamă soldat Scurtu V. Gheorghe, nu l-ai întîlnit pe undeva ?

Maranda își pierdu răbdarea. Așteptase prea mult să afle ce-i cu vestea aia, iar el nu spunea nimic. Îl luă în brațe pe Silică și-o împinse pe bătrînă la o parte.

— Mitică, dar dacă nu mai vii acasă ? ! Lumea zice că vă duce nu se știe unde.

Intervenii mai întîi bătrîna, repetînd întrebarea, apoi alte cîteva femei, cu voce ridicată. Nu-i cereau să spună dacă-i duce, ele erau sigure că-i duce, îi cereau să le răspundă dacă știe încotro îi duce.

Se aprinseră și alte glasuri, unul de la altul, cele de la margine strigînd din ce în ce mai tare, ca să se audă pînă-n față, dar nu se mai înțelegea nimic. Grămada se mișca, se legăna cînd înainte, cînd înapoi, izbindu-se în gard. Femeile din primele rînduri țipau că le strivește, pe Maranda valul o dădu cu capul de zăbrele, ea lovi orbește cu picioarele, îl strîngea pe Silică la piept, ca să-l apere, Silică plîngea de spaimă și de durerea strînsului, bătrîna în doliu căzu la pămînt, înghițită de năvală, Maranda părea că se va prăbuși și ea, cu copil cu tot, Mitică le luă cu huo și, petrecîndu-și piciorul de lemn printre zăbrele, începu să împingă în dreapta și în stînga, ca să elibereze locul împrejurul ei. Vacarmul aprinsese strada, trecătorii se opreau, adăugîndu-se acestei înghesuieli sălbăticate.

La început, bătrînul cu pușca se prefăcuse că nu-l vede pe Ghibală, deși avea ordin, de două zile, să nu lase nici un rănit în curte, cu atîta mai puțin la poartă. Acuma, însă, vrînd-nevrînd, trebuie să-l smulgă de acolo, de ce nu-l înțelege și pe el, nu e nici el de capul lui, măcar dacă apare maiorul, să nu-și dea seama ce și cum.

— Hai, taică, du-te la pat. Ce să-ți fac eu? Dac-ar fi după mine...

Îl trăgea de mîneca halatului. Cu grijă, ca să nu-l dărîme. Cînd Ghibală se supuse, îl băt看 pe umăr și-l conduse cîțiva pași.

— Vezi, poate mai găsești vreo țigară pe la domnul colonel Nedelcu. Sau la domnul căpitan pro-

fesor, că și el fumează ca un șarpe. Spune-le că-i pentru mine.

6

Spitalul era instalat într-o clădire mare, cu două etaje și mansardă, cu un corp principal și cu o aripă impunătoare în stînga, cu două curți, una de trecere generală, bifurcîndu-se în fund, iar cealaltă mai mică, închisă între aripa stîngă și stradă, destinată unei grădini de trecere particulă, care însă nu fusese terminată.

Clădirea o construise Georges Mateeanu, cînd o măritase pe Elvira, cu intenția nemărturisită de a o pune apoi la dispoziția soțului ei, ca să-și deschidă un sanatoriu chirurgical, iar mai tîrziu să i-o lase moștenire. Între timp, însă, presupunerile sale se confirmară, doctorul Mouscha nu prezenta confiență sub aspectul matrimonial, și nu i-o mai oferî. Ar fi închiriat-o cuiva, care s-o utilizeze tot în scopuri medicale, pentru că astfel fusese concepută, dar izbucni războiul, care stopă subit inițiativele particulare de mare anvergură.

El, în intimitate, nu era de acord cu antrenarea României în acest război, nu credea în viitorul politicii de forță și represiune a lui Hitler, îndeosebi după intervenția Statelor Unite. Se retrăsese la Cirleni, protest tacit împotriva abolițiunii parla-

mentului, iar clădirea de la Șosea îi fusese rechiziționată, represalii de asemeni tacite, deoarece astfel guvernul nu suporta nici o chirie, și transformată în spital militar de zonă interioară.

Salonul lui Mitică Ghibală era la mansardă. El, însă, cînd reveni din curte, se opri la etajul al doilea și intră în rezerva numărul cinci, unde avea un prieten, soldatul Scurtu V. Gheorghe, care-și pierduse vederea. Patul acestuia se afla după ușă. De o parte a ferestrei ce dădea în curtea cu grădina neterminată era instalat locotenentul-colonel Nedelcu, iar de cealaltă caporalul Chira Ion, fără mîini și fără picioare. Se așează lîngă Gheorghe și începu cu el o discuție în șoaptă, căutînd să se uite cît mai rar la bucata de pînză neagră ce-i acoperea ochii.

Gheorghe nu-i mai dăduse mamei sale nici un semn de viață, considerînd că e mai bine să-l creadă mort, decît să-l vadă în ce hal a ajuns. Mitică nu se amestecase pînă azi, îl lăsase în voia lui și chiar își spunea uneori că poate are dreptate. Dar întîmplarea de la poartă, cu bătrîna căzută sub picioarele femeilor înnebunite, îi schimbă părerea și tocmai asta căuta acum să-l convingă, că ochii sînt una și moartea e alta și nimeni n-are voie să-și omoare mama, oricît, i-ar fi soarta de potrivnică.

— Amu, rănile mi s-or lecuit și-or să-mi dea drumul acasă.

Caporalul începuse să vorbească tare, și asta lui Ghibală-i convenea, deoarece rămînea astfel singur cu Gheorghe.

— Dar ce-am să fac eu, la ce mai sînt bun ? Ce să caut în sat ? Vai, Doamne ! cum ți-ai bătut joc de mine.

Vorbea jumătate pentru sine, jumătate pentru Nedelcu. Avocatul se gîndea însă mai mult la discuția avută de dimineață cu comandantul spitalului, decît la lamentațiile flăcăiandrului, pe care le auzea a suta oară de cînd era internat.

— Domnule colonel, dac-ați vrea dumneavoastră, batăr o țigară să-mi mai aprindeți.

Nedelcu îi puse o țigară în gură, își potrivi cutia de chibrituri sub palmă, pe măsută, scăpără un băț cu singura lui mînă, îi dădu să aprindă și rămase lîngă el, luîndu-i din cînd în cînd țigara, ca să nu-l înece fumul.

— Nici o țigară nu sînt în stare...

Rezemat de perete, caporalul vorbea cu întreruperi. Ochii albaștri i se pierduseră pe fereastra deschisă.

— Ce-am ajuns, Doamne ! un ciot și-o povară pe lume și pe sufletul meu. Că n-am știut încotro mă pornesc, cînd m-am dus de-acasă și-am trecut munții încoace. Ziceam că fug în Regat, la frații noștri de-aici, ca să scap de urgia lui Horthy, și-amu iată unde-am ajuns ! M-or luat și m-or dus în război să mă bat... M-ai bătut. Doamne, că mi-am lăsat muntele și oile mele, sărmane !

— Lasă, Ioane, hai, lasă... ia și mai trage un fum. Și Horthy tot acolo te ducea.

— Ei, nu mă alină pe mine, dom'colonel, nu mă alină. Degeaba sînteți dumneavoastră om bun. Eu tot un ciot și-o povară rămîn. Cu ce-o să mai țiiu eu fluierul în mîină ? Cu ce-o să mai umblu cu oile ?

Soldatul Scurtu V. Gheorghe lovi deodată cu mîina în direcția lui Ghibală. Îl nimeri în genunchi.

— Lasă-mă-n pace ! O să mă gîndesc eu și singur.

Apoi îi spuse să-l ierte și, sprijinindu-se în coate, își înălță capul către Chira.

— Nu mai plînge, Ioane, nu plînge, păstrează-ți ochii măcar. Tu tot mai ai ochi.

— Apăi da ! Ochi mai am. Mai am ochi, ca să văd ce-am ajuns.

Ilie Nedelcu deschise aparatul de radio de pe măsută. Spera că muzica va aduce oarecare liniște și înviorare, dar cineva, cu o voce răgușită, ținea un discurs înflăcărat, și închise, exact în momentul în care intra Toma Udrea.

Profesorul slăbise, era nebărbierit, arăta ca după o insomnie, pantalonii kaki atîrnau pe el, de sub halatul imaculat. Verifică dacă toate medicamentele prescrise în ajun fuseseră aduse de la farmacie, notă ceva în foaia de observație a lui Scurtu, apoi îl întrebă discret pe Nedelcu dacă poate ieși puțin pe coridor.

— Cum te mai simți ? Mai ai amețeli ? Sperc-au încetat durerile.

— Nu, nu mă mai doare. Dacă nu descopereai tu gangrena, cine știe, poate mă curățam pînă azi. Să mergem.

Pe sală, Udrea aruncă mai întîi cîteva priviri împrejur, pînă se convinge că nu trece nimeni.

— Nedelcule, dragă, evacuarea nu mai e un zvon. M-a chemat astăzi maiorul la el în birou și mi-a dat dispoziții să încep preparativele.

Vorbea în șoaptă, era palid și nu scăpa coridorul de sub observație.

— Am căutat să-i explic că starea răniților s-ar agrava foarte mult, pîrtîndu-i pe drumuri. Dar n-am ajuns la nici un rezultat. Mă privea într-un mod bizar și mi-a pus în vedere că aveam datoria să executăm ordinele. Era destul de afabil, dar glasul îi suna ciudat.

— Dar cu ordinul referitor la expedierea convalescenților pe front ce se-aude ? S-a confirmat ?

— Da, s-a confirmat aseară. Se pare că e o mare lipsă de oameni pe front. Grigoriu m-a anunțat adineauri că am fost numit într-o comisie specială, cu acest scop.

— Aha ! Va să zică dumnealor își închipuie că niște infirmi vor salva tîrțița lui Hitler.

— Ssst ! Nu vorbi așa de tare. Și te rog să nu discuți cu nimeni despre asta.

— Ba eu, să mă ierți dumneata, am și răspîndit zvonul.

— Rău... De ce-ai făcut asta ?

— Să știe oamenii ce-i așteaptă. Să ia măsuri, care cum poate. Era o datorie omenească.

Un infirmier traversa coridorul. Făcură câțiva pași înainte, câțiva înapoi, discutînd despre cu totul altceva, pînă cînd Udrea constată că nu mai vine nimeni.

— Bine, în definitiv... Numai că panica are o influență psihică nocivă asupra bolnavilor. Te-am prevenit pe tine, ca măcar tu să te poți salva la timp. Să nu fii evacuat cine știe unde. Fii, însă, mai atent cu cine discuți, să nu pățim ceva. M-am gîndit să-ți fac ieșirea, deși nu ești încă total restabilit. Te voi îngriji acasă, voi veni zilnic, cît voi mai fi în București.

O vreme, Nedelcu nu mai spuse nimic. Se gîndea. Pe urmă îl luă pe Udrea de braț, trăgîndu-l spre un loc mai ferit.

— Toma, tocmai voiam să te rog să-l internezi pe Ghiță din nou.

— Dar de ce ? ! Acuma cînd, dac-ar fi posibil, le-aș da drumul la toți ? În afară de asta, ordonanța ta s-a vindecat.

— Măi, Udreo, fă cum te rog eu. Știu că trebuie să-ți fii recunoscător toată viața, pentru că m-ai salvat, operîndu-mă din nou. Poate, în loc să te ajut cu ceva, îți creez complicații, dar fă cum te rog. Aș vrea să-l am pe Ghiță aici, lângă mine. Il trimit la tine, iar tu inventezi ceva și reține-l.

— Dar nu pricepi că spitalul va fi evacuat ?

Cine știe ce nenorociri ne mai așteaptă, Neđelcule !

— Ba pricep. Și, ca să pricepi și tu, află că nu vreau să-l trimită pe Ghiță înapoi pe front. Asta e. Ți-am spus doar că el mi-a salvat cel dintîi viața.

— Bine, voi încerca. Dar tu ? Pe tine în nici un caz nu te vor trimite pe front. De ce să te lași tîrit în exodul care probabil urmează ?

— Știu și eu ? Ce să fac acasă, măi Udreo ? S-o ascult pe nevastă-mea reproșîndu-mi că am devenit vulgar ? Pe urmă, mai sînt și alte lucruri la mijloc. Ai uitat ce ți-am spus atunci, cînd ne plimbam la Șosea ? Mai am o mîină, cu care vreau să plătesc. Simt că nu trebuie încă să mă despart de soldați. Soarta m-a adus lîngă oamenii ăștia și vreau să mai rămîn lîngă ei. Circulă unele zvonuri din ce în ce mai insistente, că se va produce ceva, e posibil să se întoarcă frontul, cum ți-am mai spus, ar fi un prilej, dacă rămîn cu soldații, să plătesc pentru brațul acesta. Și mai este ceva : tu mi-ai salvat viața, iar eu nu te las singur, atîta timp cît ești mobilizat.

— Exagerezi. Oricare chirurg, în locul meu, ar fi intervenit.

— Nu, Udreo, nu, tocilarule, orice mi-ai spune, știu că dacă nu erai tu... Parcă Dumnezeu te-a trimis la spitalul ăsta. Iartă-mă, Toma, fără să vreau mă bucur de nenorocirea asta, a ta.

Avocatul tuși, ca să-și ascundă emoția, apoi îl trase ușor, pînă-n fundul coridorului.

— Uite ce vreau să-ți mai spun. De azi-dimineață am început să mă gîndesc că poate și eu ți-aș fi de folos cu ceva. Am motive să cred că încă nu-i timpul să mă despart de tine.

Toma Udrea dădu să spună ceva.

— Stai, nu mă-ntrerupe, destul am tăcut toată ziua ascultîndu-i pe alții. Stai să vezi, că și pe mine m-a invitat maiorul în biroul lui. Chipurile, ca să se intereseze despre evoluția rănii mele, ca și cum nu puteam discuta despre asta sus, în salon. De la început mi s-a părut că e bine să fiu circumspect, mai ales că știam de la tine cu ce se ocupă bestia asta.

Profesorul făcu un semn, și Nedelcu se întoarse. Trecea, nu departe de ei, un rănit, care se sprijinea de umărul unei călugărițe. Avocatul schimbă imediat vorba, explicîndu-i cu glas tare ceva în legătură cu brațul amputat, pînă cînd cei doi intrară în salonul de alături.

— Nu știu bine ce te paște, dar am impresia că maiorul urmărește ceva. M-a luat pe ocolite, îndruga fel de fel de povești, mai glumea, aducea vorba de ultimele filme și de femei, dar din cînd în cînd strecura cîte o întrebare cu privire la tine. La un moment dat, mi-a declarat că ești unul dintre foștii lui profesori pe care-l stimează cel mai mult, ca imediat să insinueze că ești oarecum dezorientat și-i pare rău că unii vorbesc despre tine, chiar în spital, că te porți prea familiar cu

răniții și nu-ți dai seama că asta e în dauna disciplinei.

Călugărița ieși din salon, singură, și Ilie Nedelcu tăcu, pînă cînd o văzu coborînd scările.

— Ciinele ăsta roșu pune ceva la cale, măi Udreo. A avut amabilitatea să mă sfătuiască ori să încerc să te mai ponderez, ca vechi prieten, ori să te cam evit. Bineînțeles, nu cu vorbele astea, dar m-a lăsat să întrevăd, și uneori chiar încerca să afle de la mine, pe ocolite, ce discutăm între noi. Ei, ce zici de asta ?

— Ce să zic ? Știam mai demult că nu-mi do-rește binele. Nu-mi imaginam, însă, că ar fi capabil să recurgă la...

— Recurge, recurge, căci e un ticălos, dar nu mă întrerupe. Acuma înțelegi de ce nu te pot lăsa singur cu acest individ ? Cel puțin pînă nu mă conving că m-am înșelat. Rămîn, așadar, în spital. Tu n-ai de unde să știi ce înseamnă recunoștința lui Ilie Nedelcu, mare mutilat din război și avocat mai mic, dar clănțau al dracului. Crezi că mai semăn cu elevul Nedelcu Ilie, care a spart geamul cu mîngea și l-a lăsat pe director să-l urecheze pe Udrea ? Multe s-au schimbat de atunci, tocilarule. Nedelcu s-a făcut și el golan mare și avocat, s-a însurat, a fost și în două războaie, are un cumnat cu băcănie și o nevastă frumoasă, care susține că a devenit vulgar și se uită după alții cu brațele-ntregi. Și să faci mata bunătatea să te

mai razi, mai ascute-ți o lamă. Ce să caut eu acasă, măi Udreo ?

7

La cîteva ore după conferința de la minister, doctorul Simion Neagu îi comunicase lui Moiceanu tot ceea ce se petrecuse.

— În consecință, am cerut să ne întîlnim imediat, pentru că mă preocupă două lucruri. Întîi, dacă am procedat bine și, apoi, dacă nu e cazul să-mi schimb identitatea. Dumneata cum consideri ?

— După conferință ai mai văzut pe cineva ? Pe unde ai mai fost ?

— Trebuia să trec pe la spital, dar n-am trecut. Și am evitat orice întîlnire.

— Asta e bine. Celelalte treburi, n-aș putea să-ți spun deocamdată nimic.

Părerea lui Moiceanu era că atitudinea medicului în timpul conferinței, ca și ideea lui de a-l consulta în aceeași zi, fusese chibzuită. Se cerea, însă, fără supărare, o verificare temeinică și urgentă a celor povestite și se mai cerea, în orice caz, din cauza gravității faptelor, ca ele să fie aduse și la cunoștința altora, mai în măsură să ia hotărîri definitive în asemenea chestiuni.

Pentru moment, îi ceruse să nu se mai ducă pe acasă. Nici în alte locuri, unde l-ar putea cunoaște cineva. Îi dăduse apoi o adresă și un consemn, iar Simion Neagu stătuse ascuns două zile în pivnița unei căsuțe, la marginea orașului, pînă cînd primise un act din care rezulta că se numește Constantin Ionescu, funcționar la Oficiul Central de Statistică. Sub această identitate, îndeplinise cîteva misiuni la Galați. Apoi fusese deodată convocat la București.

— Îl cunoști bine pe doctorul Udrea, nu-i așa ?

— Da.

— Bun. Uite de ce. El face parte dintr-o comisie medico-militară. Așa că ar avea posibilitatea să îngreueze alimentarea frontului cu soldați. Și totodată să salveze mulți oameni de la moarte. Ai putea să-l convingi ? Crezi că ar fi în stare să te divulge ?

— Asta, nu. Cel mult, să refuze.

Blocul, în care locuia Toma Udrea, avea în față o curte mică, cu un grilaj scund, de fier, iar lângă poartă era un tei bătrîn. Putea să fie miezul nopții, putea să fie mai puțin. În orice caz, trecuse multă vreme de cînd doctorul Neagu îl aștepta acolo, sub copac, nemaîîndrăznind să aprindă lanterna, ca să vadă cît e ora, spre a nu-și trăda prezența. Pașii trecătorilor se auzeau rareori, iar el tresărea de fiecare dată, în speranța că, în fine, a sosit. Luna nu răsărise încă, stelele scînteiau foarte departe, ca în fundul unui ocean negru.

Pe la ora zece seara îi dăduse un telefon acasă și un glas de femeie, un glas prea cristalin și tineresc ca să fie al soției lui, îi spusese că domnul profesor încă nu s-a întors. Ca să se convingă, întrebase și la spitalul de zonă interioară.

— Domnul căpitan e ocupat. Căsăpește.

Răspunsese, probabil, ofițerul de serviciu, cu humorul său cazon. El se mai plimbase cîțva timp, apoi se postase lîngă teiul pe care-l reținuse de cu ziua, cînd dăduse un ocol de recunoaștere, spre a stabili poziția și intrările clădirii. Ar fi preferat să poată recurge la alt mijloc, ceva mai firesc pentru profesor, decît la o asemenea apariție neașteptată, de după un copac, în toiul nopții. Udrea însă, prevenit, ar fi fost în stare să se eschiveze de la orice întîlnire. Se felicita pentru recunoașterea de peste zi, dar era și neliniștit întrucîtva, din cauza acelui glas cristalin, care anunța o prezență străină în casă și care, la un moment dat, îl făcu să-și pună întrebarea dacă nu cumva ar fi mai bine să amîne totul pentru ziua următoare.

Răsunară deodată pași pe caldarîm, undeva, pe la colțul străzii. Păreau să se apropie. El scoase capul pe după trunchiul gros al teiului și se uită peste grilaj, la dreapta, de unde venea zgomotul. O fișie subțire, de lumină albastră, proiectată în jos, înainta mereu. Ascultă atent și se convinse că erau pașii unui singur om, nu ai mai multora, ceea ce reducea eventualul pericol cel puțin la jumătate. Ceva mai tîrziu, într-o rază a lanternei camu-

flate, zări pantalonii celui ce se apropia. Pantaloni civili, nu puteau fi ai profesorului, care, desigur, purta obligatoriu uniforma militară. Când trecătorul ajunsese cam la doi-trei metri, se retrase la loc și așteptă, oprindu-și respirația. Îi ardeau obraji. Se lipi cu capul de scoarța copacului, ca să se răcorească. Își auzea bătăile inimii, parcă venind, însă, dinlăuntrul trunchiului de tei, ecou vegetal, prin crăpăturile cojii bătrîne.

Lanternă albastră depăși casa lui Udrea, sunele pașilor se pierdu în depărtare. Doctorul Neagu răsuflă liniștit și își răspunse că nu e deloc indicat să amîne pe a doua zi. Pierduse și așa o noapte și o zi, de cînd primise această misiune, care trebuia executată cu maximă urgență. În afară de asta, nimic nu-i garanta că lucrurile nu se vor petrece identic și în ziua următoare. Udrea era foarte greu de găsit, mai ales să-l prinzi undeva, singur, în condițiile totalei discreții ce se impunea.

Zgomotul unui motor de automobil se apropia încet prin întuneric. Omisese din calculele sale eventualitatea ca profesorul să vină acasă cu un taximetru. Mașina trecu însă mai departe, sporindu-și brusc viteza. Nu era un automobil oarecare, ci o namilă neagră, aducînd a dubă de penitenciar. Un fior rece se descărcă scurt în el, apoi își regăsi stăpînirea de sine, dar constată că, în graba de a-și îndeplini misiunea, dacă nu și din cauza emoției în fața acestei ecuații sufletești, care era întotdeauna Udrea, nu prevăzuse nici posibilitatea ca

el, consecință a semnăturii de pe Memoriu, să fie filat sau chiar mai rău.

Era o scăpare inadmisibilă. Ce s-ar întâmpla dacă poliția, fie pentru o percheziție; fie spre a-l aresta, ar descinde exact în timpul cît vor sta de vorbă ?

Nu apucă să-și traseze un plan de acțiune. Din nou se auzeau niște pași. De astă-dată, ai unui om mai puțin sigur pe sine. O umbră creștea în direcția lui. În dreptul porții, umbra masivă avu o ezi-tare, apoi o lanternă albăstri intrarea, el desluși o uniformă militară și Udrea pătrunse în curte, îndreptîndu-se spre ușa blocului. Neagu aruncă o privire în stradă, era pustie.

— Domnule profesor, nu vă alarmați... Om bun.

Toma Udrea înmărmuri, cu piciorul pe prima treaptă. Apoi se întoarse fulgerător, cu lanterna asupra lui Neagu.

— Dumneata ? ! Dumneata aici ?

Lanterna se stinse. Asistentul tăcu, pe de o parte alarmat de exclamația care perforase liniștea stră-zii, pe de alta, așteptînd efectul acestui prim contact.

— În fine, ai apărut ! Dar e o oră, la ora aceasta... Ce făceai aici ?

— Vă rog, vorbiți mai încet. Nu e nimic grav, dar vorbiți puțin mai încet. Trebuie să discut ceva cu dumneavoastră.

Îndeosebi, în ultimele două săptămîni, profesorul se gîndise din ce în ce mai intens la doctorul Neagu. Dorea să-l mai vadă o dată, să mai stea

măcar o singură dată de vorbă cu el, să-l cunoască mai bine și să se edifice. Această dorință lua uneori asemenea proporții, încît avea sentimentul că pur și simplu, nici nu-l cunoscuse direct, ci doar auzise de numele lui, și cineva trebuia să-i facă neapărat cunoștință cu el, ca să vadă ce fel de om e și cu ce se ocupă. Pe de altă parte, cam de două zile se afla într-o mare dilemă. Bizareriile lui Grigoriu, asupra cărora îl prevenise Nedelcu, îl determinau să se întrebe cu stringență ce atitudine e indicat să adopte în apărare. Dar Panait Christloveanu, singurul om în a cărui discreție și înțelepciune mai avea o încredere desăvîrșită, fusese internat în lagăr și, în lipsa lui, asistentul era, poate, cel mai în măsură să-i ofere un punct de reper.

Bănuiala, din ziua cînd descoperise gazeta cu Memoriul, că ar fi militant de stînga, îl neliniștise mai întîi, la ideea că relațiile sale cu un astfel de om, fie și numai sporadice, îi puteau fi fatale. Apoi această neliniște se estompase treptat, treptat și rămăsese curiozitatea, amplificîndu-se pînă la obsesie, iar ceva mai tîrziu se adăugase sentimentul, pe jumătate hilar, jumătate grav, că doctorul Neagu e un soi de moștenire, pe care i-o lăsase Christloveanu.

Îl căutase telefonic, în mai multe rînduri, la Colțea, însă niciodată nu primise un răspuns precis. Nimeni nu știa de ce nu mai vine la serviciu. Se temea să nu-l fi arestat și nu-l mai căută direct, ca să nu creeze suspiciune în jurul său, dar îl ru-

gase pe Pavel, sub pretextul unor chestiuni legate de catedră, să se intereseze de el.

— Bine, să mergem sus.

Apărea, însă, la o oră și, mai ales, într-un mod care nu prevesteau nimic bun, și era sătul de complicații.

— Sau n-am putea discuta și aici ? Regret, dar cred că soția mea s-a culcat.

— Aici nu e tocmai indicat. De altfel, dacă doamna s-a culcat, e chiar mai...

— Nu, nū, mi-e imposibil, crede-mă. A ! și nici nu sîntem singuri, avem pe cineva la noi.

— Știu, o duduie.

— Exact. Dar de unde știi dumneata ?

— Mi-a răspuns la telefon mai devreme. V-am căutat.

— Aha...

— V-am căutat și la spital, dar erați în operație. După cum vedeți, n-am vrut să viu neanunțat.

Udrea tăcea. Părea o tăcere definitivă, din care nu se înțelegea dacă insistă să discute pe loc sau așteaptă, relativ politicoș, să rămînă singur. În curte, pericolul devenea însă prea mare și, în afară de asta, doctorul Neagu se simțea în inferioritate aici, pe întuneric, fără să aibă cum îl privi în față. Iar ca să renunțe de la prima rezistență, i se părea mai degrabă lașitate, deși i se recomandase categoric mai bine să se retragă decît să cadă.

— Domnule profesor...?

— Poftim...

— Este excepțional de important. Primiți-mă numai pentru cîteva minute, nici nu vă rețin mai mult. Este și în interesul dumneavoastră. Mîine s-ar putea să fie tîrziu.

Încercase manevra decisivă. Dacă nici de astă dată Udrea nu acceptă, va pleca imediat.

— Ce facem însă cu soția mea ? Întotdeauna mă așteaptă... A, dar putem discuta și în prezența ei, nu-i așa ?

— Da și nu. E mai bine să fim singuri. Veți găsi prilejul să vă retrageți cu mine un moment, unde va.

Ultimele cuvinte, doctorul Neagu le pronunță cu o voce care, deși șoptită, acționează cu forța unui imperativ. De lucrul acesta, profesorul își dădu seama abia sus, în timp ce descuria încet ușa, după ce urcase treptele, automat.

— Rămii puțin în vestiar.

Glasul i se asprise, era oarecum ostil. Dispăru pe ușa din stînga, iar la întoarcere părea destul de agitat. Îl conduse repede în bibliotecă, închise ușa dinspre dormitorul luminat și nu aprinse decît lampa mică, de pe birou.

Doctorul Neagu cercetă la repezeală încăperea, ca să poată acționa cît mai rapid, în cazul unei intervenții străine.

— Poftim, ascult. De ce te uiți așa ?

— A, nu, mă uitam la tabloul acela. E un Petrașcu, nu ?

Profesorul confirmă sec, apoi, ștergându-și ochelarii cu batista, repetă că-l ascultă, fără însă a-l invita să ia loc, și asistentul trecu imediat la obiectul vizitei sale.

Cînd termină, pendula bătea miezul nopții, și tăcură amîndoi, ascultînd cele douăsprezece acorduri grave, ca de orgă. Pe urmă liniștea căzu la loc, amplificată prin contrast. Udrea căuta să reziste privirii lui Neagu, aceeași privire directă și contrariantă, pe care i-o semnalase și Pavel și care-l irita.

— Aștepti un răspuns ? E necesar ?

— Necesar ar fi să dați curs rugăminții noastre. E mai important decît un răspuns oral. Sute de oameni așteaptă să fie salvați de la moarte.

— Domnule doctor Neagu, dumneata m-ai indus în eroare.

— Cînd, domnule profesor ? !

— Cînd nu m-ai avizat că Memoriul va fi tipărit. Știi dumneata unde-a fost tipărit. N-ai fost leal. Nu mi-ai spus că dumneata ești un insurgent organizat.

— Nici acum nu afirm.

— Dar nici nu contești. Cum ții atunci să dau un răspuns ? Cînd nici nu știu cine-mi adresează cererea. Sau rugămintea, cum i-ai spus dumneata.

— Scuzați-mă, însă nu acesta este esențialul. După opinia mea, esențialul e că salvarea unor soldați ar fi în strînsă concordanță cu Memoriul

pe care l-ați semnat. Ar fi materializarea unei adeziuni afective la o cauză umanitară.

— Așa dar, pînă una, alta, n-am decît o semnătură platonice.

Replica lui Udrea fusese doar în aparență persiflantă. O aruncase, rîzînd, spre a cîștiga timp de gîndire. La prima vedere, ceea ce-i solicita asistentul nu diferea prea mult de falsul, pe care-l și comisesse de dimineată, pentru ordonanața lui Nedelcu. La o analiză mai atentă, diferea, însă, chiar foarte mult. În cazul ordonanței, riscurile erau minime, nu cunoșteau mistificarea decît el, Nedelcu și soldatul. Pe cîtă vreme Neagu intenționa să-l angreneze într-o acțiune de o amploare și cu consecințe incalculabile.

— Nu sînt de acord. Ar fi o mistificare dezonorantă pentru mine. Mi s-a acordat o încredere, care...

— Încredere ? Niște asasini desperați v-au acordat această încredere. Pentru ca, într-o zi, în fața justiției, să afirme că nu ei, ci dumneavoastră ați comis genocidul.

Profesorul îl cîntări un timp printre gene, apoi ridicîndu-se brusc, își șterse ochelarii și începu să se plimbe, cu mîinile la spate. Asistentul era departe de a fi un naiv și totuși luase în serios argumentul încrederii, de care el se prevalase la întîmplare, numai spre a evita o atitudine precisă. Probabil, Christoloveanu, în locul lui Neagu, i-ar fi ținut din nou un logotrup asupra lașității. Ni-

merise într-o fundătură și trebuia să admită, în fața contra-argumentului, că un asemenea act, considerat în sine, se refuză categoriei pe care legea o califică drept mistificare. Scopul, desigur, e umanitar, dar riscurile îl depășesc tot atât de sigur.

— Domnule profesor, acum eu vă las.

— A, nu, mai rămâi !

— Regret, se impune să plec imediat.

— Dar stai să discutăm pînă la capăt, așteptai un răspuns.

— Răspunsul cel mai concludent va fi atitudinea dumneavoastră concretă.

— Uite ce e, doctore, n-am acceptat niciodată ipostaza robotului ! Am acționat întotdeauna numai conform convingerilor proprii. Scuză-mă, dar înțelegi și dumneata, se impune să reflectez mai adînc decît în cazul Memoriului.

— Firește. Și nimeni nu vă obligă cu nimic. Numai conștiința dumneavoastră va decide, e de la sine înțeles. Sînt convins că va decide în favoarea soluției celei mai nobile.

— Da ? Ești dumneata convins ?

— Altminteri nu vă deranjam. Acum, vă rog, fiți amabil, ieșiți dumneavoastră primul. E util să ne asigurăm că nu e nimeni pe scări sau în curte. Precauția evită riscurile la care, desigur, reflectați.

Era o replică politicoasă la ironia lui sau, poate, mai degrabă doctorul Neagu răspundea indirect, cu o întîrziere deliberată, la temerile sale, pe care el avusese naivitatea să creadă că nu i le-a

sesizat. Udrea, bucuros că vizita se sfîrșește, renunță la descifrarea sensului exact și pornește înainte, cu o precipitare nu tocmai disimulată, lăsînd întredeschisă ușa vestiarului. Asistentul așteaptă timp de cîteva trepte, apoi începu să coboare și el, cu ochii la dîra albastră și nestatornică a lanternei. Jos, lîngă tei, îl aviză că lucrurile reclamă nu numai precauție, ci și urgență.

— Evident, în cazul cînd decizia dumnea-voastră...

— Mă rog, probabil...

Întrerupîndu-l, profesorul îi și întinse mîna. Vorbea din nou în șoaptă și era limpede că vrea să termine cît mai curînd.

— Vom vedea. Bună seara.

Răsărise luna, presărînd peste oraș o pulbere palidă. Neagu dispăru după colț și Udrea simți o ușurare, avea senzația că ieșise dintr-un coșmar. Apoi, deodată, îl copleși singurătatea, poate, a străzii pustii, poate, singurătatea lui, veche. Părea că asistentul, plecînd, a luat cu el acea energie morală, pe care i-a transmis-o și în noaptea cînd venise la spital, cu Memoriul. Aceasta era, prin urmare, cauza pentru care și-a dorit atîta de mult să-l revadă, îndeosebi de cînd Christoloveanu a fost internat în lagăr. Are nevoie de această energie morală, moștenire pe de o parte, tristă, pe de alta, reconfortantă, pe care, cu sau fără intenție, i-a lăsat-o Christoloveanu. Regreta că în graba lui

necontrolată uitase să-l întrebe cînd mai trece pe la el.

Pulberea lunii sporea, scoțînd în relief gangrenele de moloz ale străzii bombardate în mai multe rînduri. Locuința lui scăpase, de fiecare dată, ca prin minune. Îi era cald. Își deschise tunică, pînă la ultimul nasture, respiră adînc și părăsi curtea, cu gîndul la Roxana pe care o găsise vorbind cu Irina, în așteptarea lui. Îi spusese că nu e altceva la mijloc decît examinarea unui pacient care ține să rămînă incognito. Așadar, din nou o mințea, în ciuda hotărîrii de-a nu-i mai ascunde nimic, nici-odată.

Cînd ajunse în vestiar, închise ușa încet, apoi o controlă de două ori, ca să se asigure că yalla prinsese. În definitiv, va încerca. În măsura în care dezideratul lui Neagu e realizabil. Și, bineînțeles, fără riscuri prea mari. Porni spre dormitor, dar se întoarse și puse siguranța la yallă. Prudență, urgență, naiba să-l ia de destin ! Legăturile sale cu omul acesta deveneau totuși prea periculoase.

8

A doua zi, un curier militar îl înștiință că este învițat să se prezinte la ora șapte seara la Ministerul de Război, cabinetul generalului Dumitru Cantemirescu.

Întreaga după-amiază Udrea și-o petrecu în spital, deși ar fi putut să lipsească măcar o oră. Spitalul era populat cu oameni, pe care, de bine, de rău, îi știa și nu-i venea să se despartă de ei. Îl neliniștea această invitație bizară, dublată de discreția pe care curierul, un sublocotenent de carieră, îl rugase s-o păstreze. Nu cunoștea nici un general cu numele Cantemirescu. Înainte de a pleca, se consultă cu Nedelcu.

— A, păi ăsta-i o mare pramatie ! Doar ți-am vorbit de el, cînd ne plimbam la Șosea. Din cauza lui am fost trimis eu pe front, ca să-și salveze nepotul, nu mai ții minte ? Vezi, fii atent, păstrează-ți calmul și nu vorbi prea mult.

Generalul îl primi imediat, cu o amabilitate surprinzătoare.

— Luați loc, domnule profesor. Vă rog. Am impresia că nu mă mai cunoașteți, nu-i așa ?

Toma Udrea se așeză, puse chipiul pe genunchi și își scoase portțigaretul, apoi chibriturile.

— Îmi permiteți ?

— Vai de mine, se poate ? ! Chiar vă rog să faceți abstracție de ierarhie, nu e o audiență, e mai degrabă un prilej de a vă dovedi o veche admirație.

Generalul se întinse peste birou, oferindu-i un foc de la bricheta lui. Total nedumerit, profesorul ar fi vrut să întrebe în ce împrejurare se născuse această admirație, dar îi sună în minte sfatul lui Nedelcu și se stăpîni.

— Nu v-am uitat niciodată, domnule profesor. Și astăzi discut adesea cu soția mea despre dumneavoastră, deși au trecut aproape zece ani de când ați operat-o de apendicită. Eram colonel pe atunci. M-am mai schimbat... și dumneavoastră v-ați schimbat oarecum. Ne-a cam albit timpul, poate și vremurile. Teribile vremuri am apucat, dragă domnule profesor !

Urmă o pauză, în care Cantemirescu părea să aștepte ceva. Eventual, o apreciere la adresa ultimelor sale cuvinte. Udrea căută un zîmbet neutral și o banalitate.

— Da, domnule general, îmbătrînin cîte puțin. Dar nu există medici care să nu se bucure cînd foștii pacienți își amintesc de ei. Din nefericire, asta se întîmplă foarte rar.

— Eh, ce să facem, așa e viața, așa sînt oamenii, peste tot e la fel.

Cantemirescu apăsase pe unul dintre butoanele colorate din dreapta lui, în timp ce, cu mîna cealaltă, scotea o țigară de foi din caseta de mahon dintre călimară și agenda de birou.

Un maior de ordonanță își făcu apariția. Generalul îi ceru ceva, de exemplu, cafele și coniac, apoi luă o forfecuță și reteză un capăt al țigării.

— De fapt, e o chestiune în care eu nu am absolut nici un amestec. Și, mai ales, care trebuie tratată cu toată discreția. Vă mărturisesc, a trebuit să dau o bătălie între datoria de a păstra un secret

și aceea de a vă fi util. Precum vedeți, a învins recunoștința.

Obligat să se uite la Cantemirescu, care-i vorbea cu o gravitate crescîndă, Toma Udrea era bucuros că fumul gros al țigării de foi plutea între ei, pe deasupra biroului. Nu știa cît timp va mai reuși să-și stăpînească nerăbdarea.

— După cum se spune, dumneavoastră ați semnat un Memoriu cu o destinație specială.

Profesorul își duse, fără voie, mîna dreaptă la ochelari și stînga la buzunarul cu batista. Se cenzură, însă, în ultimul moment și, luînd chipiul de pe genunchi, îl puse pe scaunul din fața lui.

— Nu trebuie să vă alarmați. Sîntem între noi și, vă repet, nu e o invitație oficială. Dacă relațiile dintre noi mi-ar fi permis, v-aș fi invitat, desigur, acasă. Vă asigur că înțeleg sentimentul care v-a determinat să semnați.

— Domnule general, îmi vine greu să-mi dau seama dacă mi-o spuneți din admirația de care vorbeați sau...

Cu un gest discret, generalul îl avertiză să tacă. Intrase un sublocotenent, același care, de dimineață, îi transmisese invitația. Aducea o tavă. Căfele, coniacuri, apă în pahare aburite și un castronăș cu cuburi de gheață. Cînd rămaseră din nou singuri, Cantemirescu își trecu o dată palma prin fumul țigării.

— Poate vă surprinde că un ofițer, și încă un general, vă vorbește în felul acesta. Mă rog, e

normal, și n-aș vrea să mă considerați lipsit de sentimente patriotice.

Generalul se opri, jucându-se, distras, cu forfecuța, într-o tăcere, care, prin prelungirea ei, îl obliga pe Udrea să vorbească.

— La rîndul meu, țin să precizez că nu consider semnarea Memoriului drept o alterare a sentimentului patriotic. Orice obiecțiune mi s-ar aduce, a fost o consecință a convingerii că e timpul să se pună capăt unor suferințe devenite inutile. E drept, eram pe atunci civil, și am fost ghidat numai de constatările pe care le făceam zilnic ca medic.

— Înțeleg, fiți sigur că înțeleg. Nu încapă îndoială, a fost un gest de umanitarism. Știu că, în general, se spune despre militari că sînt rigizi și chiar insensibili. Dar nu trebuie să confundăm disciplina cu insensibilitatea. Ordinul la noi nu se discută și-l execuți, dar asta nu înseamnă că nu ai opinii și sentimente proprii. Ce-ați zice, de exemplu, dacă v-aș spune că și eu am început să cred că războiul e pierdut ?

Toma Udrea făcu ochii mari, își aprinse o țigară și bău din cafea.

— Numai că noi, militarii, avem datoria să rezistăm pînă la ultimul om. Dacă așa ni se ordonă.

— Da.... evident, e probabil o chestiune de disciplină.

Evitînd să spună mai mult, profesorul aruncă o privire prin încăperea spațioasă, mobilată cu

destulă suplețe, fără nici o rigiditate cazonă, și-i veniră deodată în minte șanțurile pline de noroi, despre care-i vorbise Nedelcu.

— Dar să revenim. Astea sînt lucruri de altă natură, iar eu nu voiam decît să vă fac un serviciu.

Întrerupîndu-se, Cantemirescu luă cu lingurița un cub de gheață, pe care și-l puse în paharul cu apă, apoi gustă din coniac.

— Acum cîteva seri am avut musafiri la masă. Printre ei, un bun amic, colonel magistrat, al cărui nume, înțelegeți, nu vi-l pot confia. La un moment dat, a venit vorba de medicină și o doamnă s-a plîns că băiatul ei are mari neplăceri din cauza unei apendicite. Soția mea, care, după cum vă spuneam, nu vă uită, i-a recomandat să vi se adreseze dumneavoastră. Cînd v-a auzit numele, colonelul a tresărit și ceva mai tîrziu, la cafea, mi-a spus în mod confidențial că are misiunea ingrată de a se ocupa de... mă rog, unele chestiuni care vă privesc.

Cu un aer jenat, generalul se uită îndelung la Udrea, care începea să nu se mai îndoiască de sinceritatea lui.

— I-am explicat că vă cunosc, că n-aș avea impresia că... Dar asta n-are nici o importanță. Esențialul este că am obținut o promisiune de indulgență. Și, mai ales, că vă pot preveni. Dar, domnule profesor, încă o dată vă cer o totală discreție.

— Firește, domnule general. E și interesul meu, nu numai al dumneavoastră.

După ce bău din paharul cu apă, Cantemirescu trase grăbit din țigară, și Udrea avu din nou impresia că se ascunde după vălul de fum.

— Se pare că punctul cel mai dificil al dosarului este semnătura de pe Memoriu. Vedeți, orice s-ar spune despre noi, militarii, un lucru e clar: admirăm curajul. Ați făcut un gest de curaj și nu pot decît să-l salut.

— Mulțumesc. Vă mulțumesc, domnule general. Nu voi uita niciodată acest...

Profesorul se întrerupse, cu sentimentul, apărut deodată, că nu-i imposibil ca bunăvoința lui Cantemirescu să fie duplicitară.

— N-aveți de ce-mi mulțumi, domnule profesor. Cunoașteți motivul pentru care am făcut-o. Desigur, vremurile sînt complicate și m-ar bucura dacă un om ca dumneavoastră... În orice caz, voi fi totdeauna cu conștiința împăcată și să sperăm că totul se va termina cu bine. Dacă oamenii nu s-ar mai ajuta între ei, atunci într-adevăr n-ar mai exista nici o morală și ar fi degeaba toate zguduirile prin care trece omenirea. Eu vă-nțeleg, domnule profesor, vă-nțeleg foarte bine.

Generalul se ridică și începu să se plimbe cu mîinile la spate între biroul masiv și peretele din față, pe care se afla o hartă imensă a Europei, cu extremitățile de la est și vest pline de stegulețe galbene, roșii, verzi și albastre, ce marcau

situația la zi a fronturilor. Din cînd-în cînd, se oprea cîte puțin în dreptul hărții, cu privirile pierdute. Toma Udrea îl urmări un timp, apoi se ridică și el, luîndu-și chipiul de pe scaun.

— E ora opt. Nu mi-am făcut contravizita. Vă rog să-mi permiteți.

Generalul Cantemirescu avu o tresărire, ceea ce-i dovedi lui Udrea că pînă în momentul acela fusese cu totul absent.

— Cu bine, domnule profesor. Pentru toate lucrurile se poate găsi pînă la urmă o soluție.

Glasul îi trăda o tristețe sinceră, și profesorul era pe punctul de a-i mulțumi încă o dată, cînd îi se păru că tristețea aceasta ar fi mai degrabă o auto-îngrijorare.

— Apropo ! Amicul meu, colonelul, opina că mai e totuși ceva de făcut. Ceva ce... știu și eu ? ! N-aș putea spune că v-aș sfătui într-un fel sau altul. Rămîne la latitudinea dumneavoastră, eu nu fac decît să vă informez de părerea lui.

Tăcerea generalului se prelungi dincolo de limitele unei pauze firești. Udrea se stăpîni un răstimp, apoi curiozitatea îl depăși.

— Aș putea ști ce anume ?

— Dacă nu mă-nșel, sugera un fel de dezavuare publică sau așa ceva.

— O dezavuare publică ? Pe care s-o facă cine ?

— Dumneavoastră.

— Eu ? ! Ce-aș avea eu de dezavuat în mod public ?

— Probabil se referea la Memoriul acela, la semnatarii lui, știu eu ? poate la cei ce l-au inițiat... Dar, repet : eu nu am și nu țin deloc să credeți că aș avea vreo legătură cu sugestia asta.

Profesorul puse chipiul sub braț și își aprinse o țigară. Era aproape convins, în această privință, de corectitudinea generalului, care rămăsese realmente stingherit. Nu acesta fusese, desigur, motivul invitației sale, o asemenea soluție i-ar fi putut-o pretinde mai curînd eventualii anchetatori. Întrebarea era, ce interes avea să-l pravină, dar nu găsea încă răspunsul cel mai plauzibil.

— Domnule general, vă mulțumesc. Fiți sigur că întotdeauna generozitatea a găsit în mine, cînd a fost într-adevăr generozitate, numai recunoștință și stimă. Însă niciodată nu mi-am retras cuvîntul, chiar dacă am avut de suferit după ce l-am dat. Personal, nu pun prea mare preț pe semnătura mea. Dar dacă există și oameni care mi-o prețuiesc, nu pot nici să le-o interzic, nici să-i dezavuez. M-aș dezavua pe mine însumi.

9

Cam la ora cînd Toma Udrea cobora treptele Ministerului de Război, Constantin Orfanu, care de vreo două săptămîni, de la instalarea lui Mouscha, se afla iar pe drumuri, îi făcu o vizită

doctorului Pavel, la spitalul de pe cheiul Dîmboviței. Slăbise, avea ochii turburi și afunzi, arăta nedormit și răspîdea o aromă discretă de vin, deși nu părea să fi băut ceva. Pavel se retrase cu el în camera de noapte a primarilor.

— Am impresia că te-ai cam miluit cu sîngele Domnului. Trebuia să mai ai răbdare, nu e nici o lună de cînd te-am operat.

— Ba sînt exact cinci săptămîni și nu mă mai doare nimic. Dar lasă, ce naiba ! nu de asta am venit. Ai o țigară ?

— Da, poftim,, poți să le oprești pe toate, mai am un pachet.

— Mulțumesc. Am fost astă-noapte la un bar, Tanganyka. Știi cu cine am băut ?

— De unde să știu ? Faci foarte rău că nu-mi urmezi sfaturile.

— Află că lasă !

Supărat, Constantin Orfanu dădu de cîteva ori cu mîinile prin aer, vechiul său gest de apărare.

— Ascultă, doctore, nu mă mai face să umblu cu măști.

Își reluase subit glasul lui adevărat, la care recurgea foarte rar, amintindu-i lui Pavel de gravitatea nopții cînd îi ceruse să-l adăpostească în spital.

— Află că am băut cu doctorul Mouscha.

— Cu doctorul Mouscha ? ! Dar de unde pînă unde ?

— Ai răbdare și-ți voi spune tot, doar pentru asta am venit. Te mai vezi cu profesorul Udrea ?

— Da, în măsura în care avem timp. Foarte rar. Dar vorbește o dată ! Ce s-a-ntîmplat ?

— Astă-noapte, m-am întîlnit cu un cunoscut, unul Bițu. Venise din provincie, era plin de bani, a făcut nu știu ce soi de afaceri. M-a invitat la un restaurant și pe urmă m-a luat cu el la Tanganyka, unde zicea că are un *rendez-vous*. Îi cam place să facă pe Mecena... Ale naibii și țigările astea ! Abia am aprins-o, și s-a și topit în cenușa Pasării Phönix.

— Mă rog, uite pachetul pe masă, ți-am spus că mai am unul. Dar ce e cu Udrea ?

— Bițu avea întîlnire cu un anume Tugu-Tugu, un tip cam exotic, dar cam gasteropod, naiba să-l ia ! Era singur la o masă. A început să discute cu Bițu numai în cifre și în niște termeni pe care nu i-am prea înțeles. Bițu oferea o sumă, celălalt cerea mai mult și spunea că nu are cutiile la el, dar în cel mult o jumătate de oră urmează să i le aducă un amic. Am impresia că discutau despre stupefiante, morfină sau așa ceva, dar nu sînt sigur. Cam după trei sferturi de oră, a venit și prietenul lui Tugu-Tugu. Doctorul Mouscha.

— Ei ! Și ? Te-a recunoscut ? Ce zicea ?

— Nu, nu m-a recunoscut. De altfel, cît am fost internat, am avut grijă să-l evit. Era însoțit de un medic militar, un maior, n-am înțeles cum îl cheamă. Mouscha i-a strecurat lui Tugu-Tugu un

pachețel și, după cîteva minute, Tugu-Tugu a plecat undeva împreună cu Bițu. Cînd s-au întors, erau amîndoi radioși, afacerea fusese probabil perfectată și nu s-a mai vorbit nimic despre asta. Ceva mai tîrziu a sosit încă unul, Popescu, după cît am priceput, e un fel de director administrativ la un spital sau așa ceva.

— E unul cu obraji ciupiți ca de vărsat ?

— Da. Și a venit cu o cocotă superbă, una Emma, de care însă s-a ocupat foarte mult doctorul Mouscha.

— Mă rog, treaba lor. Ce-i cu Udrea ?

— Nu după mult timp, a apărut un maior din cavalerie, cu trei femei, pe care am impresia că Mouscha și celălalt îl așteptau. Au trecut de la vin la cafele, de la cafele la șampanie și pe la patru dimineața au dat-o pe coniac. Pot să-ți spun, doctore, în viața mea nu m-am delectat ca azi-noapte. Ale dracului gasteropode, se pricep să aleagă la băutură !

— Uite ce e, nu mă interesează orgiile dumitale.

— Ba orgiile lor, nu ale mele ! Ce era să fac eu ? Să țopăi cu curvele pe ring ? Ori să mă spînzur, fiindcă nu-mi găsesc rostul în lume, în vreme ce alții dau cu banii de-a azvîrlita ? Lasă, doctore, lasă, într-o zi voi avea și eu o pîine și o sticlă de izmă pe masă...

— Te rog să mă ierți, n-am vrut să te jînesc. Dar ai pomenit de Udrea și mi-am pierdut răbdarea.

— Bine, să ne întoarcem la el. La un moment dat, discutînd cu Mouscha și cu medicul militar, cavaleristul a pronunțat numele lui Udrea. Îți închipui că m-a frapat și am început să trag cu urechea. Am venit să-ți spun că trebuie să-l anunți imediat pe profesor. Am prins următorul crîmpei : „Fiți liniștit, generalul a trimis dosarul Udrea la Curtea Marțială, încă de-acum două zile. Eu personal l-am dus, din ordinul lui. Tot din ordinul lui trebuie să trimit mîine dimineață un curier, ca să-l cheme pe Udrea la el. Probabil are de gînd să-i tragă o papară...” Apoi au trecut la altceva.

Pavel Pavel păli. Își aprinse și el o nouă țigară.

— Ești sigur că nu era vorba de altcineva ?

— Ce naiba ! doar nu eram beat. Nu știi că nu mă prea doboară pe mine băutura ?! Pot chiar să-ți spun că, înainte de a schimba vorba, Mouscha a zis : „Mda ! N-ar fi exclus ca generalul nostru să lucreze pe două fronturi”. Anunță-l pe profesor. Să știe ce are de făcut, dacă-l cheamă generalul.

Doctorul Pavel îl rugă pe Constantin Orfanu să-l aștepte cîteva minute. Se duse la telefon și sună la spitalul de zonă interioară.

— Domnul căpitan lipsește momentan. O să se întoarcă. Cine-l caută ?

Fără să-și spună numele, Pavel închise și formă numărul casei lui Udrea. Îi răspunse o voce feminină.

— Doamna profesor Udrea ?

— Nu. Doamna Udrea e la farmacie, trebuie să sosească.

— Aș putea vorbi cu domnul profesor ?

— Domnul profesor e la spital.

— Dar am sunat și...

— A, da, se poate ! A telefonat adineauri și a spus că a fost plecat și acum e în drum spre spital. Aveți să-i comunicați ceva ?

— Aici e doctorul Pavel. Dacă sînteți amabilă, cu cine am vorbit ?

— Cu cineva din casă. Puteți să-mi spuneți mie, și eu îi comunic, cînd vine.

— Mulțumesc, am să revin personal. Bună seara.

Închise și se întoarse la Orfanu.

— Te rog să mă scuzi, trebuie să mă duc după Udrea.

Era ora nouă. Cu toată graba, Pavel Pavel ajunsese la spitalul de la șosea abia pe la zece fără un sfert, din cauza lipsei de tramvaie. Sentinela îl informă că Udrea se află înăuntru, dar nu-i dădu drumul să intre. Începu să se plimbe de colo-colo, fără a se îndepărta prea mult de poartă, ca să nu-l scape prin întunericul de camuflaj al străzii. Își aprinse o țigară, apoi, la flacăra aceleiași chibrit, se uită la ceas. Profesorul nu apăru nici după a doua țigară și trecură astfel douăzeci de minute, pînă cînd, la a treia țigară, auzi sentinela saluînd și descuind poarta. Îi recunoscuse silueta și

mersul ușor legănat. Îl lăsa cîțiva pași, pînă se convinge că a ieșit singur.

— Bună seara, domnule profesor.

— Cine e ?

— Eu, Pavel.

— A, dumneata erai ?! Scuză-mă, e întuneric, nu te-am văzut.

Se opri brusc, parcă speriat. Cînd își reluă drumul, alături de Pavel, glasul îi suna mai degrabă turbure decît mulțumit.

— Ce mai faci ? Ce mai e nou pe la... voi ?

— Așa e, nu v-am mai căutat de săptămîna trecută. Noutăți ? Acciași oameni, aceeași atmosferă.

— Îmi pare bine c-ai mai venit. Ce fac bolnavii ? Ce mai face bătrînul acela, prietenul meu ? Cel cu fractura de bazin.

— A, Mogîrdea ? A început să umble, deocamdată în cîrji. Iar a făcut, însă, o trăsnaie, i-a dat una cu cîrja în cap lui Făurel.

— Ei, lasă-mă ! Ce i-a venit ?

— Vă mai aduceți aminte de cel cu traumatismul cranian, de Stamate ?

— Ziceai rîndul trecut că i-ai făcut ieșirea.

— Da, insista să plece și l-am lăsat, deși cam prematur. Acest Stamate avea un aparat de radio. La plecare, i l-a lăsat cu împrumut lui Mogîrdea. Acum cîteva zile, Făurel a intrat în salon și nici una, nici două, a dat să confişte aparatul, pînă iese din spital. Sustinea că turbură odihna bolnavilor. Bătrînul i-a explicat că, dimpotrivă, se

mai distrează și ei, bolnavii au confirmat, dar Făurel a insistat și chiar l-a îmbrîncit. Moșul s-a-nfuriat și l-a lovit. Acum Făurel e în halat și papuci, internat în același salon.

— Interesant. Cine l-a pus ?? Se plictisea probabil și avea nevoie de muzică la administrație. L-a lovit grav ?

— Nu prea. Cred că mâine sau poimîine va putea redeveni administrator, cu voia lui Popescu. De altfel, între timp s-au împrietenit, așa că nu cred să urmeze vreun proces.

— Mai bine. Ai grijă de bătrîn, nu-l lăsa pe mîinile lui Făurel.

Trecu apoi un timp, în care profesorul nu mai zise nimic. Doctorul Pavel îl simțea îngîndurat și nu voia încă să-i spună ce anume l-a determinat să-l caute. Trebuia să aducă vorba în așa fel, încît să nu-l alarmeze, ci numai să-l prevină. Cînd ajunseră în piața Victoriei, cotiră la stînga, pe bulevardul Lascăr Catargiu.

— Știți, ieri ne-a venit un coleg nou. Doctorul Eugen Vasiliu, transferat de la Arad.

Vestea se fixă în mintea lui Udrea, fără însă a-l șoca. I se părea mult mai importantă întrevederea, pe care-o avusese cu generalul Cantemirescu, și continuă să reflecteze în tăcere asupra opiniei lui Nedelcu.

Pus la curent, avocatul îi recomandase o atenție maximă, în toate direcțiile, deși el credea mai pu-

țin în povestea cu dosarul și cu magistratul. Era aproape convins că mai degrabă generalul încercă să se pună bine cu viitorul. Dar care viitor ? ! Nedelcu cădea uneori într-un optimism exacerbat de ideea lui fixă, de a plăti cuiva pentru brațul pierdut în război. Ar fi fost, poate, mai interesantă părerea asistentului, care ocolea întotdeauna patima, rămânând astfel mult mai lucid.

— Ia spune-mi, de Neagu mai știi ceva ? Te rugasem să-l mai cauți, nu mai e mult pînă vom relua, probabil, cursurile.

— Nu, nici de astă dată n-am aflat nimic precis.

În ultimul timp, Pavel îl căuta foarte des pe doctorul Neagu. Nu numai spre a-i face un serviciu profesorului, care, după ce cîteva zile încetase să-l mai întrebe de el, își reînnoise rugămintea, precizînd de fiecare dată, într-un mod ce devenea bizar, că e vorba despre unele chestiuni legate de catedră. Îl mai căuta și pentru că începuseră să-l cam obsedeze considerațiile pe care asistentul, în succinta discuție de la Colțea, i le mărturisise cu privire la om și la destin, și ar fi vrut să reia dialogul. Pe de altă parte, pentru că primea niște răspunsuri, care, prin ciudățenia lor, îl incitau să revină.

— Mereu aceleași răspunsuri contradictorii, domnule profesor. Ba e în concediu, ba e dispărut fără urmă. Iar acasă nu răspunde nimeni. Mi-e teamă să nu fi murit în vreun bombardament.

— Aș, imposibil !

Udrea se opri în loc. Replicase cu atîta convingere, încît se aștepta ca Pavel să-l întrebe de unde știe. Nu veni, însă, nici o întrebare, și porni mai departe. Un consult cu asistentul îi apărea mai mult decît necesar. Unul dintre cele cincisprezece dosare de reformă medicală, pe care le întocmise pînă acuma unor răniți vindecați, spre a-i scăpa de front, fusese înaintat unei supracomisii, ceea ce putea să ducă la consecințe nefaste, iar doctorul Neagu, tocmai în aceste împrejurări, se găsisse să nu mai dea nici un semn de viață.

— Nici de sora Bogdan nu se știe încă nimic.

Disparația sorii îl scosese pe Pavel din orice dubiu. Ea era colportoarea manifestelor, indiscutabil, iar acel perfect autocontrol, prin care-l derutase în dimineața cînd a prevenit-o, demonstra un caracter demn de toată admirația. Nu-i spusese lui Udrea nimic din toate astea, lăsîndu-l să creadă că sora a fugit din București, de frica bombardamentelor. Era la mijloc un secret, care nu-i aparținea și pe care ea îl apăraseră cu o fidelitate impresionantă. Mai era și teama de a nu se pomeni implicat în cine știe ce complicație judiciară, așa încît tăcuse. Acuma însă regreta, avea sentimentul că-l minte.

— Știți, am omis pînă azi. Au căutat-o în cîteva rînduri niște agenți la spital.

— Da ? Puteai să-mi spui mai demult.

În afară de o anumită tristețe, care putea fi a compasiunii, doctorul Pavel nu mai desprinsese nimic altceva din glasul lui Udrea, și o bucată de vreme nu-și mai vorbiră. Mergeau cu pași rari, unul lângă altul, prin întunericul abia stropit de scînteierile reci ale stelelor. Lui Pavel îi venea greu să adauge acestei tristeți comunicarea durerii pentru care-l căutase. Ajunseseră însă la Piața Romană și mai aveau relativ puțin de mers împreună. Întunericul se albăstrea ușor, părea că în curînd va răsări luna.

— Ar mai fi și alte noutăți... Ieri, Naim s-a întors din oraș cu un violoncel.

— Un violoncel ? Naim ?

— Vorbesc foarte serios. Am fost și eu surprins. Cîntă binișor, se cunoaște numai că n-are exercițiu. Cum prinde un moment liber, dă fuga în camera lui și cîntă, repetă mereu Abendlied, al lui Schuman...

— Nostim, numai violoncelist nu-l știam ! Dar de la un timp se petrec atîtea ciudățenii, încît nimic nu mă mai miră.

Decis să nu mai tergiverseze, doctorul Pavel începu prin a-i spune că are un prieten, poet, pe care l-a operat recent, de apendicită.

— Și merge perfect. Imaginați-vă, a chefuit noaptea trecută pînă la ziuă, și n-are nimic. A avut numai plăcerea să petreacă în compania doctorului Mouscha.

— Parcă ziceai că ți-e prieten.

Profesorul îl întrerupsese pe un ton malițios, contrazicându-și indiferența, pe care abia o afirmase. Traversau strada Polonă, în diagonală. Pavel îl lăsă pînă cînd ajunseră pe trotuarul celălalt, apoi îl asigură că e un prieten chiar foarte bun.

— Pe Mouscha l-a cunoscut incidental astănoapte, la un bar. De altfel vă veți convinge imediat.

— Mă rog.

Din relatările lui Pavel, rezulta din ce în ce mai clar duplicitatea lui Cantemirescu. Îndeosebi, cînd auzi și presupunerea lui Mouscha : N-ar fi exclus ca generalul nostru să lucreze pe două fronturi, Udrea nu mai avu nici o îndoială. Dreptatea era și de astă dată de partea lui Nedelcu, deși acesta nu credea chiar sută la sută în existența vreunui dosar.

Se apropiau de Grădina Icoanei. Pavel terminase, și acuma tăcea. Pașii le răsunau pe caldarîm, o liniște adîncă inundase străzile. Albastrul întunecat al cerului se lumina ușor, anunțînd că mai e foarte puțin pînă să răsară luna. Formele greoaie ale caselor și coroanele calme ale copacilor se reliefa din ce în ce mai limpezi, într-o bură diafană, palid-vineție. Cîte o siluetă se zărea ici-colo, trecînd în grabă. Udrea ar fi vrut să-i vorbească lui Pavel despre întîlnirea sa cu generalul, dar ceva îl oprea, mai presus de această dorință, o neîncredere turbure, pe care el însuși o consi-

dera jicnitoare și o condamna. Nu departe de Schitul Darvari, într-un colț, o ușă se deschise și se închise repede, lăsînd să se strecoare afară o lumină oarbă, care pieri imediat.

— Să-mi iau niște țigări. Aici e o tutungerie, văd că e deschisă.

Intrară. Sub becul camuflat, chipul lui Udrea apărea livid.

— Te rog, două pachete Carpați... Adică, dă-mi, te rog, cinci...

Glasul îi vibra profund, avea în el și ceva solemn, dublat de un tremolo abia perceptibil.

— De fapt, nu se găsesc totdeauna țigări, fii amabil și dă-mi zece pachete, dacă se poate.

În cele din urmă, solicită cincisprezece pachete, deși tutungiul îl asigură că pentru el, un client atît de vechi, va avea grijă să nu se termine. Pavel nu înțelegea sensul acestei provizii masive. Întrebă dacă are și Mărășești, țigările sale preferate. Nu avea, dispăruseră de cîteva luni, după cum se șoptea, din ordinul ocupanților. Marca acestor țigări le amintea de chelfăneala din Moldova, în războiul precedent. Cumpără și el un pachet de Carpați, plătiră și plecară, continuîndu-și drumul în aceeași tăcere. După o vreme, cotiră la dreapta, pe Maria Rosetti, și în curînd ajunseră în fața casei lui Udrea.

— Ai făcut bine că m-ai anunțat. Îți mulțumesc. Dacă vrei, putem să mai discutăm și sus.

— Aș vrea, dar trebuie să mă întorc la spital. Sînt de gardă și l-am lăsat pe Naim singur.

Își strinseră mîinile, fără nici un alt cuvînt și se despărțiră. După cîțiva pași, Pavel se opri.

— Domnule profesor.

— Da, ce este ?

— Nimic important. Poate mîine să vă dau un telefon. Nu cred că trebuie să fiți alarmat.

— Nu sînt alarmat. Sînt numai trist, dar are să treacă... Sună-mă oricînd, la spital sau acasă. Bună seara, Pavele.

— Bună seara, domnule profesor.

10

Toma Udrea nu apucă să descuiе yaila. Roxana, care se afla cu Irina în vestiar, îi și deschise ușa, de îndată ce auzi cheia în broască.

— Bună seara. Ce faceți voi aici, la ora asta ?

Irina se îmbujoră și dispăru în camera copiilor. Udrea văzu, în mijlocul vestiarului, un landou vechi, plin de praf.

— Dar cu ăsta ce mai e ?!

— A fost al Gabrielei, nu-l mai ții minte ? L-am adus cu Ina adîneauri, din pod. Nu știi ? Va avea un copil.

El surîse vag și o sărută distras pe obraji, în timp ce ea îi spunea că, în cîteva minute, va fi

gata masa. Apoi trecu în bibliotecă, de unde, după ce se asigură că Roxana a plecat la bucătărie, se strecură în dormitor. Scoase din șifonier o cămașă, o pijama, două perechi de ciorapi, un prosop și câteva batiste. Pe urmă se duse în camera de baie și luă o periută de dinți, o pastă și un săpun. Revenind în birou, îndesă totul într-o servietă, împreună cu cele cincisprezece pachete de țigări. După ce ascunse servieta într-un raft al bibliotecii, în spatele unui maldăr de reviste, se așază într-un fotoliu, cu țigara aprinsă, și rămase liniștit, cu ochii la tabloul lui Petrașcu, pînă cînd Roxana îl chemă la masă.

Mîncară cîte două ouă fierte și cîte o ceașcă de lapte cu surogat de cafea. Roxana discuta cu Irina despre absența cvasitotală de pe piață a alimentelor. El le lăsă un timp, ascultîndu-le pe jumătate, dar, pentru că discuția se prelungea, se văzu obligat să le întrerupă.

— Uite, dragele mele, ce m-am gîndit eu. Ar fi bine ca Irina să plece la țară, să stea cu copiii.

— Să-l las pe Naim ?! Ce-are să se facă singur ?

— Da, Irina. E mai bine să faci cum îți spun. Naim rămîne cu noi. Poți să pleci liniștită. N-are nici un sens să te expui. Și-apoi nu uita, trebuie să aperi înainte de toate copilul.

Irina se înroși, iar Udrea îi spuse Roxanei că ar trebui să facă și ea într-un fel cu farmacia, ca

să poată lipsi din București măcar o săptămână, două. Are absolută nevoie de puțină odihnă.

— În afară de asta, copiii, desigur, se vor bucura foarte mult. Copiilor le e dor de noi, ți-ar prinde și ție bine puțină liniște.

— Să vedem, Toma. Sint și eu de părere ca Irina să plece cît mai curînd. Dar, în privința farmaciei, nu știu, să mai vedem.

— Faceți amîndouă cum vă rog și lăsați fleacurile. Și eu și Naim am fi mai mulțumiți știindu-vă la adăpost. Ne vom descurca și singuri un timp, pînă se mai clarifică lucrurile în București. Apropo ! Pofțiți la culcare. Dacă ne vizitează avioanele, se impune să fim amfitrioni odihniți.

Udrea se ridică de la masă, rîzînd. De obicei, aștepta să se ridice mai întîi Roxana. Acuma, însă, nu era sigur că va putea să glumească pînă la capăt. Trecu imediat în dormitor, se dezbracă repede și se întinse în pat. Roxana mai zăbovi cîteva minute prin sufragerie, cu Irina, apoi se culcă și ea. Timpul se scurgea prin întuneric, fără ca somnul să se lipească de ei.

— Știi, Toma, îmi pare așa de bine că te văd mai liniștit de la o vreme !

— Da, m-am obișnuit cu toate. A fost greu la început. Pînă mi-am dat seama că, în fond, nu e nici o catastrofă. Dar tu de ce nu dormi ?

— Am să dorm... Știi că, de la unchiul tău, ne-a rămas un violoncel.

— Exact. Uitasem de el. Amîndoi am sperat mai demult ca măcar unul dintre copii să aibă vocația muzicii. Dar se pare că au înclinații mai realiste.

— Știi ce mi-a spus Irina ?

— Nu.

— Că Naim are o mare pasiune pentru violoncel.

— A, da ? Ce vorbești !

— Zău, Toma. Alaltăieri ne-a și cîntat, să-l fi văzut ce fericit era !

— Ia te uită, domnule ! Și mie să nu-mi spuneți nimic !

— Ei, nu te supăra. Stăm atît de puțin împreună, cînd să-ți fi spus ? Dar ce-ai zice dacă i l-am da lui Naim ? Zău, Toma, măcar cu împrumut.

— Bine. Invită-l mîine seară la noi și să i-l dăm.

Mai trecu un timp, și tot nu adormeau. Era prea cald. Roxana deschise fereastra, apoi se culcă la loc.

— Toma...:

— Poftim.

— Te superi dacă i l-am și dat ?

— Nu, de ce să mă supăr ? De altfel, știam că i l-ai dat.

Roxana se mișcă în așternut.

— Nu, zău, tu glumești ! De unde să știi ? A, poate ți-a spus Naim ?

— Ți-ai găsit ! Viitorul nostru mare savant e prea misterios. Pavel mi-a spus. L-a auzit cîntînd în spital, iar eu, inteligent, am priceput.

— Uf ! Niciodată n-am putut să am și eu un secret față de tine.

Udrea aruncă cearșaful într-o parte. El avea secrete, și încă foarte grave. Coborî din pat.

— Dormi, Roxana, de ce nu vrei să dormi ?

Trecu în bibliotecă, fără să aștepte răspunsul. Închise bine ușa, aprinse lampa de pe birou, fumă o țigară, apoi făcu o scrisoare pentru copii. Cînd reveni în dormitor, Roxana încă nu dormea.

— Toma, am uitat să-ți spun, te-a căutat astăseară doctorul Pavel la telefon. A vorbit cu Irina.

— Știu, mulțumesc. A trecut pe la mine.

— Ceva important ?

— Mai nimic... Voia să mă vadă, atîta tot. Tocmai discutasem cu Nedelcu...

— Nedelcu ? Nu mi-ai vorbit niciodată de el.

— Mi-a fost coleg de liceu. E la noi în spital, rănit pe front. Chiar voiam să-ți spun, e un om foarte cumsecade și cred că și un bun avocat, te poți bizui pe el.

— De ce să mă bizui pe el ? !

— Poftim ? A, nu tu ! Vorbeam așa, în general... Ține foarte mult la mine, colegi de bancă, să-mi spui cînd l-aș putea invita o dată la noi, ca să-l cunoști și tu. E un ins agreabil, are foarte mult umor, deși și-a pierdut un braț.

Nici Irina nu reușea să doarmă. Ațipise la o vreme, dar se speriasese de ceva în somn, nu mai știa de ce, și se trezise brusc, cu senzația că se prăbușește într-un gol imens.

Se frământă un timp în așternut ; apoi aprinse lumina mică și începu să le scrie părinților săi. Ei erau încă la Sibiu.

„Dragă Mamă și Tată,

Poate pînă azi ați și primit scrisoarea lui Naim. Dacă nu, înseamnă că e pe drum. El a spus că e de datoria lui să vă scrie și l-am lăsat s-o facă. Dar acum vreau să vă scriu și eu de la mine.

Ultima voastră scrisoare am primit-o. Vă sînt recunoscătoare pentru căldura și îngrijorarea cu care mă chemați la voi, la Sibiu. M-am gîndit mult. Mai ales la celelalte lucruri, despre care îmi scrieți, atît de dureroase pentru mine... Și apoi... Oare de ce e nevoie să vorbim totdeauna pe ocolite ?! Întrebarea aceasta mi-am pus-o de mult, numai mie. Astăzi, îndrăznesc să le-o pun și părinților mei. Că vi-i dor de mine, cred. Voi nu simțiți că și eu vă duc dorul ?! Sînt convinsă de îngrijorarea voastră din pricina bombardamentelor. Știu că vi-i scumpă viața mea. Dar de ce nu o spuneți de-a dreptul ? Voi sperați că distanța și timpul mă vor face să-l uit pe Naim. Acolo, la Sibiu, îmi veți aduce o mulțime de lume în casă, voi cunoaște alți oameni și... cine știe ?! poa-

te-l uit. Nu este așa că așa vă gîndiți ? De ce trebuie să aflu de la oameni străini că mi-ați și pregătit un nou candidat la mîna... Tatei ? Nu te supăra, Tată, tu știi cît te iubesc de mult, și știu și eu cît mă iubești de mult și mai știu că tu n-ai nici o vină, îmi vrei numai binele, dar acești adevărul : nu cu mine vor să se căsătorească pretenții agreeți de tine.

Trebuie să vă spun, însă, că sînt mai hotărîtă ca oricînd să rămîn aici, cu Naim, să nu mă despart niciodată de el. Poate ați și aflat că de două luni de zile sînt soția lui. Mi-am legat viața de a lui — și nu v-am spus pînă azi, nu din teamă, nu. Lîngă el nu mă mai tem de nimic. Nu v-am mai spus, poate pentru că știam cît sînteți de porniți și ce crize de nervi veți face aflînd. Am vrut să vă pregătesc cu încetul, ca să nu fie o dramă pentru voi căsătoria mea. Dar din scrisoarea voastră și din alte lucruri am înțeles că trebuie să vă spun acum totul. Și iată, v-am spus ! Voi ați vrut totdeauna să mă știți fericită. Dacă mai aveți un grăunte de încredere în mine, vă rog să mă credeți : sînt fericită. Poate abia astăzi sînt prima oară fericită în viață.

Pe urmă, fiindcă am devenit soția lui Naim fără consimțămîntul vostru, cred că e de datoria mea să nu mai fiu o povară materială pentru voi. Vom munci amîndoi, cum ați muncit voi, cînd erați tineri, dar noi nu vom uita niciodată, cum ați uitat voi, că ați fost săraci la început și că iubirea v-a

unit pentru totdeauna. Am încredere în puterile noastre, ne vom face un drum în viață. Știu, va fi greu la început, eu am fost răsfățată de voi, n-am cunoscut greutățile, dar îl am acum pe Naim alături de mine, și vom răzbate cumva.

Nu vă vom pricinui supărări de nici un fel. Îl cunosc acum pe Naim atît de bine ! E bun, e cinstit, muncește și mă iubește atît de mult ! Am încredere deplină în el și știu că nu mă va supăra niciodată. Nu știți cît mă doare atitudinea Tatei față de Naim. Pentru că știu că în loc să mă asculte pe mine, care-l cunosc pe Naim mai bine decît oricine, și-a plecat urechea la intrigile unor oameni răi și interesați, care prin asta căutau să obțină fel de fel de favoruri prin Tata. Cu toate că Tata este atît de nedrept cu noi, nu înseamnă că n-ați rămas pentru mine Mama și Tata cei dragi, pe care-i iubesc și-i voi iubi totdeauna cel mai mult pe lume (dar și pe Naim îl iubesc cel mai mult pe lume !).

Sînt convinsă că va veni foarte curînd ziua cînd și Tata îl va descoperi pe Naim cel adevărat... Atunci vom fi toți patru împreună, poate cinci, și vom uita supărările trecătoare de azi. 14 august 1944.

Vă sărut cu drag,
Irina

P.S., în casa unor oameni buni și necăjiți, despre care am să vă scriu mîine.“

Pe cînd împăturea scrisoarea, ca să o pună în plic, Irina auzi soneria. Întîi scurt, de două ori, apoi, după o așteptare, prelung și apăsător. Sări de la masa de scris și, în vîrfurile picioarelor, se duse la ușă, dar nu îndrăzni s-o deschidă, ca să iasă în hol. Căuta să descifreze, în pauzele soneriei, un zgomot cît de mic dinspre dormitorul soților Udrea.

Se trezise și Roxana. Abia ațipise. Îl scutură încet pe Toma, care dormea adînc.

— Psst ! Scoală-te... Cine să fie la ora asta ? Sună de mult, ia ascultă și tu...

Smuls din somn, Udrea se pomeni, confuz, în mijlocul dormitorului. Nu-și dădea seama dacă dormise o eternitate sau numai o clipă. Cînd zbîrniitul insistent al soneriei îl dezmetici cu totul, aprinse lampa de pe lada studioului și-și căută ochelarii. Între timp, soneria amuți. Roxana se dădu jos din pat, închise repede fereastra camuflată, îmbracă halatul și veni lîngă el.

— Poate-a greșit apartamentul. Ce oameni, Toma, să scoale lumea din somn !

— Da, poate-a greșit. Dar unde-ai pus gazeta aia cu Memoriul ? Ai rupt-o ?

— Nu, însă nu e nici în casă. I-am dat-o unei prietene.

Ușa dormitorului se deschise încet și intră Irina, în pijama și cu picioarele goale.

— Ce facem ? N-am apucat să mă anunț la po-
liție...

Era palidă și abia vorbea. Roxana o cuprinsese
pe după umeri, îngrijorată din cauza sarcinei.

— Fii cuminte, de ce te sperii ? A greșit un
neghiob și s-a dus... Ba nu, Dumnezeuule, iar sună !

Pornită din nou, soneria părea că nu se va mai
opri niciodată.

— Toma, ce facem ?

Udrea se gîndea la servieta ascunsă în biblio-
tecă. O pregătise, probabil, la vreme.

— Și-dacă totuși mă cheamă la un bolnav ? N-ar
fi prima oară. Stați voi aici, eu mă duc să deschid.

— Toma, poate e mai bine să nu deschizi.

Roxana îl prinsese de mînă. El rămase pe loc,
atîta cît să-și aprindă o țigară.

— N-are nici un sens să nu deschid. Trebuie,
Roxana... Auzi că iar sună.

Călcînd încet, Udrea trecu în vestiar. Își lipi
urechea de ușă și ascultă. O liniște perfectă. Dădu
ușor capacul vizetei la o parte și se uită cu aten-
ție. Pe scară era întuneric, nu se zărea nimic.

— Vă rog, deschideți, domnule profesor...

— Cum ? ! Cine ești ?

Vocea venise prin surprindere, iar el răspunsese
reflex. Trebuia să tacă, poate cine era afară nu-i
simțise realmente prezența în spatele ușii, ci doar
încercase, la întîmplare. Acuma, însă, era prea
tîrziu.

— Deranjezi oamenii și nici măcar nu spui cine ești !

— Om bun, vă spun înăuntru, deschideți, vă rog.

Glasul era al unei femei, și i se părea teribil de cunoscut, deși nu-l putea încă identifica. Tonul avea o ciudată compoziție de implorare și imperativ. Udrea deschise pe jumătate. În dreptul ușii apărură o femeie, al cărei chip era mascat de întuneric și care dădea să pătrundă în vestiar.

— Eu sint, nu vă speriați, sora Bogdan.

Profesorul făcu un pas înapoi.

— Dumneata ?! În felul ăsta ?

Sora intră și închise repede ușa.

— Vă rog să mă iertați, dar nu se putea altfel.

Avea obrații îmbujorați, privirile agere, nu mai semăna cu femeia ofilită, pe care o știa el.

— Ce e, Toma ? Ce s-a-ntîmplat ?

Roxana întreba din ușa holului, unde se oprise cu Irina. Sora le dădu bună scara, apoi îi șopti lui Udrea că trebuie să vorbească numai cu el.

— Nimic, Roxana. Dumneaei e de la spital. Treceți voi în dormitor, eu am ceva de discutat. Dumneata, sora, vino cu mine.

O conduse în bibliotecă și o invită să ia loc. Sora refuză cuviincios, motivînd că e mai mult decît grăbită.

— Domnule profesor, avem numaidecît nevoie de dumneavoastră.

— Cum adică, avem ? Te rog, așează-te și fii mai precisă. Unde ai dispărut ? De ce alarmezi lumea ?

— Vă spun mai târziu. Acum vă rog să veniți cu mine. Luați și trusa cu instrumente.

— Ia te uită ! N-ai impresia că unul din noi e deplasat ? Dumneata dispari din spital, reapari aici la două noaptea, mă chemi cine știe unde, și toate astea fără nici o explicație. De când te ocupi cu asemenea bizarerii ?

O clipă privirea sorei coborî pe covor, apoi se stabili în ochii lui Udrea.

— Domnule profesor, a fost rănit un om.

— Foarte bine, de ce nu-l duci la spital ? Vreau să spun, cu ce i-aș fi eu util ? Știi că nu am cabinet.

— La spital nu se poate.

— Cum vine asta ?!

— Dumneavoastră ați avut întotdeauna încredere în mine. Vă asigur, nu e vorba de un răufăcător. Un om, care nu vrea decît binele celorlalți, a fost împușcat acum o oră și nu trebuie lăsat să piară. O să vă convingeți.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, vorbește o dată ! De ce nu e dus la spital ?

— Ca să nu cadă în mâinile poliției.

Cuvintele sorei sunaseră cît se poate de simplu, dar înfățișarea ei era deodată glacială, și această schimbare îl șocă pe Udrea mai mult decît răspunsul.

— N-aveți a vă teme de nimic. E întâi de toate interesul nostru să nu se afle. Veniți cu mine. Îl operați și vă întoarceți acasă.

Un zgomet înfundat se auzi dinspre ușa dormitorului. Sora tresări, iar Udrea o măsură de sus și pînă jos, însă nimic din atitudinea ei distantă nu se pierdu.

— Trebuie să fie soția mea. De altfel, e și normal să se impacienteze. Scuză-mă un moment.

Profesorul se duse în dormitor, o asigură pe Roxana că n-are nici un motiv să fie îngrijorată și-i ceru Irinei să meargă la culcare. La întoarcere, închise bine ușa.

— Ascultă sora. Acum cîteva săptămîni am găsit în halatul meu, la spital... Am găsit un obiect foarte puțin obișnuit. Te rog să-mi spui dacă știi despre ce e vorba și dacă dumneata l-ai pus acolo.

Sora avu o ezitare. Udrea căută să-i citească răspunsul în ochi, dar nu reuși.

— Are asta vreo legătură cu ajutorul pe care un om îl așteaptă din partea dumneavoastră ?

— Te rog să nu răspunzi prin întrebări. E o enigmă, pe care țin s-o dezleg mai demult și tot o voi dezlega într-o zi.

— Era o gazetă ilegală și eu v-am pus-o în buzunar.

— A, va să zică nu m-am înșelat. Din ordinul cui ai pus-o ?

— Asta nu pot s-o spun. V-am spus și așa prea mult. V-am arătat că am încredere în dumneavoastră, vreau să spun în omul care a iscălit Memoriul.

— Prin urmare știai și de existența Memoriului.

— Nu. Am aflat mai târziu. Acum vă rog și eu, să nu mi-o luați în nume de rău, dacă n-am să mai scot nici o vorbă în legătură cu asta.

— Domnișoară Bogdan.

— Poftim, domnule profesor.

— Dumneata știi că ai, probabil, un mandat de arestare ?

— Știu, domnule profesor.

Promptitudinea și, mai ales, calmul răspunsului îl impresionară pe Udrea cu atât mai profund, cu cât el avusese intenția s-o intimideze. Căuta inutil o replică, în timp ce ea îl considera cu o superioritate indulgentă sau, poate, i se părea lui, nu mai știa ce să creadă.

— Văd că știți și dumneavoastră. Dar dumneavoastră n-aveți.

Profesorul aruncă o privire către raftul în care ascunsese servieta.

— E un răspuns cam nepoliticos, sora Bogdan.

— Vă rog să mă iertați. Credeam că o să găsesc la dumneavoastră ajutorul chirurgului. Dar nu-i nimic. Noapte bună, domnule profesor.

— Stai, ce vrei să faci ?

— Să plec. Noi nu avem timp de pierdut, mai ales când un om e pe moarte.

— Te știam o femeie politicoasă, te-am stimat totdeauna... Ce are rănitul ?

Oprindu-se în dreptul ușii, sora își șterse fruntea cu dosul palmei, apoi îl fixă insistent.

— Un glonte a perforat brațul stîng.

— A rămas acolo sau a ieșit ?

— A ieșit.

— Fraktură există ?

— Cred că nu.

— Atunci nu e chiar atît de complicat. Cu unele indicații ale mele, cred că te-ai putea descurca și singură. De ce afirmi că omul e pe moarte ?

— S-a rupt o arteră. Eu am încercat, dar... Mi-e frică de gangrenă.

— De ce n-ai spus de la început ? Ai stopat sîngele ?

— Am pus un garou, dar au trecut aproape două ore.

— E departe ?

— Destul de departe, dar avem o mașină.

Sora așteptă, însă Udrea nu mai scoase nici un cuvînt. Obrajii îi erau livizi, fruntea, îmbrobonată de sudoare.

— Veniți, domnule profesor ?

— Ești sigură că nu știe nimeni ? E cel puțin de presupus că a fost o luptă. Dacă ași fost urmăriți ?

— N-a prea fost mare lucru. Adică, a fost ceva, dar fiți fără grijă, ni s-a pierdut urma. Altfel cum aș fi ajuns la dumneavoastră ?

— Dar îți dai seama de ceea ce-mi ceri ?

Mai trecu un timp, în care tăcerea se tîrî între ei, fără ca sora să poată deduce urmarea. Udrea se gîndea intens, tamponîndu-și fruntea cu batista.

— În fine, să vedem ce va mai ieși și din asta. Așteaptă-mă aici, pînă mă îmbrac.

Porni spre ușa dormitorului, mai întîi grăbit, apoi mai încet. Din cîțiva pași repezi, sora îl ajunse, înainte ca el să pună mîna pe clanță.

— Vă rog să nu-i spuneți doamnei. E mai bine să vă îmbrăcați militar.

— De ce militar ? Presupun că nu mă duceți la carnaval. În definitiv de ce n-ai adus rănitul aici ?

— Nu puteam să ne plimbăm cu el prin oraș, cred că vă dați seama. Dar pentru dumneavoastră, ca ofițer, nu e nici o primejdie. Grăbiți-vă, domnule profesor.

În dormitor, Roxana discuta pe șoptite cu Irina. Păreau amîndouă foarte turburate,

— Trebuie să mă duc la un bolnav. Ce vremuri idioate ! Nu mai poate nimeni să sune la ușă, fără să te gîndești la... În fine, fiți liniștite, sper să ajung la timp și să nu întîrzii prea mult. Irina, te rog, aș vrea să mă îmbrac.

— Toma, auzi ce spune Irina, femeia asta a dispărut din spital într-un mod extrem de bizar.

Udrea se uită deconcertat la Roxana, apoi se întoarce brusc către Irina, care continua să stea curbă în fotoliu.

— Prostii ! De unde știi tu ? A dat totdeauna dovadă de corectitudine.

— Nici eu nu spun altceva. A fost o împrejurare cînd și cu mine s-a purtat foarte frumos, mi se pare că v-am povestit. Naim e însă foarte intrigat de dispariția ei.

— Bine, lasă acuma, du-te în camera ta, nu e timp de pierdut.

Irina se ridică agale din fotoliu și părăsi dormitorul cu pași întirziați. Udrea surprinsese între ele un schimb de priviri complice. Îmbracă pantalonii și începu să se încalțe. Simțea cum Roxana îi studiază fiecare gest.

— Fii bună și nu te mai uita așa la mine... Ce tot aveți astă-seară, de ce vă alarmați din senin ? Am spus că merg la un bolnav, e suficient. Vrei să las omul să moară ?

— Dar de ce te superi ? Văd că, dimpotrivă, tu ai un aer alarmat.

— Bine, scuză-mă. Sînt numai plictisit.

Își legă cravata, dar greșise nodul și încercă a doua oară. Roxana nu-l slăbea din ochi, o vedea în oglindă, cum îl urmărește, crispată.

— Și totuși, Toma, nu știi, iar e ceva cu tine.

— Absolut nimic. Mă enervează gulerul ăsta, atîta tot, uite-l cum atîrnă. De altfel, nu e rău, dacă nu slăbeam, trebuia să-mi fac o uniformă nouă.

Rise scurt și, îmbrăcîndu-și tunică din mers, trecu în birou. Își luă trusa cu instrumente și, fără

nici un cuvînt, ieși împreună cu sora. După primele trepte, se opri deodată.

— Ce s-a întîmplat ? Ați uitat ceva ?

— Nu, nimic.

Coborîră mai departe. În graba plecării, uitase s-o sărute pe Roxana, ceea ce-i putea sporî îngrijorarea. S-ar fi întors din drum, însă o teamă superstițioasă îl împinse înainte. Cînd ajunseră jos, sora îl prinse de braț, șoptindu-i să nu iasă din curte împreună.

— Veniți cam la trei, patru pași în urma mea. Și dacă se întîmplă ceva, vă faceți că nu mă cunoașteți.

Luna era mare, se vedea destul de bine. Zăpușeala se mai domolise, copacii păreau încrămeniți, plutea o liniște de piatră. Nu se zărea țipenie de om. Sora o și apucă la dreapta, după primul colț. Udrea se ținu după ea. Tăiară două străzi și, după cîteva zeci de metri, la intrarea într-o fundătură, Maria Bogdan dispăru într-un automobil negru și vechi, care aștepta acolo. Portiera rămase deschisă. El se opri în loc, verificînd rapid împrejurimile, apoi se apropie în fugă și urcă. Un braț se întinse imediat, din față, peste spătarul canapelei și închise ușa, fără s-o trîntească.

Mașina porni cam în aceeași clipă, iar ceva mai încolo, pe la Grădina Icoanei, bărbatul de la volan îi spuse, rîzînd, că de data asta s-a nimerit să iasă bine, însă de obicei abia atunci e prost, cînd te oprești și te uiți înapoi sau o iei la fugă, se

cunoaște că nu citește romane polițiste. Suna și un soi de reproș nepermis în gluma acestui șofer care părea că vrea să-i țină o lecție. Și Udrea îl trată cu ignoranță.

Străbătură strada Polonă. Făcură la stînga, pe Șoseaua Ștefan cel Mare, pe urmă cotiră neprevăzut pe Calea Dorobanților. Profesorul se uita cînd la șoferul căzut într-o muțenie ursuză, căruia nu-i vedea decît ceafa, cînd la străzile pe care treceau, străduindu-se să și le memoreze cît mai exact. În Piața Confederației Balcanice, automobilul, ale cărui arcuri scuturau teribil, tăie pe o stradă întunecată de arbori bătrîni, ieși la Statuia Aviatorilor și trecu mai departe, chiar prin fața spitalului său de zonă interioară, luînd-o apoi la dreapta, de-a lungul Bulevardului Filantropiei, pe linia tramvaiului nouăsprezece. De aici încolo nu prea mai cunoștea orașul, mai ales dacă părăseau bulevardul. Ar fi întrebat-o pe soră spre ce stradă merg sau măcar spre care cartier, dar se stăpînea, ca să nu-și trădeze emoția.

La un moment dat, cînd viteza crescuse vertiginos, simți în urechea dreaptă un curent de aer rece. Geamul de lingă umărul lui era spart. Nu-și dădea seama, prin întuneric, de mărimea crăpăturii și, intrigat, începu să pipăie locul, pe furiș. Descoperi o spărtură circulară, cam cît să pătrundă un deget, și niște așchii de jur împrejur. Cînd o întrebase dacă a avut loc vreo luptă, sora îi dăduse un răs-

puns echivoc. Era aproape singur că un glonte perforase geamul.

— Mai e mult ?

— Nu, nu, ajungem numaidecît. Tocmai voiam să vă spun, dacă se întîmplă ceva, mergeți la aeroportul Romeo Popescu.

— Cum ? Chiar pînă acolo ?!

— Nu, e mai aproape, dar așa e bine să spuneți.

Tăcerea se întinse la loc. Sora se întorcea uneori și se uita înapoi. Mașina mergea cînd mai iute, cînd mai încet, lumina albastră a farurilor camuflate era puțină, șoferul stătea ușor încovoiat peste volan, privind numai înainte. Se părea că întunericul crește în loc să scadă și, aplecîndu-se pînă atinse cu obrazul trusa de pe genunchi, Udrea se uită la cer. Luna nu se mai vedea. Gîndurile îl înconjurau, confuze și obositoare. Nu știa precis dacă regretă că a răspuns la apelul sorei sau e sentimentul astenic al unui drum fără sfîrșit. Căuta să se liniștească singur, asigurîndu-se că e de datoria lui, ca medic, să alerge imediat, ori de cîte ori cineva, indiferent cine, îl chema la un bolnav. Uneori se pomenea urmărind dinafară cu sînge rece, ca un străin, lupta dinăuntru lui, între conștiință și teama de necunoscut.

— Ce dracu-i cu lanterna aia, în mijlocul drumului ?

Șoferul strigase, smulgîndu-l din liniștea, pe care tocmai începea să și-o redobîndească.

— Și nu văd nici o stradă laterală pe-aici...

Sau poate n-a strigat, ci doar i se păruse lui. În orice caz, nu prea departe, drept în față, cineva agita un ghem de lumină albastră. Părea să fie semnale de circulație. Automobilul încetini o vreme, apoi demară cu toată viteza.

— Stai ! Oprește ! Oprește, n-auzi ?

Ordinele veneau de pe margini, dublate de șuierul prelung al unui fluier răgușit. În mijlocul străzii, la numai câțiva pași, răsăriră în dreapta și în stînga lanternei cîte doi inși. Nu se putea trece de ei, fără a-i lovi în plin.

— Țineți-vă tare !

Avertismentul șoferului se produse aproape simultan cu scîrțîitul sinistru al frînei.

— Și nu coborîți.

O lanternă răscoalea interiorul automobilului. Apoi un comisar deschise portiera de lîngă Udrea.

— Asta nu e viteza reglementară. Actele dumneavoastră, vă rog.

Șoferul scotoci în cutia de lîngă volan și-i întinse un carnet. Avea un aer calm și politicos.

— Bun. Dar ce caută mașina aeroportului la ora asta pe străzi ?

— Misiune specială. Pofțiți, aveți foaia de bord.

— Mda... Așa... Care va să zică, transportați pe căpitanul... Vă rog, legitimația dumneavoastră, domnule căpitan.

Căutînd să imite cît mai bine jocul șoferului, Udrea prezentă legitimația. Oamenii aceștia prețineau totuși prea mult de la el, începînd cu

Neagu și terminînd cu sora. Sau cu ce va mai fi. Comisarul confruntă numele cu cel de pe foaia de bord și i-o dădu înapoi.

— Da, corespunde, mulțumesc. Doamna e soția dumneavoastră ?

— Sînt asistenta domnului profesor.

— Pardon, scuzați.

Sora scoase din sîn un carnet. I-l întinse comisarului, pe dinaintea lui Udrea care, admirîndu-i prezența de spirit, era totodată indignat de această impostură ce-i putea fi fatală și lui, nu numai ei.

— Poftim... Sînt studentă în medicină, anul șase, cu drept de practică provizorie. Întreruperea cursurilor m-a obligat să amîn teza de doctorat.

Comisarul se uită insistent la fotografia de pe carnet, apoi la Maria Bogdan, și mai insistent.

— Numele nu-i scris tocmai clar.

— E scris foarte clar. Atît, că am un nume cam greu : Firlingășteanu... Despina Firlingășteanu.

— Mă rog...

După ce mai verifică o dată carnetul, comisarul i-l restituî. Șoferul îl rugă să-i înapoieze și lui actele.

— Puțină răbdare. Faci mai întîi un mic ocol, pe la Circulație. Dumneata nu prea știi care este viteza reglementară. Acolo mai vedem.

— Dar mergeam cu douăzeci pe oră. N-am depășit cu nimic.

— Lasă discuția, amice, și dă-i bătaie, dacă te grăbești. Simionescule, treci lingă el.

Un bărbat scund, de asemeni în uniformă poliției, se desprinsese din grupul de lângă automobil și dădu să se urce în față. Udrea nu mai ținu seama de recomandarea șoferului. Coborî fulgerător și se lipi cu spatele de geamul perforat.

— Domnule comisar, sînt chemat la un caz foarte grav la aeroportul Romeo Popescu și nu avem nici o secundă de pierdut.

— Îmi pare rău, domnule căpitan, dar...

— Dar trebuie să înțelegeți că nu e de glumit. Un pilot s-a prăbușit cu avionul și trebuie operat de urgență. Nu vă jucați cu chestiunile militare. Ați văzut doar că e o misiune specială. Și, dacă șoferul s-a grăbit, a făcut-o din ordinul meu. Nu cu el veți avea de discutat, ci cu... Veți da socoteală domnului general Cantemirescu. Sper că ați auzit cine este generalul Cantemirescu... Băietе, dă drumul la motor.

— Da, să trăiți! Dar să-mi dea actele, că mă snopește dom' general.

— Ți le dă, n-avea grijă. Domnule comisar, actele sînt în ordine, vă declar răspunzător de soarta pilotului. În afară de asta, nu sînteți patrulă militară, n-aveți dreptul să rețineți decît persoane și documente civile.

Comisarul își plimbă o dată lanterna, ca din întîmplare, pe chipul lui Udrea. Întîlni o privire tăioasă, care rezistă luminii.

— Simionescule, notează numărul carnetului, uite-l aici. Iar dumneata, domnule caporal, să nu

mai umbli civil la volan. Dacă dai peste o patrulă militară, nu prea te văd bine. Simionescule. gata ?

— Gata, domnule șef.

— Sinteți liberi, domnule căpitan. Am onoarea. Profesorul voi să-i întindă comisarului mîna, dar se răzgîndi și urcă în mașină.

— Haide, caporal ! Ce mai stai ? Repede, că te ia mama naibii !

Cei de afară trîntiră portierele cu zgomot și automobilul porni, întîi mai încet, pe urmă cu toată viteza, cotind la dreapta, spre Podul Constanței. După un timp, Udrea se aplecă ușor în direcția șoferului.

— Te rog să mă scuzi. Nu știu nici eu ce mi-a venit să te reped. Îmi era frică să nu descopere că e geamul spart.

— Păi m-am și supărat foarte mult. L-ați luat tare, nu glumă, tocmai mă pregăteam s-o întindem, cînd m-am pomenit că vă dați jos. Pe urmă mi-a trecut supărarea. De data asta mi-ați plăcut. Nu mă așteptam din partea dumneavoastră. Așa căpitan zic și eu !

— Cum adică ? Ce vrei să spui ? !

Șoferul rîse. Udrea așteaptă un răstimp, însă nu primi nici un răspuns.

— În definitiv, e automobilul aeroportului, n-am făcut decît să mă plasez în situația superiorului dumitale. S-ar putea să ai neplăceri.

— N-aş crede. Maşina e făcută cu mîinile mele. Straşnică morişcă, nu-i aşa ? E drept că o să cam trebuiască să-i caut alt act de naştere.

— Vrei să spui că actele erau false ?

— Ei, nu chiar false... Nişel ciupite, nişel ajustate, nişel cu panglicuţe, după cum te învaţă nevoia. În orice caz, la armată am fost caporal.

Şoferul rîse din nou, era un rîs prietenos, apoi tăcerea se închise la loc. Trecuseră pe sub Podul Constanţei. Mergeau acum pe un fel de şosea îngustă, cu gropi, printre două şiruri de curţi amorţite, case rare şi scunde, unele cu acoperişuri pînă aproape de pămînt. Maşina se scutura, strănuta, împungea la hopuri, uneori suna a fierărie, dar înainta mereu.

Sora amuţise. Ghémuită în colţul ei, se uita din cînd în cînd prin geamul din spate, cînd credea că Udrea nu o vede, însă el o urmărea cu coada ochiului.

— Nu mi-aş fi imaginat că te pricepi să minţi cu atîta candoare.

Ea continua să tacă, privind în partea cealaltă, ca şi cînd nu l-ar fi auzit. Părea uşor speriată. Sau, poate, o jicnise. Profesorul îşi regretă cuvintele, scăpate din nevoia de a lega o conversaţie, şi dădu să-i ceară scuze, dar o lăsă în pace, neştiind cum să-i vorbească. Nici el nu minţise vreodată, pînă în noaptea asta, cu atîta cutezanţă şi seninătate. Şoferul, aşadar, e de părere că omul procedează

după cum îl învață nevoia. Are și nu are dreptate. Pînă la un punct, acest principiu empiric poate fi un factor de progres, după cum apoi se poate transforma în egoism, degenerînd în anarhie. Un om solid, în orice caz, dacă știe să mai și glumească în astfel de împrejurări.

— Domnule șofer, de ce faci dumneata toate astea ? De ce te expui atîta ?

Șoferul își întoarse capul, căutîndu-l parcă prin întuneric. O clipă sau două, apoi se răsuci la loc, și se mai scurse un răstimp, în aceeași așteptare încordată.

— Îmi place să fiu liber. Să nu-și bată nimeni joc de viața mea.

Cuvintele căzură ca niște săgeți. Pe urmă nici unul nu mai zise nimic, vreme de cîteva minute, pînă cînd, la marginea unui cîmp, mașina se opri și sora deschise portiera.

— Acum coborîm. Mergem o bucată pe jos. Nu mai e mult.

13

Cînd sosi acasă, pe la cinci dimineța, Roxana încă nu se culcase. O sărută pe obraji. Îl așteptase, împreună cu Irina. Nu dormise nici una, erau amîndouă obosite și îngrijorate.

— Ei ! Ce-i cu voi ? Doar v-am spus că mă întorc imediat... Irina, dacă mai pierzi nopțile, moștenitorul vostru se va supăra. Ia vino-ncoa, să te sărut și pe tine... Așa, dar să nu mă spui lui Naim, după cît îl cunosc e capabil să mă provoace la duel.

Era vesel, rîdea din toată inima, glumea ca în zilele lui bune. Roxana de mult nu-l mai văzuse astfel, poate chiar dinainte de a începe războiul. Simțea cum atmosfera amorțită și tristă a casei se înviorează.

— Trebuie să fii istovit, culcă-te puțin. Du-te și tu la culcare, Irina, trage storurile și fă-ți întuneric.

Irina plecă în camera ei. Udrea își scoase vestonul și se descălță.

— Curge apa la baie ?

— Da, au reparat conducta. Să vedem cît are să țină.

— Roxana...

— Da, Toma.

— Am o rugămintă. Ca să nu pierdem timpul, pînă mă dezbrac, sună tu la spital și cheamă-l pe doctorul Pavel. Vezi că-i de gardă.

— Da, imediat.

Roxana porni spre camera bibliotecii. Cînd ajunse lângă ușă, el îi ceru să stea puțin.

— Poftim.

— Să nu-i spui cine-l caută. Insistă să ți-l dea, spune-i că-i cineva din familie și mi-l treci mie.

Roxana îl fixă, contrariată. El văzu o umbră, cum coboară peste ochii ei, care, doar cu puțin în urmă, își recăpătaseră verdele clar de altădată. Ar fi vrut s-o îmbrățișeze și să-i ceară iertare, dar trebuia să mintă pînă la capăt și o lăsă să plece, simulînd că n-a remarcat nimic. Ceva mai tîrziu, în timp ce-și îmbrăca pijamaua, ea îl anunță de dincolo că nu vor să-l trezească, abia s-a culcat.

— Poate să spun totuși cine-l caută ?

— Nu, nu ! Trimite să-l scoale, ăsta nu-i un răspuns.

Veni și el în bibliotecă, în vreme ce Roxana, după ce mai formase o dată numărul, insistă ca doctorul Pavel să fie chemat. Apoi ea îi întinse receptorul.

— Poftim, a plecat să-l trezească... Spune-mi, Toma, ce-i cu povestea asta ? Nu m-ai pus nici-odată să mint.

— Nu-i nimic, ce să fie ? ! Am de discutat ceva cu Pavel și nu vreau să se știe la spital. Vei vedea.

După încă un răstimp, o voce răgușită și furioasă răsună deodată în urechea lui Udrea. Pavel striga că nu are nici o familie, și asta nu-i oră să-l întrebe de soarta bolnavilor.

— Scuză-mă, dragă Pavele, trebuia să-ți vorbesc.

— Cîm ? Dar cine-i acolo ? Mi s-a spus că mă caută o doamnă, ce sînt farsele astea ?

— Nu e nici o farsă, calmează-te. Vezi că va veni cineva cu un bilețel de la mine, după niște sînge pentru o transfuzie.

— A ! Dumneavoastră erați ? Vă rog să...

— Eu, eu, lasă scuzele.

Udrea îl întrerupsese, pentru ca Pavel să nu apuce să-i pronunțe numele.

— Ți-am trimis și o probă, verifică grupa sanguină și, dacă ai posibilitatea, cînd vine...

— Dar a venit.

— A și venit ? Formidabil !

— Poftiți ?

— A, nu, nimic, soția mea îmi spunea ceva interesant. Continuă, te rog.

— Da. A venit fratele bolnavului și s-a aranjat. A avut noroc. E cam un sfert de oră de cînd a plecat. Dacă dumneavoastră nu aveți timp, v-aș putea înlocui eu. Îmi spuneți unde și...

— Nu, mulțumesc, nu e nevoie să te deranjezi. De altfel, cazul s-a simplificat. Și, dacă s-a găsit sînge, totul e în ordine. Ai notat grupa sanguină pe bilețel ?

— Da, și vi l-am trimis înapoi, așa cum mi-ați scris. Deși eticheta de pe flacon era suficientă.

— Totuși, se produc și erori, o verificare nu strică, și-ți mulțumesc, dragă Pavele. Dacă poți, caută să ne vedem chiar astăzi, aș avea să-ți mai spun ceva. Acum, la revedere, te las.

Răsuflînd ușurat, puse receptorul în furcă, se așeză pe scaunul de la birou și își aprinse o țigară.

— Am salvat un om. Era gata să facă o gangrenă, n-a fost tocmai atît de simplu, cum i-am spus lui Pavel.

Surîdea și avea în voce o afecțiune, pe care Roxana aproape i-o uitase și care o descumpăni.

— Cred că și brațul e salvat, bine că s-a găsit sînge... Dăr, draga mea, ce-i cu tine? De ce mă privești așa?

— Pentru că nu mai pricep nimic. Ai mai salvat și altădată oameni și nu te-am văzut atît de... E foarte bizară toată povestea din noaptea asta.

El se ridică și începu să aranjeze revistele de pe birou. Le puse una peste alta, lîngă scrumieră, apoi le mută ceva mai încolo, în dreptul călimării masive, de bronz. Era gata să-i spună întregul adevăr, pentru ca să nu o mai vadă chinuindu-se, deși nu putea fi sigur că acest adevăr nu o va neliniști și mai mult. Cînd, însă, desprinzîndu-și privirea de pe reviste, dădu să vorbească, revăzu deodată încăperea sărăcăcioasă de la marginea orașului, cele două lămpi cu gaz, sub a căror lumină palidă cususe artera rănितului, în timp ce, alături de sora Bogdan, care-l secunda, un bărbat relativ scund, cu umerii largi și puternici, cu părul alb, deși nu părea a fi trecut de patruzeci de ani, cu pomeții proeminenți și cu două adîncituri în obraji negricioși, îi urmărea fiecare mișcare cu niște ochi blînzi și parcă totuși cu ceva poruncitor în ei. Multă vreme, pe drum, la întoarcere, în trăsura pe care o luase de la Piața Filantropiei, pînă unde caporalul îl dusesese cu mașina, îl obsedaseră ulti-

mele fraze ale acelui bărbat, cu fruntea traversată de cute subțiri și cu sprâncenele stufoase și negre, în contrast violent cu bruma părului. În ușa antreului, la despărțire, după ce-i mulțumise, strângându-i mîna într-un fel neobișnuit de puternic, îl rugase insistent pe un ton aproape categoric, să uite totul și să nu discute cu nimeni, *nici chiar cu soția dumneavoastră*. Nu va fi nevoie să tacă mult timp, e foarte aproape ziua cînd oamenii vor fi liberi să vorbească despre orice.

El, bucuros că lucrurile se terminau cu bine, apucase să-și dea cuvîntul, adăugînd astfel secretului profesional o promisiune cu un substrat mult mai complex, o aderență pe care abia de cîteva minute o realiza în toată profunzimea. Acuma regreta, dar nu putea vorbi, deși întotdeauna, în chestiunile grave, ea știusese să păstreze un secret, chiar dacă în treburile mărunte nu se dovedea mai puțin tăcută decît alte femei. În afară de asta, nimic nu era încă sigur. Cert rămînea numai faptul că oamenii aceia avuseseră o ciocnire cu poliția, care, evident, nu se dusesese apoi la culcare. Și era de o mie de ori mai indicat ca Roxana să nu aibă cunoștință de nimic, pentru ca, în cazul unor arestări, să nu poată fi acuzată de complicitate. Se reaseză.

— Draga mea, repet, n-ai nici un motiv să fii alarmată. Recunosc, e oarecare încurcătură în toată povestea asta, cum îi spui tu. Omul nu a putut fi transportat la spital, fiindcă se pare că s-a bătut

cu cineva și e normal, în mentalitatea lui, să evite ori măcar să atenueze consecințele. În orice caz, așa nu mă privește pe mine. Și dacă aș fi vreo-dată întrebat, aș putea răspunde liniștit că nu mi-am făcut decît datoria de medic. Trebuie să admiti și tu că nu-l puteam lăsa așa. Acum, fii te rog bună și, pînă mă spăl, prepară-mi o cafea. E aproape șase. Am ceva de operat și nu vreau să mă prindă zăpușeala în sala de operații.

Se ridică, o mîngîie pe păr și trecu în camera de baie. Roxana veni după el.

— Toma, noi de mult nu mai avem cafea, ai uitat ? A ajuns la niște prețuri exorbitante.

— Nu-i nimic. Fă-mi un ceai. Sau, dacă mai e puțin lapte, prepară-l cu niște surogat.

— Vreau să-ți mai spun ceva, să nu uit pînă pleci. Știi, am cam rămas fără bani, nu mai am nici pentru piață. Ai putea să-mi dai ceva din onorariul pe care probabil l-ai primit ?

Udrea scoase din cutie aparatul de bărbierit. Avea sentimentul că-l pune la încercare. Se uită în oglindă, o văzu și pe ea, apoi căută o lamă nouă.

— Dragă Roxana, erau niște oameni foarte săraci. Mi-au oferit ei ceva, dar nu mi-a venit să primesc. În afară de asta, sînt un fel de rude de-ale sorei sau așa ceva. Curînd va fi, însă, o lună de cînd sînt mobilizat și sper că statul va binevoi să-mi răsplătească vîtejia cu o soldă.

— Bine, Toma.

Roxana se retrase, fără ca el să-și dea seama dacă a convins-o sau nu. După ce se bărbierî, făcî un duș rece, reveni în dormitor, îmbracă uniforma militară, apoi trecu în sufragerie. Ea îl aștepta cu micul dejun. Ceai de tei, pîine neagră și unt vegetal, nu se prea mai găsea altceva prin băcănii, iar se cam acrise de ele. Începu totuși să mănînce, ca să nu o supere.

— Să știi că astă-noapte le-am scris copiilor. Scrisoarea e pe biroul meu, dar cred că e mai bine să nu o trimitem cu poșta... Face prea multe zile pe drum. Tot am stabilit ca Irina să plece la țară, le-o va duce ea. Ar putea să plece chiar mîine. Ai grijă, roag-o să nu-i pomenească nimic lui Naim de întîmplările astea, da? Nu avem nimic de ascuns, firește, însă, oricum... Bolnavul e salvat, iar restul nu mă interesează.

Se auzi telefonul, și Roxana se duse în grabă să răspundă, pentru ca soneria să nu o trezească pe Irina.

Era pentru el. Un bărbat.

— Întreabă de domnul căpitan Udrea.

— Alo, da, Udrea la telefon... Da, da, căpitanul Toma Udrea. Mă rog, cu cine vorbesc?

— Să trăiți, aici caporalul Ionescu Vasile.

Udrea se întoarse pe jumătate către Roxana, care venise după el. Aranja de zor niște cărți într-un raft, în imediata apropiere a colțului unde era ascunsă servieta.

— Am onoarea să vă raportez... Pot să raportez ?

— Da, da; raportează mai repede !

— Soldatul e bine, am făcut cum ați ordonat.

Infirmierul zice că transfuzia a reușit.

Glasul șoferului, era mai mult decât sigur, nu putea fi alt caporal. Iar infirmierul trebuia să fie sora Bogdan, căreia el îi ceruse să-l țină la curent, prin telefon, cu starea bolnavului. Roxana schimba mereu cărțile dintr-un loc într-altul, nu-l părăsea.

— Bine, caporal, mulțumesc... Cum ? ! L-ați mutat totuși în alt salon ?

— Da, domnule căpitan, să trăiți ! În ălălalt era prea puțin aer.

— Rău, foarte rău, domnule caporal ! Una vorbim și alta ne-nțelegem. V-am avertizat că transportarea poate crea complicații.

— Fiți fără grijă. Să trăiți !

La celălalt capăt al firului, se auzi un țacănit, și Udrea înțelese că șoferul a închis.

— Bine, caporal. De altfel, vin și eu la spital, imediat.

Puse receptorul în furcă. Îi tremura mîna. O derutase pe Roxana, cu aceste ultime cuvinte aruncate în gol, dar se detesta mai mult ca oricînd. *Îmi place să fiu liber. Să nu-și bată nimeni joc de viața mea.* Excelente vorbe, caporal ! Dar, ca să fii liber, trebuie să minți. Să minți, să minți. pînă cînd libertatea și minciuna vor deveni unul și același lucru.

În dimineața zilei următoare, Irina își cumpără de la Biroul Oficial de voiaj un bilet de clasa a doua, pînă la Cîmpulung-Muscel, de unde avea să ia un autobuz, ca să ajungă în satul în care erau evacuați copiii soților Udrea. Apoi trecu pe la spital, și Naim, într-un răgaz de cîteva minute, îi cîntă la violoncel *Abendlied*.

Trenul pleca la ora trei după-amiază. Către ora unsprezece, Irina îl lăsă pe Naim să-și vadă de treburi și se duse în strada Barbu Delavrancea, la locuința părinților săi, ca să-și mai ia cîteva lucruri.

Casa, în care se născuse și copilarise, o clădire sobră, cu parter și etaj și un pod mansardat, zăcea acum cu storurile lăsate și avea un aer de pustiu și de melancolie. Zorelele, cu sforile rupte, căzuseră la pămînt, ierburi veninoase sufocau florile, cineva rupsesse o creangă din mărul a cărui coroană bogată trecea peste gard.

Irina descuie poarta și intră în curte, cu un sentiment de apărare. Căută în cutia de scrisori, era goală. În casă, după zăpușeala de-afară o pătrunse o răcoare plăcută, înviorînd-o. Curînd, însă, mirosul acela străvechi, de ceva putred și indefinit, îi răscoli amintirile. Cu pași moi și rari, trecu în dormitorul părinților ei, unde rămase cîtva timp, odihnindu-se pe taburetul din fața oglinzii ovale. Apoi se duse în bibliotecă și, după ce privi îngîn-

durată biroul la care se obișnuise să-l vadă pe tatăl ei, aplecat asupra cărților veșnic deschise, începu să-și plimbe privirea peste rafturile înțesate de cărți ale bibliotecii ce acoperea în întregime doi dintre pereții încăperii, pînă aproape de tavan. Se apropie încet și scoase volumul de poezii al lui Hölderlin și, de alături, o ediție Rilke, cu Sonetele către Orpheu. Voi să plece cu ele, dar se răzgîndi. Nu mai erau și ale sale, nu mai avea nici un drept asupra lor. Le frunzări un timp, apoi le puse la loc și se duse în camera ei, la etaj. Se întinse pe pat și rămase astfel multă vreme, cu fața în sus și cu mîinile împreunate sub cap.

Anii copilăriei ei singuratice se adunau din toate ungherele, apoi năvăliră anii adolescenței inhibate și nopțile albe petrecute în compania cronicarilor și a atîtor cărți de studiu, unele îmbîcsite, altele ascunzînd în ele atrăgătoare curente și lumi apuse sau abia enunțate ale artei și literaturii, de la egipteni și perși pînă la epoca modernă. Cînd ajunsese la ziua în care-l întîlnise pe Naim, o boare proaspătă îi spălă sufletul, trecutul se ascunse în aluviunile lui și ea se duse la dulapul vechi, de cînd era copil, și din care, cînd îl deschise, o primi un parfum îndepărtat, de gutui. Se așeză pe covor și scoase din rafturile mici un ursuleț, apoi altul, și încă unul, mereu, toată lumea ei de ursuleți, băieței și fetițe, verzi, negri, albi, galbeni, și toți o priveau cu tristețea despărțirii.

— Fiți cuminți, să fiți cuminți...

Unuia, i se desfăcuseră bretelele, altul își pierduse batista. Nu erau tocmai cuminți. Îi muștră, îi dorlotă, însă ursuleții tăceau, bosumflați.

— Fiți cuminți, într-o zi voi veni înapoi.

Îi puse la loc, supărată pe ei, oprindu-și doar unul, alb, cu botul lung și cafeniu, îmbrăcat într-o rochiță roz, cu volănaș. Avea o pălărie, de asemenea roz, în formă de ciupercă.

— Pe mata, am să te duc la un savant. Vei sta lângă cărțile lui, pe masă. Să nu rămână singur, pînă mă întorc.

Luă de pe șifonier o mică valiză, în care îndesă cîteva lucruri de îmbrăcăminte, și ieși repede, ferindu-se să privească în urmă, dar la parter, după ce străbătuse aproape tot holul, își aminti ceva și se întoarse totuși din drum, pentru că era vorba despre părinții săi și nici fără ei nu putea trăi. Intră în bibliotecă și scrise pe un cartonaș alb, ce se afla pe birou : „Va fi așa de bine într-o zi !... Irina voastră.“ Rîse, ca de o glumă bună, apoi adăugă :... „și Naim.“ Prinse cartonașul într-o margine a ramei ce încadra fotografia mamei sale și plecă, împăcată, încuind cu grijă ușile și poarta.

Din strada Barbu Delavrancea porni direct spre locuința familiei Udrea, de unde mai luă o valiză, gata pregătită. Cu o trăsură, ajunsese la spital, către ora unu și jumătate, lăsă bagajele în trăsură, îl

rugă pe birjar să aștepte, trecu pe lângă portarul de care, acum, nu se mai ferea și urcă în fugă la mansardă. Naim o aștepta, s-o conducă la gară.

— Uite, Naim, dă-i cheia asta lui Udrea, e a lor, să nu uiți. Și te rog să te duci pe la ei cît mai des. Ai să mă ascuți ? Se poartă atît de frumos cu noi și sînt și ei atît de necăjiți !

— Da, Irina, voi căuta să-i văd cît mai des.

În timp ce Naim potrivea cheia în broască, pe dinafară, ea profită de neatenția lui și strecură ursulețul printre cărțile de pe masă.

În Gara de Nord, constatară că, din cauza peronului distrus de bombe, trenul ei pleca tocmai de la Triaș, însă cu o jumătate de oră întîrziere, așa încît mai era destul timp. Străbătura o bună bucată din Calea Griviței, printre dărîmăturile și gropile ultimelor bombardamente, apoi, împreună cu alți călători, trecură printr-o spărtură de gard continuîndu-și drumul pe lângă calea ferată și sosiră la Triaș cu numai cîteva minute înainte de plecarea trenului. Naim îi găsi un loc alături de un soldat cu înfățișare obosită, un curier militar, probabil, judecînd după geanta mare, de piele, încuiată cu un lacăt, care-i atîrna de curea, în diagonală, și după revolverul de la șoldul stîng. Îl rugă să fie bun și să aibă grijă, pe drum, dacă vrea, de Irina, iar soldatul îl asigură că poate fi liniștit, deoarece și el e bucuros cînd are cu cine să mai schimbe o vorbă.

Pe cînd discutau astfel, se auzi deodată în depărtare, către Chitila, o explozie puternică, și încă una imediat, ceva mai aproape. Sirenele, dezlănțuite cu întîrziere, anunțau direct sosirea avioanelor. Călătorii, intrați în panică, se aruncau de pe scări sau de-a dreptul pe ferestre. Se strigau cu desperare unii pe alții, se împingeau, fugeau peste șinele de fier, cu sau fără bagaje, cîțiva căzuseră și ceilalți săreau peste ei ori îi călcau în picioare. Irina se îngălbenise, Naim o strîngea în brațe, neștiind ce să facă mai întîi.

— Jos, dați-vă jos și fugiți...

Soldatul, cu geanta la piept, aproape se ruga de ei, înghiontindu-i. Nu se îndura să-i părăsească.

— Lăsați-le naibii de geamantane și fugiți odată!

Coborîră toți trei, în vreme ce talazuri de metal se rostogoleau prin văzduh, apropiindu-se vertiginos. Sirenele amuțiră brusc. Un val de oameni îi purtă pe Naim și Irina peste linii, printre vagoane arse și urme de explozii mai vechi, pînă la ruinele din fața Atelierelor. Valul o luase greșit, spre Calea Griviței, în loc să caute cîmpul, în partea cealaltă. Soldatul îi chemă înapoi și ei se întoarseră, dar nu apucară să facă decît cîțiva pași. Pămîntul se cutremura chiar sub picioarele lor, explozii în lanț îi asaltau din toate direcțiile. La numai cîteva zeci de metri, o casă se făcu bucăți, pereții săriră în aer, năruindu-se apoi într-o mare cenușie, de

pulbere și fum. Un miros de pîrjol venea de pretutindeni.

— Culcat ! ordonă soldatul.

Aproape în aceeași secundă, o bombă pulveriză clădirea de peste drum. Naim simți cum Irina se desprinde brusc din strînsoarea lui, ca și cum i-a smuls-o cineva. Apoi, împins de fluxul exploziei, se prăbuși el însuși. Cînd reuși să se ridice, nu mai vedea nimic, din cauza norilor de praf cu moloz.

— Irina !... Ina !

Alerga de jurîmprejur, strigînd-o. O arsură îl fulgera în umărul stîng. Vaielele răniților îi acopereau glasul. Era obligat să calce pe ei, nu-i putea feri chiar pe toți. Alte explozii urmară, din ce în ce mai departe, în direcția gării, pînă cînd infernul se mută în cealaltă parte a orașului.

— Ina ! Irina !...

Raze de lumină începuseră să se infiltreze prin valurile de praf. Acuma vedea cum unii se ridică, murdari de moloz și de sînge, iar alții continuă să zacă la pămînt.

— E aici, e aici... Nu ne lăsa !

Părea să fie vocea soldatului, din direcția opusă. Se întoarse și-i văzu brațul cachi, agitîndu-se pe deasupra pămîntului.

— Uite-ne, uite-ne, e lîngă mine...

Irina era întinsă cu fața în sus, amorțită, cu o cărămidă pe abdomen. În jurul cărămizii rochia

albă se înroşise. Naim se lăsă în genunchi, dădu cărămida la o parte şi îşi lipi obrazul de buzele ei. Respira. Pulsul îi confirmă că nu era decît leşinată. Dar cărămida deschisese o rană, asta rezulta prea clar din petele de sînge cald, care-l înfioră cum nu-şi imaginase că i se putea întimpla, tocmai lui, după ce a operat atîţia oameni. Începu să-i lovească obraji cu palmele, uşor şi repede.

— Ina, eu sînt ! Mă auzi ?

O pălmuia într-una, cînd cu putere, cînd cu gingăşie. Ea, însă, nu-şi revenea, şi-l cuprinse disperarea.

— Nu mă lăsa, omule...

Alături, soldatul gemea şi-l implora să-l ajute, dar el nu mai ştia decît că Irina trebuie operată de urgenţă.

— Bine, lasă-mă acum !

— Nu te las, dacă pleci, nu mai vii, pe mine cine mă salvează ?

Soldatul trecea, desigur, printr-un şoc. Irina trebuia transportată neîntîrziat. Nu venea, însă, nici o maşină, pe această porţiune a străzii pînă şi un om abia se strecura printre gropi, ruine şi cadavre. Naim îşi aminti că Salvarea rămăsese într-o singură ambulanţă. Înjură, cu o ură neagră.

— Naim...

Irina deschisese ochii. Glasul îi sunase stins, dintr-o adîncime turbure.

— Te-ai trezit ! Spune-mi ceva, mă recunoști, nu-i așa ?

O rază scinteie în ochii ei mari, nostalgici, peste care, însă, aproape imediat, pleoapele căzură la loc. Naim își petrecu brațele pe sub ea și dădu să se ridice, dar o durere clocotită îi opări umărul și o lăsă jos, fără voie. Sări în picioare, cu privirea ținută de-a lungul Căii Griviței. La o intersecție, nu prea departe, trecea din când în când, gonind, câte un automobil. Mai erau deci oameni care continuau să fugă din oraș, deși bombardierele păreau să fi plecat, tot prin surprindere, ca la sosire. Printre dărîmăturile fumegînde, ici-colo, grupuri de bărbați încercau să vină în ajutorul răniților. Nimeni, însă, cu vreo brancardă. Naim îl chemă pe unul dintre ei și, împreună, o ridicară pe Irina, ai cărei ochi erau încă închiși.

La colț, o așezară jos, iar el se repezi în mijlocul străzii. Nici un șofer nu oprea, îl ocoleau toți, de îndată ce-l zăreau gesticulînd. Sirenele anunțau încetarea alarmei.

— Veniți după mine. Mai e cineva.

Naim o luă la fugă înapoi, urmat de bărbatul care-l ajutase și de încă unul. Cînd ajunse la soldatul lungit pe caldarîm, se aplecă și-i scoase revolverul din toc, apoi le spuse celorlalți să-l care și pe el.

— Dar repede ! Aduceți-l repede.

Automobilele făceau cale întoarsă. Erau pline și nici de astă dată nu opreau. Naim se postă în fața unuia, cu revolverul întins.

— Oprește ! Oprește sau trag !

Glasul îi sunase ca un tunet, cu o desperare fără echivoc, înspăimîntîndu-i pînă și pe cei ce-l ajutaseră. Mașina frînă la o palmă de el, în ultima clipă, scrișnind.

— Ce, ești nebun ? ! Dă-te de-acolo, smintitule !

Șoferul scosese capul pe fereastră și-l înjura, descărcîndu-se de frica accidentului. Lîngă el, se afla un bărbat, iar pe canapeaua din spate, două femei. Naim se apropie și deschise portiera.

— Soția mea e grav rănită. Trebuie s-o duc la spital, vă rog să coboriți.

— Vezi-ți de treabă ! Unde te trezești, în codrul Vlăsiei ? Vezi să nu înfunzi pușcăria !

Șoferul încetase. Acuma îl amenința vecinul său, acompaniat de protestele, parcă ușor alintate, ale celor două femei. Naim întinse revolverul. Cu mîna stîngă arăta spre trotuar.

— Uită-te bine acolo ! Dacă moare, mi-e egal ce se întîmplă cu mine. Pentru voi nu mai e nici un pericol, puteți merge și pe jos. Dacă nu coboriți, închid ochii și trag. Dați-vă jos !

Un grup de oameni se adunase lîngă automobil. Cei mai mulți în față, pentru ca mașina să nu pornească fără veste. Un bătrîn se fiții de colo-colo și în cele din urmă se opri lîngă Naim.

— Dați-vă jos, cînd vă roagă ! Nu vă puneți cu omul, cînd îl înjunghie ceva, că devine de e fiară. Nu vedeți ? Avem o femeie și un soldat de cărat la spital.

Coborî întii bărbatul, uitîndu-se cu furie la revolver. Naim se dădu un pas înapoi, pentru ca să nu-l poată lovi, eventual, peste mîină. Apoi, cele două doamne, parcă măsurîndu-l cu un soi de spaimă admirativă.

O cărare se despică în mulțime. Doi inși trecură cu Irina pe brațe și o întinseră pe canapeaua din fund. Alți trei aduceau pe soldatul cu picioarele zdrobite, căruia șoferul îi făcu loc alături de el. Închiseră ușile. Naim se urcă pe scară, ținîndu-se cu o singură mîină. În mîna dreaptă avea încă revolverul. Îi spuse șoferului pe unde s-o apuce, și mașina porni. După ce dădură colțul, băgă revolverul în buzunar, ca să-și elibereze mîina. Nu se mai putea ține cu stînga, din cauza durerii din umăr.

15

Vestea se răspîndi imediat în tot spitalul. Era un eveniment de zile mari, care-i scosese pe bolnavi din lîncezeală și plictis. Internul avea o nevastă, nevasta se afla pe masa de operații, iar

el, obligat de doctorul Pavel, care nu i-a permis să-l asiste, se ocupa în sala cealaltă de un soldat rănit, certându-se cu chirurgul cel nou. După cum se șoptea, doctorul Vasiliu susținea că e absolut necesar să-i amputeze soldatului cel puțin un picior, în vreme ce Naim, copleșit, probabil, de durere, nu mai ținea seama de nici o ierarhie și insista cu vehemență să nu recurgă la ferăstrău, pînă nu vor fi încercat și ultima șansă.

La început, Mihai Vasilescu nu voise să intre în cezariană, ca secundant al lui Pavel, care nu avea titlul de medic primar. Înțelegînd apoi cum stau lucrurile și evitînd să ia asupra lui întreaga răspundere, se declarase de acord.

Ana Petreanu ieșea din cinci în cinci minute și telefona la spitalul militar, în căutarea profesorului.

— Domnul căpitan operează. V-am mai spus.

Primea de fiecare dată același răspuns și trecu astfel aproape trei sferturi de oră, pînă cînd reuși să-l anunțe.

Pe Udrea, știrea îl lovi ca un trăsnet. Nici în momentul în care o văzu pe Irina întinsă pe masă, sub cîmpurile albe, nu-i venea să creadă că a fost posibil să se întîmple o asemenea nenorocire. Se uita la obrajii ei palizi, o privea în ochii obosiți, o mîngîia pe frunte, îi punea lui Pavel cîte o întrebare în legătură cu diagnosticul, medita asupra fie-

cărui răspuns, și tot nu reușea să-și găsească stăpînirea de sine. Se simțea vinovat. Dacă n-ar fi îndemnat-o să plece la țară, nimic din ceea ce vedea acum nu s-ar fi petrecut. Înutil își spunea că nimeni nu poate fi făcut răspunzător de crimele altora, că nu el a declanșat războiul, nu el abătuse dezastrul asupra lui Naim și a Irinei, ci, dimpotrivă, a vrut s-o ocrotească, să o știe la adăpost, alături de copiii lui.

Situația era deosebit de gravă, și avea impresia că Pavel înaintează cu o prudență exagerată. Schimba mereu pensele, explora de mai multe ori în același loc, mîna îi întîrzia în abdomen, închidea ochii, căuta mai departe ceva și, redeschizîndu-i, se uita la el cu un aer neliniștit, pe care nu-l avusese niciodată.

— Ce este ? Ce nu ți-e clar ?

Găsise o sarcină și, după toate probabilitățile, trebuia înlăturată. Pavel vorbea încet, ca să nu-l audă Irina, care devenea din ce în ce mai conștientă. Era de părere că totul va fi extrem de dificil și se temea în primul rînd de o peritonită.

— Ai vrea să te ajut ?

— Dacă vă e posibil... Poate salvăm și copilul.

— Bine. Continuă. Mă duc să mă spăl.

Udrea ieși în vestiarul dintre cele două săli de operații, unde se aflau chiuvetele. Își agăță vestonul și cămașa în cuier și începu să se spele. N-ar

fi intrat în operație, simțea de pe acum că-i va fi foarte greu, din cauza emoției și, mai ales, a acestui dizolvant sentiment de vinovăție care nu-l părăsea. Dar nici nu putea să reziste nevoii de a interveni, deși avea o încredere absolută în Pavel. Deodată, auzi de-alături glasul lui Naim. Era furios, se certa cu cineva.

— Eu rămân la convingerea mea și nu voi semna niciodată un protocol împotriva acestei convingeri ! Se poate rezolva și fără amputație.

— Dumneata să fii mai pertinent ! Ce mă tot bați la cap cu metoda Udrea ? Ori profesorii dumitale n-au știut ce te-nvață, ori ți-ai greșit cariera. Ce crezi dumneata, că provincia n-a dat oameni mari ? !

Profesorul nu recunoștea vocea celuiilalt. Împinse cu piciorul ușa întredeschisă și intră, indignat.

— Cineva mi-a pronunțat aici numele, cu destulă... pertinentă. Aș vrea să știu cui datorez această onoare.

Se lăsă o tăcere lungă, în care se auzi horcăitul ușor al rănitului, în masca de narcoză. Felicia Filip se ridică de pe scaunul de la căpătii, Naim rămase cu bisturiul în mână, trecînd de la uimire la o bucurie crescîndă.

— Doctor Eugen Vasiliu.

— A, dumneata erai ! Udrea înaintă cîțiva pași. Am mai avut plăcerea să ne întîlnim, nu demult. A mers destul de repede transferul dumatiale.

— Da... sigur, am fost transferat, dar cu destule complicații, știți și dumneavoastră cât e de greu... De altfel, eu sînt un vechi admirator al dumneavoastră. Însă domnul intern nu prea cunoaște simțul răspunderii.

Cu toate că se străduia vizibil să-și păstreze prestanța, doctorul Vasiliu se bîlbiia într-un mod penibil, și profesorul renunță, dezgustat, la orice altă replică. Naim, deși ofensat, îl ignoră și el. Aștepta o vorbă de la Udrea, care însă nu-i spunea nimic.

— Ați fost dincolo ?

— Am fost. Nu-ți pierde cumpătul. După cum vezi, intru și eu imediat. Aici care e dificultatea ?

Udrea pusese întrebarea nu atîta din curiozitate, cît spre a-l distra pe Naim. Ascultă primele explicații, cu ochii pe picioarele rănitului, apoi interveni și Vasiliu, în contradictoriu, dar cu destulă prudență. Dreptatea părea să fie de partea internului.

— Nu cred nici eu în necesitatea unei amputații preventive. Probabil, domnul coleg Vasiliu e informat că nu mai am nici o calitate în acest spital. Dar, dacă-l interesează experiența unui coleg mai în vîrstă, atunci asta e opinia mea. Bună ziua.

Se întoarse în vestiar și reîncepu să se spele. Cu astfel de oameni, caracterul și temperamentul lui Naim nu-l vor duce decît la conflicte. Iar el nu mai e aici, ca să aibă cine-l apăra. Prin ușa

deschisă a celeilalte săli, doctorul Pavel îl ținea la curent cu evoluția operației, cerîndu-i uneori cîte o indicație. Sentimentul de vinovăție amorfise, revolta și nerăbdarea îi reluasera locul. Timpul se scurgea cu o încetineală exasperantă prin minutarul orologiului rotund din perete, săpunul îi aluneca din mîini, apa nu mai era suficient de caldă, încordarea îl epuiza.

La capătul celor douăzeci de minute, cînd trecu la masa de operații, Pavel se mută de partea cealaltă, lîngă Vasilescu, cedîndu-i locul. Procedă la o explorare rapidă, de acomodare. Emoția reapăru subit, amplificată de contactul direct cu pericolul care-o amenința pe Irina, și realizează, în sfîrșit, după atîția ani de carieră, în modul cel mai concret, de ce mulți chirurghi evită să aplice bisturiul asupra celor din imediata lor apropiere afectivă. Dominîndu-și cu greu această emoție, care-i lua uneori siguranța mîinilor, constată că leziunile interne erau grave, placenta fusese lezată, peritonita părea iminentă.

Operația mai dură astfel încă aproape două ore. Cînd fătul fu depus în ligheanul de la picioarele mesei, o tăcere insuportabilă urmă zgomotului metalic produs de pensele în cădere. Apoi Udrea îi spuse supraveghetoarei să ascundă piesa undeva, imediat, fără să știe însă domnul intern.

Irina gemea ușor, semiconștientă. Cu ochii deschiiși, părea totuși că nu vede nimic, avea aerul

chiar că se miră de această totală absență a lumii. Ochelarii lui Udrea se încetoșară, și el îi ceru Anei Petreanu să i-i șteargă, apoi să-i tamponeze fruntea și pleoapele.

După operație, la insistențele lui Naim, o duseră în camera lui, de la mansardă. Udrea mai rămase un timp lângă ea, apoi ieși cu Pavel pe sală.

— Te rog, nu-i părăsi, ce-l puțin pînă mă-ntorc. Supraveghează evoluția febrei și nu scăpa din vedere peritonita. Am făcut tot ce omenește ne stătea în putință. De-acum încolo, nu mai poate decide decît Dumnezeu. Pentru orice eventualitate, mă găsești la spitalul militar.

Doctorul Pavel se întoarse în cameră și se așeză pe un scaun. Naim ședea pe marginea patului, cu mîna dreaptă a Irinei în mîinile sale. Nemișcat, îmbătrînit, nu scotea nici o vorbă, părea să nici nu-l simtă că a revenit. Avea umărul stîng bandajat. Îl observă un timp, cu discreție, din ce în ce mai intrigat de această apatie, apoi îl rugă să se dea la o parte, ca să-i pună Irinei termometrul, și el se supuse mecanic, de asemeni, fără un cuvînt sau măcar o privire. Pleoapele îi tremurau încet, încercînd uneori să se ridice, dar nu reușeau.

Temperatura nu cobora sub treizeci și opt de grade. După încă o jumătate de oră, crescuse chiar cu patru linii. Sulfamida se dovedea total nepuțincioasă, peritonita era pe punctul de a jubila,

iar Pavel, în eforturile sale de a o stopa, se vedea obligat să dea o luptă cu sine însuși, spre a nu-și trăda prin nimic alarma față de Naim. Era prima oară, în cei zece ani de meserie, când i se întâmpla să fie atît de turburat.

Seara, veni și Roxana. După ce închisese farmacia, îi dăduse lui Toma un telefon, la spitalul militar, ca să-l întrebe dacă nu are timp să se plimbe puțin împreună, și afluase astfel de ceea ce s-a petrecut. Nu știa încă exact despre ce e vorba și-l întrebă pe Naim, care, în momentul acesta, era singur cu Irina. El se ridică de pe marginea patului, cu întîrziere, și-i aruncă o privire confuză, ca unui străin, fără nici un răspuns. Părea în orice clipă gata să se prăbușească pe ciment. Reveni, însă, Pavel care, în cîteva cuvinte, îi explică pe jumătate, apoi, în șoaptă, o invită pe sală, unde îi comunică adevărul întreg. În timp ce discutau, se înapoie și Udrea.

Irina nu deschise ochii decît tîrziu, către miezul nopții. Se uită îndelung la ei, dezorientată, și-i închise din nou. Naim o chemă în șoaptă, dar nu primi răspuns și așteaptă un răstimp, frămîntîndu-și mîinile.

— Sînt aici, vorbește cu mine, Irina !

Acuma o strigase, însă nici de astă dată buzele ei palide și arse nu se mișcară, și el se rezemă de perete. Prinzîndu-l de braț, Udrea îl scoase pe

sală. Roxana nu ştia ce să facă. În cele din urmă, luă nişte hîrtii de pe masă şi acoperi cu ele craniul de studiu, ferindu-se să-l atingă cu mîna. Apoi se uită la ursuleţul de pe teancul de cărţi şi-şi duse deodată batista la ochi. Pavel se întoarse cu spatele. Auzi, însă, aproape imediat, glasul Irinei. Limpede, deşi încă îndepărtat. Cerea apă. Îi şterse buzele cu o compresă umedă, iar Roxana se duse să-i anunţe pe ceilalţi. Cînd îl văzu pe Naim, ochii Irinei se luminară puţin.

— Copilul... Cu el e bine ?

Glasul îi devenise ceva mai plin. Înviorat, Naim se întoarse către Udrea. Profesorul începuse subit o discuţie, cu Pavel, despre transfuzie. Roxana veni repede lângă ea şi o mîngîie pe frunte.

— Ina, fetiço, stai liniştită, toate s-au limpezit, ai să te faci bine curînd... mîine îţi aduc o carte ; ce carte ai vrea tu să-ţi aduc ?

Irina surîse şi se uită din nou la Naim, care, în stînga Roxanei, stătea nemişcat, cu privirea pierdută în ochii ei. Apoi îşi întoarse capul către colţul cu violoncelul.

— Im, Abendlied...

Îl ruga să-i cînte. Doctorul Pavel interveni, explicîndu-i că nu e recomandabil să facă nici un fel de efort. Mai ales acuma, să doarmă, dacă se poate. Are nevoie de linişte absolută, iar ei se vor retrage. În orice caz, să nu ridice capul de pe pernă.

Ea mai șopti o dată Abendlied, parcă supărată de opoziția lui, și se uită intens la Udrea. Era dorința ei cea mai profundă, așa părea să spună.

— Lasă-l, Pavele. Într-o zi, meloterapia va fi o știință consacrată. Cîntă, Naim.

Naim ezită un timp, îl jena prezența lor. Apoi luă violoncelul, se așază pe scaunul din colțul camerei și începu să cînte. Melodia învălui totul, duioasă, domoală, cînd adîncă și prelungă, parcă nemărginită, cînd adunîndu-se din depărtările de la hotarul dintre sunet și tăcere, limpezită, calmă și, crescînd din nou, solemnă, să vibreze, gravă, în chiar ființa lor, pentru ca pe urmă iar să plece, rătăcind în spațiile de mătase ale unei înserări supratereștre.

16

A doua zi, peritonita se generaliză fulgerător, iar către amiază Irina muri.

Pe urmă, la cîteva ore după înmormîntare, doctorul Pavel îi făcu lui Naim o vizită inopinată în camera de la mansardă și-l găsi la masa de studiu, cu capul în palme și cu privirea ațintită asupra unui ursuleț de catifea. Lîngă teancul de cărți, zări un revolver; exact în clipa în care Naim îl acoperea cu un caiet. Îi luă revolverul, îl ascunse și-i telefonă lui Udrea.

Profesorul sosi imediat, îl rugă pe Pavel să-l lase singuri și încuie ușa. Cu brațele căzute, cu pumnii strînși, adus de spate, încruntat și tăcut, mai întii îl măsură pe Naim de sus pînă jos, de cîteva ori.

— Ești un laș! Începusem să cred că văd în tine omul care ar fi trebuit să fiu eu însumi toată viața, și nu ești decît un laș. M-ai mințit.

Naim nu-i răspundea. Sprijinit de dunga mesei, neclintit, îl înfrunta cu o privire grea, în care Udrea, pe lîngă o durere neagră, vedea și un început de dispreț.

— N-ai cunoscut pe lume decît suferința, dar suferința nu ți-a înnobilat sufletul. Ai crezut că ai un ideal, i-ai făcut și pe alții să creadă că ai un ideal, și n-ai avut decît o himeră.

Dezlipindu-se de masă brusc, Naim îi întoarse spatele. Se duse la fereastră și privi afară. Udrea, un moment, se gîndi să plece. Dar nu putea să-l lase singur. Fiecare își primea, în fond, ceea ce era al lui.

— Ai întîlnit în viață iubirea și sacrificiul unei ființe excepționale. Nimeni nu le întîlnește a doua oară. Și vrei acum să dovedești că nu le-ai meritat? Ucide-te, ești liber să distrugi prin moartea ta pînă și imaginea ideală a acestei ființe. Asta vrei, Irina să nu moară o dată, ca toți oamenii, ci de două ori.

Naim se răsuci cu fața și făcu un pas, gata parcă să se repeadă asupra lui. Udrea își ridică încet palma dreaptă.

— Nu încă ! N-am terminat. Părinții Irinei, oameni, în definitiv, care n-au altă culpă decît că nu te-au cunoscut, vor fi îndreptățiți să ceară un răspuns. Copilul lor s-a jertfit — pentru cine ? Împușcă-te și lasă-mă să le răspund singur : pentru un laș. Durerea lor va fi mai mică, aflînd că au avut dreptate cînd te-au respins, nu-i așa ? Cînd se vor convinge iremediabil că nu o merital pe Irina. Sînt și alții care vor crede la fel și care v-au iubit pe amîndoi, nu uita !

Cu ochii închiși, Naim se lăsă, moale, pe marginea patului. Încovoiat, cu coatele pe genunchi, își apăsa tîmplele cu pumnii. Udrea abia se stăpînea, să nu se așeze lîngă el.

— Da, Naim. N-a fost demn de fericire acela care nu știe să suporte nefericirea. Și mai e ceva. Trebuie să trăiești, Naim, mă auzi, mă-nțelegi ? Irina a murit. Cine-i va răzbuna moartea ? Ai văzut, eu am semnat un memoriu, dar moartea Irinei demonstrează că o semnătură nu-i suficientă. Tu trebuie să trăiești, pentru că tu ești forța destinată să transforme mîine semnătura mea în act de acuzare.

Apoi, cîteva zile nu se mai întîmplă nimic deosebit, în afară de faptul că, ori de cîte ori îi era posibil să rămînă singur, Naim se închidea în ca-

mera de la mansardă și, luîndu-și violoncelul, cînta, ziua sau noaptea, Abendlied.

Pînă cînd, într-o seară, un maior și un locotenent de la Comenduirea Pieței intrară în biroul lui Nicolae Grigoriu, căruia îi cerură să-l cheme pe Udrea. Grigoriu era cu soldatul Ghibală, care-l ruga să-i dea o învoire, măcar pentru o zi și-o noapte, n-a mai fost pe-acasă de atîția ani ! Îl trimise după Udrea. Profesorul își începuse contravizita. O întrerupse și veni.

— Căpitan Udrea Toma, în numele legii. ești arestat !

Mitică Ghibală rămăsese pe sală, așteptînd să plece ofițerii și să intre iar. Dacă nici de astă dată nu-i dă învoirea, dezertează. Îl dă în mîna, cu picior cu tot. Să aibă comandantul trei. Om cu un picior, s-a mai văzut, dar cu trei, te rîd și curcile. Cînd se deschise ușa, îl văzu pe Udrea, alb la față, cu capul în pămînt, între cei doi ofițeri, care-l strîngeau între ei, ducîndu-l spre ieșire, așa cum era, în halat, și înțelese că e sub escortă. Se duse repede și-l anunță pe Nedelcu. Acesta coborî valvîrtej. Dădu de perete ușa lui Grigoriu.

— Pentru ce a fost arestat profesorul ?

Maiorul sări în picioare, deschizînd instinctiv sertarul în care-și păstra revolverul. Își reveni, însă, din spaimă și-l lăsă la locul lui.

— Dumneata unde îți închipui că ești ?

Ilie Nedelcu se întoarse, închise uşa, - apoi se apropie cam la un pas de birou.

— Pentru ce a fost arestat Toma Udrea ?

Roşu, transpirat, Grigoriu se reaşază.

— Nu permit...

— Ia seama, domnule maior, nu vorbeşti cu subordonaţii dumitale ! Ai de-a face cu un grad superior. În plus, nu dumneata ţi-ai amanetat un braţ pe front.

— Aici e spital, nu e front, iar comandantul sînt eu. Vă sfătuiesc să ţineţi şi dumneavoastră seama de asta.

— Nu e front ? Bine ! Atunci te bag în... mă-ti ! Ca să ştii cum se înjură pe front, unde n-ai avut plăcerea să ajungi. Ei, ce zici de asta ? Ce părere ai despre noi, ăştia, vulgarii, domnule erou de salon ?

Livid, Grigoriu se ridică, dădu să spună ceva, îşi trecu două degete între gît şi guler şi se lăsă din nou în scaun. Ochii îi ieşiseră din orbite, pe frunte îi alunecau broboane de sudoare, buzele îi tremurau.

— Faci mărunt din buze, ai ? ! Eu, însă, te întreb a treia oară, nu în calitate de colonel, ci de avocat : de ce a fost arestat Toma Udrea ?

— Asta nu te priveşte pe dumneata... N-am de unde să ştiu.

Maiorul îşi scoase o ţigară din pachetul de pe masă. Nedelcu luă şi el una, fără invitaţie. Vestea

arestării lui Udrea îl înfuriase într-atîta, încît își uitase portîgaretul în salon.

— Acuma, domnule maior, oferă-mi și un foc... Așa... mulțumesc. În schimb, uite, ca avocat, îți dau un sfat : dacă n-ai martori, nu mă poți acționa în judecată. Și fiindcă n-ai martori, și fiindcă nu vrei să știi de ce a fost arestat Toma Udrea, am să-ți ating două palme. Auzi ?

Se întinse peste birou și lovi.

— Așa : două palme cu o singură mîină, fiindcă o mîină mi-a mai rămas. Bună seara, iubite domnule comandant ! Vezi, ia o batistă și șterge-te, ți-a plesnit o garoafă sub nas.

Ieși în grabă, se uită în dreapta și în stînga și se îndepărtă cu un aer liniștit, călcînd în vîrful picioarelor. În timp ce urcă, aruncă o privire în urmă : ușa lui Grigoriu era încă închisă. Pe sală, nimeni. Cînd ajunsese în vestiarul celor două rezerve, se întoarse din drum și porni spre salonul din celălalt capăt de unde, printr-un semn, îl chemă afară pe Ghiță.

— Ghiță, băiatule, hainele tale sînt la îndemîină ?

— Da, domn' colonel...

— Și mai du-te naibii, cu colonelul dumitale ! Acuma sîntem avocați. Uite ce faci, te-mbraci cît se poate de iute, și care e gata mai întîi vine să-l ia pe celălalt. S-aude, bă, acela, care ți-ai apărât patria pe front ?

— S-aude, domn' co...

— Haide, Ghițișor, haide, băiatule, trap ! Să nu sufli o vorbă. Iei bulendrele statului și te-mbraci la closet.

În mai puțin de o oră, și după ce-l rugase pe Ghiță să-l aștepte jos, la intrare, oricît ar fi să întîrzie, Ilie Nedelcu suna la locuința lui Udrea.

Roxana venise acasă nu demult. Cînd află cine e, îl primi bucuroasă și-l pofti în birou.

— Luați loc, domnule avocat. Cred că trebuie să sosească și Toma, cît de curînd.

Nedelcu rămase în picioare, pînă cînd se așeză și ea. I se părea bizară, pe-o asemenea căldură, rochia ei neagră, destul de groasă, cu mîneci lungi și încheiată pînă la gît. Prea multă austeritate, nici ca nevasta lui, dar nici așa !

— Toma mi-a vorbit de dumneavoastră. Îmi pare rău că trebuie să așteptați.

— A, nu e nici o grabă, doamnă, doar dacă nu vă rețin de la treburi.

— Nu, deloc. Chiar doream să vă cunosc. În ultimul timp Toma vă pomenește foarte des. Probabil ați părăsit spitalul, nu-i așa ?

— Da, doamnă, am ieșit de cîteva zile. De fapt, mă duc zilnic la spital, pentru control. Făcusem o gangrenă și dacă nu era Toma... În fine, ce să mai vorbim, era gata să mă curăț. Pardon, vreau să zic : am fost la un pas de funeraliile naționale. Dumneavoastră ce mai faceți, cum vă simțiți ? Am auzit că farmacia nu prea merge. Mai bine des-

chideați o băcănie, după cum era mai bine dacă eu mă făceam frizer, și Toma, măcelar.

Avocatul tăcu un timp, stînjedit de privirea ei nedumerită, care părea să spună da, soțul meu m-a avertizat că aveți un stil original, dar nu mă așteptam chiar la o astfel de glumă. În întreaga ei atitudine, de la felul cum ședea în fotoliu și pînă la distincția cu care își trecea uneori palma dreaptă, ușor, de la timplă către ureche, peste părul negru cu fine șuvițe argintii, avea ceva diafan și totodată dureros, ceva dramatic, ce-l intimida. Nu i se mai întîmplase de mult să-și piardă cumpătul în fața cuiva.

— Cum, Toma nu v-a pomenit nimic de cumnatul meu?! Dar am un cumnat, o bomboană! Fratele soției mele. Cînd am plecat pe front, l-am lăsat trăgînd mîța de coadă și l-am găsit cu casă nouă în Parcul Floreasca, cu cont la bancă și cu automobil. Toate astea, fiindcă a deschis bietul om o băcănie. Asta am vrut să spun adineauri.

Ar fi vrut, de fapt, să nu mai amîne nici o clipă, să-i spună simplu și clar că Toma a fost arestat și să adauge cu sînge rece, în forme juridice, că există șanse să fie achitat, iar el, dacă ea își dă acordul, își asumă organizarea apărării, firește, în modul cel mai dezinteresat. Dar acel element diafan și, mai ales, dureros din înfățișarea ei, prezent chiar și în momentele cînd surîdea, îl făcea să ezite, spre a nu se dezlănțui o dramă.

— Am însă impresia, stimată doamnă, că nici eu, nici Toma nu sîntem predestinați să huzurim de pe urma războiului. Nouă, în schimb, războiul ne-a adus fericirea de a descoperi tragedia. Nu rîdeți, vorbesc foarte serios. Fără revelația tragediei consumate sau posibile, energia nici unui om nu se realizează la potențialul ei maxim.

Roxana nu mai surîdea. Îl considera cu gravitate, vizibil impresionată de transformarea lui.

— Da, domnule avocat, se pare că și dumneavoastră ați suferit mult.

Nu se putu reține să arunce o privire către umărul sting al avocatului. El își scoase portțigaretul și bricheta din buzunarul de la piept al tunicii.

— Depinde, doamnă Udrea. E oricînd posibil să constăți că suferința ta e minimă, în comparație cu suferința altuia. Depinde de gradul de egoism al fiecăruia.

Nedelcu își aprinse o țigară. Făcuse pregătirile, putea să se apropie și mai mult de scopul vizitei sale și nu înțelegea de ce totuși încă mai ezită. O surprinse din nou privindu-i umărul.

— Desigur, mîneca asta goală îmi aduce și mie aminte că nu sînt un om tocmai fericit. M-am obișnuit însă cu gîndul acesta, așa cum pînă la urmă toți ne obișnuim cu o nenorocire sau alta. Unul își pierde un braț, altcineva pierde, să zicem, pe omul cel mai apropiat. Asta însă, după mine, nu-i esențial. Important e să nu-ți pierzi și ra-

țiunea. Numai astfel știi ce-ți revine de făcut, ca să rămii cu sufletul întreg. Nu vă supărați, sînteți în doliu după cineva ? Toma nu mi-a spus nimic.

— Am pierdut pe cineva foarte drag, domnule Nedelcu.

— Îmi pare rău, vă rog să mă credeți. Desigur, o rudă.

— Mai mult decît o rudă și poate și mai mult decît o prietenă. Era o fată cu un suflet excepțional, care știa să înfrunte suferința. Un copil, aș spune. Însă un copil de la care mulți ar avea de învățat ce înseamnă dragostea și sacrificiul. Dumneata ai dreptate, domnule avocat. Se găsesc totdeauna suferințe mai mari decît ale noastre.

Roxana se duse la cutia de lemn ars, de pe marginea biroului, o deschise și luă o țigară. Nedelcu se ridică imediat, scuzîndu-se, el a crezut că nu fumează, și-i întinse bricheta aprinsă, întrebînd-o dacă e vorba cumva despre soția celui student al lui Toma.

Ea trase adînc din țigară, cu ochii închiși, apoi se reaseză în fotoliu.

— Da. Iar asta într-adevăr e o dramă ireparabilă. Nu știu, zău, domnule avocat, de ce totdeauna oamenii nevinovați trebuie să plătească pentru crimele altora.

— Nu, doamnă, eu nu cred că totdeauna crimele rămîn nepedepsite. Există o justiție, care, chiar

dacă uneori vine cu întârziere, sancționează totuși implacabil.

— Dumneata ești avocat, e normal să vezi lucrurile numai prin prisma juridică. Dar care lege va pedepsi moartea Irinei ? Eu, una, nu am cunoștință de o asemenea lege.

— Și totuși o justiție există, doamnă. O justiție, care va acționa chiar foarte curînd.

— Poate o justiție immanentă ? Roxana surîse cu tristețe. Mai demult am crezut și eu că există o astfel de justiție. Dar am trecut prin atîtea și mai ales Toma a avut atîtea de suferit, fără ca această justiție să acționeze, încît, drept să-ți spun, nu mai știu în ce să mai cred.

— Vă înțeleg, doamnă. E oare nevoie de o probă mai puternică decît lipsa unui braț, ca să vă convingeți că vă înțeleg ?

— O, nu, n-am vrut să spun asta ! Te rog să mă ierți. Știu că sînt pe lume și răni, care nici nu trebuie atinse măcar.

— Ba deloc ! Soțul dumneavoastră e medic și-l puteți întreba : care rană se vindecă singură ? Numai oamenii pot vindeca rănile, fiindcă ei sînt aceia care le produc. Aceasta e justiția despre care vorbeam. Nu totdeauna e necesar ca dreptatea să fie înscrisă în legi. Sînt și legi care vin mai tîrziu, ca să consfințească o stare de fapt, acolo, pe front eu am înțeles că va veni și ziua în care

brațul meu să fie răzbunat. Răzbunată va fi și moartea Irinei, ca și suferințele lui Toma. Oamenii adevărați, aceia care au trecut prin durere, îi vor trage sigur la răspundere pe cei ce-au provocat-o. Așa a fost totdeauna, stimată doamnă, așa se va întâmpla și acum, fiți convinsă. Chiar dacă veți mai avea de suferit, vă rog să mă credeți, nu mai e mult.

— Adică, să accept liniștită ideea că încă nu am suferit suficient ? Poate fi ceva și mai rău decît ceea ce a fost pînă azi ?

— Eu nu zic că poate fi, dar v-aș răspunde, așa cum i-am răspuns chiar aseară soției unui bun prieten de-al meu : trăim niște vremuri în care e mai bine să fim pregătiți pentru orice, decît să ne lăsăm luați prin surprindere. Un foarte bun prieten de-al meu, care ani de zile a suferit pe nedrept, a fost arestat în cele din urmă. Vă asigur, ca avocat și ca om, că n-a făcut nici un rău nimănui și voi reuși să-l salvez. Ei, dar vedeți, soția lui, o femeie nu tocmai pregătită pentru viață, a intrat în panică și abia am liniștit-o.

Roxana își trecu de cîteva ori palma dreaptă peste meșa ușor argintie de deasupra urechii. Pleoapele îi băteau repede.

— Biata femeie ! Cred că și eu, în locul ei, eram la fel de distrusă. Spune-mi, te rog, au copii ? Trebuie să-i fie foarte greu. Și eu mă gîndesc cîte-o

dată că s-ar putea ca Toma.. O, Doamne ! Te rog să mă ierți, domnule avocat, de la o vreme nu mai sînt capabilă să deplîng pe nimeni, fără să mă gîndesc la mine însămi.

După o tăcere meditativă, în care Nedelcu se decidea s-o anunțe, în sfîrșit, că însuși Toma e cel ce a fost arestat, Roxana ridică deodată capul și cîteva secunde rămase cu gîtul întins și cu ochii închiși, parcă adulmecînd ceva. Apoi sări din fotoliu.

— Vai, am uitat de friptură ! Să știi că s-a ars în cuptor. Scuză-mă, numai un moment. Abia am găsit niște carne la cineva... Și Toma, care nu știu de ce nu mai vine...

În lipsa ei, Nedelcu începu să se plimbe prin încăpere, oprindu-se uneori în dreptul tabloului lui Petrașcu, despre care Toma îi vorbise nu demult, după internarea lui Christoloveanu în lagăr, mărturisindu-și intenția de a i-l dărui bătrînului profesor, cînd acesta va fi din nou liber. Își stăpînea cu greu nevoia de a părăsi imediat această casă, a cărei atmosferă apăsătoare îl obliga să se gîndească mereu la brațul său pierdut.

— Da, domnule Nedelcu, e aproape unsprezece.

Reîntorcîndu-se, soția lui Udrea îl surprinsese cu ochii la pendulă.

— Desigur, Toma nu știe că mata îl aștepți. Altfel venea mai devreme.

— Nu-i nimic. Nu-i nimic, doamnă.

Nedelcu se reaşază, decis să-i spună imediat adevărul. Aştepta numai să se așeze și ea. Roxana se duse, însă, la telefon și ridică receptorul.

— Să sun la spital. Are obiceiul de mai uită câteodată de casă.

— A, nu ! Vă rog, nu-i nici o grabă. Trebuie să fie reținut pe undeva... Vreau să spun, reținut cu vreo treabă, poate o operație... De ce vă neliniștiți așa de ușor ?

Intrigată de turburarea lui, Roxana puse receptorul în furcă.

— Dar nu sînt deloc neliniștită. Sînt doar necăjită că mi s-a ars friptura. Dumneata, însă, pare oarecum...

— Nicidecum ! Dimpotrivă, scumpă doamnă. Regret că v-am făcut să neglijați gospodăria. Vorbeam despre lucruri foarte interesante. Nu sînteți de părere să continuăm ? Am rămas la soția celui prieten al meu. Luați loc și ascultați mai departe, îl cunoaște și Toma, aveți să vedeți.

Timp de cîteva minute, Nedelcu inventă fel de fel de lucruri, căutînd să fie din ce în ce mai aproape de adevăr, și le puse pe seama celui prieten imaginar și a nevestei sale. Apoi, cînd văzu că Roxana s-a obișnuit cu ideea arestării și, mai ales, cu asigurările lui, că va obține achitarea, se ridică încet și o privi direct în ochi.

— Rămîne doar să vă spun că Toma...

Sună însă telefonul, și Roxana, înseninându-se, se și grăbi spre aparat.

— S-ar putea să fie chiar el.

Fără a o slăbi din ochi, Nedelcu își relua locul în fotoliu. Îi venea să-și tragă palme. Se încîlcise în prea multe ezitări și preambuluri, ignorînd că ar putea interveni un nu știu cine, care să dea totul peste cap.

— Nu, nu-i acasă. Dar trebuie să vină, cine-l caută ?... A, bună seara, domnule doctor ! Am să-i spun, cînd sosește. E ceva important ? Unde să te caute ?... Poftim ?... Nu, ce să aflu ? Nu știu nimic.

Avocatul își aprinse o țigară, apoi scăpără și stinse de mai multe ori bricheta. Nu mai înțelegea nimic. Din primele răspunsuri ale Roxanei, rezultase că doctorul îl căuta pe Udrea, deci n-are cunoștință de arestarea lui. Dar ce știa sau nu știa Roxana ? Ce trebuia să afle de urgență ?

— La radio ? Nu, de cînd cu... Irina, n-am mai deschis aparatul, mi s-ar părea prea...

Urmă o tăcere, în care Roxana, ascultînd mai atentă, îi trimise lui Nedelcu o privire mirată. Apoi dădu bună seara și închise telefonul, oarecum agasată.

— Misterios mai e și acest Pavel, de la un timp ! Nici una, nici două, să deschid radioul ! Surpriză teribilă, dar nu spune ce fel de surpriză. Nu știu ce să fac...

— Da ? Așa spunea ?

Nedelcu se duse la măsuța pe care se afla aparatul.

— Te rog, nu-l deschide. Mi-am impus o perioadă de doliu, în memoria Irinei. Mai bine să-l caut pe Toma.

— Nu, lăsați, mai e timp, nu sînt deloc grăbit. Întîi să vedem despre ce e vorba.

Roxana acceptă, resemnată. Din stradă, prin fereastra camuflată, se auziră vag niște strigăte, dizolvate imediat în ritmurile alerte ale unui dans popular, ce izbucneau din aparatul de radio. Așadar, nimic deosebit. Nu-l știa pe doctorul Pavel amator de asemenea farse. Trecu pe lângă Nedelcu, care începea s-o plictisească, și închise aparatul.

— De ce, stimată doamnă ? ! Abia l-am deschis. Poate e totuși ceva.

Fără a-i mai aștepta permisiunea, avocatul re-deschise radioul, nu atîta dintr-o curiozitate dezamăgită, cît spre a cîștiga puțin timp. Trebuia restabilită atmosfera propice. Curînd, în încăpere se prelinse aceeași melodie, luînd apoi amploarea unei inundații săltărețe.

— Domnule Nedelcu, oricum, mai încet, vă rog.

Mîhnită de întîrzierea lui Toma, Roxana se așeză, obosită, pe scaunul de la birou, indignată în același timp pe sine însăși, din cauză că nu găsea destulă putere să se opună pînă la capăt acestui capriciu al avocatului, care punea stăpînire pe casă.

Începea să regrete că-l invitase înăuntru. Întinse mâna către receptor.

— Totuși, să-l caut pe Toma.

Melodia se întrerupse brusc, parcă înainte de final, deschizînd un gol enervant.

— Atențiune ! Atențiune !

Anunțau, desigur, prealarma, ca de obicei. Bombardierele nocturne se apropiau de teritoriul României. Va urma acel terorizant *Achtung ! Achtung !*, în limba ocupanților, devenită insuportabilă.

— Dăm din nou citire Proclamației către Țară.

Roxana rămase cu mâna în aer. Avocatul, după cîteva secunde de uluială, se repezi la aparat și-l făcu mai tare.

Era un spicher necunoscut, nu-și aminteau să-l mai fi auzit vreodată. Avea o voce gravă, citea uneori prea repede, alteori, prea rar, dominat de o emoție flagrantă. Mareșalul fusese arestat, împreună cu guvernul său. Din ordinul Coroanei și al guvernului provizoriu, constituit din reprezentanți ai tuturor partidelor democratice, armata română se și alăturase, în aceeași noapte, Puterilor Aliate, întorcînd frontul împotriva hitleriștilor.

Cu țigara în gură, Nedelcu se frămînta în loc, radios, arătînd mereu, cu palma întinsă, către aparat. Nu vorbea, dar gesturile sale spuneau mai mult decît cuvintele. Uite, poftim ! Ce ziceam eu ? ! Gata, s-a făcut și asta ! Gesticula cu atîta insistență și

dezinvoltură, încît pe Roxana începu s-o enerveze. Îi distrăgea atenția. Inchise ochii, ca să nu-l mai vadă. Armistițiul a fost semnat, țara are, în sfîrșit, pacea pe care și-a dorit-o, populația să-și păstreze calmul, să urmeze cu toată încrederea noul guvern ; au intrat în acțiune și gărzile civile, pregătite mai demult să apere ordinea în orașe sau în fabrici ; a fost decretată amnistia generală, toți deținuții politici vor fi eliberați imediat.

Roxana se gîndi automat la Panait Christoloveanu și deschise ochii, bucuroasă, încetînd să mai asculte. Pacea a venit, s-a terminat cu bombe, cu camuflajul, cu goana după alimente, restul nu o mai interesează, copiii vor veni acasă, va veni și... ah, Irina, era gata să-și spună că va veni și ea o dată cu copiii. Dar de ce nu vine Toma ? ! De ce măcar nu dă un telefon, să știe ce-i cu el... Oricum, e noapte, lucrurile pot fi încă turburi, trebuie să-l caute. Indiferent cît timp mai are de pierdut ilustrul avocat. Porni spre telefon.

— Ei, conîță, nu-i așa ? Tot sînt buni și doctorii cîteodată la ceva. Vreau să zic, cel cu telefonul. N-a fost glumă.

Proclamația și comunicatele se terminaseră. Spicherul anunță că vor mai fi citite, din sfert în sfert de oră, o dată cu cele mai recente știri, apoi programul de muzică populară fu reluat, iar Nedelcu redus sunetul la minimum.

Bătăi puternice se auzeau în ușa principală. Cineva bătea, probabil, mai demult, dar radioul îi

împiedicase să audă. Intorcîndu-se din drum, Roxana veni mai aproape de Nedelcu.

— Să fie oare Toma ? ! Să fi pierdut cheia ?

O vedea că e speriată. Nu era nici el prea liniștit, în noaptea asta se mai puteau produce multe surprize.

— Dumneavoastră, rămîneți pe loc. Orice s-ar întîmpla.

Cei de la intrare băteau mai puternic. Parcă și cu picioarele, nu numai cu pumnul. Zbîrnîia și soneria. Nedelcu ieși în vestiar. Cînd ajunse lîngă ușa, scoase pistolul.

— Care bați în halul ăsta ? Ai înebunit ? La mă-ta n-ai în ce să bați ?

— Eu sînt, dom' col... Ghiță, domnu avocat !

— Aaa ! Nătărăule !

Avocatul rîse și deschise ușa. Îi arătă lui Ghiță revolverul, apoi îl băgă în buzunar.

— Ce te făceai, mareșalule, dacă te trezeai cu un cui în frunte ? Ți-am spus s-aștepti jos.

— Păi nu se mai putea. Toată lumea strigă, urlă și vociferează pace. Țștia n-au radio ? Dați-i drumul, s-auziți și dumneavoastră. O să iasă și dom' profesor de la închisoare. Nu le-a mers.

Nedelcu îi dădu un ghiont, apoi își duse degetul arătător la buze. Era, însă, prea tîrziu. Din ușa biroului, Roxana auzise totul. Nu te poți bizui pe femei. Nu stau niciodată unde le-ai lăsat. Cum se termină cu o tragedie, își creează singure alta.

Într-o oră, două, cinci, maximum la ziuă, Toma venea în orice caz acasă, și cu asta, gata, era cu totul altceva, dacă-i relata el însuși cum a fost. Nu mai exista pericolul nici unui șoc.

— Îmi permiteți, vă rog, să dau un telefon ?
Știți, onorata doamnă Nedelcu e singură acasă.

Un timp, Roxana îl fixă, tăcută, cu o expresie între dispreț și admirație. Apoi dădu ușor din cap, făcându-i loc să treacă. El formă numărul, numai pentru că-i ceruse voie. N-a găsit altă idee mai genială. Era aproape sigur că Stefana nu-i acasă. Cine știe prin ce baruri își dansează plictiseala. N-ar fi vrut să fie, însă, prea sigur. Nu putem trăi nici cu prea multă certitudine. Ne trebuie, din când în când, măcar speranța că ne-am înșelat. Dar și de astă dată soneria măcina în gol, obligându-l să accepte ipoteza adulterului. Închise telefonul. Poate, totuși, e la baie. Acolo nu se prea aude. Mai ales, când dușul e cu presiune mare.

— Ghiță.

— Ordonăți !

— Lasă-mă, cu ordonațul tău ! zi poftim, ca toată lumea.

— Poftim dom' colonel.

— Ți-am mai spus că avocat. Oh, nătărăule ! Niciodată nu vei fi un vulgar veritabil. Ar trebui să dăm o fugă pînă la spital. Să apărăm răniții, nu cumva să-i evacueze. Ordin de la domnul profesor.

— Păi nu așteptăm întâi să iasă dumnealui ? Poate e nevoie, nu se știe.

Ghiță îi făcu discret un semn, din cap, în direcția Roxanei.

— Bine, băiatule. Să așteptăm. Dacă doamna ne permite. Mai discutăm politică.

— Domnule avocat, aceste lucruri nu m-au interesat niciodată. Astăzi, cu atât mai puțin.

— Rău, stimată doamnă. De asta am ajuns unde sîntem.

— Domnule, te rog ! Ești un om admirabil, deși m-ai mințit, dar acum să renunțăm la vorbe. Soția acelui prieten al dumitale, te asigur, nu mai e neliniștită.

Roxana își puse mîna la timplă, privindu-l cu ochi mari și triști. Era încă palidă. În cuvintele sale, părea să fi sunat un joc de sensuri, care pe Nedelcu îl mîhnea. O mințise, dar putea deduce că și ea îl minte, nu e chiar atât de liniștită.

— Cît despre Toma, vă mulțumesc la amîndoi, îl pot aștepta singură. Mergeți la spital, acolo sînteți și mai utili.

Se îmbujorase brusc. Pleoapele îi tremurau ușor. Deși surîdea, întreaga ei ființă iradia o măreție dureroasă, care atrăgea și totodată respingea. Era, poate, mai bine să o lase singură.

Turburat, Nedelcu se înclină, așteptînd ca ea să-i întindă mîna. Mîna, însă, întîrzia. Înălță capul și descoperi în ochii ei cîteva lacrimi, amenințînd

să se prelingă pe obraji, parcă, puțin mai luminoși. Se mai înclină o dată și plecă imediat, fără nici o vorbă. Nu suporta lacrimile. Îl moleșeau, și praful se alegea din toată vulgaritatea lui ! Asta îi lipsea nevestei sale, lacrima. Nu știa să plângă. Dacă măcar acum i-ar scăpa și ei o lacrimă, poate ar ierta-o.

București—Străulești—București

1951—1968

CUPRINS

Partea a treia

MEDICINA ISTORICĂ 5

Partea a patra

VIOLOCELUL 205

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

